

Prácheňské muzeum v Písku v roce 2024

Prácheňské muzeum v Písku v roce 2024

Zpráva o činnosti

ISBN: 978-80-86193-84-7

Vážení přátelé a příznivci Prácheňského muzea v Písku!

Píši svůj poslední – a tím nejtěžší – úvod k ročence píseckého muzea, protože jsem z důvodu odchodu na odpočinek požádal o ukončení pracovního poměru k polovině roku 2024. Do muzea jsem nastoupil 18. července 1983 jako etnograf a tuto profesi jsem vykonával až do října 2006, kdy jsem byl jmenován ředitelem této instituce.

Rok 2024 probíhal ve znamení připomínky 140 let vzniku muzea. K výročí jsme se přihlásili tradičním pamětním razítkem a také Muzejní nocí, kterou podle odhadů absolvovalo na 1 100 návštěvníků. Uskutečnila se na Mezinárodní den muzeí 18. května. V programu byla tradiční hospůdka a hudba (skupina Gruanach), s programem pro děti vypomohl Dům dětí a mládeže, šermovali písečtí Rivalové a Záchranná stanice živočichů Makov představila poštolku obecnou.

V Galerii panovníků zazpívalo Sborissimo, přednáškový sál se stal místem projekcí snímků píseckých filmových škol a po jednotlivých expozicích provázeli odborní pracovníci. Ve druhém patře byl dočasně umístěn křemen z Kovářova, patrně největší krystal v českých muzeích. V prvním pololetí probíhaly výstavy, přednášky a další akce podle plánu. Uskutečnilo se třináct přednášek, deset výstav a jedna mimořádná, připravená k uctění památky zemřelého pracovníka muzea, archeologa Jiřího Fröhliche. Tu připravilo archeologické oddělení v Malých výstavních síních v době, kdy bylo muzeum v lednu a v únoru jinak pro veřejnost uzavřeno. Výstavu jednoho dne na parkánech, nazvanou „Kovobáje“, jsme věnovali kovovým artefaktům z dílny Václava Pixy, manžela naší archeoložky. V Heydukově památníku byl velký zájem o tradiční Velké čtení spisovatelů jižních Čech, i o literárně zpracovaný příběh ze života Alberta Einsteina, který pod názvem „Výlet k jezeru Como“ připravila a uvedla Stanislava Hošková. Odborní pracovníci Jan Kouba a Bohumír Bernášek, autoři zajímavé výstavy „Betonový Písek“, uskutečnili několik komentovaných prohlídek a dokonce vycházku po stopách produkce místní továrny J. V. Vlk v píseckých domech a ulicích. Dne 6. května se na nádvoří muzea konalo veřejné čtení jmen místních obětí holocaustu Jom ha-Šoa.

Z veřejného čtení jmen místních obětí holocaustu - Jom ha-Šoa.

Z muzejní noci.

Z muzejní noci.

Z muzejní noci.

V Galerii panovníků byla instalována nová světla, zrekonstruovala se kancelář ekonomky a probíhaly opravy prostor depozitáře etnografie, postižené požárem v předchozím roce. Z depozitáře jsme prozatímně vystěhovali do chodby Galerie a náhradního depozitáře u Vráže rozměrnější kusy nábytku. Muzejní depozitáře a expozice v Památníku města Protivína byly tradičně plynovány z důvodů ochrany před dřevokazným a jiným hmyzem. Obohatili jsme vozový park muzea o Volkswagen Crafter, neboť dodávkový automobil Ford Transit má již nejlepší léta za sebou.

Muzeum dostalo na počátku roku do správy část Městské elektrárny, která se týká turistického ruchu. Technickou část bude provozovat jiný smluvní partner města. Stávající expozice byla již v nedobrému stavu a jak se ukázalo, v havarijním stavu byl celý objekt včetně historického výrobního zařízení. Naši pracovníci Bohumír Bernášek a Jan Kouba za pomoci Ing. arch. Jana Boučka, jehož otec je autorem expozic Prácheňského muzea, vymysleli a zpracovali náročný projekt generální rekonstrukce celého objektu a jeho využití pro návštěvníky. Uvidíme, jak se k záležitosti postaví majitel objektu – Město Písek.

K politováníhodné události došlo 21. března. Návštěvník, patrně duševně narušený, využil nepřítomnosti dozorce v Malých výstavních síních a poškodil vystavené dílo malířky Jitky Petrášové „Žralok u Rockaway Beach“. Pachatel zanechal dostatek stop, podle nichž ho policie vypátrala. Autorka své dílo ohodnotila na tři tisíce korun. Policie předala případ přestupkové komisi Městského úřadu v Písku a pachatel dostal pokutu ve výši škody.

V květnu se část kolektivu pracovníků muzea zúčastnila dvoudenní exkurze, tentokrát navštívili hrad, zámek a skalní město v Choustníku, zvonařskou dílnu mistra Votruby v Myslkovicích u Soběslavi, zřícenu hradu Borotín u Tábora a ti odvážnější zdolali ferratu v Bechyni.

Ve čtvrtek 20. června jsem se rozloučil s kolegy i s muzeem, které jsem k 1. červenci předal novému řediteli, Mgr. Ivanu Náprstkovi, jehož jmenovala do funkce Rada Jihočeského kraje.

Jiří Prášek, emeritní ředitel muzea

Nově zakoupený dodávkový automobil Volkswagen Crafter.

Z loučení s ředitelem muzea Jiřím Práškem.

Vážení čtenáři, milí příznivci Prácheňského muzea,

mám-li navázat na svého předchůdce, Jiřího Práška, s radostí píši svůj první úvod k ročence Prácheňského muzea. Vedení organizace jsem převzal 1. července 2024, kdy jsem byl, na základě výběrového řízení z jara téhož roku, jmenován Radou Jihočeského kraje ředitelem. Do muzea jsem nastoupil s velkou pokorou k práci svých předchůdců i současných pracovníků, kteří se o rozvoj a slávu instituce zasloužili. Emeritní ředitel Jiří Prášek do muzea nastoupil v roce 1983, tedy v roce mého narození. Stejně jako já není Jiří Prášek píseckým rodákem, ale během své kariéry, kterou zasvětil výhradně Prácheňskému muzeu, se stal právem respektovanou osobností kulturního i veřejného života v Písku, a to nejen pro svoji erudici, ale i pro svůj osobitý, laskavý a lidský přístup k lidem i věcem veřejným.

Muzejnictví, stejně jako celá společnost, prošlo v posledních třiceti letech dynamickým vývojem. Moderní a oceňované expozice Prácheňského muzea realizované v první polovině 90. let 20. století se staly v mnoha ohledech přelomovými, a i v současné době mají velkou vypovídací hodnotu. Pevně věřím, že se nám podaří na práci našich předchůdců důstojně navázat. Vybudování nových expozic a celková modernizace jsou nepochybně mým hlavním a prvořadým úkolem pro rozvoj Prácheňského muzea, do jehož útroh přicházím po jedenácti letech práce na Odboru kultury a památkové péče úřadu Jihočeského kraje, tedy odboru, který má muzea jakožto příspěvkové kulturní organizace v rámci struktury zřizovatele na starosti.

Vzhledem k tomu, že jsem „ředitelskou štafetu“ převzal v polovině roku, nepodílel jsem se dramaturgicky na uplynulé sezóně a tento prostor jsem využil k poznání vnitřního chodu instituce i jejích pracovníků. Z hlediska návštěvnosti se podařilo v druhém pololetí dohnat mírnou ztrátu z jara a návštěvnost prakticky nevybočila z dlouhodobých průměrů a sezónu lze hodnotit nepochybně jako úspěšnou, za což bych rád poděkoval především obětavé práci kolegů.

Jedním z prvořadých úkolů pro následující období z hlediska práce se sbírkami je nepochybně jejich postupná digitalizace a následná prezentace v online prostoru. Cílem digitalizace a prezentace sbírek je jejich zpřístupnění co nejširšímu publiku z řad nejen odborné veřejnosti, která tak bude mít poprvé možnost seznámit se s muzejními sbírkami v nebyvalém rozsahu. Není proto náhoda, že první směrnice, kterou jsem jako ředitel podepsal, se týká právě digitalizace sbírek a Prácheňské muzeum se následně úspěšně ucházelo hned o několik dotačních titulů v rámci Národního plánu obnovy určených na digitalizaci, jejichž realizace je plánovaná na rok 2025.

Velkou výzvou pro celé muzeum je příprava nové expozice v písecké vodní elektrárně, která je v majetku města Písku, a jejíž prvotní záměr připravili v prvním pololetí roku 2024 pracovníci Prácheňského muzea Jan Kouba a Bohumír Bernášek společně s architektem Janem Boučkem. Záměr byl následně v průběhu léta představen píseckému zastupitelstvu a jeho členy zaujal na tolik, že mu dali zelenou pro další přípravu a následnou realizaci. Pro Písek se jedná především o ohromnou příležitost využít tento jedinečný prostor jak k soudobé prezentaci této unikátní technické památky, tak ke zřízení moderního muzejně-vzdělávacího centra se širokou škálou využití jak pro místní, tak pro vítané turisty domácí i zahraniční. Pevně věřím, že se tento po všech směrech výjimečný projekt podaří v následujících letech posunout k realizaci.

Jsem přesvědčen, že písecké muzeum, i obor muzejnictví v obecné rovině čeká zajímavá a dynamická budoucnost, na kterou se ovšem musíme dobře připravit. Společenské úkoly, které jsou na kulturně-vzdělávací instituce kladeny i očekávání z řad široké veřejnosti lze vnímat jako velkou výzvu, se kterou se, jak pevně věřím, vypořádáme se ctí. Závěrem bych rád poděkoval za dlouhodobou podporu zřizovateli Prácheňskému muzeu, Jihočeskému kraji.

Ivan Náprstek, ředitel Prácheňského muzea v Písku

Výstavy Prácheňského muzea

GALERIE

Ex tempore

1. 3. – 14. 4.	kurátorka M. Měřičková
Svatopluk Klimeš – Znamení	
18. 4. – 26. 5.	kurátorka M. Měřičková

Malba v Písku

6. 6. – 18. 8.	kurátorka M. Měřičková
Mezipaměť, Výstava maleb Ivana Bukovského	
22. 8. – 29. 9.	kurátoři Z. Duda, Z. Duchková

Sleva na apokalypsu

30. 10. – 17. 11.	kurátoři Z. Duda, Z. Duchková
Kde se vzal, tu se vzal, Mikuláš pod okny stál	
26. 11. – 31. 12.	kurátor J. Kouba

MALÉ VÝSTAVNÍ SÍNĚ

Jihočeské archeologické toulky Jiřího Fröhliche

5. 2. – 9. 2.	Malé výstavní síně, kurátoři T. Hiltcher, J. Jiřík, V. Kozák,
/ 12. 2. – 17. 2. /	E. Pixová (mimořádná výstava)

Walk together side by side

1. 3. – 5. 5.	kurátorka M. Měřičková
3 x H / Obrazy, Miloslav Hlinský & Jitka Hliská & Petr Hlinský	
10. 5. – 23. 6.	kurátorka M. Měřičková

Eli Švecová / 50:50

26. 6. – 8. 9.	kurátorka M. Měřičková
Tomáš Liška – Letokruhy	
11. 9. – 10. 11.	kurátorka M. Měřičková

Jiří Probošt – Obrazy

14. 11. – 31. 12.	kurátorky H. Chrastinová, M. Měřičková
-------------------	--

CHODBA KNIHOVNY

Betonový Písek aneb podnikatel Vlk a jeho továrna

1. 3. – 21. 4.	kurátoři B. Bernášek, J. Kouba
Bitva u Melegnana 1859	
26. 4. – 23. 6.	kurátoři J. Kouba, K. Klátil

U Holečků na statku

28. 6. – 6. 10.	kurátoři B. Bernášek, J. Kouba
Vlasta Kálalová-Di Lotti. Příběh doktorky z domu Trubačů	
15. 10. – 31. 12.	kurátoři J. Kouba, J. Prášek

OBRAZOVÁ GALERIE ČESKÝCH PANOVNÍKŮ

Královské insignie pozdní antiky ze Mšece a Řevničova

15. 10. – 20. 10.	kurátor J. Jiřík
-------------------	------------------

PARKÁNY MUZEA

Výstava jednoho dne: Václav Pixa, Kovobáje

30. 5.	kurátorka M. Měřičková
Poetický večer na parkánech muzea: Hudebně literární pořad ve spolupráci s Prácheňskou uměleckou besedou	
8. 8.	M. Měřičková

PAMÁTNÍK MĚSTA PROTIVÍNA

Život ve věčné tmě aneb po cestách slepých brouků

1. 5. – 31. 10.	kurátor J. Šebastian
-----------------	----------------------

PřednáškyPrácheňského muzea

Rumunsko 3x jinak

11. 1.	Vít Čenovský
--------	--------------

Husité jako argument

18. 1.	Mgr. Bohumil Melichar
--------	-----------------------

Nástěnné malby na Písecku I.

25. 1.	Jiří Hladký
--------	-------------

O lidové architektuře nejen na Písecku podle historických stavebních plánů

1. 2.	prof. Ing. arch. Jiří Škabrada, CSc.
-------	--------------------------------------

Pohlédni na tuto zemi aneb jak jinak se podívat na kameny

8. 2.	Mgr. Lumír Vozábal
-------	--------------------

Afrika – ráj zvířat

15. 2.	Miloslav Martan
--------	-----------------

Nástěnné malby na Písecku II.

22. 2.	Jiří Hladký
--------	-------------

Písecká secese

14. 3. Jiří Hladký

Albánie malebná a zapomenutá

21. 3. Mgr. Libor Drahoňovský

Velký Depot u Týna nad Vltavou

4. 4. prof. PhDr. Rudolf Krajíc, CSc.

Colorado na raftech

11. 4. Jiří Jůzl

Po stopách Přemysla Otakara II. jižními Čechami

18. 4. Mgr. Blanka Rozkošná

Perla Afriky – Uganda

25. 4. Bára Fuková a Šárka Kašparová

Island, Norsko i Lofoty s handicapem

10. 10. Jakub Greschl

Ve stínu hospodářské krize. Písecká židovská komunita v meziválečném období

24. 10. Mgr. Josef Motyka

Z Šumavy do Himálaje

7. 11. Vladislav Hošek

Doktorka z domu Trubačů. Vzpomínky na MUDr. Vlastu Kálalovou–Di Lotti

14. 11. PhDr. Jiří Prášek, Mgr. Ludmila Prášková

České sovy. Čechoslováci v 68. noční stíhací peruti za druhé světové války

21. 11. Dalibor Vácha

Adventní kalendář

28. 11. Alois Němec

Všude kolem Mexiko

5. 12. RNDr. Karel Pecl, Michael Strnad

Irákem po stopách Vlasty Kálalové–Di Lotti

12. 12. PhDr. Jiří Prášek

Další akce

Velké čtení spisovatelů jižních Čech VII.

4. 2. / 11. 2. Památník Adolfa Heyduka

Výlet k jezeru Como

7. 4. Literární odpoledne v Památníku Adolfa Heyduka, Stanislava Hošková

Jom ha-Šoa, Veřejné čtení jmen obětí holokaustu

6. 5. Nádvoří muzea, K. Koubová

Vítání ptačího zpěvu

12. 5. Dolní nádvoří, J. Šebestian

MUZEJNÍ NOC / Komentované prohlídky ke 140. výročí založení muzea v Písku

18. 5.

Pískem po stopách Josefa Vlka

21. 5. B. Bernášek, J. Kouba

S muzeem v přírodě

14. 7. J. Šebestian

48. Akce Acrocephalus

28. 7. – 6. 8. K. Pecl, J. Šebestian

Světový festival ptactva

6. 10. K. Pecl, J. Šebestian

Istyklál / Obrazy ze života Vlasty Kálalové–Di Lotti

5. 11. scénické čtení – Jana Plodková a Roman Zach

Eliška Krásnohorská aneb Paní z Krásné Hory

24. 11. Památník Adolfa Heyduka, Stanislava Hošková

Adventní fotokoutek s Museem Fotoateliér Seidel

30. 11. K. Koubová

Předvánoční BURZA minerálů, drahých kamenů, šperků, fosilií a jiných přírodnin / 27. ročník

14. 12. J. Cícha

Adventní sobota s lidovým řemeslníkem

7. 12., 14. 12., 21.12. K. Koubová

Komentované prohlídky Městské elektrárny – historií i možnou budoucností unikátní památky

B. Bernášek, J. Kouba

Návštěvnost Prácheňského muzea

PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM	
PLACENÉ VSTUPY	osob
plné vstupné	6 484
sníž. vstupné / děti – studenti / ZTP / penzisté	5 507
školy	753
školy, školky s pedagogickým programem	5 548
přednášky	763
Mineralogická burza	1 313
další / I styklál, Fotokoutek, ornitologický program, Elektrárna – prohlídky	366
Celkem platících návštěvníků	20 734
VOLNÉ VSTUPY	
badatelé (konzultace odborní prac., knihovna)	391
Muzejní noc, mateřské školy, děti do 6 let, Den muzeí, S muzeem v přírodě, seminář	3 101
průvodci skupin, asistence	677
vernisáže	1 052
Celkem neplatících návštěvníků	5 221
PAMÁTNÍK MĚSTA PROTIVÍNA	
PLACENÉ VSTUPY	osob
plné vstupné	290
snížené vstupné / děti, ZTP, penzisté, senior pas	331
Celkem platících návštěvníků	621
VOLNÉ VSTUPY / děti do 6 let / průvodci, asistence	
Celkem neplatících návštěvníků	114

PAMÁTNÍK ADOLFA HEYDUKA	
PLACENÉ VSTUPY	osob
plné vstupné	276
snížené vstupné / děti, ZTP, penzisté, senior pas	743
Celkem platících návštěvníků	1 019
VOLNÉ VSTUPY / děti do 6 let / průvodci, asistence	
Celkem neplatících návštěvníků	304
POZOROVACÍ VĚŽ ŘEŽABINEC	
VOLNÉ VSTUPY	
Vítání ptačího zpěvu / Festival ptactva / akce Acrocephalus	2 375
exkurze	231
Celkem návštěvníků	2 606
OSTATNÍ	
Přednášky pracovníků / mimo muzeum	2 788
NÁVŠTĚVNOST CELKEM	
	33 407

Centrální evidence sbírek

MGR. JAN ADÁMEK

Úvodní tabulka informuje o stavu sbírek k 31. 12. 2024 tak, jak je veden v evidenci Ministerstva kultury České republiky. Jedná se o položky, nikoliv počty kusů, kterých je násobně více. V ně- kterých podsbírkách se pod jediným číslem chronologické evidence mohou nalézat řádově stov- ky až tisíce kusů. Podsbírky označené* náleží do takzvaného konzervačního fondu – jde tedy o uzavřené celky, kde až na výjimky nedochází ke změnám.

STAV SBÍREK

podsbírka	počet položek chronologické a systematické evidence
archeologická	20397
mobiliář kostela S. Trojice*	100
archeologie Protivín*	429
numizmatická	18268
etnografická	8951
Památník A. Heyduka – mobiliář*	296
fotografie, filmy a jiná média	12572
Památník A. Heyduka – obrazy*	88
umělecká fotografie	146
geologická	1754
umělecká grafika	1691
geologická systematická	596
umělecká kresba	805
geologická, jiné předměty	27
umělecká plastika	159
historická	13513
uměleckoprůmyslové práce	1197
hudební nástroje	57
výtvarného umění	2668
knihy	36285
zoologická – bezobratlí	1825
knihovna A. Heyduka*	3394
zoologická – bezobratlí exotičtí	125
knihovna I. Beneše*	6291

zoologická – obratlovci	64
knihovna J. Malého*	5230
zoologická – obratlovci exotičtí	1
militária	509
celkem položek	137438

Každá podsbírka musí být celá inventarizována v průběhu deseti let. Správce sbírky je povinen příslušnou část inventarizace provádět každoročně (zpravidla jde o 10 %, minimální množství je stanoveno na 5 % předmětů). Celkem bylo v průběhu roku zrevidováno 12913 položek.

PERIODICKÉ INVENTARIZACE

příkaz	název podsbírky	rozsah revize	prováděna od – do
1/24	fotografie, filmy, videozáznamy	HF 4001–HF 6000	7.6. – 12.11.
2/24	další – zoologická – bezobratlí	E 914–E 1097	1.12. – 17.12.
3/24	další – zoologická – bezobratlí exotičtí	EE 51–EE 63	1.12. – 19.12.
4/24	další – zoologická – obratlovci	V 97–V 103	1.12. – 19.12.
5/24	další – zoologická – obratlovci exotičtí	celá podsbírka	1.12. – 19.12.
6/24	historická	K+S 7001–K+S 9500	1.3. – 31.12.
7/24	knihy	podle protokolu	červen–prosinec
8/24	numismatická	HN 1–HN 2000	září–listopad
9/24	další – knihovna A. Heyduka	KH 1101–KH 1450	11.12. – 12.12.
10/24	další – knihovna I. Beneše	KB 38001–KB 38700	17.12. – 18.12.
11/24	další – knihovna J. Malého	KM B 1001–KM B 1550	13.12. – 16.12.
12/24	výtvarné umění	VU 2301–VU 2500	1.11. – 20.12.
13/24	uměleckoprůmyslové práce	podle protokolu	1.11. – 20.12.
14/24	další – umělecká fotografie	UF 1–UF 30	1.11. – 20.12.
15/24	další – umělecká grafika	UG 1–UG 200	1.11. – 20.12.
16/24	další – umělecká kresba	UK 301–UK 390	1.11. – 20.12.
17/24	další – umělecká plastika	podle protokolu	1.11. – 20.12.
18/24	militária	HM 201–HM 300	prosinec
19/24	další – hudební nástroje	celá podsbírka	prosinec
20/24	etnografická	HE 1–HE 1000	červenec–prosinec
21/24	další – mobiliář kostela Sv. Trojice	celá podsbírka	říjen
22/24	geologická	G 301–G 600	4.11. – 29.11.
23/24	další – geologická systematická	GS 551–GS 603	11.11. – 29.11.
24/24	jiná – geologická, jiné předměty	GJ 1–GJ 6	4.11. – 29.11.

příkaz	název podsbírký	rozsah revize	prováděna od – do
25/24	archeologická	A 22001–A 24000	září–říjen
26/24	archeologie Protivín	AP 201–AP 250	září
27/24	další – Památník A. Heyduka – obrazy	AH VU 1–AH VU 60	1.11. – 20.12.
28/24	jiná – Památník A. Heyduka – mobiliář	AH UP 51–AH UP 100	1.11. – 20.12.

V průběhu roku 2024 bylo pod 387 přírůstkovými položkami zapsáno do sbírek 25572 kusů předmětů, respektive jejich souborů a částí. Z toho darem bylo získáno 669 předmětů, zapsaných pod 115 přírůstkovými čísly (viz tabulka Přehled darů), koupí získáno 72 předmětů, zapsaných pod 59 přírůstkovými čísly. Za nákupy sbírkových předmětů zapsaných v průběhu roku byla vynaložena částka 132 157,- Kč.

Podstatnou část muzejních akvizic tvoří každoročně dary, někdy i velmi hodnotné. Jako projev díky jsou zde dárci jmenováni pro trvalou paměť.

PŘEHLED DARŮ PRÁCHEŇSKÉMU MUZEU

č. přír.	předmět daru	dárce
2–3/24	dvě litografie Milana Kohouta z roku 1999: „Písek v dešti“ a „Je po bouřce! – Písek“	M. Kohout, Holušice, p. Blatná
35–42/24	soubor pamětních listů vydaných Okresní správou spojů Písek, resp. Okresní správou pošt Písek	V. Topinka, Písek
49/24	leták z pěstitrny žampionů v JZD Výhled Hradiště, kol. r. 1972	I. Mašíková, Písek
54–55/24	kovové sánky pro panenky a nábytek pro panenky, domácí výroba Ericha Deutsche pro dárkyni a její sestru	M. Kleistnerová, Písek
61/24	retušovací pult na velkoplošné negativy	Z. Javůrek, Třešně, p. Písek
63/24	porcelánová nálevka s modrým potiskem J. BONDY OCTÁRNA PÍSEK	Ing. V. Černý, Tábor
64–65/24	památeční půllitr s malovaným motivem města Písku; porcelánový pivní podtácek sklenářské firmy Josefa Mergla	J. Roškot, Písek
66/24	dámské společenské rukavičky, vyrobené z průsvitného umělého materiálu růžové barvy	Z. Hovorková, Boršov n. Vltavou
69/24	kovaná tesařská sekera – širočina	Mgr. P. Šrámek, Písek
70/24	řezaný korpus Ukřižovaného, poškozený, kolem pol. 17. století	JUDr. J. Varhaník, Orlík n. Vltavou

159–160/24	dva ateliérové snímky neurčené dívčí školní třídy; soubor fotografií ze stavby rodinné vilky p. Hejdánka v Písku pod lesem Amerika, 1939–58	M. Kutíšová, Praha 9
161–168/24	soubor různých medailí a plaket	R. D. Mgr. R. M. Hušek, administrátor Římskokatolické farnosti Blatná
169/24	volný krystal křemene – záhnědy mimořádné velikosti o hmotnosti cca 145 kg z lokality Kovářov.	Ing. M. Musil, Ph.D., Červený Újezd
171/24	stříbrné pouzdro na cigarety po legionáři Václavu Fährichovi	J. Pizingerová, Albrechtice n. Vltavou
172/24	maketa soustružnického obráběcího automatu A16A, vyráběná pod značkou MAS v píseckém závodě Kocosvitu	Ing. Z. Průcha, Písek
197–206/24	Kamenný most a hrad, intarzie Františka Doubka, 70. léta 20. tol.; soubor grafických listů (serigrafii) téhož autora; dvě litografie Vladimíra Maisnera	PhDr. M. Zeman, Písek
207–208/24;	dvě umělecké fotografie a soubor fotografií módy od Zdeňka Javůrka	Z. Javůrek, Třešně, p. Písek
210/24	fotografie na kartonu, kabinetní formát, pohled na město Písek od Hradiště, foto V. Wietz	M. Neubertová, Dobřichovice
217/24	katalog firmy „Znak – lidové družstvo rytců, razítkářů a zlatníků České Budějovice“	D. Vanduchová, Valašská Bystřice
220/24	pár dámských sandálů, tzv. dřeváčků, razítko „Baťa“	E. Vilímová, Strakonice
221–222/24	inhalační přístroj k domácímu použití INHALA; manuální lékařský rtuťový tonometr (tlakoměr), štítek firmy Riester	Z. Říha, Topělec, p. Čížová
223/24	ruční přenosná ždímáčka na prádlo, výroba USA, kolem roku 1900	R. Černíková, Písek
224/24	kompas se zrcátkem z počátku 20. století	V. Jůn, Písek
230/24	rám na zrcadlo s poličkou se čtyřmi zásuvkami	J. Janda, Praha 5
231/24	zlomek římsového kachle z druhé pol. 15. století	J. Adámek, Písek

259–263/24	různé propagační předměty píseckých výrobních podniků	H. Schwubová, Písek	314/24	soubor zlomků keramických nádob, kachlů, skleněných nádob a železných předmětů ze středověku a raného novověku	D. Růžicková, Bernartice
269/24	fotografie Zdeňka Říhy, dokumentující povodeň v srpnu 2002 v městě Písku	Z. Říha, Topělec, p. Čížová	315–316/24	společný snímek vojenské hudby pěšího pluku č. 11 v Písku, 1921; společný snímek pracovníků tabákové továrny v Písku, 1900	R. Martinec, Písek
271/24	kronika BSP kolektivu prodejny	A. Chválová, Písek	317/24	soubor regionálních vzorků minerálů z pozůstalosti píseckého sběratele Jaroslava Štěchy	K. Štěchová, Písek
275–277/24	dva krátké filmy a soubor fotografií z výstavby velkokapacitního sila u Záhoří, Pavel Skála, 1967–68	P. Skála, Písek	318/24	soubor pohlednic (Písek, Orlík)	Mgr. J. Samek, Městské muzeum a galerie Vodňany
279–285/24	kronika vojenského útvaru 3286 (1961–1989), společenský stejnokroj důstojníka ČSLA, tepláková souprava pro vojáky z povolání (ČSLA), vojenské boty vzor 62, vojenská signalizační svítlna s barevnými skly, pamětní plaketa VÚ 3286, pamětní těžítka VÚ 1620	Ing. M. Macíček, Trenčín, SR	319–338/24	soubor kreseb Václava Šebeleho a školních kreseb, vzniklých pod jeho vedením, Písek a okolí; Schwaiger Hanuš, Ukolébavka, kresba, 1889; Řeřicha Josef – Rusko, soubor drobných kreseb	I. Toufarová, Praha 4
292/24	rukopisné vzpomínky Františka Hubičky na rok 1945	Y. Hubičková, Písek	339/24	Preissig Vojtěch (?) – Pohled na katedrálu sv. Víta v zimě, akvatinta / lept	B. Hlávková, Písek
294/24	hever z 19. století, používaný na přívozu U Smrtů pod Zvíkovem	I. Pfeifer, Jetětice	342–343/24	fotografie – tablo Vyšší průmyslové školy v Písku, 1939–43; fotografie – tablo Vyšší průmyslové školy v Písku, 1944–45	PhDr. J. Havlan, Písek
295/24	kovová bruska	V. Vacek, Souhrady, p. Radomyšl	344/24	soubor fotografií, tiskovin a dalšího materiálu po Cyrilu Vymetalovi	M. Černíková, Praha
299–305/24	soubor papírových barvotiskových nálepek různých motivů a výrobců na perník	J. Štifter, Č. Budějovice			
306/24	psací stroj z poč. 20. stol., výrobek firmy „L. C. Smith & Bros“ v USA	F. Bořánek, Oslov			
308/24	ozdoba z foukaného skla na vánoční stromek v podobě velké věže kostela Narození Panny Marie v Písku, 2024	Mgr. L. Mašková, Písek			
309–310/24	domácí ostříč žiletek; litý stolní svícen z první pol. 20. stol.	Z. Hovorková, Boršov n. Vltavou			
311/24	skleněná ampulka v kovové patroně; ampulka původně obsahovala chemickou látku kyanovodík, zřejmě z vybavení německých důstojníků během II. světové války	Státní ústav jaderné, chemické a biologické ochrany, Milín			
313/24	pamětní medaile od Miroslava Mlynáře na zničení Lidic „LIDICE 1942“	PhDr. J. Prášek, Písek			

Oddělení společenskovedné

VEDOUČÍ: MGR. JAN KOTALÍK

PRACOVISTĚ DĚJIN STŘEDOVĚKU

MGR. JAN ADÁMEK

Historik středověkých dějin je dlouholetým statutárním zástupcem ředitele muzea.

J. Adámek je dlouhodobě pověřen činností správce Centrální evidence sbírek (viz výše na str. 20). Ta spočívá především v průběžném vedení přírůstkové knihy, shromažďování přírůstkových dokladů a dalších dokumentů ke sbírkovým předmětům, v evidenci zápůjček sbírkových předmětů a evidenci revizí a také ve spolupráci s příslušným pracovištěm Odboru muzeí a galerií na Ministerstvu kultury ČR při aktualizaci stavu sbírek.

Je také vedoucím muzejní knihovny, kde spravuje sbírkový fond staré muzejní knihovny (viz zpráva za příslušné oddělení na str. 41). Vykonává rovněž správu numismatické podsbírk.

V expozici Obrazová galerie českých panovníků, která je mu svěřena do péče, se podílel na přípravě podkladů pro instalaci nového osvětlení, které bylo instalováno 11. března.

Historik Jan Adámek přednášel v úterý 30. ledna pro písecký Senior Point o dějinách dominikánského kláštera v Písku. Přímou v klášterním chrámu někdejšího kláštera dominikánů pak v pátek 23. února seznamoval skupinu Univerzity třetího věku s jeho dějinami a uměleckým vybavením. Ve čtvrtek 29. února spolupracoval při natáčení jednoho z dílů cyklu Toulavá kamera, kde seznamoval s pozoruhodnostmi kostela Narození P. Marie v Písku. V pondělí 18. března hovořil na základě žádosti pražského Svatojanského bratrstva na palubě nejstarší osobní lodi v Praze – salónní rychlolodi Nepomuk – o písecké kapli svatého Jana Nepomuckého a netradičním svatojanském procesí v roce 1757. V pátek 7. června hovořil v píseckém děkanském kostele pro návštěvníky Noci kostelů o obraze Panny Marie Písecké a původu Městské slavnosti. V úterý 11. června podával v expozici Obrazová galerie českých panovníků studentům gymnázia výklad při příležitosti tzv. Projektového dne. Ve čtvrtek 17. října proslovil v Litomyšli v rámci dvoudenního pracovního zasedání „Ex superne providencia maiestatis. Pracovní zasedání u příležitosti 680. výročí povýšení pražského biskupství na arcibiskupství a souběžného založení biskupství v Litomyšli“, pořádaného Historickým ústavem Akademie věd České republiky a Římskokatolickou farností – proboštvím Litomyšl, příspěvek „Úřadování korektora kléru pražské

arcidiecéze za episkopátu Zbyňka Zajíce z Házmburka“. V pátek 15. listopadu se podílel na natáčení publicistického pořadu „Vražedné prokletí Písecké Madony“ z cyklu Záhady Josefa Klímy.

Ve dnech 9. – 11. prosince se společně s kolegy Jaroslavem Jiříkem a Bohumírem Bernáškem účastnil pracovní cesty do Rakouska, konkrétně do Krems an der Donau a do Vídně, za účelem přípravy mezinárodní konference o píseckém hradě.

Jan Adámek redigoval tradiční ročenku Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, jejímž je dlouholetým výkonným redaktorem – editorem.

V průběhu roku obsloužil řadu badatelů, ať již při osobní návštěvě nebo prostřednictvím e-mailové korespondence – konzultovány byly především problémy z oblasti pomocných věd historických, regionálních a církevních dějin.

BIBLIOGRAFIE ZA ROK 2024

ČLÁNKY:

- Tisk „Kurtzer und einfaeltiger Bericht vom Vogelstellen“ z bibliotéky barokního frankfurtského městského historiografa Achillea Augusta von Lersner v písecké muzejní knihovně, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, s. 233–239. [ISBN 978-80-86193-81-6]

PŘÍLEŽITOSTNÉ:

- Promluva při pohřbu Václava Vlčka (18. září 2024, Čimelice, kostel Nejsvětější Trojice), in: Obnovená tradice XXXIV//2024, č. 70, Historický spolek Schwarzenberg, České Budějovice, s. 22–23. [ISSN 2336-8799]

PRACOVISTĚ ETNOGRAFIE

MGR. JAN KOUBA

V uplynulém roce etnograf muzea po několika letech práce dokončil přepis více než osmi a půl tisíce karet do systému Museion. Podsátka etnografická se tak zařadila po bok dalších jím spravovaných podsbírek – militarií a historických hudebních nástrojů, které byly přepsány do digitální evidence již dříve. Výše jmenovaná podsátka se rozrostla v průběhu roku o 11 nových inventárních čísel a díky sběru, nákupu a darům o 46 čísel přírůstkových, podsátka militarií nabyla o jedno číslo přírůstkové, naopak podsátka historických hudebních nástrojů zůstala beze zmény.

Na základě několik let probíhající revize pracovník převzal v polovině roku od PhDr. Jiřího Práška, odcházejícího na zasloužený odpočinek, správu etnografické podsbírky a to včetně veškerého průvodního evidenčního a dokumentačního materiálu. Nejednalo se však o žádnou velkou změnu – faktický dohled nad ní vykonával J. Kouba již od svého nástupu do muzea – tedy od roku 2007.

Všechny tři spravované podsbírky byly v závěru roku podrobeny řádné inventuře. Pracovník zároveň dohlížel na dobrý stav jemu svěřených expozic v muzeích v Písku a v Protivíně.

I dva roky po požáru depozitáře nad Rytířským sálem byla likvidace následků jedním z hlavních bodů činnosti pracovníka. Ve spolupráci s konzervátorem muzea pokračovaly práce na čištění předmětů od popela, pomocí externích pracovníků se podařilo některé zasažené předměty i zrestaurovat. Realizoval se stavební plán obnovy depozitáře – stavební firma Intesta provedla rekonstrukci zdí, stropů a z důvodu lepší požární ochrany oddělila patra pomocí přiček ze sádkokartonu. Na rok 2025 pak projektant Ing. Jaromír Havlíček připravil rekonstrukci vstupní části, která díky malé úpravě krovu značně usnadní přístup do depozitáře. Po jejím dokončení snad již nic nebude bránit finálnímu úklidu a nastěhování předmětů zpět na původní místa uložení.

Stejně jako každý rok poskytoval J. Kouba poklady ze spravovaných podsbírek kolegům či soukromníkům k jejich výstavním projektům např. do Českých Budějovic, Milevska, Rožmitálu p. Třemšínem, Jindřichova Hradce či Velešína.

Zároveň připravoval výstavy pro návštěvníky píseckého muzea. První z nich uspořádal ve spolupráci s kolegou B. Bernáškem, nesla název „Betonový Písek aneb podnikatel Vlk a jeho továrna“ a zmapovala život a činnost podnikatele s cementovými výrobky Josefa Vlka. Autoři ji doplnili komentovanými prohlídkami, z nichž jedna se konala přímo v píseckých ulicích. Beton v Chodbě knihovny vystřídalo připomenutí 165. výročí památné bitvy 11. pěšího pluku, která se odehrála u italského městečka Melegnano. Jejím autorem byl dlouholetý spolupracovník muzea Karel Klátil, se kterým si etnograf zopakoval spolupráci z loňského roku, kdy představili návštěvníkům osudy píseckých ostrostřelců. „Bitva u Melegnana 1859“ přiblížila okolnosti italského tažení a průběh bojů „jedenáctého píseckého“ v lombardském Melegnanu a San Martinu. Výstava se stejným námětem se v Prácheňském muzeu v Písku uskutečnila poprvé v roce 2009, tedy při 150. výročí bitvy. V roce 2016 a 2017 ji K. Klátil rozšířil a prezentoval ve dvoře domu „U Slona“ v Karlově ulici v Písku. Výstava k 165. výročí byla doplněna o sedm nových panelů a přinesla tak dosud nejucelenější pohled na nejslavnější chvíle zdejšího pluku a na výstavbu a další osudy jeho píseckého pomníku. I následná výstava byla v jeho režii. Opět společně s B. Bernáškem přeměnil prostor tak, aby co nejvíce připomínal, jak to kdysi vypadalo „U Holečků na statku“. Život jedné jihočeské selské rodiny mohli pracovníci muzea představit

díky dochovaným unikátním fotografiím, které v podobě skleněných negativů do muzea před několika lety donesl Vladislav Měchura. Výstavu převážně tvořily snímky zobrazující každodenní život v usedlosti Pohorovice čp. 52 a to v průběhu celé 1. poloviny 20. století. Ani na další projekt s názvem „Vlasta Kálalová – Di Lotti. Příběh doktorky z domu Trubačů“ nebyl J. Kouba sám. Naopak, spíše jen kurátorsky zajišťoval PhDr. Jiřího Práška, který se rozhodl expozičně představit svůj dlouholetý badatelský zájem – osudy slavné bernartické lékařky. Že téma mimořádného životního osudu hluboce rezonuje nejenom v našem regionu, svědčil mimořádný zájem návštěvníků, který rozhodl o prodloužení výstavy až do konce dubna roku 2025. Závěr roku pak klade na etnografa tradiční požadavek na výstavu s adventním či vánočním zaměřením. Ta s názvem „Kde se vzal, tu se vzal, Mikuláš pod okny stál“ vzdala hold dobře známému světcovi, kterého si připomínáme právě v době adventní, konkrétně v předvečer jeho svátku 6. prosince. Pracovník představil nejenom život patrona zdejší diecéze, ale hlavně tradici každoročních lidových obchůzek, a to třeba i při komentovaných prohlídkách. Výstavu o adventních sobotách zpestřili známí jihočeští lidoví tvůrci – perníkářka Julie Chadimová, malíř podmaleb Jiří Honiss a autorka vánočních dekorací Dagmar Kolingerová.

Během roku přednesl pracovník řadu přednášek pro téměř 400 posluchačů (např. pro Senior Point Písek či místní gymnázium). Prováděl po muzeu i po městě (při městských slavnostech vyprávěl o historii regionu přímo z pramice), poskytoval odborné konzultace, ať již písemně, telefonicky či ústně, a to široké veřejnosti i odborníkům.

Etnograf byl předsedou Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost muzea, členem obdobných sborů v Netolicích a Českém Krumlově a členem komise pro výběr statků tradiční nemateriální lidové kultury jižních Čech. Zároveň zajišťoval monitoring internetových aukčních a bazarových portálů, díky čemuž muzeum rozšířilo své sbírky o řadu významných předmětů.

V průběhu celého roku se spolu s kolegou B. Bernáškem věnoval záměru budoucího využití objektu Elektrárny královského města Písku. Velkorysé plány, předložené představitelům města architektem Ing. Janem Boučkem, byly zastupitelstvem přijaty a na rok 2025 město uvolnilo dva miliony korun za účelem vypracování podrobného stavebního projektu. Ve druhé polovině roku rovněž po elektrárně prováděl zájemce o historii tohoto místa a představoval široké veřejnosti navržené vize.

BIBLIOGRAFIE ZA ROK 2024

ČLÁNEK:

– *Po stopách nejstaršího českého loveckého šperkařství. Příběh písecké zlatnické rodiny Weberů, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, Písek 2024, s. 143–152*

PRACOVÍŠTĚ KULTURNÍCH DĚJIN

MGR. JAN KOTALÍK

Na pracovišti kulturní historie a historické fotografie byla – kromě jiného – věnována pozornost katalogizaci nových přírůstků v počítačovém programu MUSEION. Na tuto činnost navazovaly i některé další související doplňkové úkony, které vyplývaly z pokynů zřizovatele Prácheňského muzea v Písku. Šlo například o prohloubení přípravy digitalizace celého sbírkového fondu. V tomto ohledu probíhala spolupráce napříč všemi odbornými odděleními instituce.

Jan Kotalík, správce stálého expozičního celku „Kulturní tradice Písecka“ a podsbírký HF, v lednu ve spolupráci s provozním oddělením provedl úklid expozic a zajistil u konzervátora muzea základní ošetření vystavených sbírkových předmětů. Ve sledovaném roce dále spolupracoval s tvůrci krátkodobých výstav, pro píseckou veřejnost a školy (tj. gymnázium) proslovil několik přednášek – mimo jiné – se zaměřením na výročí regionálních osobností Josefa Váchala a Richarda Weinera.

V průběhu roku poskytoval badatelům řadu informací – prostřednictvím telefonické či e-mailové komunikace a samozřejmě osobně. S ostatními kolegy pomáhal s organizovaným průběhem muzejní noci, plnil požadavky dle rozpisu plánované týdenní dozorcí služby, pro Asociaci muzeí a galerií v daných intervalech připravoval a zasílal informace o plánovaných výstavách a zároveň dohlížel na registraci průkazek AMG. Jako předcházející léta ukládal do dokumentace plakáty a další materiál, který připomíná muzejní akce.

PRACOVÍŠTĚ SOUDOBÝCH DĚJIN

PHDR. ZDENĚK DUDA, PH.D.

Náplní práce oddělení je správa a rozvoj podsbírký historická, dokumentující a ilustrující politické, hospodářské a sociální dějiny města Písku (částečně i bývalého okresu) především druhé poloviny 20. století, vlastní vědeckovýzkumná činnost a systematická prezentace podsbírký prostřednictvím výstavních, přednáškových a dalších projektů, včetně zpřístupňování podsbírký formou odborných konzultací badatelům i široké veřejnosti.

Podsíbírka historická se prostřednictvím darů, nákupů i vlastní sběratelské činnosti rozrostla během roku o 336 předmětů (140 přírůstkových čísel). Mezi významné akvizice patří rukopisně zachycené vzpomínky Františka Hubičky ze Záhoří na rok 1945, příležitostný tisk německé armády „Der Trichter ertönt. Abschiedsgruß des ROB Lehrgangs“ (Písek 1943), památeční fotoalbum

upomínající na sportovní a kulturní program při svatoanenské pouti v Protivíně v červenci 1944, stříbrná tabatěrka (pouzdro na cigarety) po legionáři Václavu Fährnichovi s vyrytým podpisem Sergeje Vojcechovského či také soubor fotografií a filmový záznam ze stavby velkokapacitního sila v Záhoří v letech 1967–1968. Do podsbírký byla také například zapsána československá poštovní schránka tzv. II. velikosti s čelním vhozem ze šedesátých let 20. století, telekomunikační zařízení Dálnopis T100 pro přenos textu, ukázky výrobků Dřevopodniku ONV Písek z počátku šedesátých let 20. století (židle D-14, třídlínná dřevěná kuchyňská linka) či také bohatý soubor regionálních turistických letáků a pohlednic převážně z druhé poloviny 20. století. Významnou akvizicí je také kronika vojenského útvaru 3286 (54. automobilní prapor, od roku 1983 9. prapor materiálového zabezpečení 9. tankové divize), vedená od roku 1961 do roku 1989 ve dvou svazcích. V rámci dokumentace současnosti byly do podsbírký zapsány sady hlasovacích lístků a předvolební letáky a materiály rozšiřované po Písku v rámci předvolebních kampaní k volbám do Evropského parlamentu (červen 2024) a do zastupitelstev krajů (září 2024).

V rovině systematické evidence bylo vytvořeno 91 nových inventárních čísel (K+S 14236–K+S 14326). Probíhaly také práce na digitalizaci starší sbírkové evidence. V třetím a čtvrtém čtvrtletí bylo v rámci pravidelné periodické kontroly revidováno cca 17% podsbírký, tj. 2500 inventárních jednotek.

Badatelům z řad vědecké i široké veřejnosti bylo poskytnuto na třicet konzultací, a to převážně v oblasti regionálních dějin a reálií. Zvláště se jednalo o témata související s událostmi druhé světové války na Písecku, stavebně–historickým vývojem jednotlivých budov a lokalit, témata spojená s dějinami místních spolků, průmyslových závodů i dobového kulturního dění. Konzultována byla i témata dějin všedního dne a náboženských dějin 18. až 20. století.

K vědeckovýzkumným úkolům pracoviště patřilo především studium podob, forem a obsahů muzejní dokumentace a prezentace v druhé polovině 20. století (dlouhodobý úkol, jihočeský kontext), studium vzpomínkových kultur a paměti na druhou světovou válku (písecký kontext) a dále také studium vnímání, představ a objevování západního světa v českém prostředí za normalizace a v devadesátých letech 20. století, a to ve formě sběru dokumentačního materiálu, přípravy výstav a publikací či příspěvků na odborných konferencích. Dále také studium dějin každodenního života se zvláštním zřetelem k tzv. posledním věcem člověka a přípravě na smrt v 18. a 19. století. Publikované výstupy jsou doloženy níže.

Prezentační aktivity pracoviště se soustředily především na kurátorské zajištění a vedení výstavy „Mezipaměť. Výstava maleb Ivana Bukovského“ a výstavy „Sleva na apokalypsu: Petr Brožka, Olga Divišová, Lukáš Jelínek, David Kadlec, Sun Young Kang, Ming Jer Kuo, Josef Lorenc,

Aleš Pospíšil, Jenny Rafalson, Karel Řepa, Petra Vichrová“ . Obě výstavy byly připraveny ve spolupráci s dr. Zuzanou Duchkovou (spolukurátorka). Předměty z podsbírky historická byly v předmětném roce rovněž prezentovány na dalších výstavách našeho muzea.

Pracovník Z. Duda byl také podobně jako v minulých letech aktivním členem Historické komise AMG (předseda). Podílel se na přípravě a organizaci odborných jednání, školení a seminářů (např. odborný seminář *Historie v muzeu*, Plzeň 24. a 25. září 2024). Dále působil jako tajemník Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost muzea, členem obdobného sboru byl i v Husitském muzeu v Táboře a Hornickém muzeu v Příbrami. Byl také členem Komise pro posuzování projektů zaměřených na poskytování standardizovaných veřejných služeb muzeí a galerií (odborný poradní orgán ředitele Odboru muzeí a galerií MK).

BIBLIOGRAFIE ZA ROK 2024

KAPITOLA V KNIZE:

- *Počátky muzea v Protivíně. Strategie, aktéři a význam pro komunitu, in: Irena Chovančíková – Marek Vařeka (edd.), Muzea a Československo. Vývoj muzejní sítě v době první republiky, Hodonín 2024, s. 57–66. [ISBN 978-80-87375-26-6]*

ČLÁNKY:

- *Hodnocení výstav z pohledu návštěvníka, Věstník AMG 4/2024, s. 10–11. [ISSN 1213-2152] (společně s Kristýnou Pinkrovou)*

ZPRÁVY:

- *Výstava Písecké devadesátky, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, Písek 2024, s. 273–278. [ISBN 978-80-86193-81-6]*
- *Konference Devadesátky a muzea, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, Písek 2024, s. 279–282. [ISBN 978-80-86193-81-6]*
- *Historie v muzeu, Věstník AMG 6/2024, s. 20–21. [ISSN 1213-2152]*

RECENZE:

- *Jana Pokorná Kalousková – Bohumír Bernášek, Pro každého něco až z Aše: Tosta 1946–1999, Sborník muzea Karlovarského kraje 32/2024, s. 268–270. [ISSN 1803-6066]*

PRACOVÍŠTĚ VÝTVARNÝCH SBÍREK

BC. MARTINA MĚŘIČKOVÁ

Martina Měřičková v průběhu roku systematicky pracovala s výtvarnými podsbírkami. Dbala o jejich rozšiřování o práce regionálních autorů, a to formou nákupů a darů. Ve spolupráci s Národním památkovým ústavem a za finanční podpory Ministerstva kultury byla do podsbírky umělecké plastiky zakoupena pískovcová socha Panny Marie z protivínského zámku. Tato vzácná pozdně renesanční socha je zapsána na seznamu kulturních památek a v současné době je umístěna ve stálé expozici Památníku města Protivína. Další významnou akvizicí byl konvolut prací z pozůstalosti doc. Oldřicha Smutného. Po autorově smrti se o dílo stará jeho neteř, paní Jelena Marianiová, která nákup do muzejních sbírek doplnila velkorysým darem maleb a grafik. Sbírka umělecké kresby byla významně obohacena darem Ivany Toufarové. Ta věnovala Prácheňskému muzeu osmnáct kreseb od Václava Šebeleho a jednu kresbu od Hanuše Schwaigera. Do sbírky umělecké grafiky přibyl darem paní Boženy Hlávkové grafický list „Pohled na katedrálu sv. Víta v zimě“ přisouzený Vojtěchu Preissigovi.

Průběžně též probíhala digitalizace starých papírových evidenčních karet a doplňování informací do systému Museion.

V průběhu roku připravila Martina Měřičková devět výtvarných výstav, ke kterým připravila drobné katalogy. Podala úspěšnou žádost o dotaci ISO C II. na Ministerstvo kultury.

BIBLIOGRAFIE ZA ROK 2024

VÝSTAVNÍ KATALOGY:

- *Buzu Teodor, Klíma Pavel, Pavlík Vit, Ex tempore, nestr.*
- *Petrášová Jitka, Walktogether side by side, nestr.*
- *Klímeš Svatopluk, Znamení, nestr.*
- *Probošt Jiří, Obrazy, nestr. Malba v Písku, výstavní katalog, Prácheňské muzeum. [ISBN: 978-80-86193-82-3]*

ČLÁNEK:

- *Výběr z výstav, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, s. 253–259. [ISBN 978-80-86193-80-9]*

Archeologické oddělení

VEDOUCÍ – DOC. MGR. JAROSLAV JIŘÍK PH.D.

**ING. TOMÁŠ HILTSCHER, MGR. ET MGR. ERIKA PIXOVÁ, MGR. MARTIN PTÁK,
MGR. VLASTIMIL KOZÁK**

V referovaném roce archeologické oddělení pracovalo ve stejném personálním složení jako v roce předchozím.

Oproti předchozím sezónám bylo množství terénních akcí značně redukováno, což bylo vyváženo větším objemem prací při laboratorním zpracování nálezů a přípravě náleзовých zpráv a publikací, tedy činností, které byly v minulých letech odsunuty do pozadí.

Rozsahem největším byl výzkum před pokládkou horkovodu na Alšově náměstí a v Ningrově ulici, kde došlo k odhalení historických pochozích úrovní. Dokončen byl několik let trvající výzkum narušeného raně středověkého mohylníku v Pálčicích u Údraže. K drobným akcím patřil průzkum několika sídlištních objektů na pomezí katastrů Protivín a Milenovice, nebo započetí prospekce v ploše připravovaného rozšíření silnice č. I/20 z Písku na České Budějovice. Povrchové průzkumy pokračovaly i na dlouhodobě sledovaných lokalitách pod hradem Zvíkovem, v Kožlí u Orlíka a v Miroticích.

Hned na počátku roku pracovníci archeologického oddělení připravili vzpomínkovou výstavu na legendu písecké, ale i jihočeské archeologie Jiřího Fröhliche, který nás navždy opustil na konci roku 2023. Výstava „Keltové na jihu Boiohaema“, jejímž kurátorem byl Jaroslav Jiřík, byla prezentována Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích.

Ve spolupráci s Jihočeským muzeem byl zpracováván rozsáhlý výzkum realizovaný před stavbou dálnice D4. Pozornost byla věnována i laboratornímu ošetření a inventarizaci nálezů a přípravy náleзовých zpráv u výzkumů z Oldřichova, Písku – průmyslové zóny, Písku – Velkého náměstí, průzkumů v Kožlí u Orlíka a dalších starších akcí. Zvýšená pozornost byla věnována zpracování a inventarizaci kovových nálezů získaných vlastním výzkumem i činností spolupracovníků muzea, jejichž velké množství přesahuje personální možnosti archeologického oddělení. Další nezanedbatelnou činností oddělení byla příprava paleoenvironmentálních vzorků, jejichž odběr je již standardní součástí terénních výzkumů. Digitalizována byla část sbírkových předmětů, terénní kresebné i fotografické dokumentace, včetně té archivní.

Archeologové jako obvykle pracovali v rámci Jihočeské archeologické komise, ale i poskytovali informace badatelům, studentům i široké veřejnosti.

Jaroslav Jiřík, stejně jako v letech minulých, věnoval podstatnou část své aktivity plnění povinností vyplývajících ze smluv s investory při zajišťování archeologických dohledů a výzkumů a zároveň se i osobně podílel na realizaci některých terénních akcí. Jedním z hlavních počínů byl přesun výstavy „Keltové na jihu Boiohaema“ do Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, kde během několika komentovaných prohlídek představil život starých Keltů veřejnosti i školním výpravám. V říjnu 2024 byl kurátorem výstavy „Královské insignie pozdní antiky ze Mšece a Řevničova“ ve spolupráci s Muzeem T. G. M. v Rakovníku.

V roce 2024 byla udělena knize „Královské poklady ze Mšece a Řevničova. Unikátní nálezy z doby stěhování národů ze středních Čech“, jejímž je J. Jiřík hlavním autorem, cena za druhou nejlepší muzejní knihu v národní soutěži Gloria Musaealis a první cenu v soutěži Cena Karla Absolona – Zlatý mamut.

Jaroslav Jiřík proslovl řadu přednášek a zúčastnil se několika konferencí. V březnu přednesl dvě přednášky: „Late Antique Treasures from the Cemetery of Prague–Zličín and extinct long–distance Road Corridor near Mšec and Řevničov in Central Bohemia“ na Jagellonské univerzitě v Krakově a dále „Sudoměř 1420 – Radikální husitské hnutí z pohledu historie a archeologie“ v Husitském muzeu v Táboře. V rámci plnění memoranda o spolupráci s Filozofickou fakultou JČU přednesl v dubnu pro studenty zdejšího ústavu romanistiky přednášku „Tenochtitlán 1325: Role of Climatic Change and Migration in ancient North America and post–classical Mesoamerica for the development of the Megapolis“. Účastnil se XIX. Protohistorické konference/ Frühgeschichtliche Konferenz/ Protohistorical conference: Archeologie barbarů 2024 – Archäologie der Barbaren – Archaeology of the barbarians v Bratislavě, s přednáškou „Dva hroby z doby stěhování národů ze Slatiňan, okr. Chrudim. Zpráva o komplexním zpracování a předběžné interpretaci“ (s J. Jílkem a kol.). S dvěma přednáškami a jedním posterem vystoupil na 30th EAA Annual Meeting (European Association of Archaeologists) v Římě, Itálii (28.–31.8.2024): „Mediterranean and Exotic Goods within the Archaeological Record from the Antiquity in the District Písek, South Bohemia“ (s T. Hiltcherem a E. Pixovou), „Gold–garnet jewellery of the Late Antiquity – Clues for the mutual relationships between Mediterranean and Central Europe?“ (s J. Pinarem a T. Calligarem) a poster „Use of low–cost LiDAR to document archaeological finds“ (s T. Hiltcherem a E. Pixovou). S přednáškou „New Archaeological Finds of the Royal Jewellery of the Late Antiquity from Central Bohemia“ vystoupil v listopadu v Czech Center Museum v Houstonu.

Pro pracovníky sklárny v Desné připravil dvě přednášky v únoru a prosinci: „Vitrum precise: Starověké sklo, jeho výroba, dekorace a distribuce“ a „Vitrum precise: Benátské a české sklo ve středověku a novověku“. V prosinci se též účastnil mezinárodní konference 34. Internationales Symposium „Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donaauraum“ v Brně s přednáškou s titulem „Discovery of the horse-harness Pendant from Řevničov (distr. Rakovník, Bohemia) and the Problem of the Central European Armament of the 6th Century (Special Focus on Helmets)“. V Muzeu T.G.M. v Rakovníku přednesl v říjnu přednášku „Bohové na nebesích, souhvězdí a symboly: Ikonografie období laténu“. Dne 17. 10. pak přednesl přednášku „V záři zlata a drahokamů. Uhrančivé kouzlo granátových šperků pozdní antiky“ v Archeologickém ústavu AV ČR v Praze.

Tomáš Hiltcher zaměřil velkou část aktivit na realizaci archeologických dohledů při stavební činnosti. Byl přítomen na všech realizovaných terénních výzkumech a pokračoval v systematickém i nesystematickém průzkumu. Podílel se na zpracování nálezového materiálu, přípravě nálezových zpráv a publikací z výzkumů z předchozích let. Koordinoval brigádníky a spolupracovníky archeologického oddělení. Dále se účastnil řady konferencí a seminářů: Plenární zasedání jihočeské pobočky ČAS, Český Krumlov 23. 3. 2024 s přednáškou „Archeologické výzkumy archeologického pracoviště Prácheňského muzea v Písku v roce 2023“. 30th EAA Annual Meeting (European Association of Archaeologists) v Římě, Itálii (28.–31. 8. 2024) s přednáškou „Mediterranean and Exotic Goods within the Archaeological Record from the Antiquity in the District Písek, South Bohemia“ (s J. Jířkem a E. Pixovou) a dvěma postery „Use of low-cost LiDAR to document archaeological finds“ (s J. Jířkem a E. Pixovou); „Archaeothanatology of the postmedieval cemetery at Poběžovice (the Czech Republic)“ (s E. Pixovou a L. Chroustovským).

Martin Pták setrval po celý rok na rodičovské dovolené. Ve volných chvílích pokračoval v laboratorním ošetření a zpracování nálezů z minulých sezon a přípravě nálezových zpráv. Též pokračoval v namátkové rekognoskaci archeologických památek na Písecku a v dalších regionech jižních a jihozápadních Čech.

Nadále přednášel na Jihočeské univerzitě, byl zapojen do projektu GAČR – Na okraji neolitizace: strategie prvních zemědělců na jihu Čech. V průběhu roku pak pokračoval za AU FF JU ve vedení předstihového výzkumu zaniklé středověké vesnice Jenišovice nedaleko Milevska. Byl též pověřen záchranným výzkumem v kostele sv. Klimenta na hradišti Prácheň. Nadále působil též ve Volyni, kde vedl například záchranný výzkum v areálu tvrze, během něhož byly odhaleny situace z 12. až 20. století.

Pracovník dalším rokem pokračoval v doktorském studiu na Ústavu pro archeologii FF UK v Praze. Nadále předsedal jihočeské pobočce České archeologické společnosti a v březnu organizoval její plenární setkání, tentokrát v Českém Krumlově. V rámci propagace oboru též proslovil řadu popularizačních přednášek pro veřejnost a dále se účastnil konferencí. V rámci Plenárního zasedání jihočeské pobočky ČAS, Český Krumlov 2024 vystoupil s referáty: „Archeologie 2. světové války na D4: příkladová studie z letské křižovatky a zamyšlení nad stavem a směřováním dalšího výzkumu konce 2. světové války v regionu“, „Archeologické výzkumy Prácheňského muzea v letech 2022–2023 – Heřmaň: pokračování výzkumu sídliště ze 13. stol.“, „Cihlářské a hrnčířské pracoviště ve Volyni v roce 2023“, „Karlův hrádek u Purkarc, výzkumná sezona 2023“, „Kopí z Paračova: obscénní náhodný archeologický nález nebo znovunalezená relikvie?“. Zúčastnil se 32. Treffen Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen/ Oberösterreich, Traunsee 2024 s posterem: „Blei an der Wende vom Früh- und Hochmittelalter in Südböhmen.“. V rámci semináře Rekonstrukce a prezentace archeologických objektů, Deštné v Orlických horách 2024 přednesl přednášku „Cihlářské a hrnčířské pracoviště ve Volyni: výroba a pokládka 2500 reliéfních glazovaných dlaždic v areálu volyňské tvrze.“ Dále se zúčastnil konference Archaeology of the 20th century in central-eastern european perspectives, mezinárodní konference, Plzeň 7. – 8. 12. 2024 s přednáškami „Archaeological excavations of the graves of members of the German armed forces in the south of Bohemia in the years 2012–2024“ a „Military identification tags: one of the last lost battles of World War II in South Bohemia“.

Několik přednášek a akcí vedl v rámci projektu Archeologického ústavu AV ČR v Praze Archeologické léto: „Hradiště Prácheň u Horažďovic“, „Domnělý dolmen na vrch Kbíl, kat. Švejcárova Lhota“, „Karlův hrádek u Purkarc, okr. České Budějovice“. V Milevském muzeu přednesl přednášku „Sepekovský poklad“ (20. 8. 2024), v Muzeu středního Pootaví ve Strakonici přednášky (15. 12. 2023) „Nákončí pochev mečů z hradiště Prácheň u Horažďovic“ a „Archeologie 2. světové války – příklady z jižních Čech“ a nakonec v Purkarc (4. a 11. 9. 2024) přednášky „Archeologický výzkum Karlova hrádku v r. 2023“, „Archeologie druhé světové války na dálnici D4“ a „Prácheň a Netolice: dvě významná jihočeská raně středověká hradiště, zkoumaná Archeologickým ústavem FF JU“.

Erika Pixová (Průchová) se spolu s kolegy zúčastnila několika terénních akcí, např. při pokračování poklady horkovodu na Alšově náměstí a v Ningrově ul., nebo na horním nádvoří muzea. Hlavní náplní se stalo zpracovávání nálezů z dříve proběhlých archeologických výzkumů. Významná aktivita byla věnována laboratornímu zpracování nálezů a jejich evidenci v programu Musaion a také se počaly psát nálezové zprávy. Ze zpracovávaných výzkumů zmiňme alespoň sondy u kostela nejsv. Trojice v Čimelicích, výzkum v severní průmyslové zóně, nebo Oldřichov. U posledně zmiňovaného se podařilo zajistit konzervaci keramiky na Oddělení pravěku

Západočeského muzea v Plzni. Výsledkem jsou čtyři zrekonstruované nádoby z doby bronzové. Dále pokračovala v zajištění odesílání vzorků z výzkumů na dataci C14, zaplňování databáze Musaion, nebo lepení keramiky.

Vzhledem k oblasti svého zájmu, kterým je archeologie smrti a antropologie, se zúčastnila několika archeologických výzkumů mimo gesci Prácheňského muzea jako antropolog. Nepochybně zajímavou a přínosnou zkušeností byl antropologický výzkum ostatků z hypogea ve Scorrione prováděný na institutu Soprintendenza per i Beni Culturali e Ambientali di Ragusa-Sicílii. Jedná se o projekt Framing a unique landscape: rural catacombs in south-eastern Sicily between Antiquity and the Middle Ages zařazený Joanem Pinarem Gilem z Univerzity Hradec Králové (Hradec Králové, Česká republika) a Saverio Scerrou ze Soprintendenza per i Beni Culturali e Ambientali di Ragusa (Ragusa, Sicílie, Itálie).

Účastnila se několika konferencí, jako například „Archeologie liniových staveb – aplikace přírodovědných metod a informačních technologií; jejich postupy, výsledky a interpretace“ v Pardubicích (4. – 6. 6. 2024) s posterem „Předběžné výsledky mezioborového studia pohřbu z Církvice u Kutné Hory“ (s M. Bartoš Dvořákovou a L. Kovačikovou) a na „30th EAA Annual Meeting (European Association of Archaeologists)“ v Římě, Itálii (28. – 31. 8. 2024) s přednáškou „Mediterranean and Exotic Goods within the Archaeological Record from the Antiquity in the District Písek, South Bohemia“ (s J. Jířkem a T. Hiltsherem) poster „Use of low-cost LiDAR to document archaeological finds“ (s T. Hiltsherem a J. Jířkem) a poster „Archaeothanatology of the postmedieval cemetery at Poběžovice (the Czech Republic)“ (s L. Chroustovským a T. Hiltsherem).

Rok **Vlastimila Kozáka** se nesl ve znamení dohánění kancelářských restů z let minulých, které byly naplněné terénními výzkumy. Terénních akcí bylo méně a menšího rozsahu. Podílel se na většině z nich. Mezi vybranými se jednalo o výzkum u Tálína, na Alšově náměstí, Staré poště, nádvoří muzea nebo výzkum v trase nového vodovodu u Milenovic. Podstatnou část pracovní náplně tvořily archeologické dohledy v rámci někdejšího okresu Písek. Zbytek práce vyplnila již zmíněná kancelářská činnost ve formě pomoci při tvorbě nálezových zpráv a zpracování výzkumů z let minulých a současných. Hlavní činností pak byla inventarizace kovových nálezů, v prostoru domu písecké Staré pošty. Podílel se na dalších aktivitách spojených s činností muzea jako je stěhování nového depozitáře a výstav nebo pomoc na muzejních akcích pro veřejnost.

BIBLIOGRAFIE J. JIŘÍKA ZA ROK 2024

ČLÁNKY:

- *Hromadný nález denárů od osady Řeteč, okr. Písek. In: J. Mařík – L. Polanský – I. Štefan (ed.): Jiří Sláma (1934–2020). Věda, láska, víra. Praha, s. 235–243. [ISBN 978-80-7581-052-6] (s M. Ptákem, T. Hiltsherem a R. Koreným)*
- *Několik poznatků k píseckému středověkému a raně novověkému podzemí. Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023. Písek, s. 187–222. [ISBN 978-80-86193-81-6] (s T. Hiltsherem)*

BIBLIOGRAFIE T. HILTSCHERA ZA ROK 2024

ČLÁNKY:

- *Raně středověké mohyly v Čechách: Early medieval barrowes in Bohemia. Archeologie ve středních Čechách. Supplementum, 2. Praha: Ústav archeologické památkové péče středních Čech. [ISBN 978-80-86756-24-0] (s M. Lutovským, A. Benešem, R. Bláhou, J. Ciglbauerem, P. Hejhallem, T. Janákovou, J. Johnem, M. Kučerou, M. Metličkou, M. Potůčkovou, P. Rokoskou, D. Stolzem, a H. Svobodovou).*
- *Hromadný nález denárů od osady Řeteč, okr. Písek. In: J. Mařík – L. Polanský – I. Štefan (ed.): Jiří Sláma (1934–2020). Věda, láska, víra. Praha, s. 235–243. [ISBN 978-80-7581-052-6] (s M. Ptákem, J. Jířkem a R. Koreným)*
- *Průzkum kostní jámy u kostela sv. Prokopa v Chyškách. Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023. Písek. [ISBN 978-80-86193-81-6] (s E. Pixovou)*
- *Několik poznatků k píseckému středověkému a raně novověkému podzemí. Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023. Písek, s. 187–222. [ISBN 978-80-86193-81-6] (s J. Jířkem)*

BIBLIOGRAFIE M. PTÁKA ZA ROK 2024

ČLÁNKY:

- *New radiocarbon dates point to the early evolution of resilient agriculture among Central Europe's first farmers, Radiocarbon 2024, s. 1–11. doi:10.1017/RDC.2024.84. [ISSN 0033-8222] (s M. Ptákovou a kol.)*
- *At the edge of Neolithic transition: strategies of the Linearbandkeramik farmers in South Bohemia (Czechia)', Antiquity 2024, pp. 1–9. doi:10.15184/aqy.2024.133. [ISSN 0003-598X] (s V. Vondrovským a kol.)*
- *Raně středověké kopí z Paračova (okr. Strakonice), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 37, s. 65–74. [ISBN 978-80-7646-028-7]*
- *Nálezy denárů z hradiště Prácheň, Numismatický sborník, sv. 37/1–2, s. 69–74. [ISSN 0546-9414]*
- *Hromadný nález denárů od osady Řeteč, okr. Písek. In: J. Mařík – L. Polanský – I. Štefan (ed.): Jiří Sláma (1934–2020). Věda, láska, víra. Praha, s. 235–243. [ISBN 978-80-7581-052-6] (s T. Hiltsherem, J. Jířkem a R. Koreným)*

BIBLIOGRAFIE E. PIXOVÉ ZA ROK 2024

ČLÁNEK:

- *Strontium isotope analysis at an 18th century burial ground in Semonici (Czech Republic) – the use of modern skeletal remains and its narrative and interpretative value, Interdisciplinaria Archaeologica 15(2): 183–193. [ISSN 1804-848X (Print), e-ISSN 2336-1220 (Online), DOI 10.24916/iansa.2024.2.4] (s M. Nývltovou Fišákovou, P. Drnovským).*

Knihovna a studovna

VEDOUcí - MGR. JAN ADÁMEK

MGR. ET MGR. BOHUMÍR BERNÁŠEK

Rok byl jako vždy naplněn běžnou knihovnickou agendou, tj. kontrola depozitářů a revize svazků, zpracování fondu, akvizice, vyřizování badatelských dotazů a služby badatelům ve studovně. Do knihovního fondu přibýlo 222 svazků, z větších darů uveďme 51 svazků z pozůstalosti Ing. Josefa Zemana, věrného návštěvníka naší badatelný, které muzejní knihovně věnoval syn, PhDr. Martin Zeman. I v tomto roce se podařilo opravit několik poškozených svazků v Ateliéru Krupka v Úvalech u Prahy a vázat odborná a regionální periodika u Petra Totína ve Vodňanech.

Bohumír Bernášek připravil s etnografem Janem Koubou výstavu „Betonový Písek aneb podnikatel Vlk a jeho továrna“ a výstavu „U Holečků na statku“. Další odborné aktivity zahrnovaly přípravu projektu rekonstrukce Elektrárny města Písku, která by se mohla stát novou muzejní pobočkou, a několik přednášek, dne 20. února v píseckém Seniorpointu na téma Jitex Písek a řízená industrializace jižních Čech, dne 6. března posluchačstvu z řad Českého červeného kříže o píseckých kašnách a vodovodech a dne 2. listopadu o historii hřbitova a kaple sv. Anny ve Smrkovicích (konalo se přímo v kapli). Zvláštní místo v tomto výčtu patří výkladu o minulosti Palackého sadů v rámci Víkendu otevřených zahrad dne 9.6.2024. Historii na místě doplňoval o znalosti dendrologické a botanické Ing. Ondřej Kofroň z Odboru životního prostředí Městského úřadu v Písku, který tento společný podnik vymyslel. V rámci této spolupráce následovalo ještě provádění odborné poroty evropské soutěže kvetoucích sídel Entente Florale Europe 2024, ve které město Písek obdrželo stříbrnou medaili.

Na závěr je nutno ještě uvést dvě započaté odborné aktivity, které si ale vyžádají ještě mnoho času a práce, a to je kolektivní příprava nových stálých expozic Prácheňského muzea a příprava výstavy o historii Knihovny Prácheňského muzea.

Jan Adámek, o jehož činnosti je referováno na jiném místě (s. 26), na tomto pracovišti, kde spravuje podsbírku staré muzejní knihovny, pokračoval zejména v práci na provenienčním rejstříku tisků do roku 1850. V tomto roce zpracovával svazky ve skříních XVII-XXI, kde registroval veškeré údaje o předchozích majitelích knih, ať již jsou vyjádřeny ve formě přepisů či podpisů nebo supralibros; zároveň registroval zajímavé či hodnotné vazby. Nejvýznamnějším zjištěním byla identifikace unikátně zachovaného supralibros Adama II. z Hradce, jemuž je v této procence věnován samostatný příspěvek. Práce jsou zároveň přípravou na chystanou profilovou výstavu muzejní knihovny. Chystal také vybrané tisky pro konzervování

a restaurování, svěřované výše zmíněnému Ateliéru Krupka – tentokrát se to týkalo rozsáhlého byť nedokončeného encyklopedického podniku (v knihovně 85 svazků) Allgemeine Encyklopädie der Wissenschaften und Künste in alphabetischer Folge, realizovaného od roku 1818.

BIBLIOGRAFIE J. ADÁMKA ZA ROK 2024

– viz str. 27

Oddělení přírodních věd

VEDOUČÍ – RNDR. JIŘÍ ŠEBESTIAN, CSC.

PRACOVISŤ ZOOLOGIE

RNDR. JIŘÍ ŠEBESTIAN, CSC.

I letos byla na prvním místě péče o sbírky. Zákonem požadovaná periodická revize 10 % sbírkových předmětů ze všech čtyř zoologických podsbírek (bezobratlí, bezobratlí exotičtí, obratlovci a obratlovci exotičtí) proběhla v zoologickém oddělení i tentokrát. Pravidelné ošetření depozitárních prostorů proti hmyzu škodícímu sbírkovým předmětům bylo provedeno 19. 4. 2024 a další bylo opět naplánováno na jaro 2025.

V oblasti prezentační zoolog připravil jako kurátor výstavu pro výstavní síň v Památníku Protivín o zvířatech žijících ve zdánlivě nehostinném prostředí věčné tmy, nízkých teplot a téměř stoprocentní vlhkosti „Život ve věčné tmě aneb po cestách slepých brouků“ Výstava byla o jeskyních, živočiších, kteří je obývají a o lidech jenž je zkoumají. Základ výstavy byl zapůjčen z Muzea Jihovýchodní Moravy Zlín a doplněn předměty ze sbírek našeho muzea a karbidovými lampami zapůjčenými od pana Romana Mlejníka z Pardubic. V průběhu roku přednášel zoolog o výsledcích svého výzkumu na dvou odborných konferencích a na různá témata z ornitologie a ekologie přednesl 32 přednášek pro veřejnost na různých místech mimo muzeum.

Stěžejní částí výzkumu muzejního zoologa je dlouhodobé sledování ptačího společenstva v národní přírodní památce Řežabinec. Jeho výzkum metodou bodového transektu probíhá nepřerušeně již od roku 1980 a i letos provedl zoolog každý měsíc jedno sčítání. Pravidelnost a dlouhodobost je hlavní a velmi ceněnou devizou našich výzkumů ve vědecké komunitě a umožňuje nám srovnání vývoje ptačího společenstva v době hnízdění a také zhodnocení významu rezervace pro protahující a zimující ptáky.

Neinvazivními metodami typu sčítání na bodovém transektu nelze získat všechny potřebné znalosti o ptačím společenství rezervace. Proto od roku 2003 probíhá také výzkum rezervace metodou CES (Constant effort sites = Místa s konstantním úsilím). Při této metodě dochází k pravidelnému „nabírání“ vzorku ptačí populace odchylem do stále stejného množství sítí stojících na stále stejných místech jedenkrát v každé dekádě během celé hnízdní sezóny. Lze tak postihnout populační vývoj i skrytě žijících druhů, které sčítání neinvazivními metodami nezachycuje, a lze tak zjišťovat i řadu dalších údajů jako např. celková početnost ptačích populací v rezervaci, podíl mláďat přežívajících do dalších let, přežívání dospělých ptáků, věrnost hnízdišti apod. V tomto roce bylo provedeno dalších deset odchytů touto metodou. Třetí metodou výzkumu ptačí populace v NPR Řežabinec, která probíhá pravidelně již od roku 1977, je letní kroužkovací akce Acrocephalus, kterou začal dr. Pecl a nový zoolog ji vede od roku 2003. Letos proběhl již 48. ročník (27. 7. – 7. 8.). Podrobnou zprávu o této akci naleznete v odborné části této výroční zprávy. Navíc probíhá od roku 2022 i srovnávací výzkum ptačích populací v okolí NPR Řežabinec – v krajině zdevastované intenzivním zemědělským obhospodařováním pomocí metody LSD (liniové sčítání druhů). I v tomto roce bylo sečteno deset linií v okolí Ražic. Podklady získané komplexním výzkumem rezervace slouží při osvětově výchovném využití rezervace pro veřejnost i žáky okolních středních a základních škol, včetně píseckých, dále jako podklady pro orgány ochrany přírody (např. ke zpracování plánů péče pro obhospodařování rezervace) a zobecněné získané poznatky bývají publikovány v mezinárodních vědeckých časopisech.

V roce 2018 se rozběhl i projekt na výzkum obratlovců v Píseckých horách, probíhající ve spolupráci s Lesy města Písku a Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky. Pravidelné kontroly probíhaly i v roce 2024.

Zoologické pracoviště vyhledalo v tomto roce dvanáct badatelů, dotazů a konzultací z řad veřejnosti proběhlo po e-mailu či telefonu celkem 39. Badatelé byli vesměs profesionální zoologové a studenti vysokých škol.

Práce Společnosti pro výzkum a ochranu fauny – Zoogeos Bohemia byla v loňském roce ukončena, nicméně zoolog se podrobně zabýval jejím archivem v souvislosti s přípravami výstavy k výročí Zoogeos a dr. Karla Pecla.

Zoolog pracoval také jako předseda Zoologické komise Asociace muzeí a galerií (AMG) a zúčastňoval se pravidelně zasedání senátu AMG v Praze. I v tomto roce se podařilo uspořádat konferenci zoologů muzeí a ochrany přírody – tentokrát v přírodních rezervacích Plzeňského kraje. (11. až 13. 9.)

I v roce 2024 se muzejní zoolog podílel na práci nákupní komise Jihočeského muzea v Českých Budějovicích a pomáhal při ochraně přírodních rezervací v Jihočeském kraji (včetně NPR Řežabinec) jako Strážce ochrany přírody.

Výsledky vědecko-výzkumné práce zoolog prezentoval na Konferenci zoologů muzeí a ochrany přírody v Plzni (11. – 12. 9.) a konferenci Kroužkovací aktiv v Kostelci nad Černými lesy (2. – 3. 11.).

V rámci dlouhodobého sledování Ptačích oblastí evropské soustavy ochrany přírody Natura 2000 působí zoolog jako koordinátor v Ptačích oblastech (dále jen PO) Řežabinec, Českobudějovické rybníky, Hlubocké obory a v PO Údolí Otavy a Vltavy a spolupracuje i v PO Novohradské hory a Šumava. Dále se opět zapojil do projektu Mezinárodního sčítání zimujících vodních ptáků a sčítání orlů mořských.

Jako člen vedení Skupiny pro výzkum chřástala polního při České společnosti ornitologické koordinoval zoolog celorepublikový výzkum tohoto ptáka z Červeného seznamu celosvětově ohrožených druhů. Sám pak prováděl monitoring, odchyt a kroužkování chřástalů v PO Novohradské hory a PO Šumava (pravý břeh Lipna). I nadále se podílel na práci Jihočeského ornitologického klubu – Jihočeské pobočce České společnosti ornitologické. Jako recenzent posuzoval zoolog články pro periodikum České společnosti ornitologické – Sylvia.

V rámci programu osvětové výchovné činnosti muzea zajišťuje zoolog muzea přednášky cestovatelско-пřírodovědného cyklu. Letos jich proběhlo osm. Další aktivitou zoologa byly přednášky a exkurze pro veřejnost. Pravidelné každoroční akce letos proběhly opět všechny: Vítání ptačího zpěvu (12. 5.), letní Akce Acrocephalus (27. 7. až 7. 8.) i podzimní Ptačí festival (6. 10.). Vedle pravidelných akcí proběhlo také celkem 29 celodenních akcí ekologického a ornitologického vzdělávacího programu pro základní školy z Písku a okolí. Zoolog muzea pomáhal při přípravě žáků na žakovskou vědeckou konferenci České spol. ornitologické.

Pokračovala i spolupráce se sdělovacími prostředky. Zprávy o zoologickém dění v Prácheňském muzeu proběhly soukromými i veřejnoprávními televizními i rozhlasovými stanicemi, regionálním i celostátním tiskem i zpravodajskými internetovými servery. Vedle toho požadovaly sdělovací prostředky vyjádření zoologa k výskytu ptačích zimních hostů u nás (18. 1. ČRo), k aktuálním případům ptačí chřipky v Jihočeském kraji (30. 1. ČT), k Albinismu u kosů a dalších ptáků (28. 3. Třeboňský Deník), Toulavá kamera k výstavě Život ve věčné tmě v pobočce PM v Protivíně (ČT 6. 5.), k Vítání ptačího zpěvu v Písku (9. 5. ČRo), k Akci Acrocephalus (28. 7. ČRo, ČT, JihočeskáTV a regionální tisk). Zoolog byl také pozván do pořadu Nedej se (ČT 13. 11.).

Pokračovala i pravidelná spolupráce s redaktorkou Jitkou Cibulovou-Vokatou z Českého rozhlasu České Budějovice (pořad Máme rádi zvířata).

Pravidelným úkolem zoologa je i odborný dohled nad provozem expozice se živými rybami „Ryby a rybářství“. Technicky zajišťuje provoz expozice živých ryb i po odchodu do důchodu pan J. Kurz, kterému za to velmi děkujeme. Za podporu a spolupráci děkujeme i rybářům z Prvního českého rybářského spolku v Písku – především hospodáři Lechnýřovi a pánům Bělemu, Bartošovi a Chalupskému.

BIBLIOGRAFIE ZA ROK 2024

ČLÁNKY:

– *Rehek domácí – pták roku 2024. Protivínské listy XXXIII, č.4, duben 2024, s. 12. [reg. MK ČR č. E 11443]*

– *Zoologové v Nečtinách. Věstník AMG 6/2024, s. 22–23. [ISSN 1213-2152]*

– *Výsledky 46. kroužkovací akce Acrocephalus v národní přírodní památce Řežabinec in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, s. 223–226. [ISBN 978-80-86193-81-6]*

– *Výsledky 47. kroužkovací akce Acrocephalus v národní přírodní památce Řežabinec in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, s. 227–232. [ISBN 978-80-86193-81-6]*

PRACOVISTĚ GEOLOGIE

ING. JAROSLAV CÍCHA

Jako každým rokem, i letos byla standardní náplní činnosti pracoviště péče o geologické podsbírky, povinné inventarizace, čištění, sbírkové zpracování a fotodokumentace mineralogických a petrografických vzorků. S dodavatelem digitálního systému muzejní evidence Museion se podařilo dořešit zakázkové vytvoření potřebných tiskových sestav a systém tak až nyní, řadu let po jeho nasazení v muzeu, umožňuje plnohodnotnou evidenci sbírek geologické povahy. Do Museionu byl formou brigádnické výpomoci zajištěn přepis převážné části papírových karet evidence geologické regionální podsbírk.

Po stránce sbírkotvorné se rok 2024 stal opět rokem mimořádných přírůstků. Smutnou událostí se stalo úmrtí dvou sběratelů minerálů z řad externích spolupracovníků muzea, Jaroslava Štěchy a Františka Klouda, přičemž významné části sbírek z jejich pozůstalosti byly poskytnuty muzeu – blíže viz samostatný příspěvek. Radostnějším okamžikem bylo předání daru obřího krystalu křemene – záhnědy o hmotnosti cca 150 kg z Kovářovska, patrně největšího krystalu křemene z území ČR v muzejních sbírkách. Slavnostní předání a prezentace krystalu bylo pojato jako

jedna z hlavních atrakcí programu muzejní noci dne 18. května. Geologické podsbírký muzea byly také po velkou část roku propagovány vystavením výběru některých atraktivních ukázek v „muzejní“ výloze v drogerii U Kostela, kde často budily značný zájem kolemjdoucích.

Ve spolupráci s Odborem životního prostředí KÚ Jihočeského kraje, Správou jeskyní ČR a dalšími subjekty nadále pokračoval projekt dokumentace jihočeských krasových lokalit a míst historické podzemní těžby nerostných surovin pro připravovanou publikaci „Jihočeské podzemí“. Geolog muzea dále inicioval a významně se podílel na projektu pořízení profesionálního digitálního mikroskopu (projekt „Makroskopická a mikroskopická dokumentace sbírkových předmětů z oblasti Prácheňska“ pro dotační řízení „Digitalizace kulturních statků a národních kulturních památek III“).

Stále více škol využívalo možnosti edukačního programu v geologické expozici muzea, při kterém muzejní geolog seznamuje studenty s geologickým vývojem, geologickou stavbou a mineralogií regionu. Během celého roku byly také studentům, badatelům i dalším zájemcům poskytovány konzultace ke geologické problematice a určovány mineralogické a petrografické vzorky. Geolog muzea se dále účastnil týdenního semináře geologů muzeí ČR a SR a zasedání geologické komise AMG v Závažné Porube na Slovensku. Z jeho dalších odborných aktivit lze uvést práci v redakční radě přírodovědného Sborníku Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. V závěru roku zorganizoval již 27. ročník „Předvánoční burzy minerálů“ v hale Elim na píseckém výstavišti, která dosáhla zatím nejvyšší návštěvnosti ve své historii, přesahující 1.300 osob.

BIBLIOGRAFIE ZA ROK 2024

ČLÁNKY:

- Standa Houzar, *jižní Čechy a naše spolupráce na jihočeských mramorech. Minerál, 32, 1, s. 28–31. [ISSN 1213-0710]*
- Jiří Fröhlich. In: Chvojka O., Petráš J. (eds): *Jiří Fröhlich 1946–2023, vzpomínky kolegů a přátel. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2024, s. 52–55. [ISBN 978-80-7646-039-3]*
- *Dar sbírky minerálů z pozůstalosti píseckého sběratele Václava Maršálka. Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, Písek 2024, s. 241–246. [ISBN 978-80-86193-80-9]*

Ekonomické oddělení

VEDOUcí - EVA STELLNEROVÁ

PETRA HODOUŠOVÁ, IRENA KARVANOVÁ, PETRA SAMCOVÁ, MGR. KLÁRA KOUBOVÁ, MGR. JOSEF NOVÁK, LENKA BOLARDOVÁ, JANA TACLOVÁ

Všichni pracovníci ekonomického oddělení zajišťovali dobrý chod návštěvnického provozu, starali se zejména o vstřícný přístup k návštěvníkům, prodej vstupenek a zboží v pokladně a muzejním obchodě, též i za velké pomoci Jarmily Kotalíkové. Brigádníci – dozorcí expozic zajistili bezproblémovou prohlídku expozic PM. O pedagogické programy se starali naši pedagogičtí pracovníci K. Koubová a J. Novák.

Průvodcovské a správcovské služby v pobočce Památník Adolfa Heyduka obstarala Jana Taclová, v Památníku města Protivína Helena Majdlová a Veronika Hornátová. Ekonomka E. Stellnerová zajišťovala chod muzea po personální a účetnické stránce, předávala zpracovaná data zřizovateli a příslušným úřadům, zpracovávala veškeré poskytnuté granty, dbala o průběžné a rovnoměrné čerpání rozpočtu.

HOSPODAŘENÍ MUZEA V ROCE 2024:

NÁKLADY (V KČ)

Spotřeba materiálu	1 226 604,63
Spotřeba energie, plyn, vodné	1 788 390,45
Prodané zboží	152 124,08
Opravy a udržování	2 031 453,41
Cestovné	129 736,05
Ostatní služby	2 907 838,25
Mzdové náklady	16 236 698,00
Zákonné sociální pojištění	5 384 402,00
Jiné sociální pojištění	44 579,00
Zákonné sociální náklady	888 594,15
Ostatní náklady z činnosti	125 505,00
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	442 623,50
Náklady z drobného dlouhodobého majetku	956 384,00
Kurzové ztráty	9 285,36
NÁKLADY CELKEM:	32 324 217,80 Kč

VÝNOSY (V KČ)

Tržby z prodeje služeb	1 047 172,00
Tržby za prodané zboží	152 124,00
Tržby z nájmu a pronájmu	30 720,00
Příspěvky a dotace na provoz	30 900 000,00
Příspěvky – granty	38 437,00
Výnosy – Projekt Museum Uploaded	59 137,68
Ostatní výnosy	147 037,00
Úroky + kurzové zisky	35 620,30

VÝNOSY CELKEM:	32 410 247,98 Kč
Výsledek hospodaření – zisk	99 935,40 Kč

PRACOVÍŠTĚ MUZEJNÍ PEDAGOGIKY A MARKETING

MGR. JOSEF NOVÁK, MUZEJNÍ PEDAGOG

MGR. KLÁRA KOUBOVÁ, 0,75 ÚVAZKU, MUZEJNÍ PEDAGOG/MARKETING

V proběhlém roce přivedly edukační programy a další činnost edukátorů do muzea 5 866 návštěvníků z řad dětí a studentů. Uskutečněno bylo celkem 284 programů.

K nejnavštěvovanějším tradičně patřily programy velikonoční (1 102 dětí) a vánoční (1 270 dětí). Velikonoční program se obvykle odehrává 3–4 týdny před tímto svátkem a seznamuje děti se zvyky našich předků. V roce 2024 jsme kvůli zájmu a termínu Velikonoc nabídli i termíny po svátcích a i o ně byl zájem. Velký úspěch měla zejména program doplňující dílna – K. Koubová oslovila Růženu Vincikovou z Prachatic, která se zabývá výrobou tradičního pečiva. Ta naučila pedagogy péct jídáše a zvířátka z kynutého těsta a ti dále tuto dovednost mohli předávat dětem i učitelkám. V praxi to znamenalo denně po odpoledních zadělávat na následující den kynuté těsto ze dvou až tří kilogramů mouky, ale za sladký výsledek tato námaha určitě stála. Vánoční program doprovázel výstavu „Kde se vzal, tu se vzal, Mikuláš pod okny stál“, a proto byla dílna inspirována tradičním mikulášským dárkem – děti si vyráběly čerta ze sušeného ovoce.

V průběhu celého roku probíhaly stálé programy, kterým – co se návštěvnosti týká – dominuje podzimní předškolácký Človíček. V roce 2024 byla řada na takzvaném Človíčkovi II, který seznamuje děti především s expozicemi Zlata, Ryb a Panovníků. Od září do října docházelo do muzea pravidelně každý týden 13 školkových skupin, což je zřejmě provozní maximum.

Osvědčila se Řemeslná abeceda uváděná těsně před koncem školního roku. V roce 2024 nebyla podpořena žádným grantem, proto byla jednotlivá stanoviště zajištěna pracovníky muzea, nikoliv profesionálními řemeslníky, aby byla „nízkorozpočtová“. Jedno stanoviště bylo pekařské, kde si každé dítě umotalo a upeklo vlastní rohlík, na dalším se barvily látky a na třetím odlévali cínoví vojáčky. Poděkování za pomoc a nasazení při čtyřdenní intenzivní akci si zde zaslouží kolegové Martina Měřičková a Petr Náděje. Celkem se s řemeslnými technikami seznámilo 417 píseckých dětí.

Z výstav nabízejících potenciál pro edukaci a zároveň vyhovujících možnostem edukátorů, přicházela v úvahu pouze podzimní výstava „Vlasta Kálalová–Di Lotti, Příběh doktorky z domu Trubačů. K. Koubová program z kapacitních důvodů nabídla pouze několika skupinkám z Gymnázia Písek. Zároveň pro tuto výstavu zajistila doprovodný program v podobě scénického čtení „Istýklál“. S dostatečným předstihem oslovila produkci a tak večer 5. 11. před zcela zaplněným přednáškovým sálem vystoupili herci Jana Plodková a Roman Zach.

Již tradičně v muzeu umíme nabídnout i programy „šité na míru“, podle požadavků učitelů. Nejčastěji jde o spolupráci s místním gymnáziem, a tak i loni uspořádala K. Koubová ve spolupráci s vyučujícími výtvarné výchovy dva projektové dny (11. 6. a 7. 11.). Do prvního se rovněž zapojili kolegové kurátoři s prohlídkami expozic či výstav, druhý byl doprovodným programem k výstavě „Sleva na šelmu“, kdy vyučující z Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity zde vystavující nabídli několik workshopů. Na každý z projektových dnů dorazila téměř stovka gymnazistů. Takzvaně „na míru“ vznikly i programy Heraldika a následně Husitský cyklus, v jehož rámci nabízíme školám balíček tematických programů zakončený zážitkovým výletem na bojiště bitvy u Sudoměře. Tyto programy byly v roce 2024 J. Novákem pilotně odzkoušeny s jednou třídou.

Dětský program při muzejní noci nabídl osvědčené pekařské dílny. Pod arkádami tak děti z kynutého těsta tvarovaly zvířátka a než prošly zbytek muzea, už se mezitím jejich dobroty vytahovaly z trouby. Jako každý rok K. Koubová zajistila jedno stanoviště na soutěži píseckých škol Jan Hus následníkům, která se koná v polovině září na Husově náměstí. Vybrala předměty z depozitáře etnografie, kdy děti měly poznat, k čemu sloužily – nejprve bez nápovědy nebo později s nabídkou možností.

I letos uspořádala K. Koubová jeden seminář pro učitele ve spolupráci s Ing. Libuší Jozkovou, krajskou koordinátorkou pro EVVO. Lektorkou byla Mgr. Gabriela Dobruská z České společnosti ornitologické a jednalo se o seminář pro učitele přírodovědy na ZŠ a SŠ,

kdy na teoretickou část navazovala i část praktická na Řezabinci. Konal se 23. 4. a zúčastnilo se ho 25 pedagogů nejen z Písecka.

K. Koubová ve spolupráci s Mgr. Jakubem Cenkem z Gymnázia Písek uspořádala první ročník akce zvané Jom ha-Šoa / Čtení jmen obětí holokaustu. Tuto pietní akci pořádá již dvě desítky let Tereziánská iniciativa a v Písku se dosud nikdy nekonala. První ročník proběhl na nádvoří muzea 6. 5., zúčastnilo se ho asi 150 lidí, zejména studentů, kteří četli konkrétní jména obětí. Z dalších aktivit, které se v roce 2024 konaly poprvé, je třeba ještě zmínit Fotokoutek Seidel, který zajistila rovněž K. Koubová. Retro fotografování proběhlo 30. 11., kdy se před fotoaparátem střídaly jednotlivé skupinky. Celkem se v prvorepublikových zimních kostýmech před zasněženým pozadím nechalo zvěčnit asi 120 lidí. Akci bylo třeba připravit, navést kostýmní fundus, vyřídit agendu spojenou s objednávkami a následně pak i fotografováním zaslat jejich snímky. Na adventní akci byly velice pozitivní ohlasy.

Na žádost Mgr. Ivy Vachkové, Ph.D. byla do muzea přijata na praxi studentka oboru Edukace a interpretace v oblasti kulturně historického dědictví, slečna Natálie Šnaiberková ze Strakonice. Během celého roku ji vedla K. Koubová, praktikantka pomáhala při Řemeslné abecedě v červnu, vyzkoušela si průvodcovskou činnost v Památníku Adolfa Heyduka v červenci, navrhla samostatně jednu lekci a v prosinci významně pomohla jako lektorka při vánočních programech.

Ve spolupráci s větší částí zaměstnanců se podařilo J. Novákovi podat tři žádosti o dotaci z programu NPO, výzva č. 0442/2025 – Digitalizace kulturních statků a národních kulturních památek III. Všechny projekty byly na začátku roku 2025 schváleny a v jejich rámci bude nakoupena fototechnika, scanner, digitální mikroskop a proběhne digitalizace větší části filmových sbírek muzea. Celkem budou muzeu přiděleny dotace v hodnotě 3,65 mil. Kč.

Vzdělávání je nedílnou součástí života edukátorů. V loňském roce se K. Koubová zúčastnila Kulatého stolu muzejní pedagogiky v Husitském muzeu v Táboře, kde byl připraven i zajímavý workshop lektorky Moniky Mikuláškové z Muzea Brněnska. Dále, pokud jí to čas dovolí, se ráda účastní setkání Muzeum škole, škola muzeu, které se na jaře konalo v prostoru Památníku ticha na nádraží Bubny v Praze. K. Koubová též pravidelně jezdí na Letní školu pro učitele dějepisu, dříve konanou pod pořadatelskou hlavičkou Ústavu pro studium totalitních režimů, nyní ji zaštiťuje FF UK pod názvem Letní škola badatelské výuky, tématem loňského ročníku bylo Trvání a změny od pravěku do současnosti. V srpnu též K. Koubová vyjela z důvodu doplnění znalostí na třídní intenzivní workshop Místně zakotveného učení do ekocentra Dotek do Horního Maršova v Krkonoších. V prosinci pak absolvovala

půldenní seminář K čemu je nám regionální literatura v Městské knihovně Písek s lektorem Kamilem Činátlem.

K. Koubová v oblasti marketingu každý týden posílala příjemcům muzejních novinek informační email s chystanými akcemi, adresář se snažila průběžně rozšiřovat a aktualizovat. V rámci uzavřených dohod o mediální spolupráci každý týden publikovala krátký článek v týdeníku Písecké postřehy a jednou měsíčně v Píseckém světě celkový programový výhled na nový měsíc. Mimo tuto pravidelnou spolupráci spolupracovala na neplacených i placených propagačních textech či audio výstupech s dalšími médii – Píseckým deníkem, Českým rozhlasem, Rádiem Blaník, Countryradiem, Jihočeskou televizí, Mladou frontou DNES, Zpravodajem města Písku aj. Médii též během roku rozeslala deset tiskových zpráv týkajících se větších výstavních či jiných muzejních počinů, komunikovala s novináři. Pravidelně též předávala muzejní program spolupracujícím institucím, pracovala na následných korekturách, vkládala pozvánky do databáze Centra kultury a portálu Píseckem, který shromažďuje kulturní akce z širší oblasti Písecka, Blatenska, Vodňanska a Strakonicka.

Pro propagaci dalších větších výstav a během letní sezóny zajistila kampaň na billboardech a citylightech (výstava „Malba v Písku“, Památník Adolfa Heyduka, Památník města Protivína a výstava „Vlasta Kálalová-Di Lotti. Příběh doktorky z domu Trubačů“). Na webu Prácheňského muzea se starala o aktualizaci záložky Pro školy s aktuální nabídkou edukačních programů a publikovala v sekci Blog dva rozhovory – s odcházejícím a novým ředitelem. Po celý rok se se starala o vkládání příspěvků na sociální síť Facebook.

Podle potřeby K. Koubová také spolupracovala s Odborem kultury a památkové péče KÚ JČK. V rámci této části úvazku K. Koubová absolvovala dvě marketingová školení.

K. Koubová se také celý rok starala o aktuální podobu vývěsky před radnicí, je tedy takzvaným nástěnkářem. Tradičně také dojednává podobu adventní výzdoby nádvoří, o kterou se již několik let stará firma Zahradnictví Písek.

ÚČAST NA SEMINÁŘÍCH A ŠKOLENÍCH:

– *Kulatý stůl muzejní pedagogiky Tábor*, workshop lektorky Mgr. Moniky Mikuláškové, Husitské muzeum v Táboře, Tábor, 29. 1. 2024 (K. Koubová)

– *Konference Připomínka a výzkum holokaustu Romů a Sintů v 21. století.*, Muzeum romské kultury a Městská knihovna Písek, Písek, 28. – 29. 2. 2024 (K. Koubová)

– *Muzeum škole, škola muzeu 12*, téma: Aktuální otázky edukace na místech paměti 20. století, Komise pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku AMG, Praha, 25. 3. 2024 (K. Koubová)

- *Manažerské a komunikační dovednosti* – PR akademie pro kulturní organizace, lektori: Vojen Smíšek, Matyáš Hric, Jihočeská vědecká knihovna, místo konání: Včelná pod Boubínem, 13. – 14. 2024 (K. Koubová)
- *Letní škola badatelské výuky*, téma: Trvání a změny od pravěku do současnosti, Filosofická fakulta Univerzity Karlovy a Centrum současného umění DOX, Praha, 22. – 23. 8. 2024 (K. Koubová)
- *Letní škola místně zakotveného učení*, DOTEK – Dům obnovy tradic, ekologie a kultury, Horní Maršov, 26. – 28. 8. 2024 (K. Koubová)
- *Jak začít pracovat s AI*, lektor David Kudrna, Jihočeská vědecká knihovna, místo konání: Pluhův Žďár, 3. 10. 2024 (K. Koubová)
- *K čemu je nám regionální literatura*, Šumava Litera EDU a Městská knihovna Písek, Písek, 3. 12. 2024 (K. Koubová)

Technické oddělení

VEDOUcí - DANA KOZÁKOVÁ

Na začátku roku probíhaly nejprve administrativní práce spojené s inventurami svěřeného majetku, financí a zakoupeného zboží. Výsledek inventury byl bezztrátový. Byly provedeny veškeré uzávěrky a připraveny podklady pro následné další zpracování.

Během ledna a února byly provedeny revize elektrického zabezpečovacího a požárního systému, přenosu signálu z těchto zařízení, hasicích přístrojů a požárních hydrantů, plynového kotle a komínů a taktéž byla provedena revize tlakových nádob. Proběhla pravidelná revize výtahu i podrobná odborná zkouška provozuschopnosti tohoto zařízení. V lednu proběhla školení požární ochrany, BOZP a řidičů referenčních vozidel. Firmou Dosy bylo zajištěno podrobné školení obsluhy požární ústředny, tabla a ostatních prvků EPS.

V tomto měsíci také úspěšně proběhla tři výběrová řízení. Velké výběrové řízení na dodávkový automobil, dále pak na druhou etapu výměny světel v Galerii panovníků a výběrové řízení na zhotovitele opravy půdního depozitáře po jeho zahoření.

Byla zahájena renovace dvou kanceláří a šatny pracovníků muzea. Firmou Dům podlah byla opravena podlaha a vyměněna podlahová krytina. Místnosti byly nově vymalovány, natřena topná tělesa, kanceláře byly vybaveny novým nábytkem. V prostorách muzea byla provedena taktéž výmalba nejvíce exponovaných míst haly, schodiště, galerie a také celého přednáškového sálu s přilehlými prostorami. Po zatečení odpadové vody byly opraveny a následně také vymalovány zdi a stropy na toaletách a kanceláře nejnovějších dějin. V Památníku Adolfa Heyduka byly firmou Čermák odborně vyčištěny koberce a taktéž tato firma zde i v celém muzeu provedla umytí všech oken. Následně byly před novou sezónou provedeny drobné opravy inventáře poboček a proběhl jejich důkladný úklid. Technické oddělení zajistilo s pomocí zaměstnankyň pokladen pečlivý úklid expozic, vitrín i vystavených exponátů muzea. Na podlahy byl použit zakoupený speciální čistící stroj.

V expozici ryb proběhla na jaře částečná změna filtračního systému a doplněny nové druhy ryb. Taktéž zde proběhl pečlivý úklid a exponáty byly ošetřeny proti vlhkosti a plísním. V prostorách depozitářů byla provedena za použití speciálního plynu desinsekce a desinfekce proti přítomnosti škodlivého hmyzu a plísní.

Na základě výsledku výběrového řízení proběhla v Galerii panovníků úspěšně výměna dalších potřebných prvků osvětlovací techniky.

V březnu započaly stavební úpravy půdního depozitáře, následně provedena nová elektroinstalace a instalace zabezpečovací techniky (EVS a EPS).

Počátkem léta byly firmou Vertigo vyčištěny všechny okapy a okapové svody. Po převzetí Městské elektrárny do částečného provozování byl touto firmou proveden taktéž úklid vysokých zdí a dalších výškových prostor této budovy. Techničtí pracovníci muzea následně provedli vyklizení nepotřebného inventáře bývalé expozice a provedli náročný a důkladný úklid veškerých přízemních částí elektrárny.

V jarních až podzimních měsících byla zajištěna důsledná péče o zeleň na nádvoří. Na pozorovací věži Řežabinec byla proběhla odborná statická studie s kladným výsledkem. Následně byly provedeny jen drobné opravy zábradlí a schodů této vyhlídkové věže. Další provoz je možný bez omezení.

Na základě výsledku výběrového řízení byl vysoutěžen a na počátku července dodán a do provozu uveden nový dodávkový automobil Volkswagen Crafter. V oblasti vozového parku byla provedena oprava dodávkového automobilu Ford Transit a oprava automobilu Volkswagen Amarok. Ke konci roku byl sjednán a nainstalován elektronický systém provozu služebních automobilů.

V druhé polovině roku započaly přípravy na poptávkové řízení dodavatele generálního klíče, který je nutný pro splnění nových podmínek připojení PCO hasičského záchranného sboru. V souvislosti s těmito podmínkami bylo zahájeno taktéž poptávkové řízení na dodavatele nové požární ústředny a dalších prvků s touto problematikou spojených.

Dana Kozáková se snažila v průběhu roku starat o hladký provoz muzea. Kromě provozně technických věcí zajišťovala veškerou agendu ohledně výplaty mezd, stravenek, autoprovozu, vyúčtování energií, pojištění, zajišťovala proplácení a evidenci pokladních dokladů a veškerou administrativu spojenou s evidencí a využíváním majetku. Účastnila se metodických dnů a školení souvisejících s výkonem pracovní pozice. Na začátku roku připravovala a vedla tři výběrová řízení. V druhé polovině a ke konci roku připravovala podklady k poptávkovým řízením a následně zařizovala vše potřebné k jejich realizaci. Připravovala podklady pro žádosti o dotace z fondu Národního plánu obnovy na digitalizaci filmů, nákupu mikroskopu atp. V listopadu dle připraveného plánu zahájila inventarizaci majetku, zboží a dalšího inventáře muzea.

PRACOVNÍSTĚ ÚDRŽBY, ÚKLIDU A AUTOPROVOZU

LEOŠ BOLARDT, LUKÁŠ FAKTOR, VĚRA HÁJKOVÁ

O čistotu a pořádek se ve svých přidělených prostorech pečlivě starala Věra Hájková, vypomohla vždy i s úklidem ostatních prostor, podílela se na přípravě vernisáží i při následném úklidu, pomohla i s jinými pracemi, o které byla požádána. O druhou část prostor se staral Lukáš Faktor, který mimo jiné dbal i na úklid nádvoří, úpravu trávníku a provoz kašny. V době jeho nepřítomnosti ho zastoupil Leoš Bolardt. Oba pracovníci údržby se na úplném začátku roku zapojili do přípravy únorové krátkodobé výstavy na počest zemřelého bývalého kolegy Jiřího Fröhliche a následně do úklidu vitrín a expozic muzea. Před započátkem úpravy depozitáře spolu s ostatními kolegy přestěhovali velkou část inventáře depozitářů. Asistovali při plynování depozitářů a zajišťovali technickou podporu a součinnost objednávaným odborným firmám. Oba měli velkou zásluhu na hladkém průběhu muzejní noci a taktéž na jejím následném náročném úklidu. Během roku se podíleli na všech instalacích výstav, na výstavách jednoho dne a celkově se starali o technické zázemí muzea a všech jeho poboček. Zajistili bezproblémový průběh všech vernisáží i literárních odpoledních. V rámci autoprovozu se starali o provozní stav přidělených vozidel a podíleli se na přepravě všech větších předmětů a na přepravě výstav. V adventním čase se opět postarali o výzdobu muzea i o předvánoční posezení. Zajistili technicky přípravu burzy minerálů, L. Bolardt taktéž technický a požární dozor na burze samotné.

FOTODOKUMENTAČNÍ PRACOVNÍSTĚ

ING. TOMÁŠ DROPPA

Práce fotodokumentačního a grafického pracoviště byla naplněna různorodými projekty. Za nejvýznamnější lze označit následující tři výstavy.

Dlouhodobá příprava první velké výstavy o doktorce Kálalové-Di Lotti spočívala jak v opakovaných návštěvách různých archivů spolu s autorem výstavy Jiřím Práškem za účelem tvorby fotoreprodukcí dosud často nepublikovaných snímků, tak v následné tvorbě obrazové i informačně bohatých výstavních panelů. Výstava byla chronologicky sice poslední ze zmiňovaných, její příprava však začala již v předchozích letech.

Příprava výstavy o J. V. Vlkovi byla zpestřena průzkumem a fotodokumentací objektů, zejména domů z počátku 20. století v bližším centru města, kde se podařilo objevit a zdokumentovat několik exemplářů Vlkovy betonové dlažby i jiných výrobků.

A do třetice je třeba zmínit výstavu „U Holečků na statku“, tvořenou převážně historickými fotografiemi rodiny. Skenování a následná úprava zhruba dvou stovek skleněných negativů byla časově velmi náročná, ale unikátní vhled do života jedné rodiny z přelomu 19. a 20. století vyžadoval pečlivou a poctivou práci – takový ucelený soubor fotografií se totiž jen těžko znovu objeví. A nakonec jedna novinka — příchod podzimu, a tedy i otevření výstavy o doktorce Kálalové-Di Lotti, přinesl také natáčení ucelených videopořadů – pozvánek na výstavy, a to přímo v místech, kterých se dané téma výstavy dotýká. První díl pořadu nazvaného „Do muzea!“ tak vznikl přímo v bernartickém domě Kálalových, kde průvodcem byl spisovatel a novinář Jan Štifter. Kamery a střihu se ujal Matěj Droppa.

RESTAURÁTORSKÉ PRACOVÍŠTĚ

PETR NÁDĚJE

Na pracovišti muzea bylo ošetřeno a konzervováno celkem 258 souborů a jednotlivých předmětů. Tato čísla zahrnují i pokračující práce na čištění a ošetření sbírkových předmětů, které byly znečištěny a poškozeny při požáru depozitáře. V rámci těchto prací byly předměty zbaveny sazí a následně ošetřeny vhodnými konzervačními prostředky s ohledem na druh materiálu. U kovových předmětů byl použit vosk na kovy Revax a u dřevěných předmětů šelak s voskem. Dále byla provedena konzervace rozsáhlých souborů železných a bronzových archeologických nálezů a dalších deponovaných předmětů podsbírek Etnografie.

Mezi významné konzervátorské nálezy patří například časová schránka z ulice Pražská v Písku. Tato schránka byla uložena v dělostřeleckém granátu používaném Rakousko-uherskou armádou a obsahovala vzkaz psaný dělníkem místní továrny a reklamní letáček droždárny.

V průběhu roku na konzervátorském pracovišti absolvovaly pod odborným dohledem praxi dvě studentky z Vyšší odborné školy v Turnově.

KONZERVÁTORSKÉ PRACOVÍŠTĚ

JAN VONDRÁŠEK

Na počátku roku byly zaměřeny práce především na konzervaci předmětů v expozicích muzea a v pobočkách Památníku Adolfa Heyduka a Památníku města Protivína. Dále byly prováděny úpravy nábytku v kancelářích knihovny, provozu a ekonomického úseku. Přípravovala se výstava Betonový Písek, pro kterou byly zhotoveny různé podstavce na exponáty. Na horním nádvoří byly opraveny všechny dřevěné lavičky. Dále probíhalo čištění a stěhování předmětů z vyhořelého depozitáře.

Restaurováno a konzervováno bylo 6 kolébek, 14 selských židlí, 2 truhly a 4 selské skříně.

V druhé polovině roku probíhaly úpravy kanceláře ředitele, restaurování pracovního stolu, sekretáře a židle. Pro vchod ke kancelářím v přízemí muzea byly vyrobeny nové dveře. V závěru roku připravil rozpočet materiálu na připravovaný dětský koutek.

Jan Vondrášek se podílel na instalaci většiny výstav, v expozici Ryby a rybářství byl nápomocen při instalaci nového filtračního systému, v době nepřítomnosti J. Kurze zajistil technicky chod akvárií a krmení ryb. Taktéž zajistil technicky chod muzea v době nepřítomnosti pracovníků údržby.

Sekretariát, prezentace

LENKA NÁDĚJOVÁ, DIS.

Činnost pracoviště spočívala především v obvyklé administrativě. Dále v zajištění poštovní služby v organizaci, nákupu cenin, archivaci dokumentů a kontrole hlavní e-mailové adresy muzea.

Probíhala zde mimo jiné také koordinace prací s externími firmami Algorit a ZM Servis.

Pracoviště zajišťuje agendu ISBN a povinných výtisků, vedení statistických údajů muzea e-spisovnu. S tímto je spojena také práce administrátora pro uživatele informačních systémů Krajského úřadu.

Pracoviště odpovídá i za menší grafické práce, tvorbu vnitřních dokumentů a tiskovin muzea. Je zde zpracováván pravidelný měsíční program muzea, a to jak v tištěné, tak v elektronické verzi.

Jako v předchozích letech pravidelně probíhaly aktualizace a editace webových stránek muzea a vkládání akcí na další portál z oblasti kultury.

V roce 2024 byla činnost pracoviště rozšířena o vkládání dokumentů do Registru smluv.

Historie

–

Přírodověda

–

Sbírky

–

Muzejní akce

–

Personalia

Mistr Jiří Písecký (ca 1495–1545). Jeho život a působení v neklidné době

† FRANTIŠEK ŠMAHEL

Děkan artistické fakulty a rektor pražské univerzity mistr Jiří Písecký, který byl do těchto akademických funkcí ve dvacátých a třicátých letech 16. století volen opakovaně, není sice osobností běžně známou, ale také ne opomíjenou. Díky J. V. Šimákovi, který v šestém svazku Pramenů dějin českých (*Fontes rerum bohemicarum*) z roku 1907 vydal dochovanou korespondenci a Kroniku či Paměti uvedeného mistra, víme, že jejich autor si svá dílka zapisoval či přepisoval na prázdné listy tisků z vlastní knihovny. Tyto tisky se sice nedochovaly, jejich pozdější opisy, jež podle nich vznikly, však částečně ano.¹ Ještě před Šimákovou edicí se s textem Kroniky seznámil V. V. Tomek, který na její text odkazoval na více místech desátého dílu Dějepisů města Prahy.² Šimákovy poznatky upřesnil a doplnil Bohumil Ryba, jenž se svou příslovečnou akribií opravil drobné chyby nejen v edici, ale i v životopisném náčrtu Jiřího Píseckého.³ Mnohé zmínky o Jiřím Píseckém lze dále mimo jiné nalézt ve vydaných i nevydaných univerzitních a konsistoriálních pramenech,⁴ některé z nich pak i v kompendiích Josefa Jirečka,⁵ Zikmunda Wintra⁶ či v dějepisných pracích o Písku či Klatovech.⁷ Pro první poučení o tomto píseckém rodákovi, včetně téměř úplného přehledu literatury a pramenů, je nyní k dispozici souhrnné dílo o profesorech pražské utrakvistické univerzity v letech 1457–1622.⁸

STUDIUM A PRVNÍ UČITELSKÉ ZKUŠENOSTI

Hledání rodinných kořenů a vztahů Jiřího Píseckého, pozdějšího mistra, děkana Artistické fakulty a rektora Karlovy univerzity bylo úspěšné jen částečně. Není ani divu, že tomu tak je, protože o většině soudobých vzdělavců s univerzitními grady se dovíme spíše méně než více. Také v případě Jiřího Píseckého je prvním datem jeho vstupu do dějinné paměti bakalářská determinace (zkouška), která byla vyhlášena v pátek před svátkem Narození Panny Marie, to jest 5. září 1511.

Jako pomocníci děkana Matěje z Pelhřimova a současně jako examinátoři byli zvolení mistři Václav z Pacova, Václav z Prahy, Václav ze Žatce a Vavřinec z Třeboně.⁹ Pořadí zkoušejících mistrů nebylo dáno jejich věkem, nýbrž časovou posloupností jejich gradů. Později uvidíme, že na toto pravidlo doplatí i samotný Jiří Písecký.

Naopak o pořadí, které se jednotlivým uchazečům při zápisu do Děkanské knihy (*Liber decanorum*) dostalo, rozhodovala úspěšnost při zkouškách. Když se tedy Jiří Písecký umístil jako poslední z jednadvaceti kandidátů, nesvědčí to příliš o jeho píli či nadání. Šifra „dd“ (*dedit*) u jeho jména značí, že se vyrovnal s povinnými poplatky, což nepřekvapuje, neboť v téže době byl sluhou či spíše pomocníkem mistra Václava Korandy.¹⁰ Ten byl v univerzitních kruzích a zejména v kališnické církevní pospolitosti osobností velice významnou a vlivnou, neboť šlo nejen o několikánásobného rektora, ale i o dočasného laického správce utrakvistického duchovenstva.¹¹ Jiří Písecký se o mistru Korandovi zmínil ještě na dvou místech. V úvodu ke své Kronice neopomenul dodat, že 1. února 1519, stejného dne, kdy se svými věcmi dorazil z Klatov do Prahy, zemřel jeho učitel Václav Koranda, jemuž prý bylo téměř sto let. Jeho mrtvé tělo leželo ve Velké koleji v rakvi a posléze bylo uloženo do hrobu v kostele sv. Havla. V přípisku k jednomu z tisků z Jiřího knihovny se lze dočíst, že se po smrti mistra Martina z Počátek stal služebníkem (*servitor*) mistra Korandy. I v případě mistra Martina z Počátek šlo o zasloužilého profesora vyššího věku, jehož datum úmrtí není známo. Zřejmě však šlo o léta 1509–1510, kdy Jiří Písecký započal svá studia na artistické fakultě.¹² Věc se mohla mít tak, že po smrti mistra Martina z Počátek se Jiří se stal pomocníkem, nebo jedním z pomocníků mistra Václava Korandy.¹³

Pořadí při zkouškách bylo respektováno i při bakalářské promoci, neboť na Jiřího Píseckého přišla řada až 23. února 1512, kdy ho pomyslným vavřínovým věncem obdařil mistr Matěj z Pelhřimova.¹⁴ Přes málo lichotivé umístění u zkoušek byl o jeho pokračování ve studiu na fakultě zjevný zájem. Ten mohl být ovšem vyvolán i ohledy na jeho váženého tutora a jejich společné vyznání v tradici utrakvistické církve. Kromě toho Jiří mohl být pro své mládí zastíněn zkušenějšími adepty, z nichž hned několik bylo již správci městských škol.

Tak jako tak se musíme poohlédnout v Jiřího rodišti, zda tu přece jen nenalezneme větší oporu. Tu nám v překvapivé míře poskytne opomíjená stať Jana Matznera, zasloužilého znalce písecké historie a gymnaziálního profesora v jedné osobě. V druhém oddílu jeho stati Různé příspěvky k dějinám města Písku se mezi životopisy vynikajících tamních rodáků vítaně dostalo místa i na Jiřího Píseckého. Jeho narození klade do doby kolem roku 1491, stručně se zmiňuje o jeho univerzitní dráze a závěrem uvádí přepis listiny z pondělí po svaté Trojici (24. května) 1529. Písecký purkmistr Jan Šíp spolu s několika jmenovanými konšely a měšťany v ní vyznal, že jejich soused a spoluradní, opatrný pan Martin Veselý, věnoval a dává zapsat svému synovi mistru Jiříkovi svých sto kop grošů českých

pojištěných na vsi Smrkovicích za půjčku 100 kop grošů českých, a to společně s panem Václavu Špískem za půjčku 100 kop gr. a panem Jiříkem postřihačem za půjčku 25 kop gr. českých, takže bude mít plnou moc tuto sumu vyzdvihnout a nakládat s ní bez zábran jako se svou vlastní.¹⁵

Vítaně se nám tak dostává zpráva o Jiříkově otci, jímž byl Martin řečený Veliký, doložený ve dvacátých letech 16. století jako několikanásobný purkmistr a člen písecké městské rady.¹⁶ Nepochybně šlo o zámožného a vlivného muže s odpovídajícím domem, o jehož povolání však nikde není řeč. Víme však, že měl nejméně dva syny, vedle Jiřího ještě mladšího Pavla, pokud nešlo o dvojčata. Jiřího kmotrem byl podle jeho vlastních slov zmíněný již mistr Martin Vlašimský († 1519).¹⁷ Pokud tu nešlo o kmotrovství duchovní povahy, zůstane asi záhadou, jak se mohlo stát, že právě tento univerzitní profesor, kazatel v Betlémě a farář dvou pražských kostelů se v době Jiříkova narození ocitl v Písku. Není dokonce vyloučeno, že tento mistr, snad i spřízněný s rodinou Martina Velikého, později nepobídl ke kněžskému svěcení Martinova dalšího syna a Jiříkova mladšího bratra Pavla. Více se o něm záhy dovíme, zde stačí dodat, že žádného dalšího syna Martina Velikého se zjistit nepodařilo, ačkoli je dosti nepravděpodobné, že by ani jeden z jeho potomků nezůstal v Písku jako dědic zjevně velkého domu, živnosti a jiného majetku.

Základní, tehdy ještě dlouho nepovinné vzdělání náš Jiří získal na městské škole v Písku, která nejspíše stávala před farním kostelem Panny Marie, a to se značnou pravděpodobností na místě zvaném V bakalářích, kde lze dnes shlédnout vyznačení jejich základů. Podle výpovědi samotného Jiřího byl jeho učitelem bakalář Václav Ropek, přestože oba dosáhli mistrovského gradu ve stejném datu.¹⁸ Lze si to vysvětlit tak, že starší a zkušenější Václav Ropek Jiřímu vypomáhal v latině či jinak před jeho bakalářskou zkouškou, která ani tak nedopadla zvláště úspěšně. To by nasvědčovalo, že se Jiří ke zkouškám dostavil ještě jako jinoch, který začal s univerzitním studiem poněkud předčasně. Pak by také bylo na místě klást datum jeho narození spíše k roku 1495 než k roku 1490.

Tak jako tak stojíme před záhadou, kdy a pod jakým jménem se Václav Ropek stal v Praze či jinde bakalářem. Na vině jsou navíc potíže s jeho jménem, neboť v zápise děkana Václava Žateckého z roku 1518 vystupuje jednou jako „Kuropě“ a na další straně jako „Ropek“.¹⁹ Václav byl již tehdy farářem u sv. Jiljí, šlo tudíž o kolegu nepochybně staršího. Sám Jiří Písecký se o něm zmiňuje ve své Kronice ve spojitosti s morovou epidemií v roce 1520, jejíž jednou obětí se mistr Václav Ropek stal. Vystupuje u něho jako *preceptor meus, ubi scholasticum agebam*.²⁰ Shodně ho uvádí i rektor Vavřinec Třeboňský v listu Jiřímu Píseckému z 3. ledna 1518.²¹

Otázkou zůstává, kdy se Václav Ropek stal bakalářem a proč právě byl vybrán za jeho preceptora. Hypoteticky se nabízí možnost, že byl totožný s Václavem Píseckým, který získal bakalářský titul o něco dříve, již v říjnu 1510, a to spolu s dalším Písečanem Petrem, řeč. Šumpela.²² V této

spojitosti by bylo žádoucí vědět, kdo v té době byl správcem písecké školy. Muselo jít o vynikajícího latiníka, snad i se sklonem pro humanistickou elokvenci, neboť k jeho žákům náleželi vedle známého humanisty Václava Píseckého další profesori pražské artistické fakulty.²³ Pozoruhodné je mimo jiné i to, že řada z nich po dosažení bakalářského gradu dočasně působila na latinské škole u sv. Jindřicha na Novém Městě pražském.²⁴

Nejspíše tomu bylo tak, že zámožný a vlivný písecký měšťan Martin Veliký nechtěl svého nadaného, avšak ještě příliš mladého syna Jiřího poslat na studia do Prahy samotného, a proto ho svěřil staršímu Václavu Ropkovi. Jiří nepochybně v Praze zůstal po dva roky, které postačovaly k získání bakalářského gradu, byť se na šest prázdninových týdnů nejspíše vracel do Písku. Jeli-kož se Jiří přihlásil k bakalářským zkouškám v zářijovém termínu 1511, za čtvrtého děkanátu mistra Matěje Pelhřimovského, pravděpodobně se zapsal na pražskou univerzitu o dva roky dříve, to jest v září 1509. Zkoušky složil, jak již víme, s nevalným úspěchem, a protože se vlekly, dosáhl pod mistrem Matějem Pelhřimovským bakalářské hodnosti až 23. února 1512 za druhého děkanátu mistra Vavřince Třeboňského.²⁵

V příslušném zápise, jehož autorem v Děkanské knize je mistr Matěj Pelhřimovský, je u Jiřího Píseckého poznámka *servus mag. Korandicii*. Spíše než výraz *servus* nebo *servitor*, bylo by na místě slovo *famulus* – pomocník.²⁶ Mistr Václav Koranda byl mužem v univerzitních i kališnických kruzích neobyčejně vážený. Tento několikanásobný rektor i administrátor utrakvistické církve získal proslulost nejen jako břitký autor a polemik, ale i jako člen poselstva krále Jiřího, které v roce 1462 v Římě vyslechlo edikt papeže Pia II. rušící přijímání kalicha pro laiky. A protože od zmíněné již bakalářské promoce v únoru 1512 až do roku 1515 nemáme o Jiřím Píseckém žádnou zprávu, je možné, že pokračoval v kurzech předepsaných pro titul magistra a že přitom byl pomocníkem mistru Korandovi až do konce školního roku 1513–1514, kdy byl naposled zvolen rektorem. Dříve, než se Jiří rozhodl k mistrovským zkouškám, naskytla se mu možnost převzít správu školy v Klatovech.

Zprávy o klatovské škole před nástupem a v době správcovství bakaláře Jiřího Píseckého se ani autorovi podrobných místních dějin Jindřichu Vančurovi nepodařilo zjistit. Díky tomuto znalci však vešlo ve známost, že Jiří nastoupil jako správce školy v roce 1515 a to po zemřelém bakaláři Janovi. O jeho pozůstalost se přihlásili nejen příbuzní, ale i kantor Václav. Spor o dva kuní kožichy, bibli a snad ještě o další věci měl být rozhodnut před soudní stolicí univerzitního rektora. Pokud by se kantor Václav pro koledy nemohl do Prahy dostavit, měl svou při svěřit některému z měšťanů.²⁷ Svůj zdroj Vančura neuvedl, údaje však nepochybně čerpal z tehdy již vydaného listu rektora Vavřince Třeboňského Jiřímu Píseckému z 23. října 1517. Jak spor dopadl nevíme,

rektor tak jako tak předem požádal bakaláře Jiřího, aby kantora Václava přiměl vydat příbuzným všechny věci, na něž neměl nárok.²⁸

Navzdory tomu, že Jiří Písecký skončil při evaluaci vědomostí u bakalářského examenu na posledním místě, nejen staříckému mistru Korandovi, ale i rektorovi Vavřinci Třeboňskému záleželo na tom, aby pokračoval ve studiu a co nejdříve je dokončil. Není ani divu, že tomu tak bylo. Počet graduovaných bakalářů poklesl v letech 1516–1517 více než o polovinu, přičemž po oba uvedené roky magisterské zkoušky nebyly vůbec vypsány.²⁹ Je sice třeba vzít v úvahu, že v tuto dobu vrcholil zápas českých královských měst o účast na sněmu, pokles frekvence na pražské univerzitě byl však znepokojivý již delší dobu. Oprávněně lze tušit, že starostlivý rektor Vavřinec Třeboňský se hned po svém nástupu pokusil vyzvat nejen Jiřího Píseckého, ale i další bakaláře k mistrovskému tentamenu, jak se na rozdíl od examenu nazývaly zkoušky nižšího stupně.

Na výzvu rektora Vavřince Třeboňského ze dne 23. října 1517 správce klatovské školy odpověděl dotazy ohledně náplně a průběhu zkoušek. Když se však poté Jiří odmítl a neodpovídal ani na dopisy zaslané mu děkanem a jedním z jeho vlastních klatovských žáků,³⁰ rektor Vavřinec ho znovu vyzval dopisem ze 3. ledna 1518, aby se najisto dostavil k examenu vypsanému na 8. ledna. Naléhavost své výzvy se rektor Vavřinec snažil zvýraznit připomenutím, že by se nemělo ustupovat od předem daných slibů, zvláště když vedle Jiřího také jiní jeho druzi (*sodales*) předem slíbili se ke zkouškám dostavit. Jmenovitě z nich uvádí Václava Lopatského z Liběchova, Mikuláše Černobýla (Artomenius) ze Žatce, Tomáše z Rakovníka, a zvláště pak dva, jednak jeho oblíbeného preceptora Václava Ropka, jednak čerstvého administrátora *in spiritualibus* Matěje Korambu. Konečně, nikoli však bezdůvodně, připomenul žateckého kněze Havla Caheru, neboť Jiří s ním dělal pomocníka, a to nejspíše mistru Václavu Korandovi. Citátem dvojverší z jednoho z Horatiových listů mu rektor ještě poradil, aby vděčně využil každé hodiny, kterou mu Bůh dopřává, a neodkládal požitky z uděleného gradu na další rok.³¹

Cestu k závěrečným univerzitním aktům Jiří odložil na pátek 8. ledna 1518, kdy mohl využít povozu, s nímž někteří klatovští konšelé odjeli na jednání do Prahy.³² Porovnáme-li s vyjmenovanými bakaláři seznam úspěšných kandidátů magisterského examenu podle zápisu děkana Václava Žateckého, pak při examenu 14. ledna uspělo všech sedm, a to ve shodném pořadí jak při udělení licenciátu po determinaci 11. března tak i při slavnostní promoci po Dnu svátostí (*Reliquiarum festum*) 16. dubna 1518, kdy obdrželi mistrovský věnec z rukou rektora Vavřince Třeboňského. Na předních místech byli seřazeni *spirituales*, tj. kněží: administrátor a farář v Litoměřicích Matyáš Korambus, farář od pražského kostela sv. Jiljí Václav Ropek alias Kuropě a Havel Cahera ze Žatce, tehdy farář v Lounech. Zdali jde o pořadí podle závažnosti jejich obročí či podle úspěšnosti při examenu nelze rozhodnout. Druhé hledisko patrně platilo v případě světských kandidátů

(*seculares*). Na prvním místě z nich je uveden Jiří Písecký, po něm následují Tomáš z Rakovníka, Václav Lopatský (nyní již z Prahy) a Mikuláš Černobýl ze Žatce.³³

Během mistrovského examenu se 9. února 1518 v Praze objevil Jiřího bratr Pavel, nedávno v Itálii vysvěcený na kněze, s nímž se 13. března 1518, krátce po udělení licenciátu (*ius ubique docendi*), vrátil do Klatov.³⁴ Využili k tomu opět povozu nejmenovaných pánů, zřejmě konšelů, kteří se shodou okolností vraceli z Prahy do Klatov. Oba zde byli slavnostně uvítáni, Jiří se však záhy musel znovu vydat na cestu do Prahy, kde ho čekal závěrečný akt promoce, k němuž došlo po 16. dubnu 1518.³⁵ Znovu pak spěchal zpátky do Klatov, aby se 2. května mohl zúčastnit první bratrovy slavnostní mše (*primitiae*) v chrámu Navštívení Panny Marie a následující hostiny, nejspíše na farním dvoře.³⁶

Zatím jsme více méně sledovali jen mladá léta Jiřího Píseckého, která na první pohled náležela téměř výhradně studiu i výuce, a to v Písku, v Praze a v Klatovech. To může být jen zdání. Sama skutečnost, že do Prahy a zpět do Klatov cestoval na povozech spolu s konšely, mohla by nasvědčovat, že v těchto turbulentních časech stavovských sporů mezi městy a šlechtou plnil ve službách města jisté úkoly.³⁷ V každém případě se bakaláři Jiřímu příliš do Prahy nechtělo. V Klatovech strávil čtyři roky a k ukončení studia ho bylo třeba pobízet. Nic také nenasvědčovalo, že by tíhl k novotám náboženské povahy, které takřka již visely ve vzduchu. Naopak dny a hodiny, které strávil jako pomocník mistra Václava Korandy spíše napovídají, že se mu zamlouval život v tradičních liniích českého utrakvismu a že s nedůvěrou bude sledovat náboženské novoty, které právě v době jeho příchodu do Prahy se začaly z blízkého Saska dostávat do Čech i do Prahy.

PRVNÍ LÉTA ZA KATEDROU (DO ROKU 1526)

Úspěšné zkoušky a magisterskou promoci Jiří Písecký považoval za natolik závažné události ve svém životě, že jimi započal osobní „Kroniku“. Své zážitky, dojmy a komentáře si zprvu zapisoval na ústřížky či volná místa v knihách, teprve po letech, snad až na konci třetího desetiletí 16. století, je přepsal na čtyři volná folia basilejského tisku knihy sv. Jana Zlatoústého *Adversus gentes*. Podobným způsobem si do tisků s díly Valeria Maxima a Suetonia Tranquilla zaznamenával své prožitky a některé události z doby vlády Ferdinanda I. Habsburského, ty se však dosud nepodařilo nalézt.³⁸ Širší rozhled a zájem o události pražského nebo celozemského významu, jak záhy zjistíme, projevil i v úředních knihách univerzitní povahy.

První záznamu hodnou událostí se mu jevilo dlouhodobé sucho, které po prosebných modlitbách zakončila průtrž mračen. Muselo k ní dojít někdy na přelomu května a června 1518, a to hned po ránu, kdy právě snídal. Jinde není o suchu a následující povodní řeč, takže nejspíše šlo o lokální jev.³⁹

V té době zjevně pobýval ještě v Klatovech, kde si také 21. září 1518 koupil kuní lalokovitý kožich, za který zaplatil 11 kop pražských grošů. To byla nemalá suma, takže se mu špatně nevedlo.

Jiří Písecký byl smluvně nebo dohodou vázán službou v klatovské škole až do konce roku 1518, a proto zprávy o pražském všeobecném sněmu, který započal v červnu, mohl čerpat z rozhovorů se členy klatovské delegace. Není však vyloučeno, že jako písař a latiník v Praze vypomohl jejím účastníkům. Svě zápisky sice psal s odstupem let, avšak již v dané době mu bylo zřejmé, že toto království, v němž král kraluje *extra regnum*, nemůže být bez mnoha stížností a potíží. „Naši Češi“, Jiří jimi míní odpovědné velmože, vychytrale učinili, když svého krále přenechali Uhrům, neboť bez jeho přítomnosti o to volněji mohli zboží tohoto království rozchvátiti k svému prospěchu. Jiří ani jako univerzitní profesor nezapomínal na svůj původ a nejednou dal najevo svou příslušnost či sympatie k městskému stavu. Jmenovitě tomu tak bylo v případě Klatov, jejichž podíl na zajetí Heřmana z Janovic, široko daleko známého škůdce městských majetků, vyvolal roku 1519 značnou odezvu (356b/1–6).⁴⁰

Přestože na sněmu v červnu 1518 zaznělo mnoho stížností, zvláště na neslýchané zadlužení království přesahující „pětkrát sto tisíc“,⁴¹ nic se neusneslo. Více o tomto sněmu se čtenář prý může dozvědět v zemských deskách (*in tabulis regni*), proto mistr Jiří pouze dodal, že staroměstský rychtář ve snaze zatknout výtržníky byl od jednoho z nich, jenž se jmenovat Donat, smrtelně zraněn (355b/22–29).⁴² Za neméně závažnou událost téhož léta Jiří považoval sjednocení Pražských měst, k němuž došlo v úterý 30. srpna 1518. Vydrželo jen deset let až do doby vlády krále Ferdinanda, jak zamýšlel objasnit později. Jeho zápisy z následující doby, jak již víme, se však nedochovaly (356/1–9).

Mladý mistr se v Praze teprve rozhlížel, a proto si z počátku zapisoval i události běžné povahy. Patřilo mezi ně i úmrtí jistého kněze Abrahama, který prý ve staroměstské lázni zvané Točernice zanechal tělo, zatímco duši za přítomnosti mistra Václava Šišmánka, krátce nato administrátora církve pod obojí, odevzdal nebesům (356a/26–32). Mnohem závažnější povahy byla morová epidemie, jež řádila v Praze od 21. února až do 11. listopadu 1520. Mezi jejími oběťmi, které mistr Jiří ve svých zápiscích zaznamenal, byli vedle jeho učitele a kolegy mistra Václava Ropka slovatný právník Viktorin ze Všehrd, hvězdář Pavel Hlavsa, mistr Václav Rožďalovský, dále též Jiřího kolega u zkoušek mistr Václav Lopatský, a týnský farář Jan Poduška s dalšími třemi desítkami kněží (356b/15–25).⁴³ Řadu událostí, které mistr Jiří ve své Kronice zaznamenal, lze doložit i odjinud, a to nejednou s většími podrobnostmi, jak tomu například je v případě neúspěšného sněmu z ledna 1520 (356b/21–26).

Je načase uvést, že většinu závažných údajů z Kroniky mistra Jiřího Píseckého využil a umně zasadil do širších souvislostí již Václav Vladivoj Tomek v X. dílu Dějepisu města Prahy. Z tohoto důvodu se v dalším textu omezím na svědectví, jež se jednak dotýkají samotného mistra Jiřího, jednak osvětlují jeho postoje v turbulentní době první poloviny dvacátých let 16. století. Předně překvapuje, že se mistr Jiří nezmínil ani jednou o svém rodišti. Pouze nepřímo mezi oběťmi moru na počátku roku 1521 uvedl píseckého rodáka, bakaláře Jana Hrocha (357/9–10).⁴⁴ Stálou pozornost naopak věnoval svému bratru Pavlovi, který se 9. května 1519 stal kaplanem v jedné z kaplí kutnohorského chrámu sv. Barbory (356a/33–35) a k němuž se také v době pražského moru spolu s kolegou Tomášem Vlašimským 27. srpna následujícího roku na čas uchýlil (357a/17–20). Kněz Pavel si zřejmě vedl dobře, neboť někdy po 19. listopadu 1521 se na pět let ujal fary v Sýčíně, dnes části města Dobrovic nedaleko Mladé Boleslavi (358a/8–10). Aby si odpočinul po sporech s knězem Janem Mirušem, o nichž se zmíníme později, mistr Jiří se po mistrovském examenu 21. března 1524 vydal za bratrem do Boleslavi, zůstal s ním celý duben a vrátil se do Prahy až v první polovině května (360a/28–30). V té době ještě bratr Pavel zůstával v Sýčíně, neboť staroměstskou faru u sv. Linharta převzal až v listopadu 1525. Pro třenice z nevyjasněných důvodů zde Pavel vydržel pouze půl roku a znovu vzal za vděk farou v Sýčíně (361a/1–4). Další zprávy o Pavlovi od té doby nemáme.

Neméně závažné byly pro mistra Jiřího jeho povinnosti spjaté s artistickou fakultou. Omezíme-li se opět na dobu zachycenou v první dochované části jeho osobní Kroniky, zjistíme, že se o nich zmiňuje jen sporadicky. Své povinné čtení započal na fakultě 30. května 1519 výkladem Aristotelových sofistických elenchů (356a/35–37).⁴⁵ Proboštem v Karlově koleji byl zřejmě zvolen již v květnu 1520, neboť jinak by nemohl přispět několika vesničany pražskému vojsku, které se před 6. prosincem 1520 vydalo potrestat odbojného zemana Heřmana Janovického (356b/1–6).⁴⁶ Učinil tak zřejmě proto, že Heřman byl jako protivník městského stavu ve válečném poměru s městem Klatovy.⁴⁷

Krátce po sv. Alžbětě (19. listopadu) 1521 mistr Jiří Písecký začal s výkladem „Malého Prisciana“, tj. posledních dvou knih pojednávajících o syntaxi, kterými byzantský učenec Priscianus Caesariensis dovršil kolem roku 500 své dílo *Institutiones grammaticae* (358a/7–8). Četbu dokončil o rok později, neboť 2. prosince 1522 zahájil výklad Aristotelových *Libri physicorum* (358b/27–29). Přednášky ohlásil již v intimaci ze 7. listopadu, v níž rovněž kriticky zmínil saského reformátora Martina Luthera. Nejprve si postěžoval na bouřlivé časy, pak označil všechny současníky, kteří mají o filosofii špatné mínění, za *sordidi* (nevzdělance), *sophistae*, *idiotae*, *barbari*. Sami prý mají v duši chlupy, a přitom štěkají na Aristotela jako by jeho učení odporovalo božimu zákonu. To se však všichni ti otcové kuklíci i se svým knížetem Lutherem hluboce mýlí. „Vyznávám“, píše Písecký, „že dogmata božského Platona (a) krále filosofů Aristotela by neměla být ohněm zničena, jak oni pokrytci směle tvrdí, ale hájena“.⁴⁸ Již na tomto místě, trochu v časovém předstihu,

je vhodné dodat, že se v *Liber intimationum* Marka Bydžovského ještě dochovala intimace z doby jeho prvního děkanátu s výzvou k účasti na lekcích ke knihám *Veteris artis*.⁴⁹

V listopadu 1522 byl mistr Tomáš Vlašimský povolán do prestižní koleje Všech svatých, jinak Andělské, která se nalézala na dnešním náměstí Franze Kavky čp. 1, na Starém Městě pražském. Mistr Jiří tuto nominaci do své Kroniky zaznamenal zřejmě proto, že v roce 1529, kdy se Tomáš Vlašimský oženil a přestěhoval do Rakovníka, sám zaujal jeho místo (359a/1–4).⁵⁰ V zápisech z následujícího roku 1523 si o náboženských turbulentcích, jež prý byly větší než babylonské zmatení jazyků, poznamenal: „kolik kněží, tolik různých náboženství, a jaký kněz, takový i lid“ (359b/9–11). Mimo jiné ho pobouřilo uvedení kněze Martinka do Betlémské kaple, neboť bylo porušením univerzitních privilegií nehledě na to, že šlo o stoupence kněze Jana Miroše, jednoho z šířitelů učení Martina Luthera (359b/13–17). K němu se ještě vrátíme, neboť s ním náš mistr Jiří svedl korespondenční učeneckou bitvu.

Ještě více mistra Jiřího rozladilo, když se stal na podzim roku 1522 děkanem mistr Jiří Ježíšek (*Je-zulus*) z Prahy, známý svým radikálním příklonem k Martinu Lutherovi. Různice, které měl s většinou mistrů utrakvisticky konzervativního směru, přiměly staroměstskou radu dosadit několik pověřených osob za spoluředitele (*directores seculares*), kteří pak Jiřího Ježíška sesadili z děkanského úřadu a vyloučili z fakultní rady. Mistr Jiří, který měl navíc o něm nevalné mínění (*in ratione a natura debilem*), se pak 11. července 1523 stal z úřadku většiny mistrů do konce semestru jeho úřadujícím nástupcem (359b/31–39).⁵¹ V Jiřího Kronice se dále univerzitní záležitosti vynořují jen ojediněle, zřejmě proto, že se jim obšírněji věnoval v Děkanské knize. Za nutné považoval pouze zmínit, že o Suchých dnech 1524 byl zkoušejícím při mistrovském examenu (360a/38–39) a že dvakrát za sebou byl v letech 1525 (361a/9–10) a 1526 (362a/13–14) byl zvolen děkanem artistické fakulty.⁵²

V té době již měl Jiří Písecký s řízením fakulty značné zkušenosti, neboť krátce poté, co byl 11. červenci 1523 sesazen pro své pošetilé, ne-li přímo bláznivé jednání mistr Jiří Ježíšek, byl na zbývající období do konce semestru zvolen zastupujícím děkanem (*vicedecanus*). Příznačné je, že mistr Ježíšek do Děkanské knihy nic nezaznamenal, a že i údaje z jeho úřední činnosti musel doplnit zastupující děkan. Učinil tak svědomitě, hned názvem svého zápisu dal najevo, že jde o záznam zvláštní povahy (*Collectio mag. Georgii Pijnsensis*). Mistr Ježíšek podle něho více sliboval, než splnil, nehledě na jiné okolnosti. Poté, co doplnil běžné údaje o děkanových úředních pomocnících, zkoušejících a graduovaných studentech, Jiří připojil několik stručných záznamů o obnově pražské rady, odjezdu krále Ludvíka do Uher, nečekaném úmrtí mistra Duchka z Českého Brodu, který měl na místě administrátora pod obojí nahradit vrtkavého mistra Václava Šišmánka a úmrtí rektora mag. Václava Litomyšlského. Řada důležitých okolností tu chybí, také pověření mistra Jiřího výkonem děkanského úřadu tu je zamlženo.⁵³ K jeho krátkému

působení jako zastupujícího děkana se váže opis jeho intimace s úřední výzvou k bakalářským zkouškám a s otiskem děkanské pečeti. Podobně jako jiné veřejné vyhlášky mistra Jiřího byla sepsána v květnatém slohu s odkazy na antické autority a realie.⁵⁴

Z doby jeho dalšího, tentokrát již řádného děkanátu, který nastoupil v říjnu 1525, se dochovala jednak intimace s výzvou k bakalářským zkouškám, jednak pozvání k následné bakalářské promoci, cenné tím, že vedle pořadí kandidátů uvádí i témata jejich kvestií. Všichni je měli zodpovídat v pořadí, jež odpovídalo jejich znalostem při bakalářském examenu, který zřejmě ještě složili v závěru předchozího děkanátu mistra Tomáše Vlašimského.⁵⁵ Ke svátku sv. Jiří 24. dubna 1526 vyhlásil další bakalářské zkoušky, které úspěšně absolvovalo 14 adeptů. Jejich pořadí mistr Jiří zaznamenal nejen v Děkanské knize, ale i v samostatné intimaci, v níž opět čteme i názvy zadaných kvestií.⁵⁶

Pohnuté události takřka evropského dosahu, jež proběhly během jeho dvou děkanátů, mistr Jiří Písecký v Děkanské knize zaznamenal jen stručně, avšak výstižně. Počátek Německé selské války se mu jevil jako povstání poddaných vesničanů proti jejich vrchnostem, které mělo za následek vyhlášení vypálených měst, městeček, hradů a klášterů. Jako by to nestačilo, mniši opouštěli svoji řeholi a brali si za manželky jeptišky. Snad tu měl mistr Jiří na mysli samotného Martina Luthera, pro něhož a jeho následovníky neměl žádné porozumění. Z přílišného rozumování o víře nevzniklo nic dobrého, všude se šířily hádky o posvátných věcech, všichni se považovali takřka za kněze, nemluvě o hrozných blasfemiích. Pochmurné líčení končí výzvou k míru, charitě a k prosté víře. Ještě kratší je Jiřího záznam v *Liber decanorum* o jeho druhém děkanátu z neméně pohnutého roku 1526. Turecký „císař“ využil rozbrojů mezi křesťany rozpadlé do mnoha sekt, vtrhl do Uher s velkým vojskem a v krvavé bitvě, v níž bylo na obou stranách mnoho mrtvých, rovněž padl mladý uherský a český král Ludvík Jagellonský. Budiž jemu i jeho padlým bojovníkům dopřán věčný klid. S tímto přáním mistr Jiří Písecký svůj zápis do Děkanské knihy zakončil.⁵⁷

Nyní už víme, že mistr Jiří Písecký měl dar vidět věci kolem sebe v ostrém světle a že uměl dal najevo i svůj náhled na ně. Od mládí, nejspíše vlivem rodinného prostředí a klatovských poměrů, zůstával pevným kališním, což pak utvrdilo i jeho osobní seznámení s Václavem Korandou. Na radikální podněty nové věrouky Martina Luthera, jak se zdá, pohlížel od počátku s nedůvěrou, zvláště když sám přišel s jejich domácími hlasateli do přímého styku na půdě Karlovy koleje i jinde. Jeho náboženským ideálem, jak výstižně postihl vydavatel jeho díla J. V. Šimák, byla „služba bohu v duchu a v pravdě, v prostotě srdce, jakáž byla za časů apoštolských a za M. Jana Husi i Žižky“.⁵⁸

Luthерово směřování k čirému evangeliu a důsledné odpadnutí od Říma, se mistru Jiřímu sice zamlouvalo, nikoli však jeho dogmatické učení jako základ nové církve. I jemu bylo

zatěžko se v kvasících náboženských sporech vyznat. Zanícení ctitelé Lutherovi se mu jevili jako rozhorlení buřiči (*iniqui turbatores*) a odpůrci řeckých filosofů Aristotela i Platona, jejichž sám byl umírněným ctitelem. Nejspíše se osobně seznámil s radikálním kazatelem Tomášem Müntzerem, který krátký čas roku 1521 přebýval i v Karlově koleji. Dobře věděl o jeho latinských a českých kázáních v Betlémské kapli i o jeho vynuceném odchodu z Prahy. Později se doslechl i o Müntzerově podílu na převratných událostech v Sasku a jeho potupném konci na popravišti (357b/28–36).⁵⁹

Místo poklidného působení v prestižní koleji mistr Jiří zažíval narůstající zmatky nejen v univerzitním prostředí, ale i v Praze jako sídle království se vzdáleným králem. Sám ideové půtky a konflikty všeho druhu nevyhledával, byl však do nich vtahován, a to zvláště v období svých prvních dvou děkanátů. Právě z titulu své funkce se Jiří dostal do sporů se zbhlým mnichem Janem Mirušem, který již roku 1513 sepsal traktát proti přílišné poslušnosti papeže, a který se svými následovníky začal po vzoru bratří z jednoty bratrské odmítat zavedené bohoslužebné řády včetně úcty k obrazům a monstancím s hostií. Miruš spolu se svými stoupenci, mezi něž patřil i mistr Václav Rožďalovský, jinak střídník týnského faráře Jana Podušky, si naklonil některé přední české pány, kteří pak jako administrátora církve podobojí prosadili místo odpůrce novot Matěje Koramby mistra Václava Šišmánka z Litomyšle.⁶⁰

Jelikož Jan Miruš vzhledem k svému vysokému věku získal příbytek v Karlově koleji, bylo jen otázkou času, kdy se Jiří Písecký s ním dostane do střetu. Ledacos asi překousl, když však Miruš napadl jeho zesnulého kmotra mistra Martina Vlašimského, mlčet už nemohl. List, který adresoval Janu Mirušovi 21. března 1524, nese všechny známky proklamace určené akademické veřejnosti (345/a–349b). Svůj rozsáhlý list, v němž vydavatel vyznačil sedm tematických článků, začal tvrdými výtkami. Nejvíce ze všeho by si přál, aby nejen Miruš, ale i Martin Luther si ve svých vystoupeních na veřejnosti počínali méně arogantně a umírnili svůj nenávislný slovník. Miruš prý káže zpupně, nehledě na to, že prostému lidu vykládá po svém způsobu největší tajemství víry. Jiří tu vystupuje co by znalec, jak plyne z jeho závěru, v němž se představuje nejen jako *artium et philosophie magister*, ale i jako *futurus quoque et magister theologie sacre* (349/b 3–5).

Odpověď kněze Jana Miruše z 24. března 1524 byla rovněž bez skrupulí, neboť svého protivníka nazval lehkomyšlným, od nikým neustanoveným soudcem. I kdyby snad zhřešil, nepodléhal by jeho prehlivému soudu, neboť se snaží žít a jednat v souladu s příkazy (božího) zákona. Jiří ať si dále podle apoštola Pavla žije ve své pošetilosti, on sám ho nepovažuje za korektora prohřešků, nýbrž za narušitele svatých pravd (349/II). Mistr Jiří si znovu dal na své odpovědi záležet a v listu ze 30. března 1524 se znovu stručně vrátil k Martinu Lutherovi, jehož navzdory všem fámám považuje za muže podle všeobecného mínění učeného. Především však cítí potřebu bránit se proti jeho nespravedlivým,

ba nenávistným výtkám. Platí to i pro osočení z náklonnosti k údajně bludným epikurejcům, kteří žili dávno před Kristovým narozením a nemohli tak mít nic společného s jeho učením (350a–352b).

Závěrečná část dochované Kroniky mistra Jiřího Píseckého prokazuje jeho schopnost stručných, leč mnohdy výstižných shrnutí událostí i charakteristiky významných osobností. V jednom případě si dokonce vypomohl češtinou, když záměry mladého krále Ludvíka při jeho pobytu v Praze roku 1522 shrnul slovy: „Nebude z toho nic“ (358a/34). V této souvislosti se také dovídáme, že se 1. června 1522 zúčastnil korunovace Ludvíkovy manželky Marie Habsburské (358a/22–24). Události z roku 1526 se mu zdály tak závažné, že se ve své Kronice omezil jen na ně. Započal chatrným dědictvím, které Vladislav II. svému mladičkému synovi zanechal. Vladislav byl prý *episcopis bonus, sibi et regnis malus, simplex, negligens*, a jak se doslechl, byl prý též opilec (362a/18–20). O vládnutí jeho syna Ludvíka se rovněž doslechl málo co dobrého. Byl prý příliš mladý, bez dobré výchovy a také *sine sano ac fideli consilio* (358b/3–4). Je proto divem, že za tak povážlivého stavu království ohroženého navíc tureckou armádou bylo vůbec Ludvíkovi umožněno deset let vládnout (362a/27–29). V závěru první části své Kroniky mistr Jiří Písecký čtenáři sdělil, že její pokračování s vylíčením vlády krále Ferdinanda Habsburského nalezne na stránkách přivázaných k tiskům děl římských klasiků Valeria Maxima a Suetonia Tranquilla (362b/33–37). Tento exemplář se zatím objevit nepodařilo.

OPOROU FAKULTY I UNIVERZITY (1526–1545)

Předem můžeme říci, že artistická fakulta i celá utrakvistická univerzita měla v Jiřím Píseckém profesora, který přes všechny zvraty doby zůstal v jejich službách, a který až do své smrti se snažil naplňovat jejich poslání. Byl to on, kdo byl ochoten nahradit ve funkci neschopného děkana nebo zemřelého rektora, i když mu tím přibyly další povinnosti. Na rozdíl od předchozí doby postrádáme pro jeho další působení obdobné kronikářské zápisky, což může budit zdání, že se přednostně nebo plně věnoval jen svým pedagogickým a univerzitním povinnostem. Mohlo tomu tak být, neboť příliš osobité názory a postoje se v bouřlivých proměnách Prahy dvacátých let 16. století často nevyplácely. Přesto se právem lze domnívat, že ani v tomto období stárnoucí Jiří Písecký neztrácel zájem o děje v Praze i v celém království, jež mělo od roku 1526 spolu s královstvím uherským na základě dynastické smlouvy v čele krále Ferdinanda I. Habsburského, manžela Anny, dcery Vladislava Jagellonského.⁶¹

Víme již, že právě pohnutého roku 1526 mistr Jiří Písecký vykonával funkci děkana a že zřejmě v očekávání toho, co přinese vláda nového krále Ferdinanda, svůj zápis v *Liber decanorum* omezil na několik málo řádek včetně vzpomínky na padlého krále Ludvíka Jagellonského.⁶² I když se jeho kronikářské zápisky pro počáteční léta vlády Ferdinanda I. Habsburského nedochovaly, lze se domnívat, že je posuzoval neméně ostražitě a že nadále neměl důvodu pohlížet na poměry

v Praze i na univerzitě s uspokojením. Obdobně jako před lety hájil proti Lutherovi klasiky Aristotela i Platona,⁶³ byl ve střehu i proti vládci Prahy mistru Paškovi, zvláště když se roku 1527 stal rektorem jeho ideový spojenec Havel Cahera, bývalý obhájce Lutherova učení a nyní znovu roduvěrný kalíšník. Jiří Písecký, jak již rovněž víme, se s ním dobře znal, oba byli pomocníky Václava Korandy, oba také společně získali mistrovský titul.⁶⁴ V předstihu dodejme, co následovalo. Cahera ve svých kázání vystupoval i proti králi Ferdinandovi I., který roku 1528 nařídil úplnou obnovu konzistoře. Caheru to neodradilo, a když znovu začal z kazatelny provokovat, král mu listem z 5. srpna 1529 rozkázal, aby do západu slunce opustil Prahu a do šesti dnů zemi. Stalo se a jeho další historie nás již nemusí zajímat.⁶⁵

V děkanské knize artistické fakulty se i v našem zkoumaném období setkáváme s nářky na *paucitas suppositorum*, na nedostatečný počet studentů u zkoušek apod. V některých letech se zkoušky a promoce vůbec nekonaly, v roce 1532 přijala dokonce fakulta usnesení, aby zkoušky byly konány vždy jednou za dva roky.⁶⁶ Nás především zajímají desetiletí studií a pedagogického působení Jiřího z Písku.

desetiletí	graduovaní bakaláři	graduovaní mistři
1511–1520	95	17
1521–1530	94	15
1531–1540	99	5
1541–1550	123	22

Na první pohled by se mohlo zdát, že ve třech desetiletích nelze pozorovat závažnější rozdíly v počtu graduovaných posluchačů. Nárůst zhruba o jednu čtvrtinu je patrný až v posledním intervalu. Z toho lze vyvodit, že bouřlivé nárazy, jimž čelila univerzita spolu s fakultou ve dvacátých letech 16. století, se neodrazily v prudkém poklesu graduovaných studentů. Jelikož v průměru připadalo na jeden školní rok devět promovaných bakalářů a pouze jeden či dva noví mistři, nebyly ani úkoly, jimiž byli profesori fakulty pověřováni, žádnou zátěží. V letech 1526–1539 byl mistr Jiří Písecký jednou zvolen jako *dispensator lectionum*, třikrát jako výběrčí poplatků (*collector pecuniarum* či *aerarius*) a čtyřikrát jako *examinator baccalauriorum*.⁶⁷ K ojedinělé situaci došlo v létě 1534, kdy mistr Jindřich Dvorský (Curius) během svého děkanátu ohlásil svůj záměr předčasně se vzdát funkce, aby mohl vycestovat za poznáním do Německa. Když se ukázalo, že to statuta nedovolují, požádal nejdůstojnějšího z kolegů mistra Jiřího Píseckého, aby ho od 24. června zastupoval. To se také stalo, takže následně mohlo dojít k bakalářským zkouškám a promócím.⁶⁸

Průhled do učitelského působení mistra Jiřího Píseckého, jak již víme, zčásti umožňují přepisy jeho intimací v *Liber intimationum* mistra Marka Bydžovského (*M. Bydziovinii Collectanea*).

Když 6. září 1532 děkan mistr Václav Medek, rovněž z Písku, vyhlásil bakalářské zkoušky, mistr Jiří Písecký se stal examinátorem a promotorem sedmi z nich. Kromě krátké intimace se dochoval i soupis kvestií, jež uložil sedmi kandidátům.⁶⁹ Několik intimací z jeho pera se dochovalo též následujícího roku, kdy byl po prvé zvolen rektorem. Svým květnatým slovem v jedné z nich zve na zádušní vzpomínku na dobrodince univerzity, v další vypisuje *Convivium Platicum, simul atque Aristotelicum certamen*, tj. mistrovské zkoušky, aby *Alma mater* nebyla dále považována za oloupenou a opuštěnou. V poslední intimaci z téhož roku pak přikazuje všem členům univerzity dostavit se v předvečer svátku sv. Havla k volbě nového rektora.⁷⁰

Z krátkého období jeho zastupování děkana Jindřicha Dvorského se dochovala intimace s pozváním k bakalářskému examenu, při čemž tak učinil z titulu děkana.⁷¹ Nejen to, hned následující záznam v *Liber intimationum* z téhož roku 1434 přináší jeho pozvání na promoci deseti příštích bakalářů spolu s názvy zadaných jim kvestií.⁷² V intimaci ze 4. května 1536 nejprve ohlásil řádnou disputaci, v níž chtěl řešit kvestii *Sit ne omnibus opus ingenuis artibus futuro theologo, an vero minime?* a následně pak oznámil, že bude čísti Aristotelův *Elenchorum liber* pro mladíky, kteří miní dojít bakalářského gradu.⁷³ V poslední dochované intimaci, datované ve středu před sv. Magdalenou 1537, mistr Jiří Písecký zve se souhlasem děkana na disputaci, kterou povede s ferarským doktorem *artium ac philosophiae* Řehořem Orinem Pražským (z Chocemic) na téma „Zdali je filosofie ve všech svých odnožích správci obce a teologovi nezbytně potřebná?“⁷⁴

Dosti odlišný pohled do dějů i zákulisí univerzitní každodennosti přinášejí dochovaná akta pražských rektorů. Mistr Jiří Písecký nahlédl do běžné agendy nejvyššího představitele univerzity hned při svém zastupování zemřelého mistra Vavřince z Třeboně v létě 1531. Pro ilustraci tu stačí uvést, že spor mezi ovdovělou illuminátorkou Ludmilou a bakalářem Jeronýmem o dlužných pět kop míšeňských ukončil dohodou manželského sňatku. Také další dva spory byly finanční povahy, při čemž v druhém případě jistý student Jiří, řečený Jirka, prohrál svůj spor s direktory koleje *Nacionis* a skončil v rektorově šatlavě čili vězení.⁷⁵

Závažnější případy musel mistr Jiří Písecký řešit během svého prvního řádného rektorátu roku 1533. Nejprve se kolem sv. Jiří (24. dubna) téměř všichni pražští bakaláři ozvali proti jistému kantorovi, kterého si osadníci u staroměstského kostela sv. Mikuláše dosadili za školního správce, ačkoli nebyl zapsán na univerzitě. Rektor Jiří Písecký dal protestujícím bakalářům za pravdu a nařídil, aby napříště žádný z oficiálů, tj. kantoři a případně též pomocníci ze starších žáků (kustos či sukcentor) nebyl pověřován správou školy, pokud dříve nebyl řádně intitulován i v univerzitní matrice.⁷⁶

Druhá rozepře byla mnohem závažnější. V době prvního řádného rektorátu mistra Jiřího Píseckého bylo již zjevné, že se zvláště v pražských městech rozšiřuje počet i oblība

tzv. postranních škol, jejichž nedovzdělaní učitelé, které rektor Jiří nazývá *sophistae*, pokoutně odvádějí a kazí žáky městských škol. Od založení univerzity se prý ještě nestalo, že by řádným městským školám hrozil takový úbytek žáků, jak je tomu dnes. Proto se univerzita obrátila na pražské radní, aby jí poskytl záštitu a zamezili činnosti i tyranii (!) pokoutních sofistů. Vždyť dokonce i v duchovním stavu dnes převládají *illiterati idyote, campanatores, artifices etc.* Pokud takto rektor skutečně vystupoval, není ani divu, že narazil na odpor. Podle odpovědi konšelů by zákazem postranních škol došlo ještě k větším rozbrojům, neboť mezi jejich žáky jsou i mnozí synové z rodin vyšší šlechty a rytířstva. Spíše by mistři měli dbát o to, aby bakaláře, které posílají do městských škol, vedli k větší pili.⁷⁷

Šíři rektorovy běžné agendy výstižně ilustrují záznamy mistra Jiřího Píseckého z doby jeho druhého řádného rektorátu v roce 1536. Nejprve musel vyřešit žalobu jistého Martina Pokrývače z Tábora na malostranského kantora Červenku o dlužných pět kop míšeňských grošů. Druhá rozepře mezi lounskou lištařkou Kateřinou a sukcentorem Felixem, jenž jí i s milostnými dárky utekl na brodskou školu, rovněž skončila smírem. Mnohem závažnější byla žaloba, v níž univerzita jako instituce u konsistoře obvinila dva staroměstské faráře, že ve svých kázáních živili u lidu nenávisť proti všem jejím údům. Jako varování svým nástupcům pak rektor Jiří podrobně vylíčil případ dvou obyvatel koleje krále Václava, bakaláře Jana z Litomyšle a jeho krajana zvoníka Martina, kteří déle než dva roky nepozorovaně vynášeli z knihovny Národa českého malé i velké pergamenové kodexy, z nichž vytrhávali listy a na židovském trhu je prodávali „na vobásla“.⁷⁸ Posléze se prozradili krádeží velké, zřejmě iluminované Bible. Oba skončili ve vězení, na zvoníka Martina však čekal trest upálením, neboť navíc byl usvědčen z krádeže bohoslužebných předmětů. Tento trest si co by *Nerones* vyžádali svatovitští kanovníci.⁷⁹

Zatímco zápis z druhého rektorátu mistra Jiřího Píseckého náležel k nejdelším svého druhu, záznamy z jeho posledního období v této funkci, kterou vykonával od sv. Havla 1540 do svátku téhož světce v roce následujícím, byly naopak stručné. Jakkoli se prý snažil, zprvu se mu nedařilo naplnit naděje na vypsání mistrovských zkoušek. To se mu podařilo až koncem května příštího roku 1541, kdy titul magistra získalo deset bakalářů. Mistr Jiří naštěstí jejich jména zapsal, neboť zápisy z oněch let v *Liber decanorum* chybějí. Většinu rozepří mezi měšťany, hospodskými a bakaláři se mu zčásti mírnými tresty, zčásti přátelskou domluvou podařilo vyřešit, také spor mezi kantorem Bartolomějem a Janem sukcentorem z Brodu skončil zásluhou jejich přátel uspokojivě.⁸⁰

Z úředních záznamů konsistoře plyne, že mistr Jiří Písecký byl také čas od času volen jako jeden z deseti či jedenácti členů konsistoře (*consistorii*) strany pod obojí. Bylo tomu tak 3. října 1529 i při obnově konsistoře 11. září 1534.⁸¹ Z dochovaných Akt konsistoře utrakvistické se dále dovídáme, že občas plnil i jiné úkoly. Roku 1537 byl jedním ze dvou úmluvců smlouvy mezi faráři v Lidicích

a v Hostivici, zatímco Jiřík Thabor, farář u sv. Michala v Opatovicích, ho 1. dubna 1541 ustanovil jako jednoho ze dvou poručníků své závěti, za což se mu mělo dostat odměny 5 kop českých grošů.⁸²

Posledním záznamem o mistru Jiřím Píseckém v univerzitních aktech je zápis úřadujícího děkana Řehoře Orina z Chocemic o jeho úmrtí 17. dubna 1545. Stručně a věcně v něm stojí, že mistr Jiří dlouhá léta trpělivě pracoval pro univerzitu i fakultu, jak jejich úřední knihy dokládají.⁸³ Několik svazků z početné knihovny Václava Píseckého, které odkázal, nebo které po něm zůstaly v Koleji Všech svatých, zjistil již Zikmund Winter. Z pergamenových knih *in folio* šlo o *Commentarius super secundum Sententiarum*, z papírových pak *Prima pars Quaestionum* Alexandri de Halles, dále *Prima pars Bibliorum* darovaná mistrem Píseckým roku 1529 a konečně z papírových knih *in quarto* třeba zmínit *Commentum epistolae ad Hebraeos*.⁸⁴ Známo je také, že mistr Jiří Písecký při svých výkladech v roce 1528 použil dnešní rukopis Národní knihovny X G 13 s textem Aristotelova spisu *De anima*.⁸⁵ Těchto knih muselo být více, nejspíše však v nich nebyly údaje o dárcích nebo jiné zmínky podle nichž by je bylo možné zjistit.⁸⁶

Co říci závěrem? Mistr Jiří Písecký náležel k předním osobnostem pražské univerzity. Jeho věrnost kališnickému vyznání mu svazovala křídla, prospívala však univerzitě tím, že jí věrně sloužil i v letech konfesních a jiných rozbrojů. Směřoval výše, své teologické školení toužil zakončit titulem magistra, to se mu však nepodařilo a v pražských poměrech ani podarřit nemohlo. Jeho vrstevník a autor mnohem rozsáhlejší kroniky Bartoš Písař se o jeho zápiscích i o něm samotném vyjádřil hrubě a nevybíravě, to by však v této době plně náboženských i jiných rozbrojů nemělo být postačujícím hlediskem.⁸⁷ Mistr Jiří Písecký se ve svých úředních projevech netajil náklonností k antikizujícímu slohu, přímo však svůj příklon k humanismu nedeclaroval a do konce svého poměrně dlouhého života zůstal kališnické univerzitě pevnou oporou.

Byl jsem nemálo potěšen, když se do Písku přesídlivší prof. František Šmahel (1934–2025) dal přesvědčit k publikování v písecké muzejní ročence.⁸⁸ Nutno však říci, že ono přesvědčování nemuselo být ani dlouhé, ani namáhavé. František Šmahel mi při jednom z rozhovorů v kavárně či muzejní studovně někdy v první čtvrti roku 2024 svědčil, že se už cítí být „Písečanem“ (ve městě obvyklého označení „Písečák“ nikdy sám neužíval, snad pro jeho poněkud vulgarizující zvuk) a rád by se věnoval, nakolik mu bude dán čas, píseckým dějinám a jejich souvislostem. Ted' už víme že času zbývalo jen několik měsíců, ale protože zahálka či jakákoli pohodlnost mu byly cizí, již v létě⁸⁹ mi odevzdal pro nejbližší následující ročenku článek, který zde můžete číst; možná je poslední položkou jeho přebohaté bibliografie.

Jan Adámek

POZNÁMKY:

- Josef Václav ŠIMÁK (ed.), *Fontes rerum bohemicarum VI* (dále FRB), Praha 1907, Úvod s. XXXIII–XXXVII, Listy a Kronika mistra Jiřího Píseckého, s. 345–362.
- Václav Vladivoj Tomek, *Dějepis města Prahy X*, Praha 1894, s. 469, 472, 523–525, 559. Drobné zmínky nalezneme i v jiných Tomkových spisech.
- Bohumil RYBA, *K textu korespondence a Paměti mistra Jiříka Píseckého a k jeho životopisu*, Studie o rukopisech 11, 1972, s. 41–65, zde zvl. s. 58–59.
- Klement BOROŮVÝ, *Jednání a dopisy konsistoře katolické a utrakvistické 1. Akta konsistoře utrakvistické*, Praha 1868, s. 50–51, 99, 118, 171; František ŠMAHEL a Gabriel SILAGI (edd.), *Statuta et Acta rectorum Universitatis Carolinae Pragensis 1360–1614*, Praha 2018, s. 84, 86, 89, 94.
- Značně podrobný životopis, převážně zaměřený k Jiřího univerzitní činnosti, sestavil Josef JIREČEK, *Rukověť k dějinám literatury české do konce XVIII. věku: ve způsobě slovníka životopisného a knihoslovního*, II, Praha 1876 s. 114. Zde také na závěr hesla petitem připojil svůj dohad, že Jiří rovněž sestavil Letopisy české 1312–1509 v rukopise z křižovnické knihovny (v Palackého edici rkp G). Tuto domněnku však nevzalo v potaz moderní bádání, jehož stručný přehled podali v úvodu své edice *Staré letopisy české z rukopisu Křižovnického* (Praha 1959) Miloslav KANÁK a František ŠIMEK (K vydání „Starých letopisů českých“ z Křižovnického rukopisu, s. 7–19). Oba editoři se přiklonili k mínění F. M. BARTOŠE, že autorem části zachycují léta 1448–1509 byl mistr Václav Koranda mladší.
- Srov. zejména Zikmund WINTER, *O životě na vysokých školách pražských knihy dvoje*, Praha 1899, s. 310, 361, 378, 383, 418, 474.
- Zcela uniklo pozornosti přímé pojednání píseckého gymnaziálního profesora Jana MATZNERA, *Různé příspěvky k dějinám města Písku II. 5. K životopisům vynikajících Písečanů v 16. a počátku 17. století*, Výroční zpráva cis. král. Reálného gymnasia za školní rok 1894, Písek 1894, s. 43–43, zde s. 15–16. K působení Jiřího Píseckého na škole v Klatovech viz Jindřich VANCURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov, 3. svazek I. dílu*, Klatovy 1929, s. 1436–1437.
- Mlada HOLÁ, Martin HOLÝ a kol., *Profesoři pražské utrakvistické univerzity v pozdním středověku a raném novověku (1457/1458–1622)*, Praha 2022, zvl. s. 409–410.
- Monumenta historica universitatis Carolo—Ferdinandae Pragensis 1/2 (Liber decanorum facultatis philosophicae Universitatis Pragensis ab anno Christi 1367 usque ad annum 1585)*, Pragae 1834, s. 235. Dále toto dílo cituji jako *MUPR I/2*.
- MUPR I/2*, s. 236: 21. Georgius Písnensis, servus mag. Korandicii dd.
- Podrobně o něm Jindřich MAREK, *Václav Koranda mladší. Utrakvistický administrátor a literát*, Praha 2017.
- V biogramu Martina z Počatek, kde všechny důležité údaje o tomto mistru, Mladá Holá uvádí jako datum jeho smrti rok 1504 s otazníkem v závorkách (HOLÁ/HOLÝ a kol., *Profesoři pražské utrakvistické univerzity*, s. 414). Toto datum je třeba posunout k roku 1510, neboť jinak by Jiří Písecký nemohl být jeho pomocníkem.
- J. V. ŠIMÁK v Úvodu k *FRB VI*, s. XXXIII vyslovil domněnku, že Jiří byl Korandovým famulem spolu s Havlem Caherou. To se mi však nepodařilo doložit.
- MUPR I/2*, s. 238.
- J. MATZNER, *Různé příspěvky k dějinám města Písku II*, s. 15 omylem uvádí rok 1520. V nejstarší městské knize uložené v SOA Písek se tento zápis čte na fol. 72v. J. V. ŠIMÁK, který bez znalosti Matznerovy stati obšírně pojednal o životních osudech Jiřího Píseckého v úvodu k edici jeho listů a kroniky ve *Fontes rerum bohemicarum VI* (dále FRB VI) Praha 1907, s. XXXIII–XXXVII, dobu narození rozšířil na léta 1490–1495, což nepovažuji za vhodné.
- Nejstarší městská kniha, fol. 59v, 61r (1522), 63r (1523), 65r (1525), 68v (1527), 71r (1528), 71v, 72v (1528). Za přepis zápisů z městské knihy děkuji kolegovi Janu Adámkovi.
- Poněkud předčasně je zde nutno uvést, že Jiří Písecký byl autorem Kroniky událostí z let 1518–1526, kterou J. V. ŠIMÁK vydal ve *FRB VI*, s. 355–362. Kronice v téže edici na s. 345–355 předchází Jiřího listy. Hned v prvním z nich s datem 21. března 1524 a zaslaném knězi Janu Mírušovi Jiří hájí čest svého kmotra, tehdy již mrtvého pražského mistra Martina z Vlašimi (1471), rektora (1498–1499), betlémského kazatele (1497–1501), faráře v Týně (1503–1505) a u sv. Štěpána na Rybníčku (1505–1509), který je posléze v letech 1510–1514 doložen jako opat v klášteře Na Slovanech. Všechny tyto údaje zjistil již ŠIMÁK, *FRB VI*, s. 348, pozn. 2, nověji viz HOLÁ/HOLÝ, *Profesoři pražské utrakvistické univerzity*, s. 469–470.
- J. V. ŠIMÁK, Úvod, *FRB V*, s. XXXIII.
- MUPR I/2*, s. 263–264. Rok, kdy Václav Ropek alias Kuropě složil bakalářský examen, se mi zjistit nepodařilo. K jeho možnému datu ještě níže.
- Listy a Kronika M. Jiřího Píseckého, *FRB VI*, s. 356b. Jako faráře u sv. Jiljí uvádí V. V. Tomek, *Dějepis Prahy IX*, Praha 1893, s. 341 Václava Kuropě, jehož takto jmenuje i v soupisu univerzitních mistrů na s. 360.
- Listy a Kronika M. Jiřího Píseckého, *FRB VI*, s. 353b. K Vavřinci Třeboňskému více HOLÁ/HOLÝ, *Profesoři pražské utrakvistické univerzity*, s. 62–463.
- MUPR I/2*, s. 256–258. Zatímco však promotorem Václavovým byl mistr Václav ze Žatce, Petra Šumpelu promoval mistr Václav Raus z Prahy.
- Na podrobnější výklad tu není místo, ostatně by více méně šlo jen o předpoklady a domněnky. Stačí uvést, že právě v prvních dvou desetiletích 16. století studenti z Písku přicházeli do Prahy na studie v menších skupinách.
- Jmenovitě tu lze zmínit nejen uvedeného již Václava Píseckého, ale i Petra z Písku (k oběma HOLÁ/HOLÝ, *Profesoři pražské utrakvistické univerzity*, s. 411–412).

- 25 *MUPR I/2*, s. 236 a 238. Data zkoušky a promoce upřesnil teprve B. RYBA, *K textu korespondence a pamětí*, Listy filologické 11, 1972, s. 41–65, zde s. 57–58 a pozn. 23 na s. 63.
- 26 Výraz *servitor* se čte v přípisku samotného Jiřího Píseckého v pravém horním rohu titulního listu rukopisu pražské Národní knihovny XIV D 25. Na přípisek upozornil J. MAREK, *Václav Koranda mladší*, s. 34–35, pozn. 147.
- 27 Jindřich VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*, Díl I, 2. část, Klatovy 1927, s. 1436–1437.
- 28 Listy a Kronika M. Jiřího Píseckého, *FRB VI*, s. 353b.
- 29 František ŠMAHEL – Miroslav TRUC, *Studie k dějinám Univerzity Karlovy v letech 1433–1622*, in: F. Š., Alma mater Pragensis. Studie k počátkům Univerzity Karlovy, Praha 2016, s. 411–452, zde tabulka na s. 452.
- 30 Mohl by jím být Martin Klatovský, který 15. května 1519 získal bakalářský grad a později se stal jako profesor Jiřího kolegou (více o něm HOLÁ/HOLÝ, *Profesorů pražské utrakvistické univerzity*, s. 350–351).
- 31 Listy a Kronika M. Jiřího Píseckého, *FRB VI*, s. 353–354. Horatiovy verše identifikoval RYBA, *K textu korespondence a pamětí*, s. 56 (vydavatel Šimák se mylně domníval, že jde o citaci z Lucia Afrania).
- 32 O společné cestě s konšely 8. ledna 1518 se dovídáme z Jiřího poznámky, jejíž text vydavatel J. V. ŠIMÁK, *FRB VI*, s. 355 připojil k listům pod číslem VIII.
- 33 *MUPR I/2*, s. 263–264. V zápisu děkana Václava Žateckého chybí obvyklý výčet mistrů čtyřčlenné zkušební komise. Podle RYBY, *K textu korespondence a pamětí*, s. 58 pořadí odpovídalo výsledkům při zkouškách. Spíše však šlo o seřazení kandidátů zvláště v každé z obou skupin.
- 34 Poněkud překvapuje, že Pavel nedosáhl na pražské univerzitě gradu. Jeho latina i tak musela být postačující, neboť jinak by měl potíže již při vysvěcení na kněze v Itálii a při liturgických úkonech v Písku, v Kutné Hoře a případně i jinde. ŠIMÁK, v Úvodu ke Kronice mistra Jiřího Píseckého (*FRB VI*, s. XXXIII) považuje Pavla za Jiříkova mladšího bratra. Mohlo by tomu tak být, pak by však se Jiří musel narodit kolem roku 1490, neboť jinak by Pavel nedosáhl kanonického věku potřebného k vysvěcení.
- 35 Datum promoce jako závěrečného univerzitního aktu udává Liber decanorum, *MUPR I/2*, s. 263. Epizodu s bratrem včetně slavnostního uvítání v Klatovech uvádí sám Jiří Písecký v Pamětech, viz *FRB V*, s. 354a, řádky 18/29. Odkazy na Kroniku Jiřího Píseckého budu dále uvádět přímo v textu, a to v závorkách se stranou a s řádky po lomítku.
- 36 Jiří Písecký se o tom zmiňuje na začátku své Kroniky, ed. J. V. ŠIMÁK, *FRB VI*, s. 355a.
- 37 Jde o pouhý dohad. Více k událostem v Klatovech a postojům městské rady VANČURA, *Dějiny I/2*, s. 282–286. Události v Klatovech a okolí vzal v potaz již František PALACKÝ, *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*, 2. vyd. Praha 1878, s. 374–383 a po něm též V. V. TOMEK, *Dějepis města Prahy X*, Praha 1894, s. 476–485.
- 38 Přejímám tu poznatky J. V. ŠIMÁKA, z Úvodu k *FRB VI*, s. XXXVI. Vedle podrobného vyličení poměrů v dílech Františka Palackého a Václava Tomka je tu nutné přihlížet i k dalším pracím. Viz zejména Jiří PEŠEK, *Některé otázky dějin univerzity pražské jagellonského období (1471–1526)*, AUC–HUCP 18/1, 1978, s. 129–171; TYŽ, *Pražská utrakvistická univerzita a náboženské poměry 16. století*, AUC–HUCP 36–38/1–2, 1996–1998 (2004), s. 31–40, zvl. s. 36–38; Josef MACEK, *Víra a zbožnost jagellonského věku*, Praha 2001, zvl. s. 110–115 a 340–349 a Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny země Koruny české VI. 1437–1526*, Praha – Litomyšl 2007, s. 688–702.
- 39 Rukopis Starých letopisů českých I. (ed. František PALACKÝ, *Starí letopisové čeští od roku 1378 do 1527*, Praha 1829, s. 401, č. 976) mluví pouze o velkém horku na některých místech po sv. Vitu roku 1516. Radu klimatickyzávažných období zachytil Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526) I. Hospodářská základna a královská moc*, Praha 1992, s. 52–55.
- 40 Více k tomu V. V. TOMEK, *Dějepis X*, s. 470, 476, 478.
- 41 Tak to stojí i v latinském znění ve *FRB VI*, s. 355b/18.
- 42 Více o tomto sněmu jednak F. PALACKÝ, *Dějiny V/2*, s. 338–341 (zde výčet dluhů, jejichž součet však neodpovídá údají Jiřího Píseckého) a V. V. TOMEK, *Dějepis X*, s. 448–449 (zde též o vraždě rychtáře Valentina řezníka).
- 43 Další oběti u TOMKA, *Dějepis X*, s. 474–475.
- 44 Nejspíše šlo o Jana Hrocha, bakaláře z roku 1519, viz *MUPR I–2*, s. 260 a 269.
- 45 Všechny tyto fakultní a jiné povinnosti zachycené v Kronice zaznamenal již ve své stati B. RYBA, *K textu korespondence a pamětí*, s. 58–59.
- 46 Více k této epizodě V. V. TOMEK, *Dějepis města Prahy X*, s. 470.
- 47 Proboštem byl podle B. RYBY, *K textu korespondence a pamětí*, s. 59 zvolen již v květnu 1520, úřadu se však ujal až po návratu z Kutné Hory v obvyklém nástupním termínu, to jest 12. října 1520 a vykonával ho podle statut pouze jeden rok. Více k úřadu probošta Z. WINTER, *O životě*, s. 43–44.
- 48 Podle WINTRA, *O životě*, s. 310, který tu shrnul text intimace u Marka Bydžovského, *Liber intimationum* (Národní knihovna, sign. XXIII D 217), fol. 21v–22r. K této kolekci dokumentů podrobně Josef HEJNÍČ, *Marka Bydžovského rukopisný sborník Liber intimationum a jeho historická cena*, Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis (dále AUC–HUCP) 8/1, 1967, s. 40–63.
- 49 Bydžovský, *Liber intimationum*, fol. 23r–v.
- 50 O koleji podrobně Karel CHYTIL, *Dějiny koleje všech svatých*, Otisk ze Zpráv komise pro soupis stavebních, uměleckých a historických památek král. hlav. města Prahy V, Praha 1913). Přetisk in: Kamil HILBERT – Karel CHYTIL, *Dům Andělské koleje na Starém Městě*, Praha 1913, s. 13–61.
- 51 V. V. TOMEK, *Dějepis města Prahy X*, s. 524–525 tu je závislý na Kronice Jiřího Píseckého. Třeba ještě přihlédnout k *Liber decanorum*, *MUPR I/2*, s. 277. O to více pak překvapuje, že právě za prvního děkanátu Jiřího Píseckého byl mistr Jiří Ježíšek zvolen examinátorem při mistrovských zkouškách (*MUPR I/2*, s. 280).
- 52 Viz *Liber decanorum*, *MUPR I/2*, s. 280–283. K funkci děkana a jeho volbě Z. WINTER, *O životě*, s. 290–291.
- 53 Záznam Jiřího Píseckého v Děkanské knize in: *MUPR I/2*, s. 275–278, další podrobnosti připojil V. V. TOMEK, *Dějepis města Prahy X*, s. 524–526

- 54 Bydžovský, *Liber intimationum*, fol. 22r–v. Podobně květnatě se v *Liber decanorum* i v jiných univerzitních písemnostech vyjadřovali i jiní mistři. Do jaké míry tu šlo o vědomé navazování na antické tradice v duchu humanistických studií ponechávám k posouzení dalšímu bádání.
- 55 *MUPR I/2*, s. 280 a Bydžovský, *Liber intimationum*, fol. 23v–24r. Snad se k tomuto bakalářskému aktu váže i předchozí intimace na fol. 23v.
- 56 *MUPR I/2*, s. 280–281 a Bydžovský, *Liber intimationum*, fol. 25r–v.
- 57 *MUPR I/2*, s. 281–283.
- 58 J. V. ŠIMÁK, Kronika mistra Jiřího Píseckého, *FRB VI*, s. XXXIV.
- 59 Ze starší literatury srov. zejména Václav HUSA, *Tomáš Müntzer a Čechy*, Rozpravy ČSAV, řada SV 67, 2957, sešit 11, s. 66–67 a Eduard MAUR, *Tomáš Müntzer*, Praha 1993, s. 134–137.
- 60 Více k tomu stále ještě V. V. TOMEK, *Dějepis města Prahy X*, s. 465 a 467–468. K Mirušovi stručně též MACEK, *Víra a zbožnost*, s. 341.
- 61 Nejnověji ke vztahu pražské univerzity k novému panovníkovi Marek ĎURČANSKÝ, *Pražská univerzita za vlády Ferdinanda I. Její vztah k panovníkovi a k pražským městům*, AUC–HUCP 58/2, 2018, s. 85–96.
- 62 *MUPR I/2*, s. 282–283.
- 63 Pověsim si toho již Zikmund WINTER, *Děje vysokých škol pražských od secese cizích národů po dobu bitvy bělohorské (1409–1622)*, Praha 1897, s. 33, zde i citace z jeho intimace.
- 64 Pozoruhodnou domněnku o programovém úsilí mistra Jana Paška z Vratu jako vládce Prahy o sblížení utrakvismu s římskou církví vyslovil J. PEŠEK, *Některé otázky dějin univerzity*, s. 159–161.
- 65 Moderní monografii o Caherovi postrádáme. Cenné zmínky o něm lze nalézt u MACKA, *Víra a zbožnost* (podle rejstříku), srov. též Bohumír ROEDL, *Několik poznámek k životopisu Havla Cahery*, in: Náboženské dějiny severních Čech. Sborník příspěvků z mezinárodní konference v Ústí n. L. ve dnech 9. – 11. září 1997, Ústí nad Labem 1999 s. 78–81.
- 66 *MUPR I/2*, s. 308. Více k frekvenci František ŠMAHEL – Miroslav TRUC, *Studie k dějinám Univerzity Karlovy v letech 1433–1622*, HUCP 4/, 1963, s./ 3–59, zde zejména s. 8–10.
- 67 Pro případnou kontrolu uvádím strany v *MUPR I/2*, s. 284, 290, 302, 310, 311, 316, 322.
- 68 *Liber decanorum*, *MUPR I/2*, s. 310.
- 69 Bydžovský, *Liber intimationum*, fol. 31v–32r.
- 70 Bydžovský, *Liber intimationum*, fol. 32v–33v. Na druhou z těchto tří intimací upozornil již Z. WINTER, *Děje vysokých škol*, s. 33.
- 71 Ibidem fol. 34v–35r.
- 72 Ibidem fol. 35r–35v.
- 73 Ibidem fol. 36v. Na tuto intimaci upozornil již Z. WINTER, *O životě*, s. 361.
- 74 Ibidem fol. 37r–37v. Nezkrácená otázka zní: *Utrum omnis philosophia, quam quivis homo naturaliter assequi desiderat, tempore legis gratiae reipublicae moderatori et theologo quoque sit necessaria*“.
- 75 ŠMAHEL – SILAGI (eds.), *Statuta et Acta rectorum*, s. 84–85.
- 76 Ibidem s. 86. Trochu košatě žalobu vyličil Zikmund WINTER, *Život a učení na partikulárních školách v Čechách v XV. a XVI. století*, Praha 1901, s. 193–194.
- 77 To vše mistr Jiří Písecký vyložil svoji květnatou mluvou, viz opět ŠMAHEL – SILAGI (eds.), *Statuta et Acta rectorum*, s. 86–87.
- 78 Snad jde o závěs, blánu do okna (*alabrum?*) nebo o úvaz kolem kužele (*collifolium*).
- 79 Všechny tyto případy rektor Jiří Písecký podrobněji zapsal do rektorských akt. Viz ŠMAHEL – SILAGI (eds.), *Statuta et Acta rectorum*, s. 84–91. Krádež z knihovny *Nationis* zachytil již Z. WINTER, *O životě*, s. 378.
- 80 ŠMAHEL – SILAGI (eds.), *Statuta et Acta rectorum*, s. 94.
- 81 Viz K. BOROVÝ (ed.), *Jednání a dopisy*, s. 50, č. 52 (1529) a s. 99, č. 145 (1534).
- 82 F. BOROVÝ, *Jednání a dopisy*, s. 118, č. 193 a s. 171, č. 298.
- 83 *Liber decanorum*, *MUPR I/2*, s. 337.
- 84 Z. WINTER, *O životě*, s. 383–384.
- 85 Viz Josef TRUHLÁŘ, *Catalogus codicum manu scriptorum qui in Bibliotheca c. r. publica atque Universitatis Pragensis asservantur II*, Praeae 1910, Nr. 1967, s. 100–101.
- 86 Srov. pozn. 5
- 87 Bartoš Písař jízlivě dodal, že mistr Tomáš Vlašimský nazval svého kolegu Jiřího Píseckého „Kobylou“, zatímco jiní mu říkali „Jádru“. Viz Kronika Pražská Bartoše Písaře, ed. ŠIMÁK, *FRB VI*, s. 294. Je proto překvapivé, když sám editor v článku *Kronika Bartoše Písaře. Pokus kritického rozboru*, Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 12, s. 670, pozn.* obě přízviska spojil s mistrem Tomášem Vlašimským.
- 88 Prvním plodem byl článek *Mincmistr Petr z Písku, jeho rod a další Písečané (Pískové) v předhusitské Kutné Hoře. Nástin jejich osudů a působení*, který byl otištěn v ročence této nejbližší předcházející, tedy za rok 2023.
- 89 Zde výňatek z dopisu z 18. 7. 2024, doprovázejícího prostřednictvím e-mailu zasláný článek: „Milý pane kolego, jsme už sice od neděle znovu v Písku, zatím jsem se však neozýval.... Mezitím jsem dokončil druhé písecké pojednání, které si opět troufale dovolím nabídnout pro ročenku Vašeho Pracheňského muzea. Asi budu trochu bádat o pražských či jiných Písečanech i nadále, s těmito výtvyry, pokud vůbec ještě vzniknou, zatím nebudu počítat pro Vaši ročenku a pokusím se je udát jinde. Budu-li ovšem na živu a schopen ještě na něčem smysluplně dělat.“

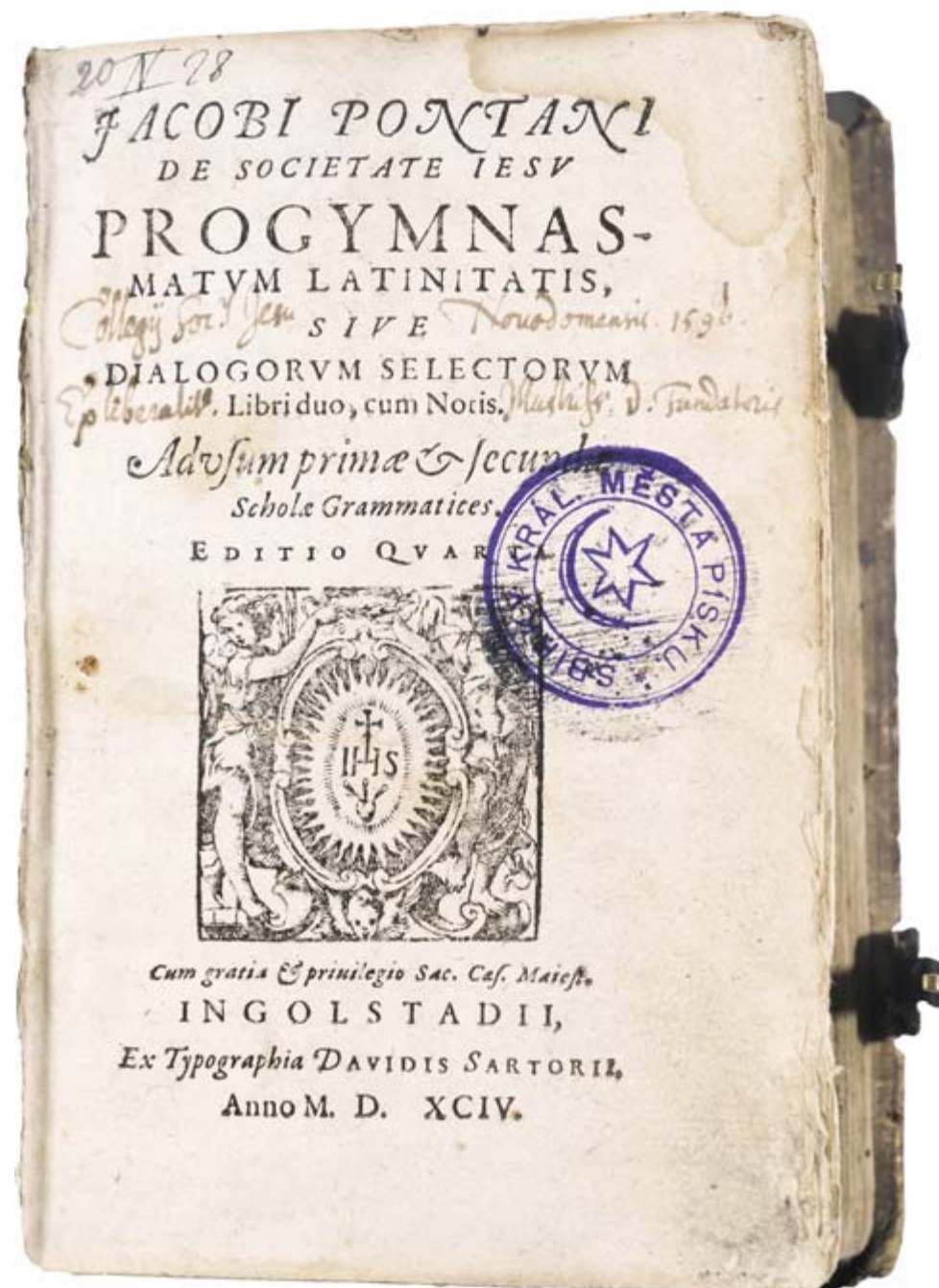
Neznámá supralibros Adama II. z Hradce (1549–1596) a Kateřiny Hradecké z Montfortu (1556–1631)

JAN ADÁMEK

Napišeme-li, že erbovní supralibros náleží k nejatraktivnějším knižním vlastnickým značkám, konstatujeme toliko známou skutečnost. Adekvátně je jim také věnována odborná pozornost, aniž bychom však při příležitosti tohoto krátkého článku chtěli přinášet její přehled. Uvedené téma je v poslední době intenzivněji sledováno, jak dokládá zejména databázový portál PROVENIO.¹ Přes tuto i jiné aktivity si stále drží svůj význam Lifkův důkladný soupis exlibris a supralibros.²

Knihovna Prácheňského muzea v Písku jistě není onou, s níž bylo spojeno očekávání ohledně erbovních, tedy šlechtických supralibros. Její fondy mají odlišné původce a supralibros, zvláště ta, o nichž je zde jmenovitě řeč, nepřicházejí na knihách často. O to překvapivější je, že se zde objevují supralibros alespoň prozatím unikátně doložené. O prvním dokladu bylo již psáno na stránkách této ročenky.³ Protože výzkum zdejších starých a starších tisků (zde konkrétně do roku 1850), směřující k vytvoření provenienčního rejstříku, není dosud ukončen, nelze zcela vyloučit i další zjištění.

Nyní však již přejdeme tématu příspěvku. Pod signaturou 4728 B 3370 je v knihovně píseckého muzea evidován tisk *JACOBI PONTANI / DE SOCIETATE IESV / PROGYMNAS- / MATVM LATINTATIS, / SIVE / DIALOGORVM SELECTORVM / Libri duo, cum Notis. / Ad usum primae et secundae Scholae Grammatices. / EDITIO QVARTA*. Spis, využívaný při výuce, byl hojně vydáván (až do 18. století), proto je v historických knihovnách poměrně běžný. Muzejní výtisk je jeho čtvrtým vydáním, výtiskem u Davida Sartoria v Ingolstadt u roku 1594. *Progygnasmata* jsou nejznámějším dílem českého rodáka Jakoba Spanmüllera (*1542 Most – †1626 Augsburg), jenž používal příjmení Pontanus, tedy latinizovanou formu názvu svého rodného města Mostu. Exemplář, který zavedl důvod ke vzniku

Obr. 1 | Titulní strana tisku s vlastnickým přípisem jindřichohradecké jezuitské koleje a se starou muzejní signaturou a razítkem.

tohoto článku, se již dva roky po vytištění nalézal v knihovně nově založené jezuitské koleje v Jindřichově Hradci,⁴ jak s jistotou dosvědčuje vlastnický přípisek na titulním listu. Text napsaný hnědávým inkoustem zní: *Collegij Soc. Jesu Novodomensis. 1596. / Ex liberalitate Illustrissimi d. Fundatoris.*⁵ Podobné přípisy, jen s velmi drobnými variantami znění za občasného doplnění zakladatelova jména, jimiž byly označeny knihy darované Adamem II. z Hradce, jsou dnes vlastně nejdůležitějším, byť značně fragmentárním vodítkem, jež umožňuje alespoň v řádu desítek kusů rekonstruovat skladbu knihovny tohoto významného aristokrata, o níž není jinak známo téměř nic.⁶

Větší důležitost než tisk samotný však má, respektive mají, erbovní supralibros. Desky knihy, potažené světlou přírodní usní, zdobí jednoduchá slepotisková rámová kompozice, sestávající krom rámujičích linek z vlnovce ve vnitřním rámu a heraldických lilií v rozích jím vymezeného středového pole. Hřbet je nezdobený, pouze trojice vazů je ohraničena jednoduchými slepotiskovými linkami. Dvojice háčkových spon s velmi prostou rytou výzdobou je v dobrém stavu.

Přední deska je ve středovém poli opatřena černotiskovým erbovním supralibros pánů z Hradce. Z heraldického hlediska jde o poslední, vrcholnou variantu erbu, od jehož blasonu zde z důvodu nadbytečnosti upouštíme. Erbovní štít, v tomto případě poněkud asymetrický, završený turnérským helmem, jehož průzor je umístěn do středu kompozice a bohatě utvářenými, charakterem vegetabilními příkrývadly, dle zvyku vyplňujícími volný prostor, je spolu s dalšími honosnými kusy – z helmovní koruny vyrůstajícího klenotu, jímž je věnec mezi dvěma perutemi, to vše vepsané do jednoduchou linkou vymezeného oválu. Výtvarně nepříliš náročně provedené supralibros je nevelkých rozměrů 48 x 39 mm. Prozatím se zdá, že jde o jediný známý doklad jeho použití.⁷

Mezi dosud identifikovanými tisky, věnovanými Adamem II. z Hradce jakožto fundátorem jindřichohradecké jezuitské koleje, zaujímá náš zvláštní místo. Ostatních 47 dosud zjištěných totiž jeho supralibros nenese. Pokud je dochována původní vazba, tvoří potah desek zdobených slepotiskem zeleně zbarvená useň, kombinovaná s bílou usní hřbetu a nárožnic, případně pouze useň světlá, ojediněle toliko zelená – vybaveny supralibros však tisky nejsou.⁸ Negativní výsledek přineslo i letmé pátrání v bohatých fondech Strahovské knihovny.⁹

Supralibros je však umístěno i na zadní desce. Toto náleží Adamově manželce Kateřině, rozené z Montfortu. Erbovní figura Montfortů, již je korouhev na horizontální žerdi se závěsným okem, jejíž spodní část je rozčleněna do tří fanonů (zde naznačeno pouhým rozstřížením), je tu položena do oválného štítu, či spíše kartuše s rollwerkovým rámováním. Kartuše je vložena do oválu totožných rozměrů 48 x 39 mm, jako je tomu u supralibros Adama II. Taková shoda budí dojem, že buďto byly obě raznice vytvořeny současně, nebo jedna přizpůsobena velikostí druhé.

Obr. 2 | Přední deska knihy se supralibros Adama II. z Hradce.

Obr. 3 | Zadní deska knihy se supralibros Kateřiny Hradecké z Montfortu.

Obecně nelze o vztahu obou manželů ke knihám říci mnoho. Sama existence supralibros v případě vrcholného zemského úředníka, jímž jakožto nejvyšší purkrabí (1592–1596; předtím v letech 1585–1592 nejvyšší kancléř) Adam II. z Hradce byl, není překvapivá. Podobně nelze v tomto smyslu usuzovat na mimořádnější vztah ke knihám z faktu, že v letech 1577–1596 finančně podpořil vydání šestnácti knižních titulů, neboť u muže jeho postavení takový druh mecenátu představoval běžnou i očekávatelnou praxi, byť mezi posledními pány Hradce byl Adam II. nejštědřejší.¹⁰

Zmínka Josefa Hrdličky, že Adamův literární mecenát začíná až po sňatku s Kateřinou z Montfortu (1574),¹¹ chce možná naznačit, že zde mohlo dojít k jistému ovlivnění. A třebaže se Kateřina v literatuře dočkala příkrých (avšak neodůvodněných) soudů stran svého intelektu,¹² může k podpoře domněnky jejího důvěrnějšího vztahu ke knihám, krom skutečnosti že si objednávala opisování některých knih, dobře sloužit v účetních dokladech uvedená poznámka o platbě za vylámání dveří „kde její Milost má knihy“.¹³ Z toho lze vyvodit, že i po sňatku Kateřina disponovala svou privátní knihovnou, uloženou v samostatné místnosti, zjevně k tomu účelu upravené, což v tuto dobu nebylo ještě běžným zvykem ani v nejvyšších vrstvách. Zjištěná existence jejího supralibros tento vztah ke knihám jen potvrzuje.

Souběžné použití obou supralibros není příliš časté – možná se již v době vazby počítalo s darováním knihy jindřichohradecké koleji a tímto způsobem se prezentovali oba její zakladatelé. Možná tak označovali knihy, náležející do společné knihovny manželů, můžeme-li důvodně předpokládat oddělenou osobní knihovnu Kateřininu.

Až do zrušení jezuitského řádu roku 1773, a tedy i jindřichohradecké koleje, se tisk pravděpodobně nalézal v tamní knihovně. Liberální přístup ke knižnímu fondu po zrušení koleje, kdy bylo členům Tovaryšstva povoleno, aby si odnesli knihy dle vlastního uvážení (pokud se nejednalo o unikátní tisky a rukopisy, pro něž získala předkupní právo židovka Dobruška), přičemž „jen titulůs měli označiti“,¹⁴ stál nejspíše na počátku cesty knihy do píseckého muzea. Soukromé držbě nepřímo nasvědčuje také neexistence signatury až do doby zapsání do sbírek muzejní knihovny. Doba a okolnosti, za nichž se tisk dostal do sbírek píseckého muzea, jsou nejasné. Stalo se tak ale nepochybně před 24. dubnem 1901, kdy tehdejší správce muzea August Sedláček oznámil městské radě dokončení pořádání muzejní knihovny.¹⁵ Cenný tisk tak náleží do nejstarší skupiny knihovních přírůstků.

POZNÁMKY:

1 Jedním z doprovodných projevů výzkumu byla na konopištském zámku konaná výstava – vide *Krása šlechtických exlibris a supralibros. Katalog výstavy. Státní zámek Konopiště* 25. 7. – 25. 9. 2022. (ed. Pavel HAJEK). Vydal Národní památkový ústav. územní odborné pracoviště České Budějovice, 2022, 80 str.

2 Bohumír LIFKA, *Exlibris a supralibros v českých korunních zemích v letech 1000–1900*. Knihu vydal v Praze Spolek sběratelů a přátel exlibris jako přílohu svých Zpráv; titulní list uvádí rok vydání 1980, v tiráži je jako rok tisku uveden 1982, 232 str., nestr. obrazová příloha.

3 Jan ADÁMEK, *Neznámé supralibros Bohuslava Griespeka z Griespachu*, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2022, Písek 2023, s. 59–68.

4 K dějinám koleje vide Miroslav NOVOTNÝ, *Jindřichohradecká kolej Tovaryšstva Ježíšova v letech 1594–1618*, in: Opera Historica 6. Editio Universitatis Bohemiae Meridionalis 1998, České Budějovice 1998, s. 371–384; o knihovně stručně pojednal Zdeněk TOBOLKA, *Národní a univerzitní knihovna v Praze, její vznik a vývoj. I Počátky knihovny až do r. 1777*, Praha 1959, zde subkapitola Knihovna jezuitské koleje v Jindřichově Hradci, s. 79–81; dále vide též Eva MĚŘÍNSKÁ, *Knihovna jezuitské koleje v Jindřichově Hradci*, in: Vlastivědný sborník Dačicka, Jindřichohradecka a Třeboňska 16/2004, s. 11–17.

5 Zkrácení slov, pokud je naznačeno nadepsáním koncových liter, zde není vyznačeno – je ostatně patrné z připojeného vyobrazení.

6 K osobě Adama II. z Hradce vide Václav LEDVINKA, *Adam II. z Hradce a poslední páni z Hradce v ekonomice, kultuře a politice 16. století*, in: Opera Historica 6. Editio Universitatis Bohemiae Meridionalis 1998, České Budějovice 1998, s. 7–29.

7 Pro pořádek uvedme, že Liška (cit. v pozn. 2) jedno ani druhé supralibros neregistruje. Podobně je nenalzáme ani v databázi Provenio.

8 Vide Alena CÍŠAŘOVÁ SMÍTKOVÁ – Tereza PALČKOVÁ – Jana VACKÁŘOVÁ, *Jezuitské fondy Národní knihovny ČR ve světle provenienčního průzkumu*, in: Acta Musei nationalis Pragae. Historia litterarum, roč. 66 / 2021, č. 1–2, s. 30–31.

9 Za laskavé prověření vděčím dr. Hedvice Kuchařové. Dle jejího sdělení z tohoto souboru toliko jeden svazek prokazatelně pochází z hradecké zámecké knihovny, respektive jí prošel – jde o benátský tisk z roku 1572 *Summae Tabienae, quae Summa summarum merito appellatur*, jehož autorem je Giovanni Cagnazzo, sig. BM X 5. Do usňového potahu desek však není vtištěno supralibros Adama z Hradce nýbrž Jiřího Mehla ze Střelce, jehož knihovnu či její část předposlední pán z Hradce zjevně získal. S knihovnou Adamovou ji spojuje obvyklý přípis jezuitské koleje, do jejíhož katalogu byl vepsán roku 1599.

10 K tomu blíže Josef HRDLÍČKA, *Literární mecenát posledních pánů z Hradce*, in: Opera Historica 6. Editio Universitatis Bohemiae Meridionalis 1998, České Budějovice 1998, s. 349–367 (zvl. na s. 359–364 a 366–367).

11 Tamtéž, s. 359.

12 Tyto soudy, nehodné mužů jako např. Karel Sloukal či František Kavka, nevyplývají z řeči pramenů, nýbrž jsou subjektivními úsudky, ovlivněnými jalovým vlastenectvím. Shrnutí provedla Jana ŘÍHOVÁ v diplomové práci *Kateřina Hradecká z Montfortu (1536–1631)*, obhájené na Historickém ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v roce 2017 – na s. 14 a 15.

13 Cituje, žel bez uvedení zdroje, Jan MUK, *Zakladatelka jindřichohradeckého gymnasia Kateřina roz. z Montfortu a její dcera Lucie Otilie z Hradce*, in: 77. výroční zpráva stát. československého reálného gymnasia v Jindřichově Hradci za školní rok 1936–37, Jindřichův Hradec 1937, s. 3–11, citované místo na s. 4. Na článek upozornila též J. ŘÍHOVÁ, *Kateřina Hradecká z Montfortu*, s 13, s chybným stránkovým odkazem a znovu na s. 104, opět s chybným odkazem.

14 František TEPLÝ, *Dějiny města Jindřichova Hradce, Dílu II. svazek 2. Část kulturní*, Jindřichův Hradec 1932, s. 219 a pozn. 68.

15 Vide František LIPŠ, *Musejní knihovna v Písku*, Publikace musea Dr. Augusta Sedláčka v Písku. Číslo 3., Písek 1941, s. 2. V té době bylo v kategorii IV. Varia zapsáno 303 inventárních čísel – *Tamtéž*, I. c. Protože stará signatura knihy zní IV 28 je zřejmé, že v tu dobu se náš tisk nalézal mezi zapsanými knihami. Zachycuje jej ponejprv nestránkovaný a nedatovaný „Inventář knihovny Píseckého musea.“Knihy jsou rozděleny do kategorií číslovaných I – IV. Zde v oddělení *IV Rozmanité* také nalézáme náš tisk, registrovaný pod číslem 28: *7. Pontani. Progymnasmatum latinitatis. Ingolstadii 1594*. To odpovídá staré muzejní signatuře, vepsané na titulním listu. Signatura se tak skládala z tematického vymezení a z pořadí knihy na polici. Ze stejné doby pochází velké kruhové razítko *SBÍRKY KRÁL. MĚSTA PÍSKU*. Jen pro úplnost uvedme, že tisk registruje strojopisný, dle autorů řazený soupis z roku 1951 „Seznam knih musejní knihovny v Písku“, který na s. 194 uvádí: *IV – 28 Pontani Jacobi, Progymnasmatum latinitatis. Ingolstadt 1594*. Později, v důsledku nového uspořádání knihovny, mu byla přiřazena nová, složená signatura 4728 B 3370, vepsaná na rub titulního listu a doprovozená razítkem *Okresní vlastivědné museum Písek*, které bylo užíváno v letech 1958–1967. Táž signatura byla prostřednictvím strojového razítka zopakována na nevelmí vzhledném štítku, přilepeném na hřbet.

Translokační plán královského města Písku z roku 1727

JIŘÍ PEŠTA

Kartografický pramen mimořádné důležitosti představují tzv. translokační plány z let 1727–1728, které vedle spolehlivého mapového zobrazení sídel také dokumentují hospodářský a sociální stav židovského obyvatelstva v zemích Koruny české.¹

Jejich vznik má přímou souvislost s tzv. translokačním či přesídlovacím reskriptem císaře Karla VI. z roku 1726. Reskript ideově vycházel ze středověkých principů, podle nichž měli Židé žít ve vyčleněných částech měst a v uzavřených čtvrtích odděleně od křesťanského obyvatelstva. Jak název napovídá, reskript se týkal přesunu (translokace) židovských sídel. Stanovoval místa, jež měla být Židům vymezena k pobytu, konkrétní podmínky ohledně podoby nově budovaných i již stojících židovských staveb a nařizoval odstraňování židovských domů a obydlí nalézajících se v blízkosti křesťanských kostelů a jejich vydělování se od měst a obcí (neboli vytváření ghett). Židovská obydlí se měla nacházet v dostatečné vzdálenosti od kostelů či míst, jimiž v době křesťanských svátků procházela církevní procesí, aby se tak předešlo možným vzájemným konfliktům. Konkrétní vzdálenosti však nebyly v reskriptu definovány a jejich stanovení záleželo na rozhodnutí příslušné vrchnosti. Židovská zástavba se měla soustředit do vymezených ulic a čtvrtí nebo do odloučených domů, bydlení Židů mezi křesťanským obyvatelstvem či dokonce pod jednou střechou bylo zakázáno. V praxi bývala ovšem přijímána jednodušší řešení, jako bylo například snížení vysokých či okolí převyšujících židovských staveb, zaslepení židovských obydlí pomocí vysoké zdi nebo zazdění oken židovských domů orientovaných směrem ke křesťanskému svatostánku. Při velkých církevních svátcích, slavnostech, procesích či přenášení Nejsvětější svátosti měla rovněž okna v židovských domech a krámech zůstat uzavřena, a to po celé trvání slavnosti, či dokud procesí nepřešlo.² V návaznosti na translokační reskript byl 2. prosince 1726 ve Vídni podepsán císařský výnos o přestěhování Židů bydlících u kostelů.

Pražské místodržitelství jej obdrželo 17. prosince a ještě téhož dne uložilo všem krajským úřadům v Čechách, aby příkaz splnily. V souvislosti s tím začaly během roku 1727 od krajských úřadů na místodržitelství přicházet plány s vyznačením židovských domů v jednotlivých lokalitách a jejich vzdáleností od církevních objektů a prostor či obecně od křesťanských obydlí.³

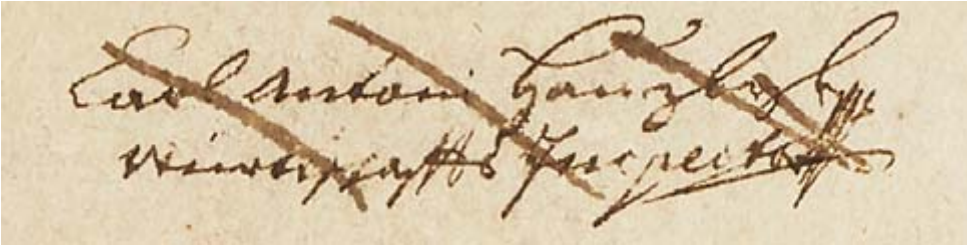
Ve vzorové monografii *Krajina a urbanismus na rukopisných plánech z 18. století. Translokační plány židovských obydlí v zemích Koruny české v letech 1727–1728*, kterou roku 2020 vydal Národní archiv v Praze, bylo formou katalogu zpřístupněno celkem 149 translokačních plánů z Čech, Moravy a Slezska z let 1727–1728. Z tohoto množství je 98 plánů českých obcí uloženo v Národním archivu, 45 plánů moravských míst v Moravském zemském archivu v Brně a šest plánů pro dvě slezské lokality v Zemském archivu v Opavě.⁴ V rámci spolupráce Národního archivu a Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického, v.v.i. byla rovněž vyvinuta webová aplikace, která umožňuje prohlížení uvedených 149 translokačních plánů židovských obydlí z let 1727–1728 včetně dochovaných archivních dokumentů, jejich porovnání s indikačními skicami Stabliního katastru a aktuálními leteckými snímky, stejně jako je tomu i v tištěné monografii. Ještě během jejího zpracování byly ovšem v archivech a muzeích zjištěny translokační plány pro dalších 26 lokalit, které tak už do ní nemohly být zařazeny. Většina z nich je ale již uveřejněna na zmíněné webové aplikaci.⁵ Potvrdila se tak předpověď hlavních autorů projektu Filipa Pauluse a Šárky Steinové z Národního archivu, že další translokační plány budou ještě v budoucnu dohledány.⁶

V roce 2018 byly translokační plány, uložené v Národním archivu, Moravském zemském archivu v Brně, Zemském archivu v Opavě a Státním oblastním archivu v Litoměřicích, prohlášeny za Archivní kulturní památky, což dostatečně vypovídá o významu, jaký je jim přikládán.⁷ O několik let později také Národní archiv jako koordinátor ve spolupráci s Moravským zemským archivem v Brně, Zemským archivem v Opavě, Olomouckým arcibiskupstvím, Státním oblastním archivem v Litoměřicích, Státním oblastním archivem v Třeboni, Vlastivědným muzeem v Šumperku a Městským kulturním střediskem v Kojetíně úspěšně dokončil nominační listinu „Situační plány měst a obcí jako doklad proměn postavení Židů v přední evropské mocnosti 18. století – Habsburské monarchii“ pro program UNESCO Paměť světa, založený roku 1992, jehož cílem je zachování nejvzácnějšího dokumentárního dědictví lidstva a jeho zpřístupnění prostřednictvím moderní informační techniky. V listině byl prezentován soubor translokačních plánů židovského obydlí, jejichž známý počet již mezitím narostl na 177 kusů. Listina byla odeslána dne 23. listopadu 2023 prostřednictvím Sekretariátu České komise pro UNESCO Ministerstva zahraničních věcí ČR na adresu Place de Fontenoy čp. 7 v Paříži, kde UNESCO sídlí.⁸ Dne 17. dubna 2025 byl také soubor translokačních plánů zapsán do registru Paměti světa UNESCO. Autoři nominační listiny Šárka Steinová a Filip Paulus okomentovali tento velký úspěch následovně: „*Soubor plánů, které byly v roce 2018 prohlášeny za archivní kulturní památky, se řadí počtem 177 jednotek k největším barokním souborům svého*

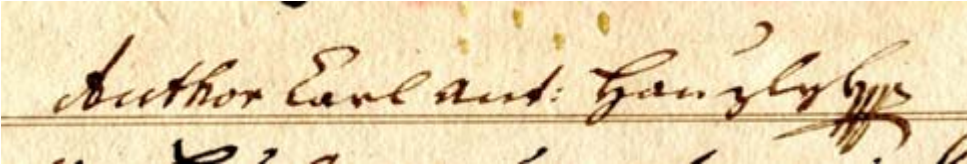
druhu ve světovém měřítku. Plány jsou svým dokumentárním zadáním unikátní a zobrazují velký vzorek měst nejbohatší části monarchie. Těší se proto od počátku badatelskému zájmu.“⁹

V době, kdy probíhala jednání s UNESCO, se ovšem autorovi tohoto článku víceméně dílem náhody podařilo v píseckém městském archivu nalézt neznámý translokační plán královského města Písku z roku 1727. Přesněji řečeno, pozapomenutou soudobou kopii tohoto plánu (obr. č. 10, přílohy č. 1 a 2). Na „*podrobnou mapu, kde který žid bydlel*“, z roku 1727 totiž poukázal již historik August Sedláček ve druhém díle svých dějin Písku z roku 1912.¹⁰ Při pořádání městského archivu Sedláček zařadil plán do spisové složky signatury D-I 88,¹¹ v rukopisném inventárním seznamu však na tuto skutečnost nepoukázal.¹² Odkaz na plán se nenachází ani v Sedláčkově rukopisné kartotéce, jež nahrazuje chybějící poznámkový aparát v autorových dějinách Písku.¹³ Plán tak fakticky zmizel ze světa.

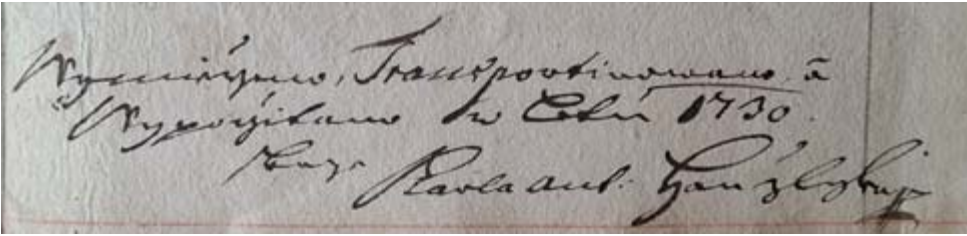
Plán, resp. jeho kopie („*Copajliche Mappa*“) je datován k 13. srpnu 1727 a je opatřen podpisem, dodatečně přeškrtnutým, hospodářského inspektora Karla Antonína Hanzlíka. Podnět k jeho vytvoření dal patent prácheňského krajského úřadu ze dne 21. června 1727, jenž v návaznosti na císařský reskript z 13. května a místodržitelské nařízení z 26. května nařizoval bezodkladné odstranění a přemístění židovských domů nalézajících se v blízkosti křesťanských kostelů. Vrchnosti v Prácheňsku, na jejichž panství byla usazena židovská komunita, měly za tím účelem pořídit „*dokonale mapy*“, v nichž by byla vyznačena poloha židovských domů, bytů, synagog či škol a jejich vzdálenosti od kostelů. Podle vzoru Markrabství moravského měli tyto mapy vyhotovit přísežní zemští měřiči na náklady příslušných vrchností, které je měly verifikovat podpisy rychtářů, konšelů a vrchnostenských správců a do čtyř týdnů odeslat na krajský úřad (příloha č. 3).¹⁴ V Písku byl krajský patent publikován 28. června na jednání písecké městské rady¹⁵ a teprve při radním sezení 16. srpna hospodářský inspektor a konšel Hanzlík předložil městské radě hotovou „*mapu*“, v níž byly zachyceny vzdálenosti židovských obydlí od kostelů i obvyklých cest, kudy se ubíraly církevní procesí a smuteční průvody či kudy byla přenášena velebná svátost. Městská rada plán v této podobě schválila a nařídila, aby byl opatřeno městskou pečeti a odeslán ke krajskému úřadu.¹⁶ Stalo se tak tedy o něco později, než bylo nařízeno. Zřejmě nešlo o ojedinělý případ, neboť ještě 30. srpna 1727 musel krajský úřad v dalším patentu podat vysvětlení o optimální vzdálenosti židovských domů či bytů od kostelů. V této věci si sám nebyl zcela jistý, a proto se předtím musel obrátit s dotazem na pražské místodržící. Vrchnostem v Prácheňském kraji také tlumočil místodržitelský výnos z 11. srpna, jemuž předcházelo dotazování u vídeňského dvora a císařský reskript z 1. srpna, že žádná přesná délka („*generální cynosura*“) v loktech či sázích pro umístění židovských domů od kostelů stanovena není, vždy se ale musí přihlídnout k místním podmínkám. Židé neměli mít v prvé řadě ze svých domů výhled na kostel, mělo se ale také dbát na to, aby kvůli poloze jejich bytů nedocházelo k pohoršlivým

Obr. 1 | Přeskrtnutý podpis hospodářského inspektora Karla Antonína Hanzlíka na translokačním plánu z roku 1727. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 1060, sig. D-I 88.

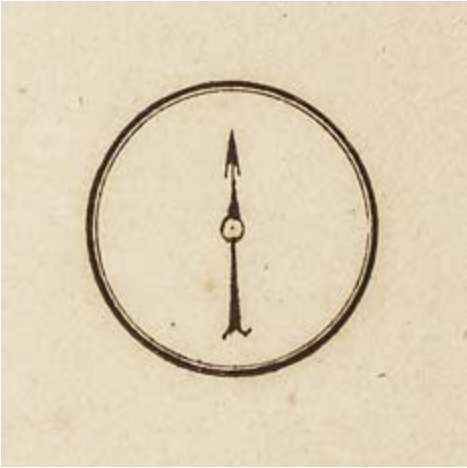
Obr. 2 | Podpis Karla Antonína Hanzlíka („Author Carl Ant. Hanzlyk m. p.“) na jím vytvořené mapě lesů Velké a Malé Dědovky u Strážovic z roku 1730, uložené v píseckém městském archivu. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 257, sig. Al 471.

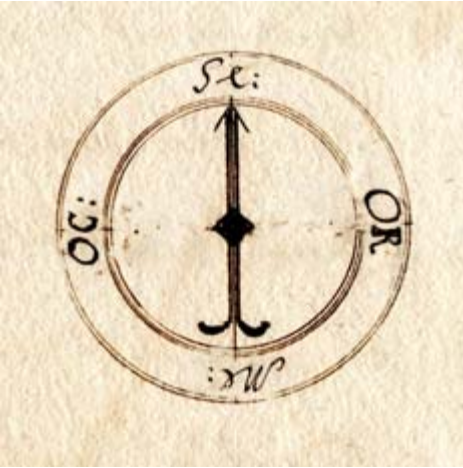
Obr. 3 | Hanzlíkova autorská poznámka („Vyměřeno, transportováno a vypočítáno v létu 1730 skrze Karla Ant. Hanzlyka m. p.“) na exempláři mapy lesů Velké a Malé Dědovky, vyhotoveném roku 1730 pro pražské místodržitelství. Národní archiv, Stará manipulace, kart. 1695, sig. P 92/18.

excesům při donášení svátosti oltářní nemocným a při procesích. Pokud by stávající židovské domy těmto podmínkám nevyhovovaly, měli být jejich obyvatelé okamžitě přesunuti na jiné místo (příloha č. 4.)¹⁷ V Písku byl krajský patent publikován 4. září, s jeho obsahem měli být také seznámeni místní Židé. Městská rada se však touto záležitostí dále nezabývala,¹⁸ patrně proto, že plán vyhotovený 13. srpna splňoval všechny potřebné náležitosti. Nejasnosti vyvolané neurčitě formulovaným nařízením měly také zřejmě za následek, že až 19. října 1727 prácheňští krajští hejtmani odeslali na pražské místodržitelství translokační plány Písku, dalších královských měst Vodňan a Sušice a možná i jiných míst („die Mappe ein wegen bey Kirchen wohnender Juden zu Pisek, Wodnian, Schüttenhofen etc.“). Ani jeden z těchto tří plánů, které byly do Prahy doručeny již 20. října, nebyl dosud nalezen.¹⁹ V písecké městské registratuře však zůstala založena soudobá kopie plánu, která se díky tomu dochovala až do dnešní doby.

Za autora plánu můžeme s velkou mírou pravděpodobnosti označit zmíněného Karla Antonína Hanzlíka, jenž plán 13. srpna opatřil svým podpisem a poté o tři dny později na radním sezení „referíroval tu strany židův, jako dalece by od kostelův bydleli, a zdaliž by se s procesí neb s velebnou svátostí a mrtvým tělem okolo obydlí jich chodilo, vyhotovenou geometrickou mappu“.²⁰ Vytvářením translokačních plánů bývali většinou pověřeni přísežní zemští měřiči a jejich zapojení také přímo nařizoval krajský patent z 21. června 1727, jsou však známy i výjimky.²¹ Písecký translokační plán byl podle všeho jednou z nich. Městské knihy a účty, jež jsou pro rok 1727 zachovány v poměrné úplnosti, každopádně neobsahují žádný záznam, že by si město Písek k pořízení plánu zjednálo profesionálního měřiče.²² Nebylo to však ani nutné, neboť hospodářský inspektor Hanzlík, jenž v Písku v dané době ještě zastával významné úřady krajského filiálního kasíra, městského radního a od roku 1731 i primase, se v zeměměřičství a tvorbě map a plánů velmi dobře vyznal. Dokládá to účetní záznam z května 1723, podle nějž filiální kasír Hanzlík „vedle kumštu a umění geometrického“ vyměřil obecní pozemek, který byl následně na základě zjištěné výměry v pražských čtverečních loktech pronajat měšťance Alžbětě Proškové.²³ Práce tohoto druhu Hanzlík pro píseckou obec prováděl i po svém vstupu do městských služeb, byly zřejmě jednou z náplní jeho inspektorské funkce. Z roku 1728 tak máme dosvědčeno, že vyhotovil projektový výkres ke stavbě nových obecních kováren.²⁴ Roku 1730 zaměřil lesy Velké a Malé Dědovky u Strážovic a okolní pole, louky, pastviny a dominikální chalupy ve Stráži a Mírči patřící k píseckému panství a poté nakreslil podrobné mapy tohoto prostoru, které se dochovaly dokonce ve dvou mírně odlišných exemplářích.²⁵ Jeho podpis na plánu z roku 1727 tedy nebyl jen formálním projevem svěření funkce hospodářského inspektora. Bezpochyby to také byl on, kdo vytvořil dochovanou kopii plánu, vyplývá to ze srov-

Obr. 4 | Směrová růžice na translokačním plánu z roku 1727. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 1060, sig. D-I 88.

Obr. 5 | Směrová růžice na píseckém exempláři Hanzlíkovy mapy lesů Velké a Malé Dědovky u Strážovic z roku 1730. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 257, sig. Al 471.

Obr. 6 | Směrová růžice na pražském exempláři Hanzlíkovy mapy lesů Velké a Malé Dědovky u Strážovic z roku 1730. Národní archiv, Stará manipulace, kart. 1695, sig. P 92/18.

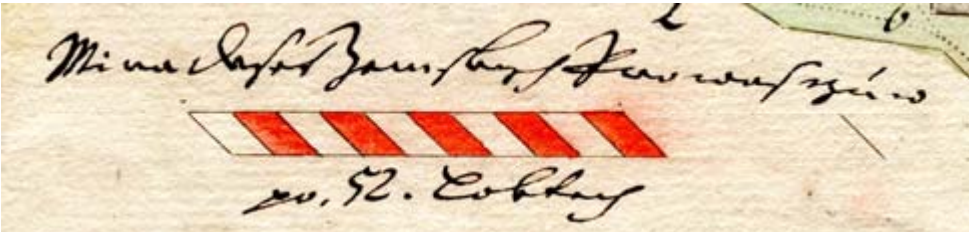
nání jeho rukopisu s písmem mapové legendy i jeho podpis.²⁶ Jinou písařskou rukou bylo zřejmě pouze dodatečně dopsáno úvodní slovo „*Copajliche*“ v názvu plánu. Množství škrťů i doplňků do textu dokonce naznačuje, že před sebou nemáme prostou kopii, ale koncept či spíše hrubou skicu, na jejímž podkladě byla teprve poté vyhotovena definitivní verze plánu. Kopírování plánu ostatně dokládají i drobné perforace v jeho půdorysných linkách, pocházející asi od jehly. Vedle těchto nepřímých důkazů však máme k dispozici ještě přípis městské rady z 31. října 1737 adresovaný píseckému děkanovi Liškovi (viz dále), v němž je za autora plánu z roku 1727 výslovně označen tehdejší pan primas, neboli právě Karel Antonín Hanzlík. Jeho autorství se tedy jeví jako nesporné.

Plán má rozměry 345 × 520 mm, je orientován na sever a zakreslené grafické měřítko na 52 pražských loktů odpovídá přibližnému poměru 1 : 980. (Podrobný popis pramene je uveden v příloze č. 1.) Plán přináší půdorysné zobrazení části vnitřního města, jsou na něm zachyceny následující místa a objekty:

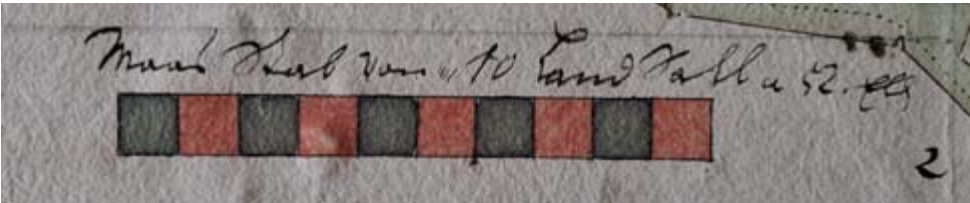
- děkanský kostel Narození Panny Marie a před ním stojící kašna,
- od kostela vedoucí ulice Drlíčov,
- navazující Putimská ulice (nyní Fráni Šrámka) s Putimskou branou, dominikánským klášte-rem a k němu patřícím kostelem Povýšení Svatého Kříže,
- Velké náměstí s dominikánským klášteřem, podél něj vedoucí úzkou uličkou k brance zvané fortna, k níž se dalo vystoupat po schodech od Otavy,²⁷ kašnou, vstupní branou vedoucí do hradu, jehož část sloužila jako městská radnice, a uličkou s masnými krámy,
- spodní část ulice (dnešní Jungmannovy) vedoucí z Velkého na Malé (nyní Alšovo) náměstí,
- část ulice zvané Na Kozí Břesk (nyní Heydukovy),

Obr. 7 | Grafické měřítko („*Scala v. 52. Ellen Prager Maass*“ neboli „*Měřítka 52 loktů pražské míry*“) na translokačním plánu z roku 1727. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 1060, sig. D-I 88.

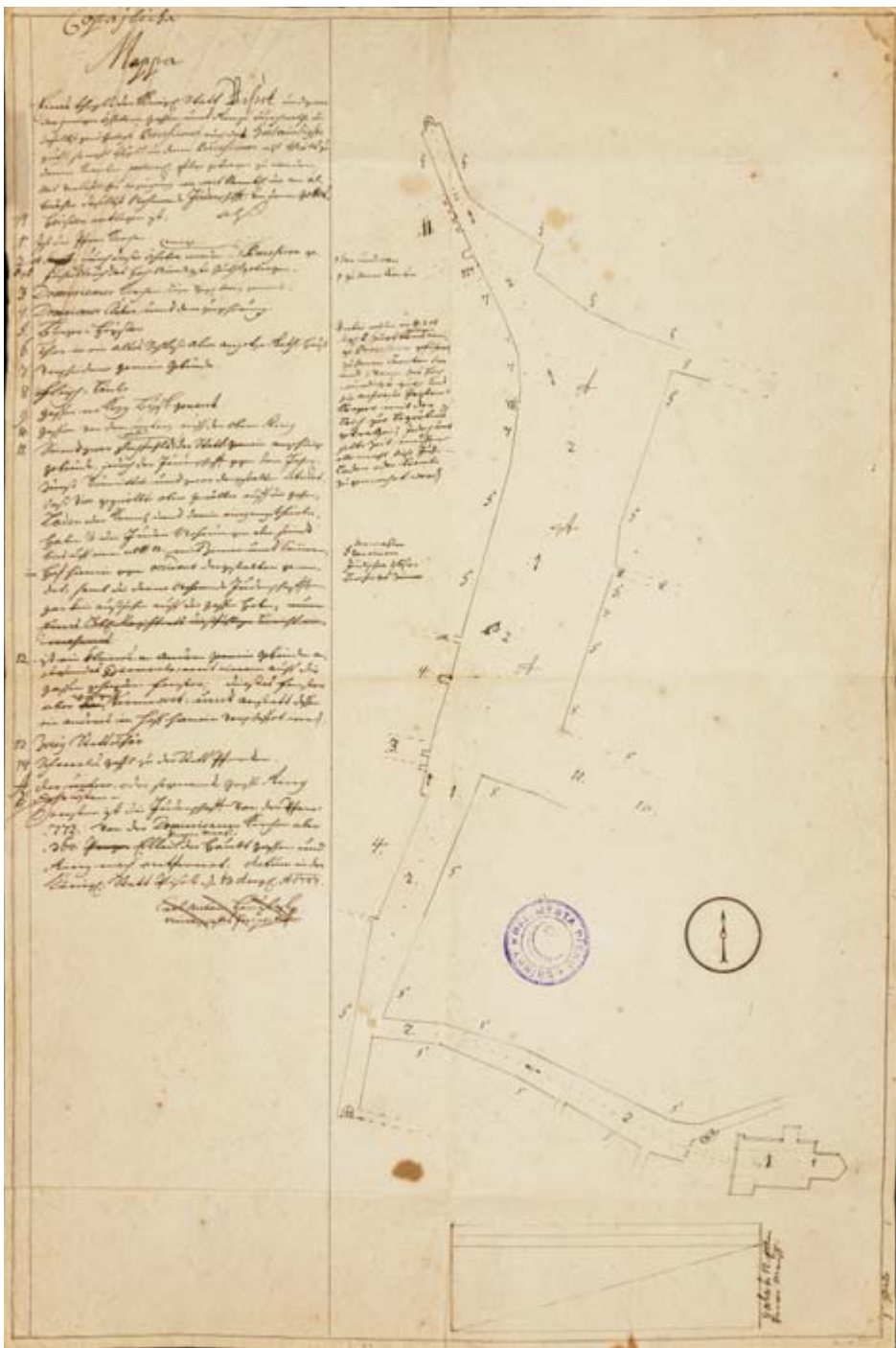
Obr. 8 | Grafické měřítko („*Míra deset zemských provazců po 52 loktech*“) na píseckém exempláři Hanzlíkovy mapy lesů Velké a Malé Dědovky u Strážovic z roku 1730. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 257, sig. Al 471.

Obr. 9 | Grafické měřítko („*Maas Stab von 10 Land Sall a 52 Ell.*“) na pražském exempláři Hanzlíkovy mapy lesů Velké a Malé Dědovky u Strážovic z roku 1730. Národní archiv, Stará manipulace, kart. 1695, sig. P 92/18.

- nynější Karlova ulice, v níž je vyznačen byt židovského sklenáře a obecní dům s krámy (v uliční části pozdějšího čp. 111), oba pronajaté Židům, a ulici uzavírající Pražská brána,
- přilehlé měšťanské a obecní domy.

Číslicí 2 a šipkami je v plánu vyznačena trasa, kudy od děkanského kostela přes Drlíčov, Putimskou ulici, Velké náměstí až k Pražské bráně směřovala „některá“ procesí a většina pohřebních průvodů a kudy byla také někdy přinášena svátost nemocných. To mimochodem ukazuje, že autorovi plánu nebyl znám pouze krajský patent z 21. června 1727, ale i jiná soudobá ustanovení týkající se translokace židovských domů. O zachycení cest, kudy byla kolem židovských domů vedena procesí,

Obr. 10 | Translokační plán Písku z roku 1727 (Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 1060, sig. D-I 88) a překlad jeho mapové legendy do novodobé češtiny.

Kopie mapy části královského města Písku, a sice těch míst, ulic a rynku, jimiž bývají vedena zde obvyklá procesí a také nošena nejvelebnější svátost, jak při těch procesích, tak i k nemocným. Se spolehlivým ukázáním, jak daleko je totiž to zde od starodávna bydlící židovstvo vzdáleno od svatostánků, a sice

- Číslo
1. To je farní kostel.
 2. a značka ☿: těmito místy jsou vedena některá procesí a příležitostně také nošena nejvelebnější svátost nemocným.
 3. Dominikánský kostel zvaný u Svatého Kříže.
 4. Dominikánský klášter a jeho příslušenství.
 5. Měšťanské domy.
 6. Brána do starého zámku, kde je nyní radnice.
 7. Rozličné obecní budovy.
 8. Masné krámy.
 9. Ulice zvaná Na Kozí Břesk.
 10. Ulice z Dolního na Horní Rynk.
 11. To jsou sice budovy, které stejně jako číslo 7 patří městské obci, ale jsou za roční činži pronajaty židovstvu, a jsou sice situovány tak, že mají čtyři horní klenuté místnosti, do ulice obchody neb krámký a do nich vstupní dvířka, vedle nichž, jak ukazuje číslo 2 a značka ☿, bývají vedena některá procesí a někdy bývá nošena velebná svátost nemocným a většina mrtvých těl křesťanů k pohřbům. Avšak v téže době musí být vždy tyto židovské obchody neb krámký zavřené, ale židovské byty, až na jeden pod číslem 12, jsou s pokoji a komorami obráceny do dvora na západ, a to takovým způsobem, že všechno tam bydlící židovstvo nemá vůbec žádný výhled na ulici. <o čemž více zpráva slavného magistrátu v téže věci>
 12. To je malá <sednice> sednička, přiléhající k jiné obecní budově, toho času obývaná jedním židovským sklenářem, s jedním oknem vedoucím na ulici. Toto okno ale <může> bude zazděno a místo něj bude zřízeno jiné okno směřující do dvora.
 13. Dvě městské brány.
 14. Úzká ulička k městské fortně.
 - A. Dolní nebo tak zvaný Veliký Rynk.
 - B. Kašny.

Jinak je židovstvo od farního kostela vzdáleno 772, od dominikánského kostela ale 360 loktů pražské míry, podél hlavních ulic a rynku. Ujednáno v královském městě Písku dne 13. srpna roku 1727.

<Karel Antonín Hanzlík,
hospodářský inspektor>

průvody s mrtvými či nošena svátost oltářní, se totiž zmíněný patent nezmiňoval, to bylo obsahem až krajského patentu z 30. srpna 1727. Písecký translokační plán je ale datován již do 13. srpna.

Důvod, proč je v plánu zobrazen pouze uvedený výsek města, je zřejmý. Pro jeho tvůrce bylo hlavní zachycení jednak židovských domů, jednak obou kostelů nalézajících se ve vnitřním městě a změření jejich vzájemných vzdáleností. Podle jeho závěrů Židé bydleli 772 pražských loktů (cca 458 metrů) od děkanského kostela a 360 pražských loktů (cca 213 metrů)²⁸ od kostela Povýšení Svatého Kříže, a to nikoli vzdušnou čarou, ale po uvedené trase přes Velké náměstí, Putimskou ulici a Drličov. (Velmi podobné výsledky vyšly i v aplikaci mapy.cz při měření začínajícím od domu čp. 111 v dnešní Karlově ulici.) Svým jednoduchým pojetím se písecký translokační plán blíží podobným mapovým dílům od zemského měřiče a geometra Jana Jakuba Knittela (1683–1735), ta se ovšem vyznačují ještě větší schematičností.²⁹

Na konci roku 1723 žili v Písku tito Židé: Marek Kafka se ženou Ludmilou a dětmi Ošerem (2 roky) a Ludmilou (4), jehož rodina zde byla usazena na základě císařského povolení, zatímco pouze z libovůle města zde byli trpění Rozina Ochsová, vdova po Hatzkerlovi Ochsovi, její syn Berle (Bernard) Ochs s manželkou Alenou a dětmi Ráchel (8), Abrahámem (6) a Hatzkerlem (čtvrt roku) a dále ovdovělý sklenář Hatzkerle (na jiném místě zvaný Heřman Žabka), jenž byl starý a slepý, jeho syn Salomon (Žabka), rovněž sklenář, jenž živil svého otce, se ženou Bunelou a dětmi Esterou (8), Heřmanem (6) a Samkem (2).³⁰

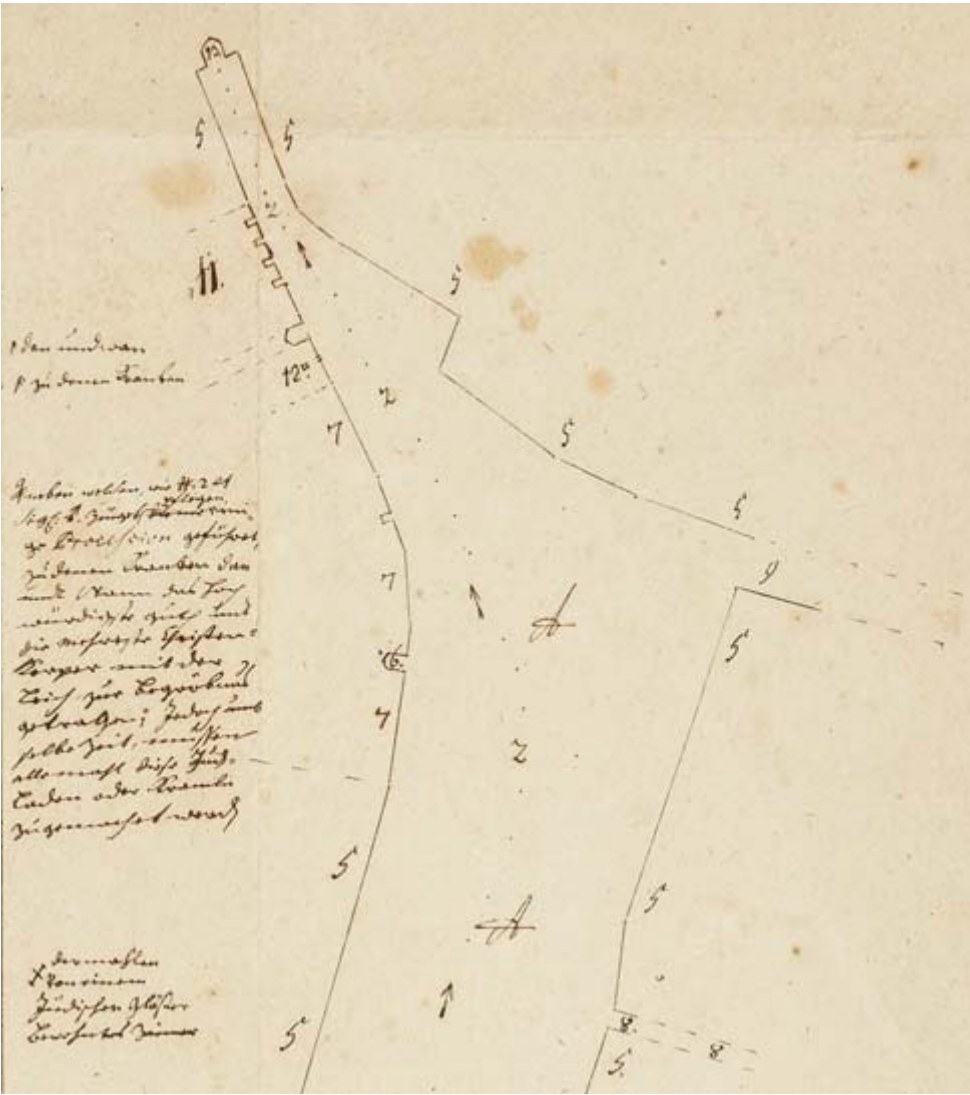
Přesný stav z roku 1727 znám není, díky plánu však víme, že všichni židovští obyvatelé byli tehdy soustředěni do obecních budov, jež v první polovině 18. století stávaly v severovýchodní části hradu v uliční části dnešního domu čp. 111 v Karlově ulici a jež byly židovstvu pronajímány za roční činži. V plánu jsou označeny čísla 11 a 12, oddělovala je od sebe vstupní brána do hradu, jež je v plánu také zakreslena. Většina Židů obývala severněji položenou obecní budovu, jež se při pohledu z ulice nalézala napravo od hradní brány či vjezdu (v plánu č. 11). V jejím přízemí byly umístěny krámy, nad nimi se nacházely čtyři klenuté místnosti.³¹ Podle Augusta Sedláčka byla přistavěna k hradební zdi ze strany ulice,³² podle popisky k plánu však šlo spíše o vnitřní, dvorovou přístavbu. Vznik této budovy by se dal rámcově vymezit lety 1717 a 1718. Písecký ochranný Žid Marek Kafka měl původně byt v obecním stavení, jež stávalo přibližně v místech dnešního domu čp. 112 (napravo od radnice).³³ Roku 1717 však bylo rozhodnuto, že zde bude zřízena nová obecní šatlava. Stavební práce byly dokončeny 17. srpna 1719 a již 23. srpna sem byli přeloženi vězni ze staré, zrušené šatlavy v domě čp. 65 v dnešní Nerudově ulici.³⁴ Do ní se měl podle původních představ města přestěhovat Marek Kafka, ale ten již v květnu 1717 požádal městskou radu, „*poněvadž ta nynější šatlava velice z rukou jest, aby jiné místo jemu se vykázano a vystavělo*“. Městská rada proto 20. května 1717 nařídila, aby se prohlédlo místo vedle sanytrovny (ta se nalézala v hradě), jestli by bylo vhodné ke stavbě.³⁵ V zápise o dostavbě nové šatlavy ze srpna 1719 se dále uvádí, že se Marek Kafka z tohoto svého bývalého příbytku již „*vystěhoval a do nového stavení nad v nově obecníma vystavěnýma krámy ku Pražské bráně se odstranil*“.³⁶ August Sedláček na základě tohoto zápisu datoval Kafkovo vystěhování právě do roku 1719.³⁷ Máme ale ještě k dispozici jeden záznam z poloviny 18. století, podle nějž již 10. května 1717 nařídil královský podkomoří městské radě, aby Kafkovi „*na místě předešlého k obecním potřebám obráceného obydlí jiné pohodlné budto na Rynku anebo nedaleko odtud vykázané bylo, což také tak v skutek uvedeno, a pro téhož Žida handl a obydlí na obecním místě, kde až posavade zůstává, proti placení činže příležitost se jest adaptirovala a vykázano*“.³⁸ Již 7. září 1717 také městská rada vyhověla žádosti Židovky Roziny Ochsové o přidělení „*příhodlného bytu v tom novém obecním stavení*“, neboť „*ona se vždy až posavade nezávadně chovala, má táž Ochsová dále zde přichráněná býti*“.³⁹ A v dalším radním zápise z 27. dubna 1718 se již přímo píše o nových obecních krámech: „*Nový krámy městský, tak jak již vystavěné jsou, pro dva obyvatele, to jest nahoře, dvě světničky připravené býti mají*“.⁴⁰ Je tak pravděpodobné, že obecní

budova, v níž měli Židé roku 1727 krámy a byty, byla vystavěna již roku 1717 či nejpozději na jaře roku 1718. Budova měla pro obchod velmi příznivou budovu, nalézala se na hlavní komunikaci v těsné blízkosti Pražské neb Dolejší brány. Roku 1727 v ní bezpochyby bydlela rodina Marka Kafky a rodina Ochsova.⁴¹ Jako nájemci obecních židovských krámů jsou Marek Kafka a Rozina Ochsová doloženi pro roky 1736–1751 a Abrahám Ochs pro roky 1748–1751, pro starší dobu se účty nedochovaly. Židovské krámy byly celkem čtyři, což vedle zmíněných účtů⁴² potvrzuje i inventář obecního majetku z roku 1750. Součástí každého krámu byly jedny dveře opatřené dvěma panty, dvěma háky, jedním řetězem se skobou a jedním západkovým zámkem s klíčem a také jedno okno s tuplovanými okenicemi se čtyřmi panty, čtyřmi háky a jedním řetězem se dvěma skobami.⁴³ Inventář z roku 1750 nám tedy podává velmi podobný obraz jako plán z roku 1727.

Stranou tehdy bydlel pouze židovský sklenář, podle všeho Salomon (Šalamoun) Žabka,⁴⁴ jenž měl roku 1727 pronajatý byt v obecním domku (na plánu označeném č. 12), nalézajícím se nalevo od hradního vjezdu i od obecních židovských krámů a bytů. Pro jeho potřeby byl zřejmě adaptovaný roku 1721, příslušný záznam však není zcela jednoznačný.⁴⁵ V pozdější době Salomon Žabka obýval jeden z bytů nad obecními kovárnami, za nějž obci podle účtů z let 1741–1751 platil roční činži 6 zl.⁴⁶

V blízkosti uvedených budov se také zřejmě nacházelo malé dřevěné sroubené stavení, jež bylo v areálu hradu postaveno pro Marka Kafku a jež mělo sloužit jako „*nová synagoga*“ či „*škola židovská*“. Alespoň tak tuto stavbu ve své stížnosti z dubna či května 1720 označil písecký děkan Václav František Bezděka (děkanem v letech 1707–1735), který také požadoval, aby byla po nutné opravě pronajata některému chudému křesťanovi za byt. Podle vyjádření městské rady z 10. listopadu 1722 to však byla jen „*k samým zdem městským přistavěná skrovná komůrka, a poněvadž židé zde v městě vždy modlitebně pobožnost vykonávali, jim se zabrániti nemůže, aby tu takovou pobožnost vykonávali*“.⁴⁷ Děkan se svou stížností zřejmě neuspěl, dokládá to i citovaný soupis Židů z konce roku 1723, podle nějž příslušníci písecké židovské komunity neměli vlastní školu ani hřbitov, pouze modlitební komoru („*Bett Cammer*“) a pohřbívání byli v Miroticích, Volyni nebo Strakonicích.⁴⁸

Ve slovním popisu k translokačnímu plánu z roku 1727 je zároveň naznačeno, jakým způsobem písecká městská rada hodlala celou záležitost uzavřít. Vzdálenosti obydlí obývaných Židy od kostelů byly podle všeho shledány jako dostačující. Židovské krámky v přízemí obecní budovy byly sice obráceny do ulice, ale podle již existující praxe se při procesích, pohřebních průvodech a nošení svátostí nemocných musely vždy uzavírat. V plánu jsou zřejmě naznačeny čtyři uliční vstupy do těchto krámů. Z bytů v obou židovských domech, jež se nalézaly nad zmíněnými krámkami a byly tvořeny čtyřmi klenutými místnostmi, vedla okna pouze na západ do dvora, a jejich obyvatelé tak vůbec neměli výhled do ulice. Ten však ze svého bytu měl židovský sklenář.

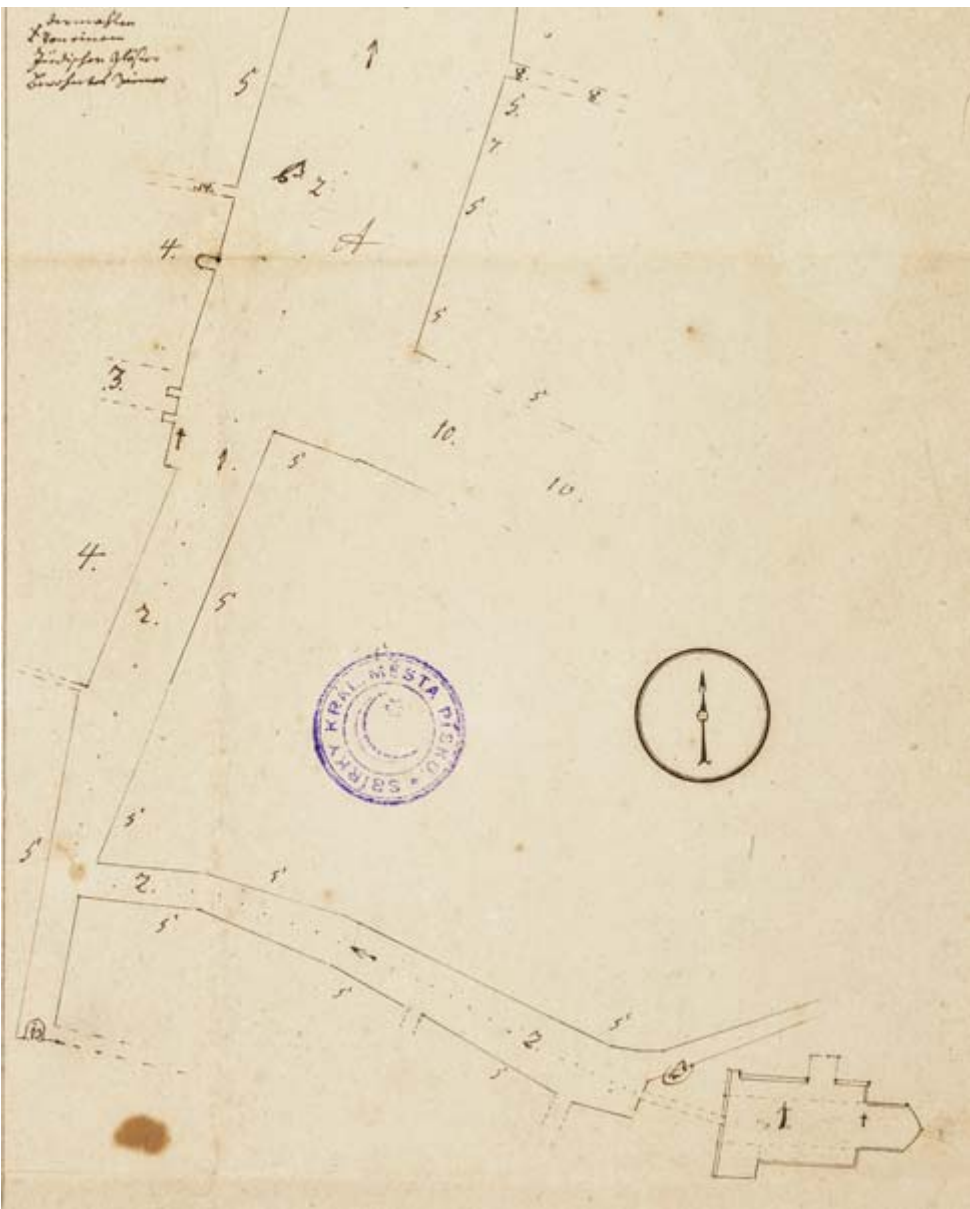

Obr. 11 | Výřez z horní části translokačního plánu z roku 1727. Vysvětlivky: A) Velký rynek, 2) trasa církevních procesí a pohřebních průvodů, 5) měštanské domy, 6) brána do hradu, 7) obecní domy, 8) ulička s masnými krámy, 9) ulice Na Kozí Břesk (nyní Heydukova), 11) obecní krámy a byty pronajaté Židům, 12) obecní stavení s nájemním bytem židovského sklenáře, 13) Pražská brána. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 1060, sig. D-I 88.

Okno, které bylo z jeho bytu orientováno směrem na ulici, tedy mělo být zazděno a místo něj se mělo zřídit nové okno do dvora. Uvedená opatření byla ze strany městské rady zřejmě vnímána jako dostatečná a takto byla také prezentována krajským hejtmanům, kteří vůči navrhovanému řešení neměli žádné připomínky.

Dozvídáme se o tom z vyřízení obsáhlé stížnosti, silně protižidovsky laděné, kterou o deset let později, 23. října 1737, předal městské radě písecký děkan Václav Liška, jenž tuto hodnost zastával od roku 1735 až do své smrti v roce 1742. S netajeným rozhořčením líčil, že právě kolem židovských příbytků poblíž brány (Pražské) bývá nejčastěji nošena svátost oltářní nemocným a několikrát do roka je tudy vedeno i procesí, „což i přespolelním lidem k pohoršení býti může, jakož skutečně jsem slyšel, jak od zdejších pánův obyvatelův, tak od přespolelních pobožných křesťanů, kteří to za nepočetnost a ošklivost pokládali“. K největší „nepočetnosti a pohoršení“ podle něj docházelo v židovských krámech. Jako zcela nedostatečné shledal opatření, zavedené před lety jeho předchůdcem Václavem Bezděkou, „že když krámy ty Židům pronajaté býti měly, on k tomu tím způsobem svolil, aby, kdykoliv uslyší znamení, jenž zvonečkem se dává, ihned okenice a dveře krámové zavřeli“. To však vede pouze k tomu, že v židovském krámu uzavřeném při přiblížení kněze nesoucího svátost oltářní často zůstanou i křesťané, nejen přespolelní, ale i měšťané, „jakož sem očitě kolikrát s bolestí srdce sám spatřil“. Z bytů (nad krámy) sice nejsou okna do ulice, ale letošního roku v neděli mezi Oktávem Božího Těla, „když Velebná Svátost veřejně v monstranci pod baldachýnem na procesí nesena bývá“, spatřilo vícero měšťanů, „kterak skrze střechu, jenž jest nad židovským příbytkem, tam, kde šindel nějaký vyražen byl, tváře lidské jednu po druhé na procesí se dívající jsou spatřili, kdo tehdy jiný jest to byl, nežli z oné Kristu rouhavé židovské roty“. S odvoláním na nedávné patenty císaře Karla VI. proto děkan po městské radě požadoval, aby Židům vykazala „obydlí postranné a ne tak veřejné při hlavní silnici“ a jimi užívaný byt a krámy předala do křesťanských rukou a aby město více „nežli na nějaký židovský užitek“ bralo spíše ohled „na zamezení a odvrácení neuctivosti proti Nejsvětější Svátosti Oltářní“.⁴⁹

Městská rada v čele s primasem Karlem Antonínem Hanzlíkem se děkanovou stížností zabývala hned následujícího dne, 24. října 1737. Vystěhování Židů z pronajatých krámů a bytu odmítla, neboť „strany obydlí Židův mappa i zpráva ku král. ouřadu krajskému odeslána byla a tam odtud žádná reformati nenásledovala“. V ostatních, méně významných bodech bylo děkanovi vyhověno. Na malou kostelní věž se měl umístit „jeden speciální zvoneček“, aby se s ním zvonilo, když duchovní vycházel z kostela se svátostí oltářní k nemocným. Židům se pak mělo písemně nařídit, aby pod pokutou 10 kop grošů míšeňských, „když znamení zvonečku uslyší, aby ihned křesťany z krámův odbyli a krámy dokonale zavřeli, pak žádné cizí Židy sem do školy jich choditi žádným způsobem pod touž pokutou netrpěli“. Střecha nad židovským bytem se měla úředně prohlédnout a v případě potřeby opravit a současně se měla pořídit i „nové vrata do hradu, kudy se k Židům chodí“. Kaž-

Obr. 12 | Výřez z dolní části translokačního plánu z roku 1727. Vysvětlivky: A) Velký rynek, B) kašny (u děkanského kostela a na Velkém rynku), 1) děkanský kostel Narození Panny Marie, 2) trasa církevních procesí a pohřebních průvodů, 3) dominikánský kostel Povýšení Svatého Kříže, 4) dominikánský klášter, 5) měšťanské domy, 7) obecní domy, 8) ulička s masnými krámy, 10) ulice z Dolního na Horní náměstí (nyní Jungmannova), 13) Putimská brána, 14) ulička k brance nad řekou neboli fortně. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 1060, sig. D-I 88.

dému židovskému obyvateli, jenž by „skrže střechu koukati aneb díru udělati se opovážil“, měla být opět udělena pokuta 10 kop grošů míšeňských. „Přitom taky že se žádní jiní Židé v křesťanských domích přebývatí trpěti nebudou.“⁵⁰

Děkanu Liškovi bylo 31. října zasláno písemné vysvětlení, v němž byl seznámen s radním usnesením a také s existencí plánu z roku 1727 a jeho kladným přijetím ze strany krajských i zemských úřadů: „Když v létu 1727 dne 21. Junii mappu, v kterém místě nyní židovská stavení neb domy stojí, vyhotoviti per patentes nařízeno bylo, vzácný magistrát k zadostiučnění tomu tu od nynějšího pana primase milostivě nařízeným způsobem, a jak věc sama v sobě jest, v pravdě vyhotovenou, a tuto k povědomosti velebného pana děkana přikládající mappu ku královskému ouřadu krajskému odeslati jest neopominul. Pravda jest sice, že po odeslání těch mapp na některých v tomto kraji situovaných místech strany týchž židovských stavení reformati učiněna byla a židi z předešlých obydlí jinam přeložení býti museli. Když ale k vzácnému magistrátu proti zdejší mappě žádné contrairní nařízení od toho času až do dnešního dne nenásledovalo, co odtud jiného concludirováno býti může, nežli že mappa zdejší při vysokém slavném královském gouverno zemským své místo a ratificati nalezla a zdejší židovské obydlí na nynějším místě approbировané byly. A může velebný pan děkan zajisté ubezpečen býti, kdyby proti zdejší mappě židovského obydlí a krámův jiné poručení bylo následovalo, že by byl vzácný magistrát v tom jako ve všem jiným pokračovati nepominul a svou k samo-spasitelnému svatému římsko-katolickému náboženství mající horlivost i v tyto důležitosti byl dokázal.“⁵¹ Za autora plánu byl tedy výslovně označen primas Hanzlík, jenž také městské radě zřejmě poskytl informace související s jeho vznikem.

Děkanova stížnost z října 1737, v jejímž hutném úvodu je shrnuta snad většina dobových protižidovských stereotypů, nebyla v rámci tehdejšího Písku nijak ojedinělým projevem. Velmi podobný požadavek totiž v dubnu 1741 přednesli jménem celé písecké obce obecní starší, kteří požadovali přestěhování místních Židů ze stávajícího místa (z krámů a bytů poblíž Pražské brány) na nějaký odlehlý kout, nejlépe na předměstí za městské hradby: „Jako skrže mnohá léta pečlivě o to skrže pastýře našeho duchovního jsme se starali, aby ta peleš, rota židovská, z veřejný silnice a ulice z místa toho blíž brány Pražské, kudy všechny procesí, funusy, obzvláště s velebnou oltářní svátostí okolo se jde, z místa téhož jinam v kout aneb raději na předměstí, z ohledu, že per privilegium z pokolení Kaskovského jednoho Židáka in territorio nostro, ne ale v městě přechovávatí musíme, a prozatím že se nám zde mnozí jich víceji povolovati míní, tím samým pro čest a slávu Boží obávající se velmi pro takovou velebné oltářní svátosti se dějící potupu a nepočetnost jinam, jak jsme nejponíženěji ponavrhli, pryč z města odkvitovati.“⁵²

Protestům tohoto druhu učinila přítrž až demolice severní části starého hradu, jež v letech 1752–1753 předcházela výstavbě nových kasáren a při níž byly zbořeny i pronajímané obecní

krámy a byty.⁵³ Koncem srpna 1753 královský podkomoří nařídil písecké obci, aby náhradou za obydlí a krámy „*při hradě*“, jež musí ustoupit kasárnám, byla Marku Kafkovi vykázána jiná, „*k handlu šikovná*“ lokalita.⁵⁴ Písecká obec proto již 31. srpna toho roku za 1050 zlatých od dědiců po Janu Kroupovi odkoupila tzv. Kroupovský dům (nyní čp. 146), jenž se nalézal na poněkud odlehlejšího místě „*z Velkého Rynku na Kozí Březk jdouc v ulici*“ neboli v dnešní Heydukově ulici. K obývání dům vykazala Kafkovi a jeho ženě a dětem, „*po téhož pak Marka Kafky a ženy jeho smrti toliko jednomu páru ženatému z té Kafkovy rodiny*“. Písecký ochranný Žid a familiant Marek Kafka, jenž byl dosavadním nájemcem dvou obecních krámů „*pod kovárnami blíž hradu ležících*“, se ovšem fakticky stal skrytým vlastníkem Kroupovského domu, neboť obci poskytl celou kupní částku a nadto ještě 38 zlatých na vypořádání dědických práv nejmladší Kroupovy dcery. Ve smlouvě uzavřené s obcí 7. prosince 1753 se však zcela v duchu předchozí tradice musel zavázat, „*když by okolo téhož domu procesí vedeno bylo, ihned dům ten, a jak vrata, tak všechny okenice zavřené býti mají*“, „*aby všelikýmu pohoršení se předešlo*“. Píseckému děkanovi měl nadto každoročně odvádět štolový poplatek ve výši 4 zlatých.⁵⁵ Ze strany podkomořího byly příslušné smlouvy schváleny 20. prosince 1753. Marek Kafka zemřel roku 1767, dožil se velmi pokročilého věku.⁵⁶ Do dědičného držení rodiny Kafkovy se Kroupovský dům čp. 146 dostal roku 1845 a v jejím majetku zůstal až do roku 1883.⁵⁷

Translokační plán z roku 1727 je pochopitelně velmi důležitým pramenem k dějinám Písku. Je nejstarším dosud známým plánem města⁵⁸ a přináší i několik nových dokladů k píseckému místopisu. Pro Velké náměstí vedle názvu Velký rynek či rynek uvádí ještě jeho zatím neznámou variantu Dolní rynek („*Der untere, oder sogenandte Grosse Ring*“) a pro Malé (nyní Alšovo) náměstí analogické pojmenování Horní rynek. Ulice spojující obě náměstí (od roku 1785 Dobytčí, roku 1841 již Široká a od roku 1900 Jungmannova) je označena prostě jako ulice z Dolního na Horní Rynek („*Gassen von dem untern- auff den obern Ring*“). Pro dnešní Heydukovu ulici se podle plánu používal také dosud neznámý název Na Kozí Břesk („*Gassen na Kozy Bržesk genant*“). Vedla totiž z Velkého rynku na náměstí Kozí břesk či vřesk (dnešní Havlíčkovovo náměstí), které za své neobvyklé pojmenování zřejmě vděčilo zde konaným trhům na kozy. Po umístění sochy sv. Floriána v roce 1735 se mu začalo říkat Floriánský plácek nebo Floriánský rynek či ryneček a pro ulici Na Kozí Břesk se postupem času ujal nový název Svatofloriánská.⁵⁹

PŘÍLOHA Č. 1. POPIS TRANSLOKAČNÍHO PLÁNU.⁶⁰

Atributy základní

lokality	Písek
název	Copajliche Mappa Eines theyls der Königl. Statt Pissek, und zwar derjenigen Öhrtern, Gassen, undt Rings, durch welche die daselbst gewöhnliche Processiones, auch das Hochwürdigste guth, sowohl theyls in denen Processionen als theyls zu denen Kranken particul. pflege getragen zu werden. Mit Verlässlicher anzeugung wie weit Nembl. die von altersher daselbst Wohnende Judenschafft von denen Gottes-Heuser entlegen ist, alß
archiv	Státní oblastní archiv v Třeboni, Státní okresní archiv Písek
evidenční jednotka	plán
evidenční jednotka / počet	1
inventární číslo	
signatura	D-I 88
datace – vznik	1727
obec	Písek
obec německy	Pisek
okres	Písek
kraj	Jihočeský kraj
legenda	numerická a alfabetská legenda
původce plánu	Kryštof Antonín Hanzlík
zobrazení	půdorys
rozměr	345 × 520 mm
měřítka originální	31,5 mm = 52 pražských loktů
měřítka převedené	1 : 976 (1 : 980 dle mapy.cz)
orientace	směrová růžice orientovaná na sever
technika záznamu	rukopisný plán
průsvitka	ano
látka záznamu	železozalový inkoust
adjustace nosiče	ne
jazyk	něm.
verifikace	Kryštof Antonín Hanzlík, hospodářský inspektor

pečet	ne
fyzický stav	dobrý
přístupnost	Státní okresní archiv Písek (badatelna)
existence reprodukcí	ano

Atributy rozšířené

židovské objekty a objekty pronajaté Židům	dva pronajaté obecní domy jedna pronajatá malá místnost
církevní objekty	farní (děkanský) kostel Narození Panny Marie dominikánský kostel Povýšení Svatého Kříže dominikánský konvent
další objekty a prvky na plánech nesouvisející s přestěhováním židovského obyvatelstva	starý zámek (hrad) radnice obecní budovy měšťanské domy brány fortna masné krámy kašny

PŘÍLOHA Č. 2. PŘEPIS MAPOVÉ LEGENDY K TRANSLOKAČNÍMU PLÁNU.

Copajliche Mappa Eines theyls der Königl. Statt Pissek, und zwar derjenigen Öhrtern, Gassen, undt Rings, durch welche die daselbst gewöhnliche Processiones, auch das Hochwürdigste guth, sowohl theyls in denen Processionen als theyls zu denen Kranken particul. pflege getragen zu werden. Mit Verlässlicher anzeugung wie weit Nembl. die von altersher daselbst Wohnende Judenschaft von denen Gottes-Heuser entlegen ist, alß

N.

- 1. Ist die Pfarr Kirchen*
- 2. et Sig. ↗, durch diese Öhrter, werden einige Procession geführt, alß auch dan und wan das Hoch-Würidigste Guth zu denen Kranken getragen.*
- 3. Dominicaner Kirchen Beym Heyl. Kreitz genandt.*
- 4. Dominicaner Closter, undt dero zuegehörung.*
- 5. Burger-Heyßer.*
- 6. Thor in ein altes Schloß, alwo anjetzo Rath-Hauß.*
- 7. Verschiedne Gemein Gebeude.*

- 8. Fleisch-Bänke.*
- 9. Gassen na Kozy Bržesk genant.*
- 10. Gassen von dem untern- auff den obern Ring.*
- 11. Seindt zwar gleichfahls wie N. 7 der Statt-Gemein angehörige Gebeude, jedoch der Judenschafft gegen dem Jährl. Zünß Vermittete, undt zwar dergestalten Situirt, daß Vier gegwölbtte obere Gewölber auff die Gassen Laden oder Kraml, undt darein eingang-thürln haben, neben welchen, wie N. 2 et Sig. ↗ zeuget, pflegen <die ner?> einige Procession geführt, zu denen Kranken dan undt Wann das Hochwürdigste Guth undt die Mehreste Christen-Korper mit der Leich zur Begröbnus getragen; Jedoch umb selbe Zeit, müssen allemahl diese Judt-Laden oder Kramln zugemachet werden, die Juden Wohnungen aber, seindt bies auff einen ut. N. 12, mit Zimer, undt Cammern, in Hoff hienein gegen Occident dergestalten gewendet, samb die darine Wohnende Judenschafft gar kein außsehen auff die Gassen haben, <wovon Eines Löbl. Magistrats dießfällige Bericht, ein mehreres>*
- 12. ist ein kleines, an Andern Gemein Gebeuden anstosendes dermahlen Von einem Jüdischen Gläßer Bewohntes <Zimer> Zimerle, mit einem auff die Gassen gehenden Fenster; dießes Fenster aber <kan> wirdt vermawert, undt anstatt dessen ein anderes in Hoff hinein Verschaffet werden.*
- 13. Zwey Statt-Thör.*
- 14. Schmales Gassl zu der Statt Pforten.*
- A. Der untere, oder sogenandte Grosse Ring.*
- B. Rohr Casten –*
- Sonsten ist die Judenschafft Von der Pfarr- 772, Von der Dominicaner Kirchen aber 360 <Prager> Ellen Prager Maaß, der Haupt Gassen und Ring nach, entfernet. Actum in der Königl. Statt Pisek d[en] 13. Aug. A. 1727.*

*<Carl Antoni Hanzlyk,
Wirthschaffts Inspector>*

PŘÍLOHA Č. 3. PATENT PRÁCHEŇSKÉHO KRAJSKÉHO ÚŘADU ZE DNE 21. ČERVNA 1727 NAŘIZUJÍCÍ PŘEMÍSTĚNÍ ŽIDOVSKÝCH DOMŮ OD KOSTELŮ A VYHOTOVENÍ MAP ŽIDOVSKÝCH DOMŮ, SYNAGOG A ŠKOL A JEJICH VZDÁLENOSTÍ OD CÍRKEVNÍCH OBJEKTŮ.

Státní oblastní archiv v Třeboni, Velkostatek Protivín, kn. 181, inv. č. 262, sig. IV.A No. 2/42, kniha patentů a nařízení 1725–1728, bez paginace.⁶¹

V[zácným] [Milo]st[em] a vám tuto povědomo činíme (...) Za 3tí strany Židovstva, aby židovské domy spěšně od kostelů vzdáleně přestavěné byly. Aby ale J[.eho] Cís.[ařská] a Král.[ovská] M[í]losl[av] o tom tím vícej ujištěna býti mohla, tak dálejc naříditi ráčí, aby jedna každá v těch místech, kde kostely

jsou a služby Boží se konají, Židé mající vrchnost na příklad Margkrabství Moravského od pořádného měřiče zemského dokonalou mappu, jak daleko židovská stavení neb domy a synagogy neb školy od kostelů stojí, neb přestavěné jsou, na své vlastní outraty vyhotoviti dala a takovou mappu od přisezných rychtářův a konšelův, též od svých vrchnostlivých správcův podepsanou ku král.[ovskému] ouřadu kraj.[skému] odeslala. Pročež všem vrchnostem nařizujeme, by nadřčené blízko kostelův stojící židovské domy a školy bez odkladu času odstranily a na takové odstranění, též jak a v kterém místě nyní židovská stavení neb domy stojí, nadřčené mappy vyhotoviti, je od rychtářův a konšelův, též svých vrchnostlivých správcův podepsati daly a nám tak vyhotovené v 4 nedělích beze všeho dalšího napomínání a dopisování tak dozajista odeslati nemešaly, jakož bychom sidce přinutenci byli, takovou váhavost a neposlušnost Ě[ho] Excell.[encím] a M[ilos]tem přednésti, načež by nepochybně Ě[ho] Cís.[ařské] a Král.[ovské] M[ilos]ti svou zprávu učinily, a tudy nějaké nemilosti neb dokonce ostrého proti nim pokračování se obávati měly. (...)

Ž Čimelic⁶² dne 21. Junii 1727.

N. N.

PŘÍLOHA Č. 4. PATENT PRÁCHEŇSKÉHO KRAJSKÉHO ÚŘADU ZE DNE 30. SRPNA 1727 O VHODNÉ VZDÁLENOSTI ŽIDOVSKÝCH DOMŮ OD KOSTELŮ A MÍST, PO NICHŽ JE PŘENÁŠENA SVÁTOST OLTÁŘNÍ.

Státní oblastní archiv v Třeboni, Velkostatek Protivín, kn. 181, inv. č. 262, sig. IV.A No. 2/42, kniha patentů a nařízení 1725–1728, bez paginace.

V[zácným] [Milo]stem, pánům a vám tuto známo činíme, kterak Ě[ho] Cís.[ařská] a Král.[ovská] M[ilos]t na jich Excell.[enci] a Mil.[osti] Pánův místodržících dotazování, jak daleko a na kolik sáhův aneb loktův ty blíž kostelův ležící a se vynacházející a separirované býti mající židovské domy neb příbytky by vzdálené býti měly?, nejmil.[ostivěji] rescribovati jest ráčila, že v případnosti té žádná generální cynosura dobře předeptsati se nedá, nýbrž ta vzdálenost dle rozdílnosti a položení místa na takový způsob k srozumění jest a vzatá býti má, aby nejenom všechno patření a vzhlídnutí Židům do kostelův odňato, anobř i taky, aby všechna jiná pohoršení, jak při nešení Velebné Svátosti k nemocným a procesích, tak taky jinších konajících křesťanských pobožnostech zamezena a odvrácena býti mohly a byly, naříditi jest ráčila. Pročež páni obyvatelé dle té nejmil.[ostivější] resoluci jak poslušně se zachovati a řídit, pak ty blíž kostelův ležící aneb k nějakému pohoršení se vynacházející židovské domy ihned bez odkladu, podle však moudrého povážení, amovirovati věděti a jinam na stranu transferirovati hleděti budou. (...)

Actum při král.[ovském] ouřadě kraj.[ském] v Stražovicích⁶³ dne 30. Aug. 1727.

POZNÁMKY:

- Srov. František ROUBÍK, *Plánky obcí v Čechách s vyznačením židovských obydlí z r. 1727*, Časopis Společnosti přátel starožitností československých v Praze 29, 1931, č. 1, s. 49–67; Filip PAULUS – Šárka STEINOVÁ, *Translokační plány židovského osídlení na Moravě z roku 1727–1728 v zrcadle diplomatických dokumentů*, in: Ivana Ebelová (ed.), *Formy a proměny diplomatické produkce v novověku III. Diplomatika a proměny kulturní krajiny v novověku (1500–1945)*, Praha 2019, s. 99–116; F. PAULUS – Š. STEINOVÁ a kol., *Krajina a urbanismus na rukopisných plánech z 18. století. Translokační plány židovských obydlí v zemích Koruny české v letech 1727–1728. Landscape and urbanism in manuscript plans from the 18th century. Translocation plans of Jewish settlements in the Lands of the Bohemian Crown from the period of 1727–1728*, Praha 2020.
- Viz Ivana EBELOVÁ, *Vláda Karla VI. a jeho zásahy do soužití židovského a křesťanského obyvatelstva*, in: *Krajina a urbanismus*, s. 24–31, zde s. 30–31 uvádí, že originální znění reskriptu z roku 1726 nebylo dosud nalezeno, a jeho obsah je tak znám jen z dalších navazujících nařízení. F. PAULUS – Š. STEINOVÁ, *Translokační plány*, s. 99 ovšem kladou vydání reskriptu do 12. 9. 1726 a odkazují na jeho uložení v Moravském zemském archivu v Brně.
- F. PAULUS – Š. STEINOVÁ a kol., *Krajina a urbanismus*, s. 35–44, 115–117.
- Tamtéž, s. 121–429.
- Webová aplikace *Translokační plány židovských obydlí v zemích Koruny české v letech 1727–1728*, <https://www.vugtk.cz/plany/cs/> (9. 1. 2025).
- F. PAULUS – Š. STEINOVÁ a kol., *Krajina a urbanismus*, s. 54.
- Archivnictví – Kulturní památky – Archivní kulturní památky*, 19. 11. 2024, <https://mv.gov.cz/clanek/kulturni-pamatky.aspx?q=YzhudWo9Mg%3D%3D> (28. 12. 2024).
- Národní archiv jako koordinátor podal nominační listinu programu UNESCO Paměť světa*, 24. 11. 2023, <https://www.nacr.cz/dalsi-akce/narodni-archiv-jako-koordinator-podal-nominační-listinu-programu-unesco-pamet-sveta> (28. 12. 2024).
- Situační plány židovského osídlení jsou nově v registru Paměti světa UNESCO*, 13. 5. 2025, <https://www.nacr.cz/dalsi-akce/situační-plany-zidovského-osídlení-jsou-nově-v-registru-paměti-sveta-unesco> (5. 6. 2025).
- August SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl II. Od zřízení král. úřadu až do dnešní doby*, Písek 1912, s. 333: „L. 1727 zhotovena podrobná mapa, kde který žid bydlel a to proto, kdyby se vedlo procesí. Toto vedeno bylo obyčejně Drličovem, Putimskou ulicí, Velkým rynkem a ulicí k mostu. Pro útěchu nábožných lidí zjištěno, že židé bydlí od farního kostela daleko 772 a od kláštera 360 loket Pražské míry. Židé totiž měli krámy tam, co je č. 111, ale byty měli v domku na místě nynější radnice do zadu (snad v tom r. 1692 stavěném), nemohli tedy procesí viděti, a ti, kteří byli v krámě, byli povinni hned jej zavřít, když procesí přicházelo.“ Na základě Sedláčkových dějin Písku na „mapu“ z roku 1727 také upozornil Jaroslav POLÁK–ROKYCANA, *Dějiny Židů v Písku*, in: Hugo Gold (ed.), *Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangenheit und Gegenwart*, Brünn – Prag 1934, s. 493.
- SOkA Písek, AM Písek, kart. 1060, sig. D-I 88.
- SOkA Písek, AM Písek, bez sig., rukopisný inventární seznam Augusta Sedláčka k fondu pro spisy sig. B-I – H, pag. 400, D-I 88 1720–1729 Písemnosti židovstva se týkající. Roku 1950 byl tento inventární seznam převeden do strojopisné podoby.
- SOkA Písek, osobní fond Sedláček August, PhDr. a Sedláčková Tereza, kartotéka č. 6, inv. č. 875, výpisky Augusta Sedláčka k dějinám města Písku pro roky 1721–1763.
- Státní oblastní archiv v Třeboni (dále SOA Třeboň), Velkostatek (dále Vs) Protivín, kn. 181, inv. č. 262, sig. IV.A No. 2/42, kniha patentů a nařízení 1725–1728, bez paginace. K předlohám krajského patentu viz F. ROUBÍK, *Plánky obcí*, s. 54.
- SOkA Písek, AM Písek, kn. 334, manuál radní 1726–1727, bez foliace, zápis z radního sezení z 28. 6. 1727: „Publicirované krajsko-úřední patenty (...), zdo aby židé své domy blíž kostelův našich vystavěné neměli a vzdáleně bydleli.“
- Tamtéž, zápis z radního sezení z 16. 8. 1727: „P. Inspector referíroval tu strany židův, jako dalece by od kostelův bydleli, a zdalí by se s procesí neb s veleb. svátostí a mrtvým tělem okolo obydlí jich chodilo, vyhotovenou geometrickou mappu, kterážto se od Vzácnéhoj Magístrájtů approbiruje a pečeti stvrzena ku král. ouřadu krajskému odeslána býti má.“
- SOA Třeboň, Vs Protivín, kn. 181, bez paginace. Srov. F. ROUBÍK, *Plánky obcí*, s. 54–55.
- SOkA Písek, AM Písek, kn. 334, manuál radní 1726–1727, bez foliace, zápis z radního sezení z 4. 9. 1727: „§ 1. Publicirované krajsko-úřední patenty za příčinou amovirování židův od kostelův, item strany nenajímání jim solního handle a strany suken, kterážto patenty jak cechu soukenickému, tak i židům při ouřadě publicirované býti mají.“
- Národní archiv (dále NA), Komorní knihy, inv. č. 907, protokol sezení českých místodržících 1727/II, f. 374r, zápis ze sezení z 20. 10. 1727; F. PAULUS – Š. STEINOVÁ a kol., *Krajina a urbanismus*, s. 117.
- SOkA Písek, AM Písek, kn. 334, manuál radní 1726–1727, bez foliace, zápis z radního sezení z 16. 8. 1727.
- F. PAULUS – Š. STEINOVÁ a kol., *Krajina a urbanismus*, s. 35–51, 68–71.
- SOkA Písek, AM Písek, kn. 135, kopiář písemností z radnice vydávaných 1725–1735; kn. 155, pamětní kniha pro zapisování potřebných pamětí jak obecního hospodářství, tak i městských důležitostí se týkající, obsahující hlavně městské účty 1725–1739; kn. 302, kniha sесionální 1727–1729; kn. 303, rejstřík konšelský 1727–1728; kn. 334, manuál radní 1726–1727.
- SOkA Písek, AM Písek, kn. 154, kniha k zapisování všech důchodů a vydání 1719–1724, f. 124r–v.

- 24 SOKA Písek, AM Písek, kn. 335, manuál radní 1728–1729, f. 1r, zápis z radního sezení z 2. 1. 1728: „§ 10. *P. Inspector projectoval a přednesl gruntriß na vystaviti minci nový kovárny.*“
- 25 SOKA Písek, AM Písek, kart. 257, sig. Al 47i; NA, Stará manipulace, Praha, kart. 1695, sig. P/92/18. Oba plány jsou popsány Hanzlíkovým rukopisem. Plán v píseckém městském archivu je opatřen pouze Hanzlíkovým podpisem, plán uložený ve fondu Stará manipulace obsahuje tuto poznámku: „*Vyměřeno, Transportírováno a Vypočítáno v Létu 1730 skrze Karla Ant. Hanzlýka m. p.*“
- 26 K porovnání písma byla použita pamětní kniha pro zapisování potřebných pamětí jak obecního hospodářství, tak i městských důležitostí se týkající z let 1725–1739 (SOKA Písek, AM Písek, kn. 155), kterou 22. 9. 1725 založil a po celou dobu vedl právě K. A. Hanzlík. Shoda rukopisu i podpisů je nepochybná. Snímek Hanzlíkova podpisu uveřejnil i A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 347.
- 27 Fortna a k ní vedoucí ulička byly zrušeny během stavebních úprav okresního soudu v letech 1934–1935. Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 91–92; SOKA Písek, Sběrka fotografií, kart. 27, č. 90, fotografie branky s poznámkou o jejím zrušení.
- 28 K převodům viz Gustav HOFMANN, *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*, Plzeň – Sušice 1984, s. 71.
- 29 Jsou známy Knittelovy translokační plány Slap a Třebotova na Berounsku a Zbraslavi u Prahy z roku 1727. Srov. F. PAULUS – Š. STEINOVÁ a kol., *Krajina a urbanismus*, s. 69, 268, 292 a 318.
- 30 NA, Soupisy židů Praha, kart. 6, inv. č. 18, sig. S XIII, soupisy Židů kraje Prácheňského z roku 1724, č. 27 město Písek, soupisy židovských obyvatel vyhotovené 19. 12. 1723 a 5. 2. 1724 píseckou městskou radou; SOKA Písek, AM Písek, kart. 1060, sig. D-I 91, svědectví starých píseckých měšťanů Jiřího Josefa Šafařovice a Jana Kopřivy z 12. 8. 1723 o židovských rodinách usazených ve městě. Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 333.
- 31 A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 333 s odvoláním na plán z roku 1727 dovozuje, že Židé sice „*měli krámy tam, co je č. 111, ale byty měli v domku na místě nynější radnice do zadu (snad v tom 1. 1692 stavěném)*“. Podle mého názoru však z plánu podobný závěr nevyplývá.
- 32 A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl I. Od nejstarší doby až do zřízení král. úřadu*, Písek 1911, s. 315; TÝŽ, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl III. Dějiny zvláštních částí*, Písek 1913, s. 17.
- 33 A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 315: „*Ža šatlavu se jí [obci] hodil domek (nyní levá část čísla 112 od radnice až tam, kde se stavěn to v roh láme), kterýž byl přistavěn ke hradbám starého hradu. Jediný žid Písecký, Marek Kavka, měl zde svůj byt. Ten se vystěhoval a zřídil tu šatlavu (1719 v srpnu dodělána).*“ TÝŽ, *Dějiny III*, s. 17: „*V jižní polovici č. 112 byl nějaký starý dům, z něhož udělána 1719 šatlava. Žid Marek Kavka, který tu bydlíval, přestěhován nad obecní krámy.*“
- 34 SOKA Písek, AM Písek, kn. 154, kniha k zapisování všech důchodů a vydání 1719–1724, f. 12r a 13r; A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 315.
- 35 SOKA Písek, AM Písek, kn. 324, radní manuál 1717–1718, f. 193r. K sanytrovně viz A. SEDLÁČEK, *Dějiny III*, s. 18.
- 36 SOKA Písek, AM Písek, kn. 154, f. 12r; A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 315; TÝŽ, *Dějiny III*, s. 17.
- 37 SOKA Písek, AM Písek, kn. 154, f. 12r a 13r; A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 315.
- 38 SOKA Písek, AM Písek, kn. 20, kniha kontraktů bělocitronové barvy (1733) 1745–1760 (1785), f. 369r, v DA sn. 386, úvod knihovního zápisu z roku 1753.
- 39 SOKA Písek, AM Písek, kn. 329, radní manuál 1714–1718, f. 209r, zápis z radního sezení ze 7. 9. 1717.
- 40 SOKA Písek, AM Písek, kn. 329, f. 246r, zápis z radního sezení z 27. 4. 1718.
- 41 Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 311, 315–317, 403–404; TÝŽ, *Dějiny II*, s. 331–334, 380–381; TÝŽ, *Dějiny III*, s. 17–18.
- 42 Marek Kafka měl roku 1736 od obce pronajaté 2 krámy (za roční činži 10 zl.), 1 byt (10 zl.) a 1 přistavěný pokojíček nad kovárnami (5 zl.), v letech 1741–1746 3 krámy (17 zl.), 1 byt (10 zl.) a 1 přistavěný pokojíček nad kovárnami (5 zl.) a v letech 1748–1751 2 krámy (12 zl.), 1 byt (10 zl.), 1 sklep v hradu (5 zl.) a 1 prostřední pokojíček nad kovárnami (5 zl.). Roku 1743 se za předělávky v hořejší sednici v bytu Marka Kafky a vydláždění kuchyně vydalo 1 zl. 30 kr. Rozína Ochsova měla v letech 1736–1746 v nájmu 2 krámy (10 zl.) a v letech 1748–1751 2 krámy (10 zl.) a 1 byt (10 zl.). Abrahám Ochš měl v letech 1748–1751 pronajatý 1 krám (5 zl.), který předtím užíval Marek Kafka. Vedle nich měl ještě Bernard Ochš v nájmu 1 obecní byt (10 zl.), jenž se ale podle účtu z roku 1744 nalézal v domě U Černého orla. Srov. SOKA Písek, kart. 547–554, sig. B-II 25 a B-II 29–36, obecní účty z let 1736, 1741, 1743, 1744, 1746 a 1748–1751. V obecních účtech po roce 1751 již nebyly tyto údaje uváděny.
- 43 SOKA Písek, kn. 181, inventář obecních staveb 1750.
- 44 Sklenář Salomon (Šalamoun) Žabka, jenž je zmíněn v soupisu Židů z roku 1723. Povolení k provozování řemesla sklenářského v Písku mu městská rada udělila roku 1713 a dekretem z 23. 8. 1726 mu jej opět potvrdila. Žabka však podle dekretu nesměl přebírat práci křesťanskému sklenáři Janu Beringerovi, jenž vedle něj tehdy ve městě působil. Beringer již 10. 7. 1727 žádal městskou radu, aby jeho židovskému konkurentovi zakázala provozovat řemeslo, ale neúspěšně. Srov. SOKA Písek, AM Písek, kn. 135, kopiář 1725–1735, f. 46v–47r, 48v; kn. 334, manuál radní 1726–1727, nefoliováno, zápis z radního sezení z 10. 7. 1727, § 7.
- 45 SOKA Písek, AM Písek, kn. 154, f. 75r, zápis z roku 1721: „*Že starý wachtstubny [zbořené v červenci 1721 – JP] kamenem [byt] Sklenáře Žida vedle krámu Ručníkáře zděma, kde prkna byly, vyzděný, rozšířený. Pro bezpečnost ohně sebraný a nový vyzděný, vše vápnem obmrštěný a šindelem překrytý.*“
- 46 SOKA Písek, AM Písek, kart. 547–554, sig. B-II 29–36.
- 47 SOKA Písek, AM Písek, kn. 330, radní manuál 1718–1721, f. 103v, zápis z radního sezení z 2. 5. 1720; osobní fond Sedláček August, PhDr. a Sedláčková Tereza, kartotéka č. 6, inv. č. 875, Sedláčkův opis usnesení písecké městské rady z 10. 11. 1722, uloženého v táborském městském archivu. Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 316–317; TÝŽ, *Dějiny II*, s. 332–333, zde je vznik tohoto stavení kladen do let 1719 či 1720.

- 48 NA, Soupisy židů Praha, kart. 6, inv. č. 18, sig. S XIII, č. 27. Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 333.
- 49 SOKA Písek, AM Písek, kart. 1060, sig. D-I 89.
- 50 SOKA Písek, AM Písek, kn. 346, radní manuál 1736–1737, f. 171r–v.
- 51 SOKA Písek, AM Písek, kn. 136, kopiář 1735–1741, f. 109r–111v.
- 52 SOKA Písek, AM Písek, kart. 436, sig. B-II 37. Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 360.
- 53 Demoliční práce byly zahájeny v létě roku 1752, v červnu 1753 se začaly dělat základy pro nové kasárny. Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 405–406, 414, 417–418, 423; SOKA Písek, AM Písek, kart. 558, sig. B-II 42, důchodenský účet pro období od 1. 11. 1756 do 31. 10. 1757 s rekapitulací nákladů na kasárna od roku 1752.
- 54 Zmíněné podkomořské nařízení bylo přečteno na radním sezení 25. 8. 1753. K této věci viz SOKA Písek, AM Písek, kn. 361, radní manuál 1750–1754, f. 378v, 379v, 396v, 397v, 401r–v, radní zápisy z 25. 8., 1. 9., 6. 12., 8. 12., 29. 12. 1753 a 7. 1. 1754.
- 55 SOKA Písek, AM Písek, kn. 20, kniha kontraktů bělocitronové barvy (1733) 1745–1760 (1785), f. 369r–371r, v DA sn. 386–388; A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 404; TÝŽ, *Dějiny II*, s. 393.
- 56 Jiří PEŠTA, *Historie písecké flusárny. K výrobě potaše v Prácheňském kraji*, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, Písek 2024, s. 111–112.
- 57 SOKA Písek, AM Písek, kn. 846, kniha kontraktů emfiteutických fialová 1789–1850, f. 174r–176v, v DA sn. 199–202; SOA Třeboň, Sběrka pozemkových knih Jihočeského kraje, k. ú. Písek, knihovní vložka 146.
- 58 Za nejstarší byly dosud považovány plány Písku z roku 1741. K nim detailně viz Lubor LUDVÍK, *Nejstarší plán města Písku*, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 31, 1994, č. 3, s. 184–187; Jiří PEŠTA, *Oprava písecké šibenice roku 1762*, Výběr 52, 2016, č. 4, s. 212–216.
- 59 Srov. Lubor LUDVÍK – Jiří PRÁŠEK, *Písecké ulice, náměstí, samoty a komunikace*, Písek 1998, s. 13–15, 19–21, 24–25 a 34–36.
- 60 K metodice popisu srov. F. PAULUS – Š. STEINOVÁ a kol., *Krajina a urbanismus*, s. 68–105 a webovou aplikaci Translokační plány židovských obydlí v zemích Koruny české v letech 1727–1728, <https://www.vugtk.cz/plany/cs/> (9. 1. 2025).
- 61 Za vyhledání krajských patentů z 21. 6. a 30. 8. 1727 v archivním souboru Velkostatek Protivín patří můj dík kolegovi PhDr. Michalu Morawetzovi, Ph.D. ze Státního oblastního archivu v Třeboni. Mezi knihami krajských patentů a nařízení v píseckém městském archivu není rok 1727 zastoupen.
- 62 Na Čimelicích sídlil Karel Bohumil svobodný pán z Bissingen († 12. 10. 1742 Čimelice), jenž byl v letech 1724–1734 a 1742 prácheňským krajským hejtmanem za panský stav. Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 346–347; Helena SEDLÁČKOVÁ, *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641–1849. Personální obsazení*, Praha 2021, s. 243, 268, 332 a 366.
- 63 Na Strážovicích sídlil Jan Jindřich Běšin z Běšin († 17. 4. 1744 Strážovice), jenž byl v letech 1725–1732 prácheňským krajským hejtmanem za rytířský stav. Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 346; H. SEDLÁČKOVÁ, *Krajští hejtmané*, s. 290, 311, 332 a 365; SOA Třeboň, Sběrka matrik, FÚ Radobytece, kn. 16, matrika zemřelých 1735–1794, f. 31v, v DA sn. 34.

Poznámky k životopisu píseckého primase
Karla Antonína Hanzlíka († 1740)

JIŘÍ PEŠTA

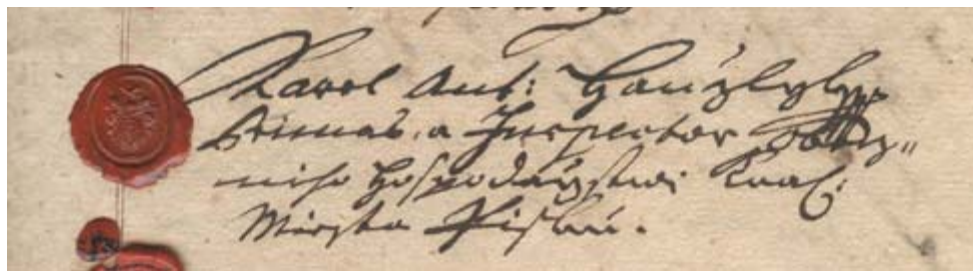
Karel Antonín Hanzlík, jenž byl v předchozím článku určen jako autor translokačního plánu z roku 1727, patřil k významným osobnostem píseckého veřejného života první poloviny 18. století. V písemných pramenech byl označován přídomky „urozený“, „*praenobilis*“ či „*generosus*“,¹ užíval rovněž osobní erb s figurou Fortuny ve štítě. K jeho nobilitaci však nebyly dohledány žádné doklady, hypoteticky mohlo jít o udělení z palatinátní moci, v této době již dosti neobvyklé. Je rovněž možné, že si Hanzlík erb a s ním spojené výsady přisvojil, ačkoliv nepatřil ke šlechtic-kému stavu.² Ani o jeho rodině toho není mnoho známo. Ve své závěti z roku 1740 zmínil bratry Václava Hanzlíka a Jiřího Střechu, zřejmě nevlastního, jeho otec byl již tehdy mrtev.³ Jak bylo výše prokázáno, vyznal se v zeměměřičství a tvorbě map a plánů.

Do Písku Karel Antonín Hanzlík přišel roku 1720 jako nově ustavený výběřčí (pokladník, kasír) krajské filiální pokladny Prácheňského kraje a tuto významnou funkci zastával až do své smrti. Povinnou kauci v úctyhodné výši deseti tisíc zlatých rýnských, kterou musel ručit za případné ztráty ve svém úřadě, za něj na svém majetku pojistily osoby s vazbami na Prahu, Poděbrady a Brandýs nad Labem, je tak možné, že pocházel právě z tohoto regionu.⁴ Hanzlíkovým předchůdcem ve zmíněném úřadě, dohlízejícím na řádný výběr zemské berně v Prácheňsku,⁵ byl písecký měšťan a radní Jan Jiří Kanic (Kanitz, Kaintz, Kainitz, Kaynitz), jenž zemřel 13. dubna 1720.⁶ Po něm pozůstala vdova Beatrice (Božena) Terezie Kanicová, rozená Renzová se také 16. října 1722 formou několika hypoték zaručila za část Hanzlíkovy kauce ve výši 1500 zlatých rýnských, neboť jeho dosavadní ručitelka si stejný obnos vyžádala zpět.⁷ Následujícího roku, 20. listopadu 1723, „*urozený pan*“ Karel Antonín Hanzlík, tehdy asi čtyřicetiletý, pojal v děkanském kostele za manželku „*urozenou paní*“ Boženu Terezii Kanicovou (Kaynitzovou), jež ženicha věkem převyšovala

přibližně o patnáct, možná i o více let.⁸ Jejich manželství zůstalo bezdětné. Antonín Kanitz (* 1716?, † 18. 7. 1749 Jičín), syn z předchozího manželství Beatrice Terezie Hanzlíkové, vstoupil roku 1732 do jezuitského řádu, řádová svěcení obdržel roku 1743.⁹

Manželům Hanzlíkovým patřilo v Písku několik domů a řada polností a pozemků. Ještě před sňatkem, v červenci 1723, Karel Antonín Hanzlík zakoupil za 800 zlatých rýnských tzv. Skalovský dvůr „za Tějskou branou jdouc k Smrkovicům“ (dnes čp. 117 v Nádražní ulici), jenž v majetku rodiny zůstal až do roku 1741. Před koupí si ovšem musel od místního dominikánského konventu vypůjčit 600 zlatých, které i s příslušným úrokem řádně splatil v únoru 1729.¹⁰ Jeho manželce patřil po rodičích zděděný právozárečný dům „na malém rynku do masných krámů vedoucí“ (čp. 14 na dnešním Alšově náměstí), který vlastnila až do listopadu 1758 a v němž poté „v hořejším pokoji a při něm veštupek na malý rynek“ žila na výminku.¹¹ V srpnu 1729 manželé Hanzlíkovi koupili za 320 zlatých dům (čp. 81) na rohu Velkého náměstí a „Staro-Šatlavský ulice“ (dnešní Heydukovy),¹² který již následujícího měsíce směnili za nárožní dům (čp. 39) „jdouc z Malého rynku k kostelu děkanskému“. Původnímu majiteli Václavu Kameníčkovu ale museli ještě doplatit 160 zlatých.¹³ V únoru 1735 tento dům, na jehož místě bychom nyní našli drogerii pana Josefa Jouji, odprodali Václavu Turnerovi za 550 zlatých.¹⁴ Z porovnání s uvedenými trhovými částkami také jasně vysvětluje, jak mimořádně vysoká byla Hanzlíkova desetitisícová kauce vázaná na výkon úřadu krajského výběrčího.

Roku 1724 byl Karel Antonín Hanzlík v reakci na špatný stav píseckého obecního důchodu ustaven za hospodářského inspektora; v této funkci samostatně spravoval městské hospodářství a zodpovídal se pouze zemským úřadům.¹⁵ O jeho zvolení za inspektora, v pořadí již druhém, se hovoří v petici píseckých měšťanů z 18. srpna toho roku. Královský podkomoří jej nejprve 12. září 1724 pověřil dozorem nad obecním hospodářstvím a 20. listopadu jej schválil za hospodářského inspektora a také nového městského radního;¹⁶ do obou funkcí

Obr. 1 | Podpis a pečeť píseckého primase a inspektora obecního hospodářství Karla Antonína Hanzlíka pod smlouvou o revizi a obnovení hranic s drhovelským panstvím z 18. června 1732. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 4, sig. Aa 141.

byl Hanzlík uveden na jednání městské rady 1. prosince.¹⁷ Úřední přísahu jako hospodářský inspektor složil 22. ledna 1725, na obecní hospodaření ale fakticky dohlížel již od listopadu předchozího roku.¹⁸ V únoru roku 1731 byl jmenován primasem (primátorem), a stal se tak nejvýše postaveným členem městské rady. Ve všech funkcích neúnavně pracoval pro povznesení obecního jmění a hospodářství.¹⁹ Za výkon purkmistrovského úřadu, jenž každý konšel zastával zpravidla jeden měsíc v roce, Hanzlíkovi příslušel plat 50 zlatých (1726–1727), 55 zlatých (1728–1735), resp. 60 zlatých (1736–1738)²⁰ a také naturální deputát 3 strychy neboli 2,8 hl pšenice, 4 strychy neboli 3,7 hl žita, 48 žejdlíků neboli 23 litry soli a 3 sudy piva (1740).²¹ Jako hospodářský inspektor dostával každoročně 60 zlatých (1725), 65 zlatých (1729–1731),²² 60 zlatých (1735),²³ resp. 85 zlatých (1736, 1739).²⁴

Vedle toho mu plynuly mimořádné odměny. Roku 1732 mu tak bylo vyplaceno 150 zlatých rýnských za časté cesty do Prahy a Vídně a osobní jednání, jež od roku 1727 vykonal kvůli potvrzení starých městských privilegií²⁵ a jež byly úspěšně završeny vydáním velkého majestátu císaře Karla VI. z 8. ledna 1732.²⁶ Na konci roku 1734 městská rada na návrh obecních starších a městského rychtáře odsouhlasila, aby byla Hanzlíkovi vyplacena odměna ve stejné výši 150 zlatých. V písemném odůvodnění z 2. prosince toho roku bylo oceněno, že se s nevelkými náklady zasloužil o obnovení kamenných dlažeb v děkanském kostele (1728) a v kostele v Putimi, pořízení nových dubových stolic pro děkanský kostel (1727), založení nového rybníku pod vsí Paseky a obecního pivovaru v Putimi (1725–1728), postavení nových kováren v Písku (1728) a špýcharů a stájí v obecních dvorech v Purkraticích, Budech a Novém Dvoru a především zbudování Šarlatského rybníku (1730–1731). S myšlenkou založit „rybník Šarlata nový, nikdy nebývalý, který na věčnost velký užitek obci přinese a vydá“, přišel roku 1730 právě Hanzlík, byl to také on, kdo určil jeho budoucí podobu a kdo pro toto velké dílo (mnohem rozlehlejší, než je tomu nyní) vyhlédl vhodné pozemky, k čemuž zřejmě opět přispěl svými zeměměřičskými znalostmi. Městská rada rovněž ocenila, že silnice na píseckém panství byly Hanzlíkovým přičiněním uvedeny do takového pořádku, „o čemž formani, kteří z Říše do Vídně jedou, sami povídají, že při žádném městě tak náležitě a chvalitebně nejsou napraveny“. Pravidelně také zajížděl do Prahy, aby tam hájil zájmy města, aniž by za to žádal nějakou finanční náhradu.²⁷ Jeho práce pro obec, péče o městský majetek a šetrnost byly opakovaně chváleny i v dalších letech. Když se na konci února 1737 uvolnilo místo píseckého královského rychtáře, usiloval Hanzlík o získání tohoto významného úřadu a byl také všeobecně považován za nejvhodnějšího kandidáta. Podkomoří Václav Arnošt Markvart z Hrádku jej však přesvědčil, aby zůstal primasem a inspektorem a pokračoval ve své chvalitebné práci pro blaho obce a jejího hospodářství. Na doporučení podkomořího ale městská rada Hanzlíkovi „z ohledu jeho dobrého a městu velmi užitečného hospodářství“ se zpětnou platností od začátku roku navýšila plat o 100 zlatých, což pan Markvart z Hrádku 29. března „s obzvláštním zalíbením“ schválil.²⁸ Do té doby ovšem hodnost primase nebyla honorována, takže od roku 1737 Hanzlík pobíral za výkon

své primátorské funkce 100 zlatých ročně. Tento plat byl ale omezen pouze na jeho osobu, nikoliv již na jeho nástupce.²⁹ A vedle toho mu samozřejmě i nadále příslušely peněžní a naturální požitky spojené s úřady hospodářského inspektora a purkmistra, které byly zmíněny výše.³⁰

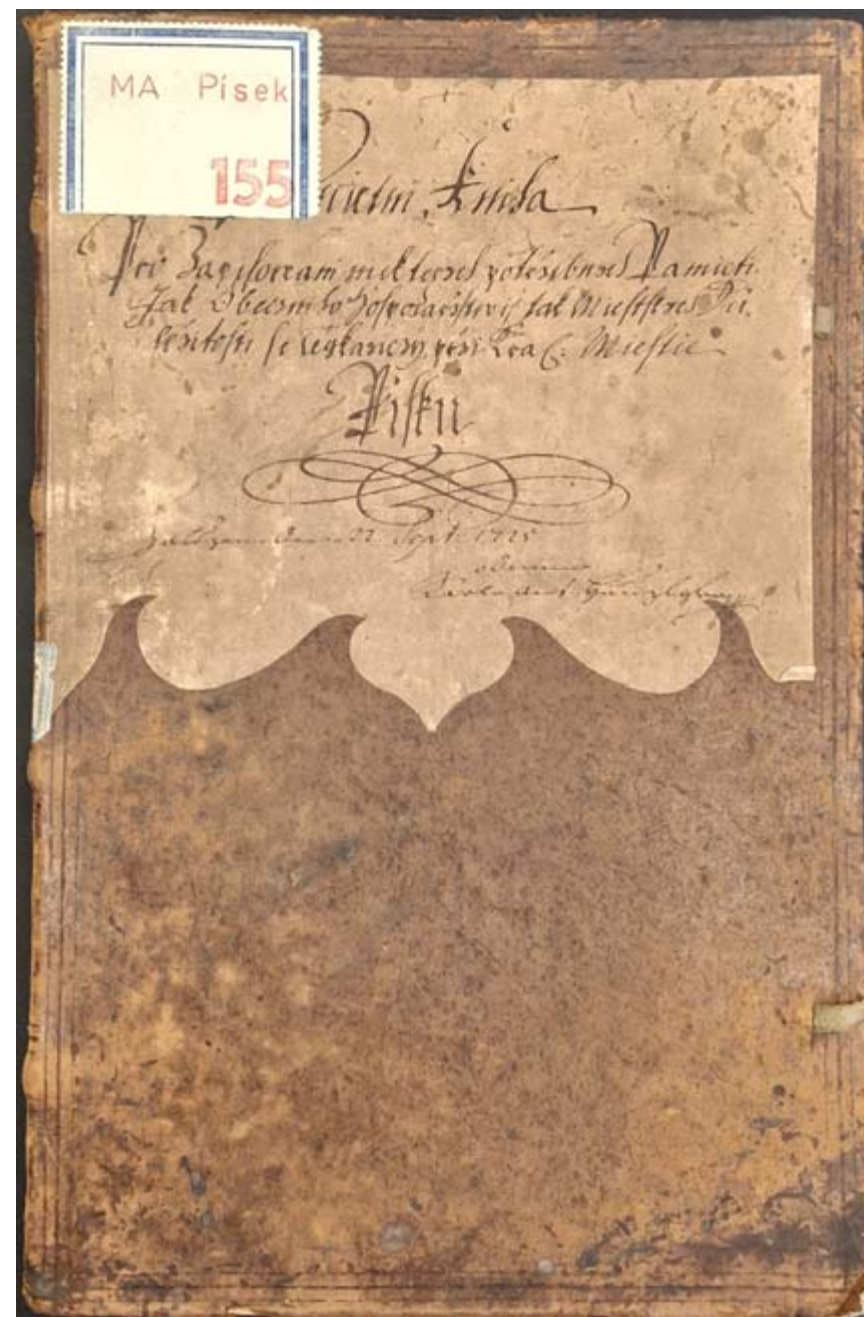
V radních zápisech býval Hanzlík rovněž nazýván „*inspektorem Chrámu Páně děkanského*“, o jehož zvelebení se usilovně zasazoval.³¹ Při radním sezení 23. února 1728 „*přednesl projekt*“, aby byla v děkanském kostele rozšířena čtyři hořejší velká okna a „*nový sklenný do nich vsazeny*“. Celý kostel měl být vybělen a na místech, „*kde nynější architektura připouští*“, jej měly zkrášlit „*jemné*“ a vhodné nátery „*podle nynějšího modum*“. On sám ze svých prostředků na toto „*okrášlení*“ poskytl 50 zlatých a jiná „*od něho zatajená osoba*“ (snad jeho žena) 109 zl. Městská rada Hanzlíkův návrh odsouhlasila a stanovila, že kdyby jím sebrané peníze nepostačovaly, budou doplněny o potřebnou částku ze zádušní pokladny nebo obecního důchodu. Podle radního usnesení měla být také na vhodném místě ve vyběleném kostele ozdobně vymalována rakouská orlice („*Aquila Austriaca nebo Orel*“) k počtě slavného domu Rakouského.³² Roku 1738 Hanzlík pojal zbožný úmysl pořídit na svůj náklad do děkanského kostela nový oltář zasvěcený sv. Barboře a jeho výkres také konšelům představil na sezení 23. května. „*Dobrý oumysl urozeného pana primátora*“ spojený i s fundací na zpívání mše svaté byl městskou radou jednohlasně schválen, k jeho realizaci však zřejmě již nedošlo.³³ Roku 1739 se Hanzlík zavázal, že pro děkanský kostel pořídí nový, krásný svatostánek („*pulchrum tabernaculum*“), na nějž poskytl 90 zlatých. Svatostánek byl ale následkem válečných

Obr. 2 | Sekretní pečeť píseckého primase a inspektora obecního hospodářství Karla Antonína Hanzlíka přitisknutá pod smlouvou z 18. června 1732. Pečetní pole má na šířku 12 mm a na výšku 14 mm. V oválném štítě je postava Fortuny – nahé ženy stojící na okřídlené kouli a držící nad hlavou závoj, stočený levým obloukem za její postavu. Na štítě stojí kolčí přilba s točením, klenotem je vzletající pták neurčeného druhu. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 21, sig. Aa 340.

Obr. 3 | Sekretní pečeť primase a hospodářského inspektora Karla Antonína Hanzlíka, přitisknutá pod smlouvou z 26. ledna 1739 na koupi dvou luk Vranovky za Vyhliškami píseckou obcí. Pečetní pole má na šířku 12 mm a na výšku 14 mm, popis erbu je stejný jako u pečeti na smlouvě z 18. 6. 1732. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 4, sig. Aa 141.

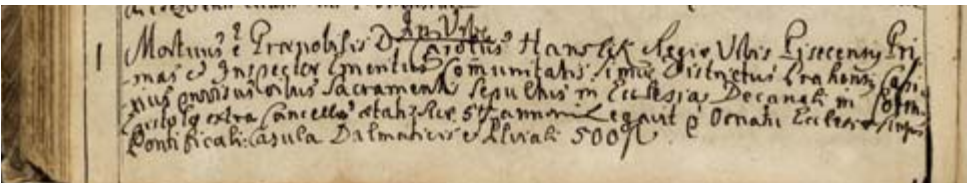
Obr. 4 | „Pamětní kniha pro zapisování potřebných pamětí jak obecního hospodářství, tak i městských důležitostí se tejkající při král. městu Písku. Založená dne 22. Sept. ode mne Karla Ant. Hanzlyka“ z let 1725–1739, obsahující hlavně Hanzlíkovy vlastnoruční zápisy. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kn. 155.

udalostí a „*kvůli sochařově lenivosti*“ dohotoven až po primasově smrti v říjnu 1743.³⁴ Býval součástí někdejšího hlavního oltáře v děkanském kostele Narození Panny Marie, nyní se nachází ve sbírkách Prácheňského muzea v Písku, roku 2011 byl celkově restaurován.³⁵

Z Hanzlíkovy úřední činnosti se v píseckém městském archivu dochovaly dvě knihy, které sám založil a v nichž je většina zápisů psaná právě jeho rukou. První z nich je „*Pamětní kniha pro zapisování potřebných pamětí jak obecního hospodářství, tak i městských důležitostí se tejkající při král. městu Písku*“, kterou Hanzlík jako hospodářský inspektor začal vést 22. září 1725 a do níž až do roku 1739 zapisoval v prvé řadě záznamy účetní povahy o městských příjmech a vydáních. Kniha je také hlavním zdrojem informací k obecním stavbám, přestavbám a opravám v Písku a na jeho panství v daném období a jasně prokazuje hlavní Hanzlíkův podíl na jejich provádění.³⁶ V souvislosti s chystanou stavbou nové městské radnice založil Hanzlík roku 1738 knihu „*Nákladu na stavení nového radního domu král. města Písku a všeho v té důležitosti zaslého peněžitého vydání*“, která byla vedena i po jeho smrti až do konce roku 1740.³⁷

Stavbu nové radnice Hanzlík sám inicioval. Jeho návrh vybudovat „*do rynku nový zdobný rathauz*“ schválila 9. října 1736 celá písecká obec, kterou přesvědčil i Hanzlíkem předložený obraz jedné podobné pražské budovy. Hanzlík také 26. října 1739 uzavřel smlouvu s pražským stavitelem Jakubem Schödlem ohledně vyhotovení plánů nové radnice a podmínek její stavby, k níž se mu podařilo nashromáždit na pět tisíc zlatých a potřebný stavební materiál, nakonec se však nedočkal ani slavnostního položení základního kamene, jež se uskutečnilo 12. května 1740.³⁸

Počátkem roku 1740 tomu však nic nenasvědčovalo. Ještě v polovině ledna byl primas Hanzlík pověřen úkolem, aby vystoupal na věž (zřejmě u staré radnice v areálu hradu), zkontroloval hodiny a poté rozhodl, zda bude nutné na věž umístit malá kamna na uhlí „*z ohledu nynějších velkých mrazův*“.³⁹ I to mimochodem cosi vypovídá o jeho technických znalostech a dovednostech. Po 14. lednu, kdy jej městská rada požádala o prohlédnutí věžních hodin, se ale již primas na žádné radní zasedání nedostavil.⁴⁰ Až 19. února poslal svou služebnou pro měšťany a spoluradní Jana Kryštofa Neckera a Matěje Antonína Ottu, aby „*do jeho příbytku přišli a jej navštívili*“. Nalezli jej ležícího na lůžku, „*od Pána Boha nemocí navštíveného*“, usedli na sesle postavené vedle postele a vyslechli si jeho poslední vůli, „*kdyby jej Pán Bůh Všemohoucí nechovati a z tohoto světa na věčnost povolati ráčil*“. Jeho testament poté také stvrdili svými podpisy a pečeti.⁴¹ Celé radní jednání konané 1. března bylo věnováno špatnému zdravotnímu stavu pana primase, „*kterému již dvakrát na šťastnou hodinu smrti zvoněno bylo, takže k povstání jeho malá neb dokonce žádná naděje není*“. Městská rada proto pro případ, „*kdyby jej Pán Bůh z tohoto světa povolati ráčil*“, nařídila syndikovi, aby s předstihem vyhotovil zprávu „*žeho Milosti Panu podkomořímu, též ke královské berni zemské strany smrti jeho*“. Věru, příklad velké

Obr. 5 | Matriční zápis o Hanzlíkově úmrtí a pohřbu. V překladu: „Ve městě. 1. [března 1740.] Zemřel vysoce urozený pan Karel Antonín Hanzlík, primas královského města Písku a zasloužilý inspektor hospodářství, jakož i výběrčí Prácheňského kraje, zaopatřený všemi svátostmi, pochovaný v děkanském kostele v epištolním rohu před mřížemi, věku svého 57 let. Na pontifikální ornát tohoto kostela, kasuli, dalmatiky a pluviál odkázal 500 zlatých.“ Státní oblastní archiv v Třeboni, Sbírka matrik Jihočeského kraje, FÚ Písek, kn. 48, matrika zemřelých 1727–1745, f. 51v.

obezřetnosti!⁴² Páni konšelé se vskutku nemýlili, ještě téhož dne, 1. března 1740, před osmou hodinou večerní písecký primas, hospodářský inspektor a filiální kasír Karel Antonín Hanzlík „*po vystálé těžké nemoci*“ odešel na věčnost.⁴³ Podle matriky dosáhl věku 57 let, pochován byl v děkanském kostele na epištolní straně před mřížemi.⁴⁴

Bylo tak naplněno přání z Hanzlíkovy závěti, jež byla veřejně vyhlášena 10. března,⁴⁵ aby jeho tělo „*v kostele děkanským před velkým oltářem do země Páně dle způsobu křesťan-katolického pohřbeno a pochováno bylo*“. V poslední vůli za tím účelem ustanovil fundaci ve výši 150 zlatých rýnských, z jejíž výnosů měly být v děkanském kostele „*po odrážce za světla a víno*“ slouženy zádušní mše za něj, jeho ženu a nevlastního syna Antonína Kanice (Khainicze), „*Tovaryšstva Ježíšova Magistra*“. Dalších 400 neb 500 zlatých odkázal děkanskému kostelu „*na způsobení nového čistotného pluviálu s pěknými dalmatikami*“. (V úmrtním zápisu je poznamenáno, že kostel nakonec z jeho odkazu obdržel 500 zl. na pontifikální ornát, kasuli, dalmatiky a pluviál.) Z peněz zemřelého a podle plánu mistra zednického Pavla Schiessla mělo být také při Dolejší (Pražské) bráně postaveno stavení se dvěma sedničkami pro „*sem dovážené a jiné přichozí staré přespohní i domácí nemocné lidé, který se kam vrhnouti a komu přivínouti moci příležitost nenalézají*“, avšak nikoliv pro „*tovaryšující tuláky, povaleče a jiné podezřelé lidé*“. Vyrovnal se i se svými sourozenci. Vzdal se dědického nároku na polovinu pozůstalosti a gruntovní živnosti, které se po otcově smrti ujal jeho bratr Václav Hanzlík a „*sám užíval a jemu z ní nic nevydal*“. Současně bratrovi odpustil 500 zlatých, jež mu „*po rozdílně v důležitých potřebách*“ zapůjčil, a nadto mu ještě přidal dalších 100 zlatých. Dalšímu bratrovi Jiřímu Střechovi odkázal 150 zlatých. Radnímu Maxmiliánovi Chvojkoví prominul dva roky starý dluh 100 zlatých pod podmínkou, „*aby v čas potřeby paní manželce jeho Beatrici na ruku šel a ji zastával se vynasnažoval*“. S jeho dalšími peněžními závazky měla „*sama dle libosti své*“ nakládat paní Beatrice podle toho, „*jak on pan Chvojka se k ní chovati bude*“. Svému podřízenému Matěji Strakovi „*za jeho při berničné kase věrně vedené práce*“ zanechal Hanzlík jedny čisté soukenné šaty světlé barvy a 10 zlatých. Za univerzální dědičku svého jmění ustanovil manželku Beatrici Terezii,⁴⁶ která již 24. dubna zvláštní listinou potvrdila manžellovu fundaci 150 zlatých ve prospěch děkanského kostela. Z tohoto kapitálu měl píseckým děkanům

plynout roční úrok 6 zlatých, počet mší za duše členů Hanzlíkovy rodiny vyjmenovaných v nebožtíkově závěti byl stanoven na devět v roce.⁴⁷ Vdova Hanzlíková posléze proslula jako fundátorka kaple sv. Jana Nepomuckého, jež byla v letech 1741–1743 vystavěna při děkanském kostele. Na novou kapli již roku 1740 věnovala 1500 zlatých rýnských a přispívala na ni i v dalších letech. Roku 1746 byl na její náklady pořízen i oltář v kapli. Zemřela kolem půlnoci 18. října 1759, podle matričního zápisu se dožila více než 90 let. Pohřbena byla v kryptě jí založené svatojánské kaple.⁴⁸

Na Karla Antonína Hanzlíka dosud upomíná jeho žulový náhrobník, jenž byl roku 1882 spolu s jinými přenesen z děkanského kostela na hřbitov u Nejsvětější Trojice a osazen do obvodové zdi poblíž zvonice. Nyní bychom jej, pravda již notně omšelý a také poničený, našli na východní stěně hřbitovní zvonice, kam byl zazděn na konci sedmdesátých let minulého století.⁴⁹ Náhrobník má rozměry 146 × 90 cm, nápis humanistickou majuskulí zní podle čtení Jana Adámka a Jiřího Fröhlicha z roku 1996 takto:⁵⁰

Obr. 6 | Žulové náhrobníky druhotně umístěné na východní straně zvonice na Svatotrojickém hřbitově; druhý zleva patří Karlu Antonínu Hanzlíkovi. Foto: Jiří Pešta, 6. 4. 2025.

LETA 1740

..... USNVL PAN

[KAR]EL.ANT.HANZL

..... A .. TS .. CHI

A .. S.INSPEKTORA.....

..... ZDE.[ODP]OCIWA

[OCZ]EKAWAGE.SLAW

NYHO.Z MRTWICH

WSTANI

POZNÁMKY:

- 1 Státní oblastní archiv v Třeboni (dále SOA Třeboň), Sbírka matrik Jihočeského kraje (dále Sbírka matrik), Farní úřad (dále FÚ) Písek, kn. 6, matrika narozených a oddaných 1685–1727, f. 61, 67, 69, v DigiArchivu snímky (dále v DA sn.) 226, 232, 235; SOKA Písek, AM Písek, kart. 1166, sig. D–II Hanslík.
- 2 Za odbornou konzultací v této věci a pomoc při popisu Hanzlíkova znaku patří můj dík prof. PhDr. Janu Županičovi, Ph.D., DSc. Figura Fortuny se v heraldice objevuje vzácně, doložena je např. na erbu Hanusse Georga Kauffera von Sturmwehr, uděleném roku 1649, nebo na osobní pečeti Ignáce Holuba, papírníka v Alexovicích, z roku 1786. Srov. Michal FIALA – Jakub HRDLÍČKA – Jan ŽUPANIČ, *Erbovní listiny Archivu hlavního města Prahy a nobilitační privilegia studentské legie roku 1648*, Praha 1997, s. 235–238, č. 152, obr. 160; Jiří PALÁT, *Filigrány, obchodní značky papírníků a osobní pečeti mistrů papírníků. Příspěvek k občanské heraldice*, Zpravodaj. Klub genealogů a heraldiků Ostrava při Domu kultury pracujících VŽSKG 5, 1981, č. 1, s. 6–7. K palatinátním nobilitacím a uzurpacím šlechtických výsad viz Jan ŽUPANIČ, *Nová šlechta rakouského císařství*, Praha 2006, s. 40–43, 367–376.
- 3 Státní okresní archiv (dále SOKA) Písek, Archiv města (dále AM) Písek, kn. 38, kniha kšaftů černožlutá (1724) 1725–1747, f. 94v, v DA sn. 116.
- 4 Z Hanzlíkových ručitelů je znám měšťan z Nového Města pražského Svoboda, který za něj první tři roky ručil částkou 5000 zl. Po vypršení tříleté lhůty se Hanzlíkovi podařilo z neuvedených zdrojů získat 3000 zl., zbylé 2000 zl. mu roku 1724 na své pražské vinici pojistil místodržitelský sekretář Gottfried Josef Martin. Již roku 1720 Hanzlíkovi 1500 zl. na kauci na svém gruntu či dvoře v Brandýse nad Labem pojistila Kateřina Tejšovská („*Teischozskin*“), vdova po poděbradském hejtmanovi. Viz Národní archiv, Staré české místodržitelství, sig. 1724/VII/d/9 a 1727/VII/d/20.
- 5 Ke krajským filiálním pokladnám viz Bohuslav RIEGER, *Zřízení krajské v Čechách. Část I. Historický vývoj do r. 1740*, Praha 1894, s. 334–343; TÝŽ, *Zřízení krajské v Čechách. Část II. Ústrojí správy krajské v l. 1740–1792*, Praha 1892, s. 269–275; Jaroslav MACEK – Václav ŽÁČEK, *Krajská správa v českých zemích a její archivní fondy [1605–1868]*, Praha 1958, s. 69–71.
- 6 SOA Třeboň, Sbírka matrik, FÚ Písek, kn. 47, matrika zemřelých 1685–1729, f. 19r, v DA sn. 58; SOKA Písek, AM Písek, kn. 17, kniha domovní a gruntovní světo rudá zápisná (1713) 1721–1724 (1743), f. 385v–388v, v DA sn. 416–419; August SEDLÁČEK, *Dějiny královského města Písku nad Otavou. Díl III. Dějiny zvláštních částí*, Písek 1913, s. 85; Jan ADÁMEK, *Arena Sancto–Joannea. Úcta Písečanů ke sv. Janovi Nepomuckému. Píseker Bürger verehren den Hl. Johannes von Nepomuk*, Písek 2014, s. 18–19 a 89, pozn. 51.
- 7 SOKA Písek, AM Písek, kn. 17, f. 235v–236v, v DA sn. 267–268. Předchozí ručitelkou, která požádala o vrácení kauce, byla vdova Kateřina Terezie Tešovská („*Tiessowzka*“), zřejmě totožná s výše zmíněnou vdovou Kateřinou Tejšovskou. Své rozhodnutí odůvodnila tím, že „*všechny své zde v zemi mající hospodářské grunty odprodala a následovně odtud ze země se transportirovatí resoltirovala*“.
- 8 SOA Třeboň, Sbírka matrik, FÚ Písek, kn. 31, matrika oddaných 1685–1735, f. 14v, v DA sn. 57; J. ADÁMEK, *Arena Sancto–Joannea*, s. 19 a 89, pozn. 52.
- 9 Viz heslo *Kanitz, Antonius*, *S7*, 1716–1749, in: Bio–bibliografická databáze řeholníků v českých zemích v raném novověku, kde je podrobně vyličen jeho kariéra v Tovaryšstvu Ježíšovu, <https://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dl1?hal=1000149316> (2. 1. 2025). Antonín Kanitz se podle řádových katalogů narodil v listopadu 1716 v Písku, v píseckých matrikách z počátku 18. století se mi ale záznam o jeho narození nepodařilo dohledat.
- 10 SOKA Písek, AM Písek, kn. 17, f. 367r–371v, v DA sn. 397–402; A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl II. Od zřízení král. úřadu až do dnešní doby*, Písek 1912, s. 439.
- 11 SOKA Písek, AM Písek, kn. 20, kniha kontraktů bělocitronové barvy (1733) 1745–1760 (1785), f. 564v–565v, v DA sn. 582–583; A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 385–386.

12 SOKA Písek, AM Písek, kn. 18, kniha městská zápisná rozínové barvy (1705) 1724–1732 (1733), f. 330r–331r, v DA sn. 361–362; A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 396.

13 SOKA Písek, AM Písek, kn. 18, f. 331v–332v, v DA sn. 363–364; A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 389.

14 SOKA Písek, AM Písek, kn. 19, kniha městská zápisná pomerančové barvy (1725) 1732–1745, f. 95r–v, v DA sn. 121–122; A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 389.

15 K postavení hospodářských inspektorů v první polovině 18. století viz Jaromír ČELAKOVSKÝ, *Úřad podkomořský v Čechách. Příspěvek k dějinám stavu městského v zemích českých*, Praha 1881, s. 107 a 111.

16 SOKA Písek, AM Písek, kart. 450, sig. B–I 197; A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl I. Od nejstarší doby až do zřízení král. úřadu*, Písek 1911, s. 323–326.

17 SOKA Písek, AM Písek, kn. 332, manuál radní 1723–1726, f. 86r, zápis z radního sezení z 1. 12. 1724.

18 SOKA Písek, AM Písek, kart. 1166, sig. D–II Hanslík; kart. 1060, sig. B–I 198, list podkomořího Václava Arnošta Markvarta z Hrádku ze dne 14. 3. 1726; A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 323–326.

19 SOKA Písek, AM Písek, kart. 451, sig. B–I 201, list podkomořího Markvarta z Hrádku ze dne 12. 2. 1731 o renovaci písecké městské rady v čele s K. A. Hanzlíkem jako primasem a inspektorem; kn. 336, manuál radní 1730–1731, f. 85r, zápis z radního sezení z 21. 2. 1731 o dosazení K. A. Hanzlíka za primase na místo zemřelého primase Jana Jiřího Ferdinanda Kochana z Prachové. Srov. také A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 333–334; TÝŽ, *Dějiny II*, s. 360, zde je ale Hanzlíkův počátek ve funkci primase kladen do roku 1732.

20 SOKA Písek, AM Písek, kn. 155, pamětní kniha 1725–1739, f. 5v, 19v, 28v, 38r, 43r, 46r, 60r, 77v, 84r.

21 SOKA Písek, AM Písek, kn. 136, kopiář 1735–1741, f. 253r–v.

22 SOKA Písek, AM Písek, kn. 155, f. 3v, 30v, 34v, 43r, 46r.

23 SOKA Písek, AM Písek, kart. 482, sig. B–I 361, výkaz platů městských úředníků z 12. 5. 1735.

24 SOKA Písek, AM Písek, kart. 547, sig. B–II 25, obecní hlavní důchodní účet 1736; sig. B–II 27, čtvrtletní účty z roku 1739 o vydání na platy městských úředníků.

25 SOKA Písek, AM Písek, kn. 239, radní manuál 1732–1733, f. 26v, 29r, 51r; kn. 155, f. 15r, 27r.

26 SOKA Písek, AM Písek, sig. Aa 3; A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 342.

27 SOKA Písek, AM Písek, kart. 1166, sig. D–II Hanslík; kn. 336, manuál radní 1730–1731, f. 42v, zápis z radního sezení z 20. 7. 1730. Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 333; TÝŽ, *Dějiny III*, s. 84, 312 a 316; SOKA Písek, AM Písek, kn. 155, f. 29v, 38r.

28 SOKA Písek, AM Písek, kart. 451, sig. B–I 202, listy podkomořího Markvarta z Hrádku z 8. 3. a 29. 3. 1737; A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 347–348.

29 Je to uvedeno ve čtvrtletní účtech z roku 1739 o vydání na platy městských úředníků. Viz SOKA Písek, AM Písek, kart. 547, sig. B–II 27.

30 Za leden a únor 1740 činil jeho „stanz inspectorský“ (ve skutečnosti primátorský a inspektorský plat) 30 zl. 50 kr., což odpovídá 185 zl. (neboli 100 zl. + 85 zl.) za rok. Viz SOKA Písek, AM Písek, kn. 136, kopiář 1735–1741, f. 265r.

31 Renovace děkanského kostela a přírůstky kostelního inventáře v Hanzlíkově době detailně líčí A. SEDLÁČEK, *Dějiny III*, s. 84–85.

32 SOKA Písek, AM Písek, kn. 335, radní manuál 1728–1729, f. 16v–17r; A. SEDLÁČEK, *Dějiny III*, s. 85.

33 SOKA Písek, AM Písek, kn. 349, radní manuál 1738–1740, f. 35r; A. SEDLÁČEK, *Dějiny III*, s. 82.

34 SOKA Písek, AM Písek, kn. 375, opis záznamů z farní kroniky z let 1747–1893, pag. 44; A. SEDLÁČEK, *Dějiny III*, s. 85.

35 Jan ADÁMEK, *Pracoviště dějin středověku*, In: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2011, Písek 2012, s. 15; Jan KOUBA, *Pracoviště etnografie*, tamtéž, s. 17.

36 SOKA Písek, AM Písek, kn. 155.

37 SOKA Písek, AM Písek, kn. 350.

38 Podrobně popisuje A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 355–358, 423–424. Dále viz SOKA Písek, AM Písek, kn. 346, radní manuál 1736–1737, f. 72v; kn. 350, kniha nákladu na stavbu nové radnice 1738–1740.

39 SOKA Písek, AM Písek, kn. 349, radní manuál 1738–1740, f. 156r, zápis z radního sezení z 14. 1. 1740.

40 Tamtéž, f. 193r–205r.

41 SOKA Písek, AM Písek, kn. 38, kniha kšaftů černožlutá (1724) 1725–1747, f. 92r–95v, v DA sn. 113–117.

42 SOKA Písek, AM Písek, kn. 349, f. 205r, zápis z radního sezení z 1. 3. 1740.

43 SOKA Písek, AM Písek, kn. 136, kopiář 1735–1741, f. 238v–239r, zpráva písecké městské rady podkomořímu z 2. 3. 1740 o smrti primase K. A. Hanzlíka.

44 SOA Třeboň, Sbírka matrik, FÚ Písek, kn. 48, matrika zemřelých 1727–1745, f. 51v, v DA sn. 54: „*In Urbe, [Annis 1740.] 1. [Martii]. Mortuus est] Praenobilis D. Carolus Hanslik, Regiae Urbis Piseensis Primas et Inspector Emeritus Communitatis, Simul Districtus Prahensis Cassirius, provisus omnibus Sacramentis, Sepultus in Ecclesia Decanali in Cornu Epistolae extra Cancellos, aetatis suae 57 annorum. Legavit pro Ornatu Ecclesiae hujus Pontificali, Casula, Dalmaticis et Pluviali 500 fl.** Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny I*, s. 347–348.

45 SOKA Písek, AM Písek, kn. 349, f. 206v, zápis z radního sezení z 10. 3. 1740.

46 SOKA Písek, AM Písek, kn. 38, kniha kšaftů černožlutá (1724) 1725–1747, f. 92r–95v, v DA sn. 113–117. K Hanzlíkově závěti také viz Zdeněk DUDA, *Člověk, smrt a onen svět v čase baroka*, České Budějovice 2009, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, s. 15, 81, 94, 95, 103, 106, 107, 110, 113, 114; TÝŽ, *Písecký měšťténín Ondřej Toman na tomto a onom světě aneb poslední kšaftovní porřízení z doby baroka*, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2008, Písek 2009, s. 54.

47 SOKA Písek, AM Písek, kn. 138, kniha řečená Pia Causa aneb kniha fundací ořechové barvy 1727–1793, f. 117v–118r.

48 Toto téma vyčerpávajícím způsobem zpracoval J. ADÁMEK, *Arena Sancto-Joannae*, s. 19–27, 32–33, 42. Dále viz A. SEDLÁČEK, *Dějiny III*, s. 86; SOA Třeboň, Sbírka matrik, FÚ Písek, kn. 50, matrika zemřelých 1751–1764, f. 42v, v DA sn. 46.

49 Jan Pavel HILLE – Antonín SVOBODA, *Písecký hřbitov u Nejsv. Trojice*, Písek 1934, s. 7–8; Jaroslav KUDRNÁČ, *Pietní park (bývalý hřbitov u sv. Trojice). Památník města Písku. Dějinný doklad vývoje města od středověku do současnosti*, Písek 1985, s. 11; Jan ADÁMEK – Jiří FRÖHLICH, *Písecké náhrobníky z 13.–18. století*, Písek 1996, s. 6 a 30; SOKA Písek, Sbírka dokumentace PhDr. Jaroslava Kudrnáče, CSc. ke Svatotrojickému hřbitovu – Pietnímu parku – Památníku města Písek, fasc. 1, sig. I/3, korespondence mezi J. Kudrnáčem a Městským národním výborem v Písku z 5. 12. 1978 a 17. 9. 1979.

50 J. ADÁMEK – J. FRÖHLICH, *Písecké náhrobníky*, s. 30.

Císař František I. na návštěvě Písku roku 1810

JIŘÍ PEŠTA

Císař František se narodil 12. února 1768 ve Florencii jako syn velkovévody Petra Leopolda Toskánského (pozdějšího císaře Leopolda II.) a jeho manželky Marie Ludoviky. Zde byl po 16 let vychováván v italském duchu, než jej jeho strýc Josef II. povolal do Vídně, aby osobně dohlédl na jeho výchovu. Na rozdíl od strýce však František nebyl příznivcem novot, ale lpěl na tradičních konzervativních hodnotách. Po otcově smrti nastoupil roku 1792 na trůn jako římský císař František II., v téže roce byl korunován i na uherského a českého krále. Roku 1806 se vzdal koruny Svaté říše římské a vládl nadále jen jako rakouský císař František I., za nějž se prohlásil již roku 1804. Zemřel 2. března 1835 ve Vídni.¹

Císař velmi rád cestoval. Jen v letech 1816–1834 podnikl 67 cest, z toho 22 větších, celkový počet jeho cest je odhadován zhruba na 125. O svých cestách a navštívených místech si vedl podrobné zápisky, které zajímavě dokreslují i Františkovu povahu, především jeho pedantství a až puntičkářskou zálibu v detailech. Styl zápisků bývá obvykle poněkud neobratný a neuspořádaný, císař je totiž pořizoval již během cesty.² Uchovávány jsou v Domácím, dvorském a státním archivu ve Vídni ve fondu Dvorní cesty (Hofreisen).³

Jednu z větších cest František I. vykonal i na jaře roku 1810, jenž byl pro něj a jeho říši velmi nepříznivý, až kritický. V důsledku porážky rakouských vojsk v bitvě u Wagramu ve dnech 5. a 6. července 1809, znojemského příměří z 12. července a mírové smlouvy, kterou v Schönbrunnu 14. října toho roku František I. uzavřel s francouzským císařem Napoleonem I. Bonapartem, přišlo Rakouské císařství o území s přibližně 3,5 miliony obyvatel, mj. muselo odstoupit Tyrolsko, Vorarlbersko, Salcbursko s Berchtesgadenem a Innskou čtvrtí, Trident, Brixen, Gorici, Terst, Fiume, část Korutan, Kraňska a Chorvatska, Západní Halič s Krakovem a Tarnopol. Dále se

zavázalo zaplatit Francii válečné kontribuce ve výši 85 milionu zlatých a snížit stav své branné moci na 150 tisíc mužů. Stalo se tak mocností druhého řádu.⁴ Aby to nestačilo, císařova dcera Marie Luisa (1791–1847) byla 1. dubna 1810 na zámku Saint-Cloud a den nato v kapli v Louvru provdána za Napoleona I. Bonaparta, i když se proti tomuto pragmatickému sňatku ostře stavěla Františkova třetí manželka Marie Ludovika (1787–1816). A ani císař nebyl ze svého nového zetě, jenž jej familiárně oslovoval Papa François, příliš nadšen.⁵ Kvůli získání prostředků na uhrazení francouzské kontribuce musel být mimochodem již 19. prosince 1809 vydán dvorský dekret nařizující obyvatelstvu českých a rakouských zemí rekvizice předmětů ze stříbra a pozlaceného stříbra (s přesně vyjmenovanými výjimkami), jenž nejcitelněji dopadl na kostely a církevní instituce.⁶

Obr. 1 | Portrét Františka I., císaře rakouského a krále uherského a českého, rytina Jana Berky na frontispice knihy „Nejnovější Kronika a věrná Poselkyně starožitného a nového národu Českého, od počátku prvních knížat Českých až do panování Jeho císa. král. milosti Františka I. Vydaná od Františka Antonína Pabsta...“. Díl první, Praha 1812. Knihovna Prácheňského muzea v Písku, sig. L. 27737.

Záhy poté, co se jeho nejstarší dcera stala francouzskou císařovnou, se František I. vydal na cestu do Čech, jeho hlavním cílem byla Praha. Jízda z Dolního Rakouska neproběhla bez komplikací, u Sudoměřic u Tábora měl císařův kočár nehodu. Do hlavního města Království českého císař dorazil 11. května 1810, tři dny po něm následovala císařovna Marie Ludovika. Ubytování byli na Pražském hradě, jenž stál Františkovi v jeho zápiscích jen za pět slov: „Zámek je v dobrém stavu.“ V předvečer svátku sv. Jana Nepomuckého 15. června císař projížděl slavnostně osvětleným městem, u světcovy sochy na Karlově mostě se také ve vší zbožnosti pomodlil. Oba manželé uctili světce i u jeho hrobu ve Svatovítské katedrále, na přání císařovny byla po pět dní veřejně vystavena schránka s jeho ostatky. V Praze panovník pilně navštěvoval státní úřady, školské, církevní, zdravotní a sociální ústavy, vojenské objekty, ale i památky, zahrady, obory a také věznici a špinhaus. Před svým odjezdem z Prahy nechal mezi chudé rozdělit 6000 zlatých, stejnou částku určil pro pražský chudobinec, dále věnoval po 2000 zl.

na podporu slepců a pro sirotčinec, po 1000 zl. voršílkám a alžbětinkám a 500 zl. Milosrdným bratřím.⁷ Prezidium gubernia bylo 28. května instruováno, aby mezi veřejnost šířilo zprávy o císařově dobročinnosti a projevech živé lásky obyvatel Čech ke svému mocnáři, aby se tak zapomnělo na sudoměřickou nehodu a špatný zdravotní stav císařovny.⁸ Marii Ludoviku trápily souchotě, pražská společnost ji také příliš neuspokojovala, ve městě sice bylo mnoho šlecht, ale málo zábavy. Na adresu svého o dvacet let staršího chotě si soukromě postěžovala, že jeho jedinou radostí je trávit dvě, tři hodiny denně na kopcích, mezi skalami a na bahnitých cestách, a nemůže tak pochopit, proč to nezvládne ona ve svých 22 letech.⁹ Císař si mimochodem žádné velké oslavy v Praze nepřál, neboť podle jeho slov dobří a věrní Čechové museli během poslední války beztak vynaložit mimořádné oběti. Na druhé straně se však nestavěl proti pořádání soukromých bálů.¹⁰

Pečlivě se také připravovala císařova zpáteční cesta z Prahy přes Čechy do Dolních Rakous. Její organizační zajištění měl na starost nejvyšší purkrabí Josef František hrabě Wallis z Carighmainu (1767–1818), jenž stál v letech 1805–1810 v čele českého gubernia a jenž roku 1811 jako prezident dvorské komory neblaze proslul vyhlášením státního bankrotu.¹¹ Čilou korespondenci již od dubna udržoval hlavně s hejtmany Berounského, Rakovnického, Prácheňského a Budějovického kraje, dojednávaly se podrobnosti ohledně nutných zastávek na přepřahání koní, oběd a přenocování, vybíraly se vhodné silnice a cesty, zjišťovaly se vzdálenosti mezi jednotlivými zastávkami.¹²

O přípravách Wallis průběžně informoval nejvyššího komorníka Rudolfa hraběte Bruntálského z Vrbna (1761–1823), jenž císaře na jeho cestě doprovázel¹³ a jenž byl také jeho blízkým důvěrníkem. Hrabě Vrbna¹⁴ se zřejmě výrazně podílel i na výběru navštívených míst, hned tři z nich se totiž nalézaly na jeho panstvích. Krajské hejtmany rovněž Wallis 27. května seznámil s císařovým požadavkem, aby na místech,

Obr. 2 | Rudolf hrabě Bruntálský z Vrbna (1761–1823), pán na Hořovicích, Komárově, Valdeku a Jincích, císařský tajný rada a nejvyšší komorník, velkokříž Řádu svatého Štěpána a čestný prezident Královské české společnosti nauk, na rytině z roku 1806. Zdroj: Wikimedia Commons.

kudy bude projíždět, nehrály žádné hudby, trubky, bubny, nebyly rozhazovány květiny a odpalovány rány z hmoždířů, hlavně proto, aby se neplašili koně. Srdečné projevy na přivítanou od městských obyvatel a venkovanů ale byly přípustné.¹⁵ Realita však byla poněkud jiná, vítání panovníka bez střelby z hmoždířů bylo prostě nemyslitelné.

Pro první tři dny cesty byly stanoveny tyto zastávky na přepřah koní, obědy, večere a noclehy. (Udávané vzdálenosti jsou jen přibližné, odpovídají stavu komunikací ze 40. let 19. století.)¹⁶

4. června: Praha » přepřahací zastávka Dušníky » přepřahací zastávka Beroun » přepřahací zastávka Zdice » polední a přepřahací zastávka Hořovice » noční zastávka Příbram. Celkem cca 82 km.

5. června: přepřahací zastávka Příbram » polední a přepřahací zastávka Milín » přepřahací zastávka Orlík nad Vltavou » přepřahací zastávka Mirovice » noční zastávka Písek. Celkem cca 58 km (bez započtení císařových cest z Příbrami na Svatou Horu a Březové Hory).

6. června: přepřahací zastávka Písek » přepřahací zastávka Vodňany » přepřahací zastávka České Budějovice » polední a přepřahací zastávka Kaplice » přepřahací zastávka Benešov nad Černou » noční a přepřahací zastávka Pohoří na Šumavě. Celkem cca 103 km.¹⁷

Císařovna měla vlastní program, 5. června se odebrala do Karlových Varů,¹⁸ kde se den nato potkala s Johannem Wolfgangem Goethem, poprvé a ne naposledy, a kde setrvala až do 22. června. Poté se přesunula do lázní v Teplicích, svou návštěvou poctila také Jihlavu, Brno a Kroměříž a 20. srpna již byla uvítána na zámku Laxenburg u Vídně.¹⁹

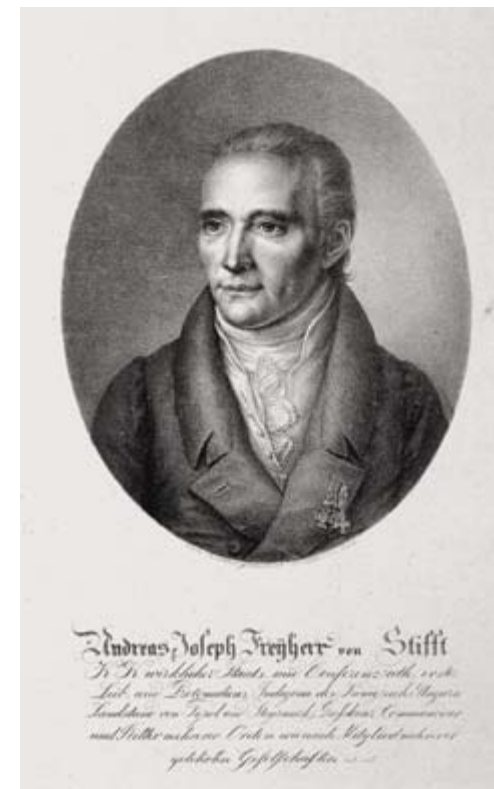
Císařův průvod vyjel z Prahy od Strahovské brány na Pohořelci²⁰ v pondělí 4. června v šest hodin ráno.²¹ Tvořilo jej šest kočárů, první dva tažené šestispřežím, další čtyři čtyřspřežím. V prvním kočáru jel císař, nejvyšší komorník Rudolf z Vrbna a dva lokajové, ve druhém služebnictvo nejvyššího komorníka, ve třetím císařův pobočník generálmajor Johann von Kutschera,²² jeho sluha a také mistr kolářský, nepostradatelný kvůli údržbě a opravám kočárům, ve čtvrtém kabinetní sekretář, kabinetní oficiál a dva sluhové, v pátém císařův osobní lékař Andreas Josef von Stifft,²³ dva sluhové a uklízeč pokojů a v šestém cestovní účetní a pokladní sluha. Prameny se nezmiňují o vojenském doprovodu, císař ale při domácích cestách jezdíval i bez něj. Samostatně „operovaly“ ještě dva kuchyňské kočáry, každý tažený šesti koňmi. Posádka prvního kočáru připravovala obědy, osazenstvo druhého kočáru mělo na starost večerní polévky. První kuchyňský kočár měl podle instrukcí už 3. června vyjet z Prahy do Hořovic, kde mělo jeho osazenstvo následujícího dne uvařit oběd. Hned po něm měl 4. června vyrazit do Milína, kde měl být oběd 5. června,

a poté do Kaplice, kde byl oběd plánován na 6. června. Druhý kuchyňský kočár měl z Prahy rovněž odjet 3. června a pokračovat až do Příbrami, kde měla být večer připravena polévka. Ihned poté měl kočár ještě v noci 4. června vyrazit do Písku, odkud měl po polévce večer 5. června jet až do Pohoří na Šumavě, kde bylo 6. června plánováno poslední císařovo přenocování na území Čech. Itineráře pro oba vozy byly k dispozici i pro rakouské území.²⁴

Orientaci v krajině císaři umožňovaly rukopisné statistické popisy míst, jimiž projížděl nebo která mohl vidět ze svého kočáru po levé či pravé straně. Šlo vlastně o cestovní průvodce, jež mu byly předávány pravidelně před každou jeho cestou.²⁵ Tyto popisy „v osmerkovém formátu, pěkně napsané, svázané v tuhých deskách“ dostaly za úkol vyhotovit příslušné krajské úřady. Již 30. května také Wallis berounskému krajskému hejtmanovi Platzzerovi²⁶ potvrdil, že jeho statistický popis již odevzdal císaři.

Prácheňský a budějovický hejtman měli statistické popisy předat na hranicích svých krajů, kde také měli očekávat císařův příjezd.²⁷ Sešity s těmito popisy vytvořené pro potřeby císařovy cesty po Čechách v roce 1810 jsou uloženy ve zmíněném fondu Dvorní cesty a představují velmi zajímavý pramen k dobové topografii.²⁸ Obvykle přinášejí stručnou charakteristiku míst na trase a jejich příslušnost ke konkrétnímu panství, lokality pamětihodné svou historií i přítomností jsou pojednány podrobněji.

Ještě pozoruhodnějším pramenem jsou císařovy osobní zápisky, v nichž si František I. zaznamenal své dojmy z návštěvy Prahy a následné cesty po Čechách a Rakousku v roce 1810. Dochovaly se ve dvou exemplářích, jež jsou opět deponovány ve fondu Dvorní cesty. Prvním je císařův autograf,²⁹ druhým jeho soudobý krasopisný opis, jenž byl pořízen některým dvorským úředníkem a jenž je užitečnou pomůckou při čtení některých nejasných pasáží v panovníkově

Obr. 3 | Osobní lékař Andreas Josef von Stifft (1760–1836), jeden z členů císařova doprovodu při jeho cestě po Čechách roku 1810, na litografickém portrétu z roku 1822. Zdroj: Wikimedia Commons.

dosti zběžném rukopisu.³⁰ Zpřístupnění části císařových zápisků, jež se týká jeho návštěvy Písku, je také jedním z cílů tohoto článku.

První větší zastávkou na trase byl ráno 4. června Beroun, kde se císař nejvíce zajímal o projekt nového mostu přes Berounku, důkladně si také prohlédl piaristickou rezidenci a školy na Plzeňském předměstí. Na každém kroku jej provázelo „vyzvánění všech zvonů ze zvoníc, hřmění hmoždírů a hlahol trub a uherských bubnů“, jen nákup 28 liber (16 kg) střelného prachu vyšel městskou pokladnu na 76 zlatých 36 krejcarů a zapůjčení a doprava hmoždírů na 3 zl. 36 kr.³¹ Z Berouna císaře také provázeli nejvyšší purkrabí Wallis, jenž se ale již po obědě v Hořovicích vrátil do Prahy, a také krajský hejtman Platzer. Jak dokazují císařovy zápisky, nejvíce jej nadchla návštěva moderních podniků na výrobu a zpracování železa v Komárově, Hořovicích a Jincích, jež patřily jeho průvodci Rudolfovi z Vrbna.³² Františkovu zálibu v botanice a hudbě³³ nadmíru uspokojila i prohlídka Hluboše, jejíž majitel Anton Hochberg baron z Hennersdorfu při svém zámku roku 1806 založil obdivovanou botanickou zahradu s jedinečným skleníkem a ananasovým domem. Pozoruhodné byly i sbírky semen, hmyzu a hracích strojů, mezi nimi v první řadě orchestrion vydávající „tóny od nejtiššího pianissima až po hlučnou janičárskou hudbu“, jenž podle císařových zápisků zhotovil sám baron Hochberg.³⁴ Příjezd císaře do cíle prvního dne jeho cesty ohlásily kolem osmé hodiny večerní opět

palby z hmoždírů odpalovaných v Příbrami, Březových Horách a na Svaté Hoře. Kolem deváté hodiny večerní se na uvedených místech rozsvítily tisíce světél, tato iluminace i střelba z hmoždírů trvala přes půlnoc. Císař byl ubytován v příbramské arcibiskupské rezidenci (Zámečku – Ernestinu), před níž se shromáždili horníci, kteří „za noční tmy svými lampami vytvářeli rozličné figury“.

V úterý 5. června okolo osmé hodiny ranní císař za zvuku výstřelů z hmoždírů a hlaholu zvonů vystoupal pěšky po krytých schodech na Svatou Horu. Mši pro něj sloužil probošt Jáchym Čejka z Olbramovic, jenž císaře již 18. května při osobní audienci v Praze poprosil, aby proslulý svatohorský stříbrný oltář a jiné kostelní cennosti byly ušetřeny rekvizicí. Po bohoslužbě se císař vyjádřil, „že si přeje, aby stříbrný oltář Divotvůrkyně zůstal zachován, bylo by skandálem, kdyby svatyně Divotvůrkyně byla zbavena své ozdoby“. Díky úsilí probošta Čejky tak stříbrný oltář a některé další předměty z drahých kovů unikly roztavení a zůstaly na Svaté Hoře. O deváté hodině se císař opět pěšky vrátil do města.³⁵ Doly na stříbro a olovo, na jejichž prohlídku se vydal po snídani,

Obr. 4 | Veduta královského krajského města Písku na tovaryšském vysvědčení, jež byla tištěna v písecké tiskárně Josefa Jana Vetterleho z Wildenbrunnu a jejichž nejstarší známé exempláře pocházejí z roku 1814. Médrytinu vyryl Jan Berka (1759–1838) podle předlohy Františka Starka (1778–1856), jenž také k císařově návštěvě Písku v roce 1810 vytvořil ozdobné oslavné transparenty. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 985, sig. C 200, vysvědčení pro krejčovského tovaryše Tomáše Klousara z Mirotic z 12. dubna 1818.

jej zřejmě z celé Příbrami zaujaly nejvíce. Lze tak soudit z podrobného popisu, který jim věnoval. Po obědě v Milíně císař před Chrašticemi překročil hranice Prácheňska, kde jej očekával prácheňský krajský hejtmán Jan Mořic Nussbaumer,³⁶ jenž v průvodu vystřídal svého berounského kolegu Platzera. Přes Chrašticíky, Zalužany a Kožlí panovník dorazil na Orlík nad Vltavou, kde se mu líbil zámek i romantické okolní lesy, sady a skalnaté břehy nad řekou.³⁷ Majitel orlického panství Karel Filip I. ze Schwarzenbergu (1771–1820), jenž v té době zastával úřad vyslance v Paříži, však přítomen nebyl, stejně jako jeho rodina. Do tragického pařížského bálu, při němž 2. července uhořela Karlova švagrová Pavlína ze Schwarzenbergu, zbýval necelý měsíc.³⁸

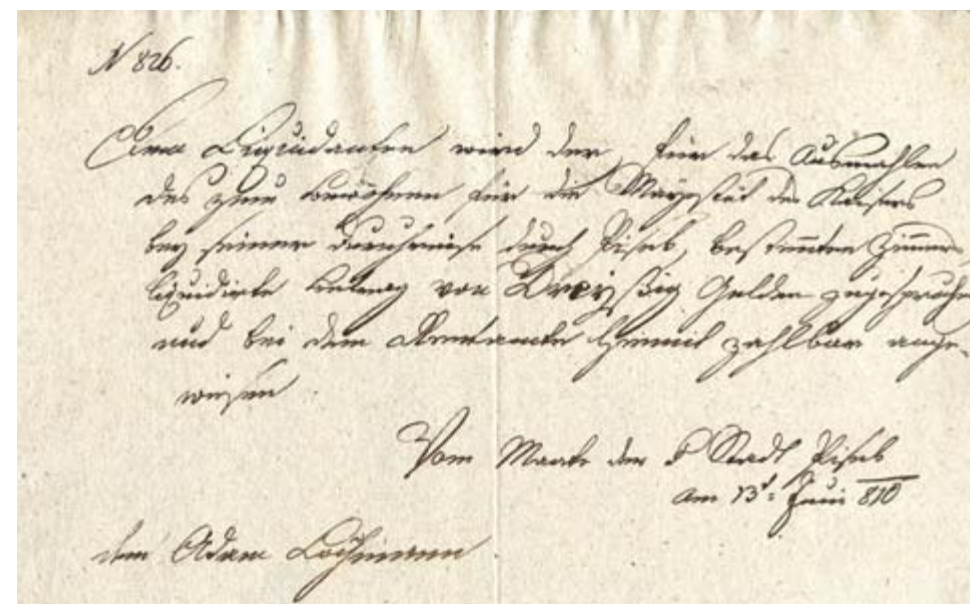
Z Orlíku císařův průvod pokračoval přes Staré Sedlo, Probulov, Laziště, Nový Dvůr, Čimelice, Mírotice, Radobytce, Novou Ves a Čížovou do Písku. Tato trasa byla krajským úřadem a gubernií vybrána ze tří navrhovaných variant. Nebyla sice nejkratší, ale vzhledem k aktuálnímu stavu cest se jevila jako nejméně problematická a nejlépe průjezdná. Na vylepšení cest se také až do císařova příjezdu velmi intenzivně pracovalo.³⁹ Písecký magistrát byl o přesném datu císařova příjezdu vyrozuměn 23. května přípisem krajského úřadu, jenž mu také uložil, aby byly vyspraveny silnice na píseckém panství, kudy bude panovník projíždět. K tomu účelu byli povoláni vesničtí poddaní, kteří měli vykonat všechnu ruční práci i jízdy s potahy.⁴⁰

Přípravy k uvítání císaře ale probíhaly již dříve. Písecký truhlář Matěj Jakš⁴¹ po dva týdny stával na Velkém náměstí, pravděpodobně v jeho severní části, mohutnou slavobránu („*Triumph Pforte*“); poslední dva dny se muselo pracovat i během nocí. Vypomáhali mu tři tovaryši a také manželka Anna,⁴² „*kteřá nás při tom podržela, nosila a míchala barvy a také natírala*“. Pro sebe si Jakš za práci naučtoval 44 zlatých, pro tovaryše 84 zl. a pro ženu 15 zl., v odůvodnění doslova napsal: „*Byla to tak těžká práce, že jsme kvůli rychlosti museli riskovat své zdraví a nemohli se šetřit*.“ Celkové náklady za bránu vyčíslil na 227 zlatých, dřevo bylo městem poskytnuto zdarma. K sestavení brány bylo použito 2340 prkenných hřebíků a 1300 šindelových hřebíků, k jejímu nabarvení bylo třeba 11 liber (6 kg) červené barvy k mramorování, 26 liber (14,5 kg) křídly, 14 soudků kuchyňských sazí, 5 žejdlíků kořalky k rozmíchání černé barvy, 8,5 libry (4,8 kg) klihu, 8 liber (4,5 kg) zelené hlínky a k natření galerie 8 lotů (140 g) žluté hlínky, stejné množství běloby a půl lotu (8,75 g) rumělky. Slavobrána byla ukotvena pomocí osmi silných želez zatlučených do země. K ozdobě slavobrány i městských prostranství byly také zhotoveny tehdy oblíbené pyramidy, k jejichž připevnění bylo zapotřebí 48 šroubovacích skobek a 24 háčků.⁴³

Sklářský mistr Jan Plechinger⁴⁴ z Arnoštova u Volar poslal 28. května po poslu do Písku 1034 skleněných lamp („*Ampel*“ či „*Lampen*“), a sice 270 křídových (bílých), 208 zelených, 292 modrých a 264 červených v celkové ceně 76 zlatých 20 krejcarů. Lampy byly použity k nočnímu osvětlení města, k jejich upevnění vyrobil zámečník František Roškota⁴⁵ speciální drátěná oka.

Několik skleněných koulí modré, červené a žluté (!) barvy bylo také upevněno na velkou slavobránu. Na slavobráně v jakési keramické urně, dodané hrnčím Josephem Svobodou,⁴⁶ rovněž spočívala železná „*puma*“ neb „*bomba*“, kterou vytvořil písecký hamerník Bartoloměj Steiner⁴⁷ a do níž zámečník Roškota vyvrtal díru. Puma byla naplněna lihem („*Weingeist*“), jenž po dobu císařovy návštěvy hořel a dotvářel tak celkovou iluminaci města.⁴⁸

Slavobrána a městské domy byly také ozdobeny papírovými transparenty s oslavnými kaligrafickými nápisy, jejichž autorem byl magistrátní kancelista František Stark,⁴⁹ a výtvarnými dekoracemi od místního malíře Jana Adama Lochmana z Gamsenfelsu.⁵⁰ Ten podle vyúčtování namaloval c. k. orla (přísně vzato orlici) se znakem a nápisovým transparentem na radnici, orla a velký c. k. znak na slavobránu, dále čtyři transparenty s c. k. orlem ve žlutém poli, čtyři rohové růže na ozdobných pásech (vlysech), dvě koruny, dvě říšská jablka, čtyři krátké a dva dlouhé pásy s listovým, čtyři rohové kusy s palmami, vavřínovými ratolestmi a dvěma meči a dvěma žezly uprostřed, osm dlouhých pásů s rozetami na sloupy, dvanáct o něco kratších pásů s rozetami na podstavce a čtyři lvy v rudém poli. Šedým mramorováním také ozdobil hlíněnou urnu, v níž byla umístěna zmíněná puma. Za práci a materiál požadoval celkem 99 zlatých 16 krejcarů, posléze své výdaje zredukoval na 88 zl. 46 kr. Dalších 30 zlatých obdržel za vymalování jednoho pokoje

Obr. 5 | Účetní kvitance z 13. června 1810 na 30 zlatých pro malíře Jana Adama Lochmana z Gamsenfelsu „za vymalování pokoje určeného k obývání pro Veličenstvo císaře při jeho průjezdu Pískem“. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, kart. 439, sig. B-I 76.

v budově krajského úřadu zvané U Zlatého kříže, v němž měl přenocovat císař. Třicet loktů (cca 18 metrů) papírových girland na bránu zhotovila měšťanka Brychtová.⁵¹

Císař do Písku dorazil o večerních hodinách 5. června,⁵² v ústretu mu vyjelo čtrnáct měšťanů na koních, jež si ovšem museli vypůjčit od poddaných z vesnic na píseckém panství za nemalou částku 28 zlatých.⁵³ Inu, reprezentace něco stojí. Podle všeho šlo o členy městské gardy, jak naznačuje pozdější zápis v pamětní knize městského ostrostřeleckého sboru: „*Roku 1810 dostalo se jim té znamenité cti, že směli vstříc vyjetí císaři Františkovi ve vší zbroji se jemu ukázati, a i když z Písku odjel, jej vyprovázeli.*“⁵⁴ Císaře vítalo slavnostně osvětlené a vyzdobené město a pochopitelně i střelba z hmoždírů, které si písecká obec zapůjčila ze Štěkně a Drhově. Obsluhovali je zámečníci František Roškota a Tomáš Mácha,⁵⁵ který také jeden z poškozených hmoždírů musel opravit. Roškotovi, který podle svého udání při střelbě spálil celou nůši uhlí, pomáhali dva tovaryši a jeden učedník, Mácha měl k ruce jednoho pomocníka a dvanáct chlapů „*k tahání a držení kousku*“. Spotřebováno bylo celkem 28 liber (15,7 kg) střelného prachu v ceně 84 zlatých.⁵⁶

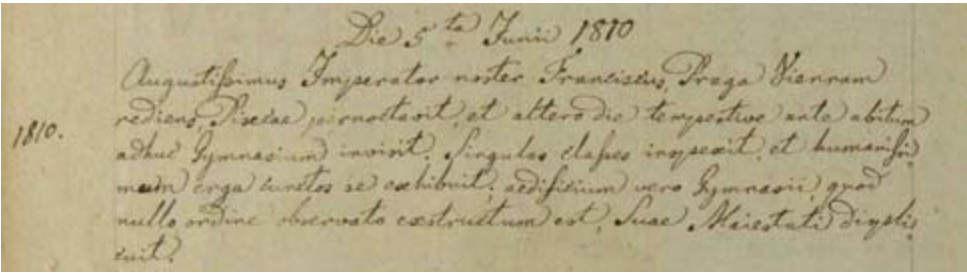
Obr. 6 | Zaniklá úřední budova na jižní straně Velkého náměstí, jež byla postavena roku 1812 a v níž až do poloviny 19. století sídlil prácheňský krajský úřad. Původní podoba domu U Zlatého kříže, jenž stával na tomto místě a jenž byl od roku 1759 sídlem krajského úřadu, není známa. Právě v tomto domě z 5. na 6. června roku 1810 přenocoval císař František I. Státní okresní archiv Písek, Sbírka fotografií, kart. 14, poř. č. 23.

O císařovo pohoštění se podle guberniálních propozic měla postarat posádka jednoho z kuchyňských vozů, jež mu v Písku, zřejmě na krajském úřadě, měla připravit večerní polévku. Písecká měšťanka Marie Axamitová (1817–1909) však ve svých pamětech s odvoláním na svou babičku Marii Mlsovou (1764–1836) zaznamenala, že císař navštívil i sousední hostinec U Bílé růže: „*Dále byla bílá růže (...) Pak to patřilo Růžičkovům. Byl to hostinec, že tam také byl za válek Císař František. Babička už prý tam tehda vařila. Když jsem byla malá ještě, jsem tam chodila s babičkou, byl to ještě vznešený hostinec, jak si mohu teď představit, nebo jsme každý den škubaly všelijaké ptáky divoké, koroptve, kvíčaly, lysky, dle toho bažanty, divoké kachny. Já už jsem se naučila znát všelijaké ptáky jako dítě.*“⁵⁷ Zprávu Axamitové v zásadě potvrzuje i vyúčtování císařovy návštěvy, podle nějž byly Dominiku Růžičkovi, majiteli hostince U Bílé růže,⁵⁸ vyplaceny 2 zlaté jako doplatek za dvě husy „*pro císařskou kuchyni*“ a 1 zlatý za čtyři raky. Císařský kuchyňský vůz odjel z Písku v noci z 5. na 6. června, až do Vodňan jej doprovázeli dva písečtí poslové.⁵⁹

Zatímco císař nocoval v krajském úřadu, jenž stával na jižní straně Velkého náměstí na místě dnešní Komerční banky, vybraní měšťané a pravděpodobně i vojáci z místní posádky⁶⁰ střežili město. V pohotovosti bylo rovněž několik měšťanů u požárních stříkaček a 27 tesařů s háky pro případ, že by kvůli množství hořících světel v městě vypukl požár. Další měšťané dohlíželi přímo na světla, začouzené skleněné lampy čistila manželka radničního sluhy. Po Písku bylo rozmístěno celkem 1095 lamp, v nichž se spotřebovalo 153 liber (86 kg) lněného oleje v ceně 153 zlatých. Knoty byly bavlněné. Písecká obec rovněž zakoupila 50,25 liber (28 kg) obyčejných svící k osvětlení všech obecních budov a domů nejhudších měšťanů, 10,5 libry (5,9 kg) stolních svící do radnice, 5,75 liber (3,2 kg) voskových svící pro císařův doprovod a 10 liber (5,6 kg) nejkvalitnějších litých voskových svící do krajského úřadu, kde pobýval císař, vše za 108 zlatých 19,75 krejcarů. Během noci byly také promazány nápravy a kola císařských kočárů, 10 liber hovězího loje vyšlo na 13 zlatých 20 krejcarů.⁶¹

Po ránu 6. června se císař vydal na obhlídku píseckých úřadů, vojenských objektů a škol. Po krajském úřadu v domě U Zlatého kříže navštívil kasárna c. k. pěšího pluku č. 25 De Vaux

Obr. 7 | Zápis o císařově návštěvě roku 1810 v pamětní knize píseckého gymnázia. Státní okresní archiv Písek, Gymnázium Písek, sig. I/1, pag. 10.

zbudovaná v severní části hradu a vojenský špitál s lékárnou, jenž se nalézal těsně u Otavy přibližně v prostoru pod dnešní restaurací U Kamenného mostu.⁶² Prošel si písecké gymnázium, jež bylo tehdy umístěno v domě čp. 76 na Malém (Alšově) náměstí.⁶³ Jeho budovu, která stávala v levé části nynější městské knihovny, označil za celkem dobrou. Jiný dojem si však z císařovy návštěvy odnesl pisatel gymnaziální kroniky: „Dne 5. června 1810 náš nejvznešenější císař František, vracející se z Prahy do Vídně, přenocoval v Písku a následujícího dne v čase před odjezdem ještě navštívil gymnázium. Prohlédl si všechny třídy a prokázal, že je ke všem nanejvýš laskavý. Budova gymnázia, jež byla postavena bez zachování jakéhokoli řádu, se však Jeho Veličenstvu nelíbila.“⁶⁴ Jako vyložené špatná se však císaři jevila budova normální (hlavní) školy na Bakalářích u kostela, která ovšem svému účelu sloužila až do poloviny 19. století.⁶⁵ Mnohem více jej uspokojila prohlídka plukovního výchovovacího ústavu, jenž se nalézal na Velkém náměstí v obecním domě čp. 1 zvaném „Kompanie“ či „Štíft“ a v němž se na důstojnickou dráhu připravovali mladí hoši.⁶⁶ Prohlédl si kriminální vězení, zřízené ve zrušeném dominikánském klášteře,⁶⁷ a to pravděpodobně

Obr. 8 | Domy na východní straně Velkého náměstí na snímku z počátku 20. století. V nejvyšším domě se štítem (čp. 1) se nalézal vojenský výchovavací ústav, jeden z cílů císařovy návštěvy. Státní okresní archiv Písek, Sběrka fotografií, kart. 27, poř. č. 58.

mnohem důkladněji než městskou radnici. Zastavil se zřejmě i na faře. Hlavním průvodcem po městě mu podle všeho byl magistrátní radní a pozdější purkmistr Karel Kellner.⁶⁸ Nejvyšší purkrabí Wallis totiž 18. června požádal krajského hejtmána Nussbaumera, aby Kellnerovi tlumočil císařovo zvláštní poděkování.⁶⁹ Naopak na adresu Nussbaumera se panovník později vyjádřil dosti nelichotivě, označil jej „za velmi průměrného, slabého“.⁷⁰ Z Písku si císař odvážel vcelku pozitivní dojmy, dokládá to i následující překlad jeho osobních cestovních poznámek. (Špičaté závorky označují přeškrtnutý text, do hranatých závorek jsou vložena upozornění na gramatické zvláštnosti a chyby a také rozepsání zkratk.)

„Písek. Pěkné město s velkým náměstím na vyvýšenině na pravém břehu <Volyně> Otavy, přes níž jde kamenný velký most. Velká jednopatrová radnice je zde na náměstí, poté městský jednopatrový dům, v němž je krajský úřad. V prvním patře bydlí krajský hejtman, má sedm pokojů a platí jen 66 zlatých roční činže. V přízemí je úřad se dvěma klenutými pokoji, v prvním jsou spisy, ve druhém menším pracují úředníci. Krajský hejtman úřaduje ve svém bytě.

V bývalém dominikánském klášteře jsou zbudována kriminální vězení, magistrát je celý zkoušený a má kriminální působnost pro celý Prácheňský kraj. Je zde pět radních, purkmistr referuje sám, jak pravil ex diligentia.“

Jsou zde dvoupatrová velká kasárna s dobrými pokoji, ale s mnohými dřevěnými prvky, takže požární nebezpečná. V nich jsou uloženy čtyři setniny. Uvnitř ve dvoře jsou dřevěné podpírané chodby, kdyby se zbudovaly zděné, pomohlo by to. Na jedné straně dvora je malá, pouze jednopatrová budova, kdyby se stavělo zde, tak by se sem mohli umístit důstojníci nebo ještě více vojenských oddílů. Pod zemí jsou v suché místnosti plukovní zásoby. V kasárnách není žádný důstojník.

Za branou pod kasárnami je vojenský špitál, sestává z pěti až šesti čistých, ale nízkých pokojů a z čisté lékárny. Je ale vlhký, protože se nalézá u <Volyně> Otavy.

Gymnázium na malém náměstí, obsazené zčásti světskými, zčásti duchovními učiteli, na němž studuje 180 mladíků. Sestává ze tří školních místností v přízemí, dvou v prvním patře a jedné velké místnosti k bohoslužbě. Budova je městská, celkem dobrá, učí se v ní mladí lidé ve věku od 16 do 18 let. Mnozí z nich se chtějí stát duchovními.

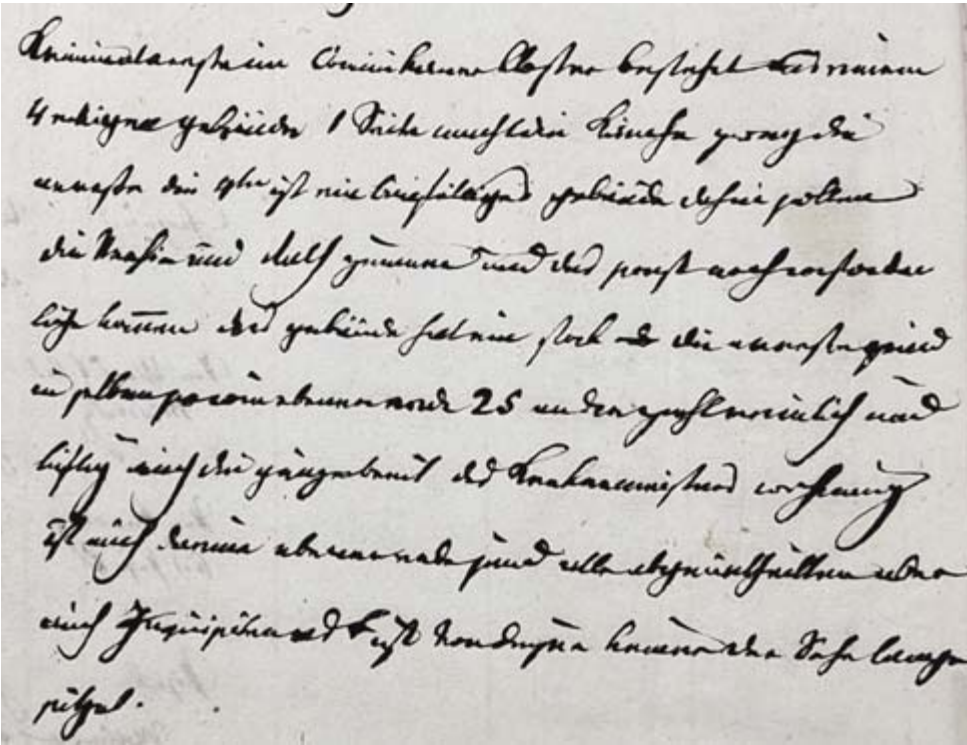
Je zde fara, na níž je farář a dva kaplani a jeden kooperátor. Má 6000 duší.

Normální školy jsou ve špatné budově u kostela, studuje zde dvě stě mladých lidí. Dívky jsou odděleny od chlapců.

Vychovávací dům pluku De Vaux je na velkém náměstí v jednopatrovém městském domě, za nějž pluk městu platí 70 zlatých roční činže. V horním patře jsou tři dobré ložnice, v přízemí jídelna a učebna. Chlapci vypadají dobře, postele jsou dobré, vše čisté, dostávají dobročinné dary, ten vychovávací dům ani nemá mnoho dluhů. Píší obstojně, doprava a trochu doleva a docházejí do normálních škol.

Kriminální vězení v dominikánském klášteře sestává z budovy o čtyřech stranách; jednu stranu tvoří kostel, dvě strany vězení, na čtvrté straně je chatrná budova, tam mají přijít vyslyšací a radní místnosti a dále ještě to, co bude zapotřebí. Ta budova má jedno patro, v němž jakož i v přízemí jsou žaláře v počtu dvaceti pěti, čisté a vzdušné, také chodby jsou široké, uvnitř je rovněž žalárníkův byt. V přízemí jsou všichni odsouzenci, ale také vyšetřovanci, mezi nimiž není nikdo, kdo by seděl příliš dlouhou dobu.

Radnice je na velkém náměstí, pěkná a má být dobrá uvnitř, také magistrát a všechny jeho věci jsou prý v pořádku. Depozita, stejně jako uložené věci kriminálních jsou na těžce radnici. Když jsou vyslyšcháni, musí na ni být přivedeni z vězení přes náměstí.

Obr. 9 | Vlastnoruční zápisky císaře Františka I. o píseckém kriminálním vězení, osobně prohlédnutém dne 6. června 1810. Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Hausarchiv, Hofreisen, kart. 19, sig. AT-OeStA/HH-StA HausA Hofreisen 19-5, příloha č. 98.

Město si stojí dobře, má nemovitosti, daně zčásti platí za své měšťany, vyplácí svůj magistrát až na aktuára, jenž je placen z kriminálního fondu, a má ještě čistý příjem 70 000 zlatých ročně.“

Originální německé znění císařových zápisků je zařazeno na konci tohoto článku v příloze č. 1. Pro zajímavost byl připojen i přepis a novodobý překlad statistického popisu Písku, jenž pro císařovu osobní potřebu vypracoval prácheňský krajský úřad a jenž mimo jiné dokládá převahu českého jazyka nad němčinou ve městě (přílohy č. 2 a 3).

Císařova krátká návštěva vyšla městskou pokladnu podle závěrečného vyúčtování z 13. června na 1028 zlatých 43 krejcarů. Ještě během roku 1811 se ale na magistrát obraceli měšťané se žádostmi o uznání a proplacení svých pohledávek, většinou úspěšně, takže celkové výdaje narostly minimálně na 1115 zl. 2,75 kr. Největší položky představovaly stavba slavobrány (20 %), nákup lněného oleje do lamp (14 %), práce malíře Lochmana (11 %) a zámečníka Roškoty (117 zl. 52 kr. – 11 %), pořízení svící (10 %), střelného prachu (7,5 %) a skleněných lamp (7 %) a odměna kancelistovi Starkovi za vytvoření transparentů (33 zl. 57 kr. – 3 %).⁷²

Z Písku císař se svým průvodem vyjížděl s čerstvými poštovskými koňmi, jeho cesta vedla přes Semice, Tálín, Žďár, Protivín a Radčice do Vodňan, kde byl plánován další přepřah.⁷³ Jak již bylo zmíněno, až k hranici píseckého panství, která probíhala za Novým Dvorem, jej na koních doprovázeli městští gardisté. Z Vodňan císař pokračoval přes Újezd, Lékařovu Lhotu, Sedlec, Pištín, Česnovice, Čejkovice, Haklovy Dvory, Remlovy Dvory, Čtyři Dvory, České Budějovice, Včelnou, Kamenný Újezd, Holkov, Velešín, Netřebice, Kaplici, Blansko, Hradiště, Ličov, Benešov nad Černou, Kuří, Lužnici a Pohorskou Ves do Pohoří na Šumavě, kde byl nocleh.⁷⁴ Ve čtvrtek 7. června přešel do Weitry, odkud se ale ještě vrátil do Nových Hradů a zřejmě také do Třeboně, které ale ve svých zápiscích věnoval jen drobnou a obecnou zmínku. Poté již jeho cesta mířila do Rakouska, 13. června císař vůbec poprvé ve svém životě navštívil proslulé štýrské poutní místo Mariazell, pro nějž si vyhradil celý následující den. Františkovu osobnost asi nejlépe dokresluje fakt, že se nejpodrobněji rozepsal o mariazellské slévárně, zatímco zdejší bazilice věnoval jen pár řádek. Z Mariazell se 15. června odebral do své letní rezidence v lázních Baden nedaleko Vídně, kde byl cíl jeho cesty.⁷⁵

V oficiální historii c. k. pěšího pluku č. 25, jež byla vydána roku 1875, se dočteme, že císař František I. navštívil štábní město Písek ještě 10. července 1812. Nechal si představit všechny přítomné členy důstojnického sboru a zůstal v městě přes noc. Následujícího dne 11. července měl již o páté hodině ranní vyrazit na inspekci kasáren a vojenského špitálu. Pořádek a čistota v kasárnách jej prý nanejvýš uspokojily, značné podivení však vyslovil nad nevyhovujícím stavem špitálu.⁷⁶ Roku 1812 panovník skutečně podnikl velkou cestu po Čechách, Písek se ale v jeho podrobných

Obr. 10 | Výřez z katastrální mapy Písku z roku 1837. Čísly jsou označeny budovy navštívené roku 1810 císařem Františkem I.: 1) krajský úřad, 2) hostinec U Bílé růže, 3) kriminální vězení, 4) radnice, 5) kasárna, 6) vojenský špitál, 7) vojenská lékárna, 8) vojenský výchovavací ústav, 9) gymnázium, 10) fara, 11) školy na Bakalářích. Státní okresní archiv Písek, Okresní úřad Písek I, inv. č. 2763, sig. V/B/85, mapa č. 85.

zápiscích a itinerářích vůbec neobjevuje. Pouze se mu přiblížil 8. července během přesunu ze západních do jižních Čech při cestě ze Strakonic do Vodňan, následujícího dne již byl na území Rakouska.⁷ Počátkem července 1812 ovšem v Písku pobývali císařovi bratři, arcivévodové Josef Antonín (1776–1847), Antonín Viktor (1779–1835), Ludvík (1784–1864) a Rudolf Jan (1788–1831), kteří 2. července 1812 společně vyjeli z Prahy, následujícího dne dorazili do Příbrami a na Svatou Horu

a odtud 4. července přes Písek pokračovali dále směrem na Vídeň. Je však otázkou, jestli zprávu z plukovních dějin můžeme spojit s jejich píseckou návštěvou.⁷⁸

Podle pozdějšího svědectví neznámého píseckého pamětníka z roku 1880 údajně císař František I. zavítal do Písku ještě na konci roku 1813 po bitvě u Lipska a přenocoval tehdy v krajském domě U Zlatého kříže. „*Večer ten bylo město slavně osvětleno, domy transparenty ozdobeny; na velkém náměstí velká slavnostní brána zbudována.*“⁷⁹ Tato vzpomínka se ale s velkou pravděpodobností vztahuje k návštěvě z roku 1810, císař v Písku roku 1813 prokazatelně nebyl.⁸⁰

Podobně v divadelní hře *Naši furianti* od cerhonického rodáka Ladislava Stroupežnického (1850–1892), která byla poprvé uvedena roku 1887, vzpomíná výměnkář Petr Dubský, jak 15. října 1813 v kočáře taženém čtyřspřežím vezl z Protivína do Čimelic samotného ruského cara Alexandra I. spolu s rakouským císařem Františkem I. a jak se s nimi zastavil v Písku, kde je měl přivítat prácheňský krajský hejtmán. Oba panovníci jej také za bravurní jízdu podarovali, od každého dostal po dvou zlatých penězích. Car Alexandr I. ovšem roku 1813 nepřišel do Čech od Vídně, jak se píše v *Našich furiantech*,⁸¹ ale od Slezska přes Hradec Králové. S císařem Františkem I. se pak potkal až v Praze, kam dorazil 15. srpna 1813. Na jihu Čech se car toho roku pravděpodobně vůbec neobjevil.⁸² O Alexandrovi I. se zmiňuje i zápis v kronice píseckých ostroštelců založené roku 1860, podle níž měl car roku 1814 projíždět městem spolu s polním maršálem Karlem Filipem I. ze Schwarzenbergu. Oběma státníkům vyjeli naproti píseční střelci, kteří jim také poskytli doprovod až k hranicím panství.⁸³ Otázkou ale je, zda k této události nedošlo až o rok později, neboť je dostatečně doloženo, že Schwarzenberg hostil cara Alexandra I. na Orlíku 15. října 1815 a o den později oba společně odjeli na zámek v Hluboké nad Vltavou – pravděpodobně právě přes Písek.⁸⁴ Zajímavé je i datum orlické návštěvy: na den přesně se totiž shoduje s datem údajné jízdy Alexandra I. a Františka I. v roce 1813, o níž hovoří Stroupežnického hra. Nelze tak vyloučit, že v *Našich furiantech* je poněkud zkresleně zachycena až carova návštěva z roku 1815. Nemluvě o tom, že 15. října 1813 se již oba panovníci nalézali v blízkosti Lipska, kde byla o den později zahájena slavná bitva národů.⁸⁵

Při svých dalších velkých cestách po Čechách již císař František I. do Písku nezavítal, i když se několikrát ocitl v jeho blízkosti. Roku 1820, dne 17. června, se svou čtvrtou manželkou Karolínou Augustou Bavorskou (1792–1873) absolvoval jízdu z Plzně do Českých Budějovic. Píseční střelci a spolu s nimi zřejmě i zástupci píseckého magistrátu se ale k vítání císařského páru museli dostavit do nedalekých Drahonice, které ležely na říšské silnici zhruba v polovině cesty.⁸⁶ Písku se císařští manželé vyhnuli i při své poslední návštěvě Čech, vykonané ve dnech 27. července až 22. září roku 1833, když 31. července jeli z Českých Budějovic přes Vodňany, Skočice, Drahonice a Štěkeň do Strakonic a odtud po přenocování 1. srpna přes Horažďovice a Nepomuk do Plzně.⁸⁷

PŘÍLOHA Č. 1. EDICE DENÍKOVÝCH ZÁZNAMŮ CÍSAŘE FRANTIŠKA I. Z NÁVŠTĚVY PÍSKU ROKU 1810

Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Hausarchiv, Hofreisen, kart. 19, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 19-5, příloha č. 98, autograf císaře Františka I. „Reise durch N. Ö. nach Böhmen, und wieder durch N. Ö. zurück a[nn]o 1810“, 10 volných dvojlistů (dvojlist s poznámkami z cesty z Prahy přes Beroun, Hořovice, Příbram, Orlík až do Písku má rozměry 240 mm × 390 mm).

Pisek. Hübsche Stadt mit einem großen Platz, am rechten Ufer der <Wolhin> Wottawa auf einer Anhöhe, über selbe geht eine steinerne große Brücken, ein großes, 1 stock[ig]es Raths Haus ist da auf dem Platz – dann das Städtische Haus, 1 stock hoch, worinen das Kreisamt ist. Im 1ten Stock wohnt der Kreishauptmann, hat 7 Zimmer und zahlt nur 66 f. Zins jährl. Ebener Erde ist das Amt in zwey Zimmern, gewölbt, im 1ten großen die Akten, im 2ten kleineren arbeiten Beamten. Der Kreishauptmann kommissionirt in seiner Wohnung.

Im Dominikaner Kloster im ehemaligen werden die Kriminalarreste gebaut, der Magistrat ist ganz ein geprüfter und hat das Criminale des ganzen Prachiner Kreises. 5 Rätthe sind da, der Bürgermeister referirt selbst, sagte ex diligentia.

Eine 2 Stock hohe große Kaserne ist da mit guten Zimmern, aber viel Holzwerk, also feuergefährlich. Darin liegen 4 Comp. Inwendig sind hölzerne gestützte Gänge im Hof, wenn man gemauerte anbaute, wäre geholfen. Auf einer Seite des Hof's ist bloß ein 1 Stock hohes kleines Gebäude, wenn man da baute, so könnten Officie[r]s, oder noch mehr Truppe hinein gebracht werden. Unter der Erde <Erden> sind die Regiments Vorräthe in einem trockenem Gewölbe. Kein Officie[r] ist in der Caserne.

Ein Militärspital ist ausser dem Thor unter der Kaserne, besteht aus 5 bis 6 reinen, aber niedrigen Zimmern und einer sauberen Apotheke, ist aber feucht, weil es an der <Wolhin> Wottawa liegt.

Ein Gymnasium, theils von weltlichen, theils geistlichen Lehrern besezt, an welchen [!] 180 Jünglinge studieren, auf den [!] kleinen Platz, besteht aus 3 Schulzimmern <Zimmern> ebener Erde – 2 im 1ten Stock, und einem großen Zimmer zum Gottendienste, das Gebäude ist städtisch, ganz gut, junge Leute von 16 bis 18 Jahren lernen in selbem. Mehrere wollen Geistlich werden.

Eine Pfarre ist da, wo ein Pfarrer und 2 Kapläne und ein Kooperator sind. 6000 Seelen hat selbe.

Die Normalschulen sind in einem schlechten Gebäude bey der Kirche, 200 junge Leute studieren da <th?>. Die Mädchen sind von den Knaben abgesondert.

Das Regimentserziehungshaus von De Vaux ist auf dem großen Platz in einem 1 Stock hohen städtischen Haus, wofür 70 f. jährl. Zins selbes der Stadt zahlt. Im oberen Stock sind 3 gute Schlafzimmer, ebener Erde das Speise und ein Lehrzimmer. Die Knaben sehen gut aus, die Betten sind gut, alles reinlich, sie empfangen Wohlthaten, auch hat das <Haus> Erziehungshaus nicht viel Schulden. Sie schreiben leidentlich, rechts, und etwas links und gehen in die Normalschulen.

Kriminalarreste im Dominikaner Closter besteht aus einem 4eckigen Gebäude, 1 Seite macht die Kirche, zwey die Arreste, die 4te ist ein baufälliges Gebäude, dahin sollen die Verhör und Rathzimmer und das sonst noch Erforderliche kommen. Das Gebäude hat ein Stock, die Arreste sind in selbem, so wie ebener Erde, 25 an der Zahl, reinlich und luftig, auch die Gänge breit, des Kerkermeisters Wohnung ist auch darin. Ebener Erde sind alle Abgeurtheilten, aber auch Inquisiten, es ist von diesen keiner, der sehr lange sitzt.

Das Rathshaus ist auf dem großen Platz, schön und soll gut inwendig, auch der Magistrat und alle seine Sachen in der Ordnung seyn, die Depositen, sowie auch jene der Kriminalisten sind in <selbem> selben [!]. Wenn sie verhört werden, müssen sie über den Platz aus den Arresten dahin geführt werden.

Die Stadt steht gut, hat Realitäten, die Steuern zahlt sie zum Theil für ihre Bürger, besodet ihren Ma[gistr]at bis auf den Aktuar, der aus dem Kriminalfond gezahlt wird, und hat noch 70 000 f. jährlich rein Einkommen.

PŘÍLOHA Č. 2. EDICE PASÁŽE TÝKAJÍCÍ SE PÍSKU ZE STATISTICKÉHO POPISU, POŘÍZENÉHO ROKU 1810 PRÁCHEŇSKÝM KRAJSKÝM ÚŘADEM PRO CÍSAŘE FRANTIŠKA I.

Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Hausarchiv, Hofreisen, kart. 19, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 19-1, příloha č. 20, sešit v papírových deskách zlatavé barvy, 115 mm × 182 mm, 15 listů, z toho 14 popsaných.

Statistische-Beschreibung aller Oerter sowohl jener, wodurch Seine kais. könig. apost. Majestät in dem prachiner Kreise zu fahren geruhen, als auch jener, welche links oder rechts am Wege liegen.

(...)

Pisek, eine königliche Stadt, mit Mauern und einem uralten Schlosse am rechten Ufer des Flusses Wattawa, 12 Landmeilen von Prag südwärts in einem Thale zwischen hohen Bergen gelegen. Zehlet [!] 158 Häuser innerhalb der Ringmauern, und 170 in den Vorstädten. Ist der Sitz des prachiner Kreisamts, mit einer Poststazion, einem Gimnasium, welches im Jahre 1778 von Klattau hieher

verlegt worden ist, und einer deutschen Hauptschule versehen, hat einen nach der ersten Klasse regulierten Magistrat, welcher zugleich das Kriminalgericht des prachiner Kreises ist.

Die Dekanalkirche stehet unter dem Patronate des Magistrats, nebst dem hat sie noch noch eine Kirche mit einem ehemaligen, nunmehr in einer Frohnveste umgestalteten Dominikaner Kloster, und ein Spital in der prager Vorstadt an der Brücke für 10 arme Bürger.

Den Namen sowohl als den Ursprung, welcher auf das Jahr 1760 [!] angegeben wird, soll diese Stadt dem reichen Goldsande – bohatý Pišek – oder häufigen Goldkörnern zu verdanken haben, die durch das unterirdische Wasser aus den verborgenen Goldgängen abgestossen, mit dem Sand fortgeschlemt, und vorzüglich an dem Flusse Wattawa angetroffen worden sind. Dies gab nun die Veranlassung, daß viele sowohl aus den benachbarten, als auch entlegenen Orten hergezogen sind, durch fleissiges Goldseifen ihre Nahrung gefunden, und so den ersten Grund zur Erbauung der neuen Stadt gelegt haben.

Sie führt in Wappen einen halben Mond, mit einem Stern in blauen Feld, hat zwei Plätze, auf deren kleinern ein schönes von Stein gehauenes Marienbild im Jahre 1713 errichtet worden ist, und ein neu gebautes Rathaus mit einer kostbaren Uhr, und zwei Thürmen geziert.

Es wird zwar in dieser Stadt deutsch, und böhmisch gesprochen, doch behält die böhmische Sprache noch immer das Oberge wicht. Der bürgerliche Nahrungs zweig bestehet nebst der Viehzucht und dem Akerbau, welcher der mittleren Klasse beigerechnet wird, in den gewöhnlichen bürgerlichen Gewerben.

Im Jahre 1742 wurde hier die französische Besatzung 1200 Mann stark von Prinzen Karl von Lothringen überfallen, und die wenigen ausgenommen, welche durch die Flucht ihr Leben gerettet, niedergehauen. Der Befehlshaber Broglio beschleunigte zwar seine Marsch von da, wurde aber von Kroaten verfolgt, die ihm das ganze Gepäke sammt dem schweren Geschütze abgenommen haben.

Rechts. Skt. Wenzel, eine Filialkirche ½ Viertel Stunde von Pišek an der Strasse nach Strakonitz. Zehlet [!] 18 Häuser, deren Bewohner gleiche Rechte mit den pišecker Vorstädter Bürgern genießen.

PŘÍLOHA Č. 3. PŘEKŁAD PASÁŽE TÝKAJÍCÍ SE PÍSKU ZE STATISTICKÉHO POPISU, POŘÍZENÉHO ROKU 1810 PRÁCHEŇSKÝM KRAJSKÝM ÚŘADEM PRO CÍSAŘE FRANTIŠKA I.

Statistický popis všech míst, jak těch, jimiž jeho císařský královský apoštolský majestát ráčí projíždět v Prácheňském kraji, tak i těch, jež leží nalevo nebo napravo při cestě.

Písek, královské město s hradbami a prastarým zámekem na pravém břehu řeky Otavy, ležící 12 zemských mil jižně od Prahy v údolí mezi vysokými horami. Čítá 158 domů uvnitř hradebních zdí a 170 domů na předměstích. Je sídlem prácheňského krajského úřadu a je opatřeno poštovní stanicí, gymnáziem, které sem bylo přeloženo roku 1778 z Klatov, a německou hlavní školou. Má magistrát regulovaný podle první třídy, jenž je zároveň kriminálním soudem Prácheňského kraje.

Děkanský kostel je pod patronátem magistrátu, vedle něj má město ještě jeden kostel s bývalým dominikánským klášterem, nyní přestavěným na vězení, a špitál na Pražském předměstí u mostu pro deset chudých měšťanů.

Svému jménu jakož i vzniku, jenž je udáván k roku 1760 [„správně“ do roku 760 – alespoň dle kronikáře Václava Hájka z Libočan], prý toto město vděčí na zlato bohatému písku – odtud Bohatý Písek – nebo hojným zlatým zrnům, jež jsou podzemní vodou odráženy ze skrytých zlatých žil, dále promíchávány s pískem a nalézány obzvláště u řeky Otavy. To tedy bylo toho příčinou, že se sem přistěhovali mnozí z okolních i vzdálených míst, pilným ryžováním zlata našli svou obživu a tak položili první základ k vybudování nového města.

Ve znaku má půlměsíc s hvězdou v modrém poli, má dvě náměstí – na tom menším bylo roku 1713 zhotoveno krásné, z kamene vytesané vyobrazení Panny Marie – a nově postavenou radnici ozdobenou skvostnými hodinami a dvěma věžemi.

V tomto městě se sice hovoří německy a česky, český jazyk však ještě stále převažuje. Způsob obživy měšťanů vedle chovu dobytka a obdělávání půdy, jež se přičítá střední třídě, spočívá v obvyklých měšťanských řemeslech.

V roce 1742 zde byla francouzská posádka o síle 1200 mužů přepadena princem Karlem Lotrinským a s výjimkou mála z nich, kteří svůj život zachránili útekem, pobita. Velitel Broglio se sice odtud vydal na rychlý ústup, byl ale pronásledován Chorvaty, kteří mu pobrali všechna zavazadla včetně těžkých děl.

Napravo. Svatý Václav, filiální kostel, půlku čtvrt hodiny od Písku na silnici do Strakonice. Čítá 18 domů, jejichž obyvatelé požívají stejná práva jako píseční předměstští měšťané.

POZNÁMKY:

- 1 Brigitte HAMANNOVÁ, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 2001, s. 128–132; Dušan UHLÍŘ, *František II. (I.)*, in: Marie Ryantová – Petr Vorel (edd.), *Čeští králové*, Praha 2008, s. 509–519, 583.
- 2 Eleonore HARTMANN, *Die Hofreisen Kaiser Franz I.*, Wien 1968, s. 6–14.
- 3 Srov. Eva DRAŠAROVÁ, Eva – Eva GREGOROVICOVÁ et al., *Průvodce po Rakouském státním archivu ve Vídni pro českého návštěvníka*, Praha 2013, s. 83–85 (podkapitola „Dílčí fond Dvorní/císařské cesty [Hofreisen] 1766–1834“).
- 4 Srov. Pavel BĚLINA – Milan HLAVAČKA – Daniela TINKOVÁ, *Velké dějiny země Koruny české. XI.A 1792–1860*, Praha – Litomyšl 2013, s. 115–120.
- 5 Srov. Heinrich DRIMMEL, *Kaiser Franz. Ein Wiener übersteht Napoleon*, Wien – München 1981, s. 297–311; B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 298–304.
- 6 *Sr. k. k. Majestät Franz des Ersten politische Gesetze und Verordnungen für die Oesterreichischen, Böhmischen und Galizischen Erbländer*. 32. Band (1809). Wien 1811, s. 148–157, č. 57. K praktickému provádění dekretu např. viz August SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl II. Od zřízení král. úřadu až do dnešní doby*, Písek 1912, s. 60–61.
- 7 K císařově pobytu v Praze roku 1810 podrobně Joseph SCHIFFNER, *Neuere Geschichte der Böhmen von der Thronbesteigung Kaisers Joseph II. bis zum Frieden von Paris*, Prag 1816, s. 389–391; Österreichisches Staatsarchiv (dále OeStA), Haus-, Hof- und Staatsarchiv (dále HHStA), Hausarchiv, Hofreisen, kart. 21, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 21–1, rukopis „Reise durch Nieder Öst. nach Böhmen, und wieder durch N. Ö. zurück im J. 1810“, pag. 1–36.
- 8 Viz Národní archiv (dále NA), Presidium českého gubernia, Praha (dále PG), man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22.
- 9 Eugen GUGLIA, *Kaiserin Maria Ludovica von Österreich 1787 bis 1816. Nach ungedruckten Briefen*, Wien 1898, s. 100–101. Viz také Jaroslav ČECHURA – Milan HLAVAČKA – Eduard MAUR, *Ženy a milenky českých králů*, Praha 1997, s. 173–180.
- 10 NA, PG, man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22, přípis z 3. 5. 1810 adresovaný nejvyššímu purkrabímu Wallisovi.
- 11 Srov. Constant von WURZBACH, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Zweifundfünfzigster Theil. Vrcovic – Walner*, Wien 1885, s. 265–267.
- 12 NA, PG, man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22.
- 13 Tamtéž, koncepty Wallisových přípisů č. j. 4815 z 25. 5. 1810 a č. j. 4993 z 30. 5. 1810.
- 14 Rudolf Jan hrabě Bruntálský z Vrbna (* 23. 7. 1761 Vídeň, † 30. 1. 1823 Vídeň). K němu viz Anna MATOUŠKOVÁ, *Aristokrat v roli podnikatele*, Minulostí Berounska 1, 1998, s. 38–59; Ivana LORENCOVÁ – Irena LABOUTKOVÁ, *Rudolf hrabě z Vrbna – šlechtic, podnikatel, diplomat, vědec a mecenáš umění*, in: Jiří Brňovják – Aleš Zářický (edd.), *Šlechtic podnikatelem*. Podnikatel šlechticem. Šlechta a podnikání v českých zemích v 18.–19. století, Ostrava 2008, s. 129–136.
- 15 NA, PG, man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22, koncept Wallisova přípisu č. j. 4892 z 27. 5. 1810.
- 16 Měřeno v aplikaci mapy.cz na mapách 2. vojenského mapování.
- 17 NA, PG, man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22, příloha ke konceptu Wallisovu přípisu č. j. 4921 z 28. 5. 1810; zpráva berounského krajského hejtmána zemskému prezidiu z 28. 5. 1810; Wallisův přípis nejvyššímu komorníkovi Rudolfovi z Vrbna č. j. 4993 z 30. 5. 1810.
- 18 Tamtéž, koncept Wallisovy zprávy č. j. 5028 z 5. 6. 1810.
- 19 K cestě císařovny z Prahy viz E. GUGLIA, *Kaiserin Maria Ludovica*, s. 100–120; J. SCHIFFNER, *Neuere Geschichte*, s. 391.
- 20 Strahovská, též Říšská brána stávala na Pohořelci za strahovským klášteřem. Začala se stavět roku 1669, dokončena byla roku 1727. Zbořena roku 1898. Viz Zdeněk WIRTH, *Šmizelá Praha 5. Opevnění, Vltava a ztráty na památkách 1945*, Praha – Litomyšl 2003, s. 21, obr. 10, 11.
- 21 NA, PG, man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22, koncept Wallisovy zprávy č. j. 5028 z 5. 6. 1810.
- 22 Johann von Kutschera (* 1766 Praha, † 20. 4. 1832 Vídeň), v letech 1805–1832 generální pobočník (adjutant) císaře Františka I., na nějž měl značný osobní vliv. V c. k. armádě sloužil od roku 1782, roku 1805 byl povýšen na plukovníka, roku 1809 na generálmajora, roku 1813 na polního maršálka a roku 1831 na polního zbrojmistra. Viz Leopold KUDRNA – Digby SMITH, *Kutschera, Johann Nepomuk. Kutschera, Johann Nepomuk von. Kutschera, Johann Nepomuk Freiherr von*, Biographical Dictionary of all Austrian Generals during the French Revolutionary and Napoleonic Wars. 1792–1815, https://www.napoleon-series.org/research/biographies/Austria/AustrianGenerals/c_AustrianGeneralsK.html. (6. 3. 2025), zde podrobný životopis a bibliografie.
- 23 Andreas Josef von Stifft (* 30. 11. 1760 Röschitz, † 16. 6. 1836 Vídeň), v letech 1798–1834 osobní lékař císaře Františka (II.) I. a významná osobnost své doby. Viz Katharina KNIEFACZ, *Andreas Josef Freiherr von Stifft, Dr. med.* 650 plus – Geschichte der Universität Wien, <https://geschichte.univie.ac.at/de/personen/andreas-josef-freiherr-von-stifft>. (3. 6. 2025), zde podrobný životopis a bibliografie.
- 24 NA, PG, man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22, příloha ke konceptu Wallisovu přípisu č. j. 4921 z 28. 5. 1810. K vojenským doprovodem při císařových cestách viz E. HARTMANN, *Die Hofreisen*, s. 18–19.
- 25 Viz E. HARTMANN, *Die Hofreisen*, s. 21–22.
- 26 Prokop Platzer rytíř z Wohnsiedlu byl berounským krajským hejtnanem v letech 1807–1825. Viz Helena SEDLÁČKOVÁ, *Krajský hejtnan v Čechách v letech (1623) 1641–1849. Personální obsazení*, Praha 2001, s. 316, 351, 400.
- 27 NA, PG, man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22, koncept Wallisova přípisu č. j. 4957 z 30. 5. 1810.
- 28 OeStA, HHStA, Hausarchiv, Hofreisen, kart. 19, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 19–1, přílohy č. 19 (Rakovnický a Berounský kraj), č. 20 (Prácheňský kraj) a č. 21 (Budějovický kraj).

- 29 Tamtéž, kart. 19, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 19–5, příloha č. 98, rukopis „Reise durch N. Ö. nach Böhmen, und wieder durch N. Ö. zurück am 1810“.
- 30 Tamtéž, kart. 21, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 21–1, rukopis „Reise durch Nieder Öst. nach Böhmen, und wieder durch N. Ö. zurück im J. 1810“.
- 31 Průběh císařovy návštěvy v Berouně podrobně vylíčil Miloš GARKISCH, *Císařská návštěva v Berouně roku 1810*, Minulostí Berounska 6, 2003, s. 265–270.
- 32 Srov. Gustav HOFMANN, *Staré železářství na Podbrdsku*, Vlastivědný sborník Podbrdsko 19, 1981, s. 121–137, 142, 148, 154–156, 168–171; Kateřina FRYAUFOVÁ, *O vrbovských železárnách v Komárově. Bergmannova zpráva z roku 1816*, Minulostí Berounska 15, 2012, s. 171–206; A. MATOUŠKOVÁ, *Aristokrat v roli podnikatele*, s. 38–59; I. LORENCOVÁ – I. LABOUTKOVÁ, *Rudolf hrabě z Vrbna*, s. 129–136.
- 33 Srov. B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 128.
- 34 Viz Johann Emmanuel POHL, *Des Freiherrn von Hochberg botanischer Garten zu Hlubosch 1812*. Prag [1812], zde je ovšem císařova návštěva mylně datována do 4. 7. 1810; Ladislav HOSKOVEC, *Hochberg z Hennersdorfu, Anton*, Botany.cz, 2019, <https://botany.cz/cs/hochberg/>. (20. 2. 2025); Emanuel BECHNIE, *Hluboské panství v průběhu staletí*, Genealogické a heraldické listy 37, 2017, č. 1, s. 36–40.
- 35 Císařovu návštěvu Příbrami a Svaté Hory detailně popsal F. X. Holas, jenž vycházel ze zápisu ve svatohorském diariu. Viz František Xav. HOLAS, *Dějiny Poutního místa mariánského Svaté Hory u Příbramě*, Příbram 1929, s. 545–547; NA, Redemptoristické, provinciálát a koleje Praha, inv. č. 111, sig. P-7, Liber memorabilium seu X. diarium caes. reg. praepositurae in S. Monte 1796–1860, nefoliováno, zápis k 5. 6. 1810.
- 36 Jan Mořic Nussbaumer († 17. 12. 1840 Písek) byl prácheňským krajským hejtnanem v letech 1799–1820. Viz A. SEDLÁČEK, *Dějiny II.*, s. 347, 409–410.
- 37 Viz Jiří PEŠTA, *Cesta císaře Františka I. z Prahy na Orlik nad Vltavou přes Beroun, Hořovice a Příbram roku 1810 ve světle jeho osobních zápisků a cestovního průvodce*, Podbrdsko 32, 2025, s. 43–76.
- 38 Viz Josef HANESCH, *Karel I. Filib kníže Schwarzenberg polní maršál*, České Budějovice 2003, s. 42–52; Milena LENDEROVÁ, *Tragický bál. Život a smrt Pavlína ze Schwarzenbergu*, Praha – Litomyšl 2004, s. 27–61, 278–283.
- 39 NA, PG, man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22, zprávy krajského hejtmána Nussbaumera prezidiu gubernia z 23. 5., 25. 5. a 29. 5. 1810; koncepty Wallisových přípisů č. j. 4815 z 25. 5. 1810 a č. j. 4892 z 27. 5. 1810.
- 40 SOKa Písek, AM Písek, kn. 415, radní protokol v politických a hospodářských věcech 1810, zápisy z 23. 5. 1810, body 32, 33 a 59.
- 41 Mistr truhlářský Matěj Jakš († 12. 6. 1828 Písek), též psaný jako Jax či Jaks. Viz SOKa Písek, AM Písek, kart. 1200, sig. D-II Jaksch; Státní oblastní archiv v Třeboni (dále SOA Třeboň), Sběrka matrik Jihočeského kraje, Písek 54, matřka Z 1823–1832, f. 127, v DigArchivu snímky (dále v DA sn.) 129.
- 42 Anna Jakšová († 30. 1. 1836 Písek). Viz SOKa Písek, AM Písek, kart. 1200, sig. D-II Jaksch; SOA Třeboň, Sběrka matrik, Písek 55, matřka Z 1832–1842, f. 150, v DA sn. 152.
- 43 Vše viz SOKa Písek, AM Písek, kart. 439, sig. B-I 76, účty za výdaje při císařské návštěvě roku 1810.
- 44 Jan Plechinger, též Blechinger († 25. 9. 1848), který měl schwarzenberskou skelnou hut v Arnoštově v nájmu od roku 1808 až do své smrti. Viz Vilém KUDRLIČKA – Jiří ZÁLOHA, *Umění šumavských sklářů*, České Budějovice 1987, s. 100–101.
- 45 Mistr zámečnický František Roškota († 9. 11. 1840 Písek). V letech 1802–1822 měl byt a dílnu ve Smrkovické brance, v letech 1824–1825 nově postavil dům čp. 3 poblíž mostu (U Slona), v němž měl i dílnu a jenž vlastnil do roku 1839. Viz SOKa Písek, AM Písek, kn. 846, kniha kontraktů emfyteutických fialová 1789–1850, f. 41v–42v, 106v–107r, 118v–121r a 146r–148r; SOA Třeboň, Sběrka matrik, Písek 55, matřka Z 1832–1842, f. 298, v DA sn. 300; A. SEDLÁČEK, *Dějiny II.*, s. 420.
- 46 Mistr hrnčířský Josef Svoboda (* 28. 3. 1756 Milevsko, † 25. 11. 1829 Písek), jenž v Písku působil od roku 1798. K jeho životu a tvorbě viz Václav ZVONAR [= Theodor KOPECKÝ], *Písecké vázy*, Otavan, 31. prosince 1924, s. 154–155; SOKa Písek, AM Písek, kart. 1449–1452, sig. D-II Svoboda; SOA Třeboň, Sběrka matrik, Milevsko 5, matřka N 1746–1784, f. 104, sn. 56; Písek 54, matřka Z 1823–1832, f. 181, v DA sn. 184.
- 47 Bartoloměj Steiner byl majitelem píseckého hamru v letech 1804–1828, do Písku přišel z Nemilkova. Hamr stával na pravém břehu Otavy, byl zbudován na konci 18. století. Roku 1896 jeho budovu v dražbě koupila písecká obec a zřídila zde vodárnu. Dnes se v těchto místech poblíž vyústění Lávky Dagmar Šimkové nachází vodní elektrárna. Viz A. SEDLÁČEK, *Dějiny II.*, s. 20–21, 97, 23, 155 a 461; Jiří FRÖHLICH – Jaroslava PIXOVÁ, *Stará Otava mezi Strakonícemi a Pískem*, Putim 2013, s. 142–145.
- 48 SOKa Písek, AM Písek, kart. 439, sig. B-I 76.
- 49 František Stark (* 14. 2. 1778 Planá, † 9. 5. 1856 Pelhřimov) byl píseckým magistrátním kancelistou v letech 1806–1814, od roku 1814 vyučoval kreslení na hlavní škole v Táboře, roku 1818 přešel na hlavní školu v Pelhřimově, kde je jako učitel kreslení doložen ještě roku 1847. Viz SOKa Písek, AM Písek, kart. 1472, sig. D-II Stark; Martin KOLÁŘ – Jan KOLÁŘ, *Sborník historických prací prof. Martina Koláře o dějinách Tábora*, Tábor 1924, s. 169–171; SOKa Pelhřimov, Latinská škola, normální škola, hlavní škola a podreálka Pelhřimov, inv. č. 118 a 120; SOA Třeboň, Sběrka matrik, Pelhřimov 16, matřka Z 1828–1870, pag. 234, v DA sn. 237.
- 50 Malíř Jan Adam Lochman z Gamsenfelsu (* 22. 12. 1760 Písek, † 27. 4. 1834 Písek). Viz Ivo KOŘÁN, *Lochmanové. Pět generací písecké malířské rodiny a tradice českého malířství od baroka k obrození*, Písek 2005, s. 16–19, 22–25, obr. 28–44 a příloha s rodokmenem Lochmanů z Gamsenfelsu.
- 51 SOKa Písek, AM Písek, kart. 439, sig. B-I 76. I. KOŘÁN, *Lochmanové*, s. 16 uvádí, že Lochman pro císaře na krajském úřadě vymaloval jidelnu. V Lochmanově účetní kvitanci z 13. 6. 1810 se však píše: „...der für das Ausmalen des zum

Bewohnen für die Mayestät des Kaisers bey seiner Durchreise durch Pisek bestimmten Zimmers liquidirte Betrag von Dreyßig Gulden.“

52 Císařskou návštěvu Písku roku 1810 již dříve ve stručnosti vylíčili Jan MATZNER, *K návštěvám panovníků v král. městě Písku*, in: Výroční zpráva c. k. vyšších reálných škol v Písku za školní rok 1889, Písek 1889, s. 7 a A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 62–63. Oba autoři však císařův příjezd do Písku kladli již do 4. června 1810, tedy o den dříve.

53 SOKA Písek, AM Písek, kart. 439, sig. B-I 76.

54 SOKA Písek, Měšťanský sbor ostrostřelců (dále MSO) Písek, bez sig., pamětní kniha (1737) 1860–1876 (1911), pag. 4. Viz také Karel KLÁTIL, *Historie ostrostřeleckého sboru v Písku 1737–1914*, Písek 2022, nepublikovaný text, nestránkováno (k roku 1810).

55 Mistr zámečnický Tomáš Mácha († 15. 10. 1836 Písek). Viz SOKA Písek, AM Písek, kart. 1296, sig. D-II Mácha; SOA Třeboň, Sbirka matrik, Písek 55, matrika Z 1832–1842, f. 177, sn. 179.

56 SOKA Písek, AM Písek, kart. 439, sig. B-I 76.

57 SOKA Písek, AM Písek, kn. 310, Sedláčkův opis pamětí Marie Axamitové, f. 18r. K Marii Mlsové a jejímu vlivu na vnučku Marii viz Jiří PEŠTA, *Pověsti a zprávy o nadpřirozených úkazech v pamětech písecké měšťanky Marie Axamitové*, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2021, Písek 2022, s. 92 a 130, pozn. 20.

58 Měšťan, mistr mydlářský a posléze hostinský Dominik Růžička († 19. 6. 1832 Písek) zakoupil dům U Bílé růže roku 1801 v dražbě a upravil jej na hostinec, který vlastnil až do své smrti. Viz SOKA Písek, AM Písek, kn. 838, kniha kontraktů I 1797–1805, f. 351r–v; kn. 842, kniha kontraktů V 1833–1838, f. 115r–117v; kart. 1415–1416, sig. D-II Růžička; SOA Třeboň, Sbirka matrik, Písek 55, matrika Z 1832–1842, f. 4 a 151, v DA sn. 6 a 153. Ne zcela přesně A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 412.

59 SOKA Písek, AM Písek, kart. 439, sig. B-I 76.

60 Srov. E. HARTMANN, *Die Hofreisen*, s. 18–19.

61 SOKA Písek, AM Písek, kart. 439, sig. B-I 76.

62 Vojenský špitál a lékárna byly na pravém břehu Otavy v blízkosti mostu postaveny v letech 1749–1750, byly to dvě samostatné budovy. Svému účelu přestaly sloužit v roce 1843 po dostavbě Špitálských kasáren na druhé straně řeky. Obě stavení byla zbořena na počátku 70. let 19. století. Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl I. Od nejstarší doby až do zřízení král. úřadu*, Písek 1911, s. 396; TÝŽ, *Dějiny II*, s. 164, 228 a 446; SOKA Písek, AM Písek, kart. 70, sig. Ad 237–238; kn. 832, hlavní kniha XVII (1837) 1843–1882, f. 27r–31v.

63 Gymnázium se v domě čp. 76 nalézalo od roku 1778, v lednu roku 1850 bylo přemístěno do domu čp. 1 na Velkém náměstí, kde do té doby sídlil vojenský výchovavací ústav. Viz A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl III. Dějiny zvláštních částí*, Písek 1913, s. 192–223; Josef KAISER, *Přehled dějin ústavu*, in: Stopadesát let píseckého gymnasia 1778–1928, Písek 1928, s. 8–28.

64 SOKA Písek, Gymnázium Písek, sig. I/1, pamětní kniha (1778) 1814–1903, pag. 10: „Die 5to Junii 1810. Augustissimus Imperator noster Franciscus, Praga Viennam rediens, Pisecae pernoctavit, et altero die tempestive ante abitum adhuc Gymnasium inspsit. Singulas classes inspexit, et humanissimum erga cunctos se exhibuit; aedificium vero Gymnasi, quod nullo ordine observato exstructum est, Suae Maiestati displicuit.“

65 Srov. A. SEDLÁČEK, *Dějiny III*, s. 161–166.

66 Vojenský výchovavací ústav c. k. pěšího pluku č. 25 se v domě čp. 1 nalézal mezi lety 1801 až 1849. Viz Jiří PEŠTA, *Neznámý dudák od „Píseckého“ c. k. řadového pěšího pluku č. 25*, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 58, 2021, č. 3, s. 173–182.

67 Konvent zrušeného dominikánského kláštera se na věznici začal upravovat roku 1807, stavební práce byly zřejmě dokončeny až roku 1822. Dnes se v těchto místech nalézá budova okresního soudu. Viz A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 53–54.

68 Karel Kellner († 11. 1. 1830 Písek), v letech 1801–1812 písecký radní, v letech 1812–1819 teplický purkmistr a v letech 1819–1830 písecký purkmistr, svůj život zakončil sebevraždou. Viz A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 76–100, 355, 439.

69 NA, PG, man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22, koncept Wallisova přípisu č. j. 5396 z 18. 6. 1810.

70 OeStA, HHStA, Hausarchiv, Hofreisen, kart. 21, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 21–11, císařova vlastnoruční charakteristika krajských úředníků z jeho cesty po Čechách roku 1812: „Nussbaumer – sehr mittelmäßig, schwach.“

71 Latinský výraz ex diligentia by se dal přeložit několika odlišnými způsoby. Například z pečlivosti, z pilnosti, ze svědomitosti, z důkladnosti, z opatrnosti, ale třeba i z setrnosti.

72 SOKA Písek, AM Písek, kart. 439, sig. B-I 76.

73 Srov. NA, PG, man. 1807–1810, kart. 546, sig. 18/22, koncept přípisu nejvyššího purkrabího Wallise krajskému hejtmánovi Nussbaumerovi č. j. 4892 z 27. 5. 1810, podle nějž bylo kvůli přeprahu císařských kočárů potřeba posílit poštovské stanice v Písku a Vodňanech, aby na každé bylo připraveno 40 koní a ještě dalších 10 záložních.

74 OeStA, HHStA, Hausarchiv, Hofreisen, kart. 19, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 19–1, příloha č. 20, „Statistische-Beschreibung aller Oerter sowohl jener, wodurch Seine kais. könig. apost. Majestät in dem prachiner Kreise zu fahren geruhen, als auch jener, welche links oder rechts am Wege liegen.“ a příloha č. 21, „Beschreibung der auf der Reiseroute Seiner k. k. Majestät durch den budweiser Kreis von Pistin bis Buchers und Silberberg gelegenen Ortschaften“.

75 OeStA, HHStA, Hausarchiv, Hofreisen, kart. 19, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 19–2, příloha č. 33, itinerář dvorské cesty císaře Františka I. od 4. do 15. 6. 1810; kart. 21, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 21–1, rukopis „Reise durch Nieder Öst. nach Böhmen, und wieder durch N. Ö. zurück im J. 1810“, pag. 47–67; Gerhard RODLER, *Geschichte und Beschreibung der Gnadenkirche Mariazell in Steiermark*, Mariazell 1907, s. 29.

76 Alois TRAUTSCH, *Geschichte des k. k. 25. Infanterie-Regiments F. Z. M. Freiherr Lazarus von Mamula*, Prag 1875, s. 456–457.

77 OeStA, HHStA, Hausarchiv, Hofreisen, kart. 21, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 21–1, rukopis „Reise durch Nieder-Österreich nach Böhmen und wieder zurück a|nn|o 1812“, pag. 224–266.

78 SOKA Písek, AM Písek, kart. 460, sig. B-I 292, zápisník krajských kurend z roku 1812, č. 985, 986, 1004, 1005, 1007, oběžníky prácheňského krajského úřadu z 27. 6. a 30. 6. 1812 o chystaných cestách císaře Františka I. a jeho bratří po Prácheňském kraji; NA, PG, man. 1811–1815, kart. 854, sig. 18/16; F. X. HALAS, *Dějiny Poutního místa*, s. 561; Franz Ritter von KRONES, *Aus Oesterreichs stillen und bewegten Jahren 1810–1812 und 1813–1815*, Innsbruck 1892, s. 156–166; B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 69–70, 186–187, 254–255, 371–372.

79 *Ostrov Písecký. (Upomínka ze starších dob)*, Otavan, 17. ledna 1880, s. 21.

80 OeStA, HHStA, Hausarchiv, Hofreisen, kart. 22, sig. AT-OeStA/HHStA HausA Hofreisen 22–5, příloha č. 37, itineráře cest císaře Františka I. z let 1813–1816.

81 Ladislav STROUPEŽNICKÝ, *Naši furianti. Obraz života v české vesnici. O čtyřech dějstvích*, Praha 1887, s. 60–63.

82 Carův itinerář v letech 1813–1815 dosti podrobně popsal Nikolaj Karlovič ŠILDER, *Imperator Aleksandr Pervyj. Jego žizň i carstvovanije, Tom tretij*, Moskva 2006, s. 155–334. K pobytu cara Alexandra I. v Čechách roku 1813 dále viz V. A. FRANCEV, *Russkije v Čechii 1813–1823*, Praha 1913, s. 9–23; TÝŽ, *Ruská vojska v Čechách. K 200. výročí 1735–1935*, Praha 1935, s. 27–42; Josef POLIŠENSKÝ, *Napoleon a srdce Evropy*, Praha 1971, s. 201–221; Milan ŠVANKMAJER, *Čechy na sklonku napoleonských válek 1810–1815*, Praha 2004, s. 80n.

83 SOKA Písek, MSO Písek, bez sig., památní kniha (1737) 1860–1876 (1911), s. 13.

84 K carově návštěvě Orlíku roku 1815 viz Hana KOBLASOVÁ, *Ruská stopa na jihu Čech. Návštěva cara Alexandra I. na Orlíku a Hluboké*. Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 60, 2023, č. 4, s. 272–276; Josef HANESCH, *Osvobozencká válka 1813–1815 v dokumentech rodinného archivu schwarzenberské sekundogenitury. Tematický katalog*, Třeboň 1986, s. 23; V. A. FRANCEV, *Russkije v Čechii*, s. 24–25. V archivu prezidia gubernia jsou doklady o dvou carových návštěvách Orlíku, v obou případech z roku 1815. Poprvé přijel Alexandr I. na Orlík v polovině dubna 1815 směrem od Hořovic a poté se vracel hned do Prahy. Podruhé na Orlíku pobýval právě od 15. do 16. října 1815. V rodinném archivu orlických Schwarzenbergů jsou doklady pouze o této druhé říjnové carově návštěvě. Srov. NA, PG, man. 1811–1815, kart. 857, sig. 18/34, doklady o carově pobytu v Čechách v letech 1813–1815; SOA Třeboň, Rodinný archiv Schwarzenbergů – sekundogenitura, kart. 132, sig. III–27/2–4.

85 Srov. např. Jiří KOVÁŘÍK, *Bitva národů. Napoleonova porážka u Lipska roku 1813*, Třebíč 2019.

86 K. KLÁTIL, *Historie ostrostřeleckého sboru*, nestránkováno (k roku 1820); SOKA Písek, MSO Písek, bez sig., památní kniha (1737) 1860–1876 (1911), s. 13; Kaiserlich-königliche privilegierte Prager Zeitung, č. 94, 18. června 1820; č. 95, 22. června 1820.

87 *Denkbuch über die Anwesenheit Ihrer K. K. Majestäten Franz des Ersten und Caroline Auguste in Böhmen im Jahre 1833*, Prag 1836, s. 9–18.

Skladatelova inspirátorka. Osobní a rodinné zázemí Kamily Stösslové

JOSEF MOTYKA

K vyhledávaným oblastem hudební tematiky patří vznik velkých děl významných autorů. V některých případech jsou spjaty s intimním životem některých osobností. Jedním takovým z nich je hudební skladatel a významný návštěvník města Písku Leoš Janáček. Především laická veřejnost s jeho vrcholnou hudební tvorbou spojuje přátelství s manželkou obchodníka se starožitnostmi, Kamilou Stösslovou. Příspěvek si klade za cíl ilustrovat méně známé momenty jejího rodinného zázemí. Vzhledem k rozsahu příspěvku bylo období přátelství se známým skladatelem popsáno spíše ve zkratce a také z důvodu, že zájemci o Leoše Janáčka najdou maximální informace v několika skladatelových životopisech.

Kamilin život začal 11. září 1891 v Putimi. Přišla na svět jako prvorozená dcera Adolfa Neumanna ze Slavkovic a Jetty Neumannové, rozené Ehrmannové, původem z Křešic. Krátce po Kamilině narození, 19. září, se v písecké synagoze konal obřad udělení jména (Kamilla).¹ Rodný dům Kamily Neumannové byl lokalizován do čp. 46. Tato někdejší obecní pastouška patřila Václavu Žofkovi. Vedle zázemí pro nájemníky se zde v popisovaném období nacházela hospoda.² K těmto nájemníkům náležela rodina zednického tovaryše Václava Sekyry. Vedle nich zde žili Neumannovi, příslušící do Slavkovic. Adolf Neumann v uvedeném domě krátce provozoval hostinec společně s řeznickou živností.³

Do rodiny Neumannových se později narodily další děti. V této souvislosti se nabízí domněnka, že Neumannovi dále žili v Topělci. Tamní krátké setrvání dokládají jejich místa narození. Děvče, narozené dne 16. března 1893, zemřelo čtyři dny po svém narození a následně bylo pohřbeno v dětské části píseckého židovského hřbitova.⁴ Dospělosti se dožila až dcera Helena, která se

Obr. 1 | Rodný dům Kamily Stösslové v Putimi čp. 46. Stav k roku 2016. Foto Josef Motyka.

cházky patří třídní výkaz, z něhož je patrné, že od 16. září 1904 byla žačkou 5. ročníku I. obecné dívčí školy na Grégrově (dnešním Alšově) náměstí. Během školní docházky dětí Neumannovi žili v Tyršově ulici čp. 323.¹¹

Obr. 2 | Kamila Stösslová se synem Ottou. Okolo roku 1917, Foto Archiv Leoše Janáčka Moravské zemské muzeum.

narodila 1. února 1894.⁵ Rodina se dále rozrostla o syna Emila narozeného 23. května 1896 v Písku⁶ a syna Karla, jenž přišel na svět 2. října 1898.⁷ Matriční zápisy později dokládají jména dalších dvou synů. Oba zemřeli záhy. Bezejmenný syn, narozený 23. října 1900, zemřel týden po svém narození.⁸ Syn Rudolf se narodil 14. ledna 1902. K jeho předčasnému úmrtí došlo 21. března téhož roku.⁹

Začátek života Neumannových v Písku prameny datují obdobím okolo roku 1895. Rodina obývala byt v domě v Rybářské ulici čp. 11.¹⁰ Od 1. září 1898 Kamila začala docházet do školy, kterou mohla být místní židovská náboženská škola v blízkosti synagogy. Ke konkrétním dokladům Kamiliny školní do-

V letech 1906–1909 se Kamila učila jako prodavačka v obchodním domě Josefa Eiserta U Města Paříže na Kladně. Majitel obchodu zde zaměstnával několik děvčat. Antonín Hloušek Kamilu popsal jako dívku červených tváří, velkých jiskrných očí a bohatých černých vlasů. Pravděpodobně podle ústního podání se měl Eisert vyjadřovat o Kamile “Rozcuchanten, ale interesanten.”¹² Okolo roku 1910 Kamilini rodiče společně se synem Karlem obývali dům Josefa Zborníka čp. 270 na Pražské třídě. V této době Adolf Neumann provozoval obchod s dobytkem.¹³

Školní docházka dětí Neumannových probíhala na několika místních školách. Helena,

obdobně jako Kamila, navštěvovala místní židovskou obecnou školu. Třídní výkaz přibližuje, že tomu tak mohlo být od 1. září 1900.¹⁴ Ve školním roce 1904–1905 navštěvovala se sestrou obecnou školu dívčí. Následně od 16. září 1905 začala docházet do místní měšťanské dívčí školy provizorně umístěné v Karlově ulici, kdy žačkou této školy byla do 1. února 1908.¹⁵ Bratra Emila ve věci školní docházky dokládají dva ročníky místního reálného gymnázia, a to v letech 1908–1909¹⁶ a 1909–1910.¹⁷ V případě bratra Karla jde o místní měšťanskou školu chlapeckou. Ve školním roce 1909–1910 však lze najít v jeho školním prospěchu poznámku *nezpůsobilý postoupit do vyšší třídy*. Fakt, že šlo o problematického žáka, dokládají nejen jeho známky, ale i poznámky, že je drzý a vyrušuje.¹⁸ O rok později, kdy třídní výkaz zmiňuje jeho opětovné opakování ročníku¹⁹, vystoupil 15. července 1912 ze školy.²⁰

Obr. 3 | Kamila Stösslová s náhrdelníkem na krku. Přibližně okolo roku 1920. Foto Archiv Leoše Janáčka Moravské zemské muzeum.

Dne 5. května 1912 se v písecké synagoze konala Kamilina svatba s Davidem Stösslem.²¹ Tento rodák z Moravské Strážnice pocházel ze Lvova a živil se jako obchodník se starožitnostmi. Svůj obchod, kde kromě starožitností obchodoval s obrazy, provozoval v Praze – Karlíně v Královské ulici čp. 66.²² Manželé Stösslovi se krátce usadili v Lipolci, v němž se 8. března 1913 narodil jejich syn Rudolf. Rodina dále žila v Přerově, kde 21. května 1916 došlo k narození syna Otty. Během jejich života v Přerově však začala světová válka a David Stössel nastoupil vojenskou službu v místě svého bydliště.²³

Válečné období přineslo Stösslové problémy spojené s nejistou rodinnou situací. V této záležitosti se válka dotýkala nejen Davida Stössla, ale i Kamiliných bratrů. Karel během války narukoval do rakousko – uherské armády. Zde působil jako svobodník u 28. pěšího pluku. Během svého zajetí 19. srpna 1917 se v Albánii přihlásil do italské legie. Dne 7. června 1918 byl jako voják zařazen do 31. pěšího pluku a během demobilizace opustil legie s hodností desátník 21. ledna 1921. Po návratu se stal řezníkem a žil v Pavlovicích u Tachova.²⁴ V souvislosti s Emilem občasné zmínky v Janáčkově korespondenci uvádějí, že se dostal do ruského zajetí, z něhož se vrátil 19. srpna 1918.²⁵ V této korespondenci je s jeho návratem spojeno místo návratu Babice u Uherského Hradiště.²⁶

Obr. 4 | Leoš Janáček na kolonádě s Kamilou Stösslovou a malířem Františkem Ondrúškem. Foto Archiv Leoše Janáčka Moravské zemské muzeum.

David Stössel během své vojenské služby a příležitostných návratů do Přerova získal kontakt na Leoše Janáčka. První setkání Stösslových se skladatelem lze neurčitě datovat do válečného roku 1915 a mělo k němu dojít na Hukvaldech, avšak v případě Kamily zůstává otázkou, jestli tou dobou na Hukvaldech byla.²⁷ Janáček se stal jakýmsi Stösslovým zákazníkem, kdy mu David Stössel posílal potraviny. Po válce se Janáčkoví podařilo odvděčit tím, že se za Stössla přimluvil v situaci, kdy mohl být jako cizí státní příslušník vyhoštěn z republiky.²⁸

Skladatel ve svém osobním životě prožíval několik nelehkých situací, z nichž nejhorší byla ztráta syna Vladimíra a následně milované dcery Olgy. Následky těchto rodinných ztrát, stereotypního soužití s manželkou Zdenkou a pracovního vytížení léčil v lázních v Luhačovicích. Zde se znal například s manželou Veselými. Roku 1903 zde také došlo ke známému setkání s Kamilou Urválkovou, z něhož vzešla jeho opera *Osud*.²⁹ K Janáčkovým inspirátorkám se rovněž řadí například pěvkyně Gabriela Horváthová a v našem případě Kamila Stösslová, která mu imponovala pro svou veselou, bezprostřední a temperamentní povahu.

Ačkoliv tato rovina spojená s Leošem Janáčkem není předmětem tohoto příspěvku, nelze některá témata opomenout. Z Janáčkových životopisů a korespondence je známo, že se Kamila léčila

v Luhačovicích. Zde také v červenci 1917 došlo ke známému setkání s Janáčkem. Její povaha Janáčka zaujala natolik, že jí poslal kytici červených růží. Od jeho prvního dopisu začala pravidelná korespondence. K důležitým souvislostem patří, že nešlo pouze o kontakt Janáčka a Stösslové, ale obou manželských párů.³⁰ Spíše pro Janáčka důležitý kontakt vedl k několika zásadním dílům, považovaných za jeho nejvrcholnější tvorbu: *Žápisník zmizelého*, *Káťa Kabanová*, *Příhody Lišky Bystroušky*, *Věc Makropulos*, *Z mrtvého domu* a další. Později došlo k sblížení Stösslové a Janáčka, kdy si od roku 1927 začali tykat.³¹ Samotné pozdější přátelství Janáčka a Kamily se stalo námětem pojednání a aktivit celé řady odborníků, která díky mnoha rozporům nepřinesla jednoznačné a definitivní závěry.³²

Život Stösslových v Přerově, který korespondence s Janáčkem lokalizuje do Komenského ulice č. 39, doprovázelo mimo Kamiliných pobytů v lázních a Davidových cest za obchodem také několik skladatelových návštěv. První z nich proběhla 12. srpna 1917, kdy se Janáček zmiňuje o své práci a také o Kamilině „trutzkabinetu“.³³ Další návštěvu Stösslových podnikli tentokrát oba manželé Janáčkoví 8. září 1918. Tato návštěva je spojena s krátkým popisem domácnosti. Tehdejší pověst jakési vily vyvrátila Janáčкова sestra, Josefa Dohnalová.³⁴ Zdenka Janáčková

Obr. 5 | Dům Stösslových a Neumannových. Stav k roku 2018. Foto Josef Motyka.

ve svých pamětech popisuje velkorysou pohostinnost Stösslových zakládající se na nabitě spížírně a jakési Italce, která jim vařila.³⁵

Na jaře 1919 se Kamila s rodinou přestěhovala do Písku, kde žili její rodiče. Lze předpokládat, že již téhož roku rodina žila v patrovém domě v Přemyslově ulici čp. 228. Bytové jednotky ilustruje sčítání lidu z roku 1921. Byt v přízemí obývali Kamilini rodiče, bratr Karel a služebná Anežka Bečvářová.³⁶ V patře žili manželé Stösslovi se svými syny.³⁷ Ačkoliv i pozdější život probíhal v Přemyslově ulici, během roku 1923 úřední materiály poukazují na přechodný pobyt Stösslových ve Vídni.³⁸

Zanedlouho po Kamilině návratu do Písku v roce 1919 začal syn Rudolf docházet do školy, kterou byla obecná škola chlapecká. Jeho vzdělání pokračovalo ve školním roce 1924–1925 prvním ročníkem místní měšťanské školy chlapecké.³⁹ K udělení propouštěcího vysvědčení na této škole došlo 28. června 1927.⁴⁰ Otto začal docházet do obecné školy chlapecké od 1. září 1922. V letech 1927–1929 studoval písecké gymnázium.⁴¹ Ottova studia poté dokládají třídní výkazy měšťanské školy chlapecké v Písku končící zmínkou o odchodu ze školy 27. června 1931.⁴²

Je na místě zmínit také aktivity, které Kamila Stösslová věnovala péči o děti. V dopise z 2. ledna 1922 Janáčkovi zmiňuje přípravu svačin, vánoček a koled pro dvacet dětí k vánočním svátkům. Z textu sdělení je možné tyto děti považovat za děti z místního chudobince.⁴³ Součástí prvorepublikové společnosti byli také „cikáni“. V roce 1927 byl vydán zákon „o potulných cikánech“. V okolí Písku došlo k zásahům a zadržení lidí, označovaných za „potulné cikány“. Docházelo k roztržení rodin a děti zůstávaly bez rodičů. Janáčka při návštěvě Písku zaujala Kamila Stösslová svým cítěním, když našla a ujala se pěti opuštěných cikánských dětí, jak uvádí Alois Kodl. O této události píše Janáček ve svých několika fejetonech, později publikovaných v regionální literatuře.⁴⁴

Na Kamilu jako tragicky krásnou ženu vzpomínal písecký rodák Jiří Vogl. V dopise Josefu Rybáčkovi popisuje „smrdící kvelb“ jejího otce v Portyči. Zde Neumann prodával koňské buřty, které měly být exotickou pochoutkou.⁴⁵ Tyto nepodložené vzpomínky však lze vzhledem k Voglovu narození⁴⁶ datovat na období po roce 1919, kdy se Kamila s rodinou přestěhovala zpět do Písku. Pozice Kamily Stösslové na úrovni písecké židovské náboženské obce byla na základě archivního materiálu zcela marginální. V této věci větší aktivitu lze zaznamenat v případě otce Adolfa Neumanna, který společně s Davidem Stösslem patřil k členům pohřebního bratrstva.⁴⁷ Navzdory možnému předpokladu, Kamila nepatřila ani k členkám ženského spolku.⁴⁸

Vlastní přístup Kamily k hudbě byl minimální. Potvrzuje to nejen korespondence, ale i některé vzpomínky, kdy například Marie Stejskalová, hospodyně Janáčkových, přibližuje na několika příkladech, že zejména Janáčкова hudba byla pro ni zcela cizí.⁴⁹ Za určitý kontrast může posloužit

postřeh Johna Tyrella. Ten si položil otázku, zda matka Jetty Ehrmannová byla na rozdíl od své dcery hudebně vnímavější žena. Představení *Její Pastorkyně*, na kterou kromě Kamily pozval i paní Neumannovou se jí představení zamlouvalo.⁵⁰ V regionálním kontextu existuje ojedinělá zpráva Jaroslavy Pixové o návštěvách Stösslové u paní Krškové.⁵¹ Zda se tyto návštěvy týkaly i případné návaznosti na místní ochotnický spolek Heyduk se prozatím nepodařilo prokázat.

Díky Janáčkovi se dochovaly zprávy o různých Stösslových prodejkách klavírů, z nichž některé byly ve velmi špatném stavu.⁵² Dne 15. listopadu 1927 Janáček reaguje na dopis, kdy Stösslovi koupili klavír značky Blüthner. S nadšením dodává, že až nástroj bude mít své místo, tak Kamila bude učit syna Ottu hrát.⁵³ Z dalších zmínek, tenkrát v Píseckých listech, lze uvést, že klavír stejné značky byl Kamilou prostřednictvím inzerátu z 26. listopadu 1931 společně s klavírem Petrov prodán.⁵⁴

Kamilu a její rodinu zasáhla zpráva, kdy 2. června 1928 byla Kamilině matce diagnostikována rakovina a musela být převezena do nemocnice v Nezvěsticích, kde žila její dcera Helena.⁵⁵ Následovalo léčení v lázeňském sanatoriu Poděbradech a Praze. Po postupující nemoci Jetty

Obr. 6 | Úmrtní oznámení Kamily Stösslové. Archiv Židovského muzea v Praze, fond Židovská náboženská obec Písek, poř. č. 28, Zápisy schůzí spolku Chevra Kadiša 1875–1910, sign. 63.258.

Neumannová zemřela 17. července 1928 v Jáchymově.⁵⁶ Krátce po smrti své matky odjíždí Kamila s manželem a synem Ottou na Hukvaldy.⁵⁷ David Stössel zanedlouho odjel. Janáček se na výletě do Štramberka, kde měl svou bustu, nachladil a 12. srpna 1928 zemřel v sanatoriu doktora Kleina v Ostravě. Kamila s ním zůstala v posledních chvílích života.⁵⁸

Kamila Stösslová se po Janáčkově smrti rovněž dostala do dění kolem výnosů z honorářů oper, jejichž byla inspirací, alespoň podle skladatelových častých vyjádření v dopisech. Sám Janáček v posledním roce svého života napsal svou poslední vůli napsanou Pod Hukvaldy dne 22. června 1927. Své poslední pořízení rozepsané v jedenácti bodech rozvedl dále ve dvou dodatcích (datovaných 22. června 1927 a 2. června 1928). Do určité míry k nim lze přiřadit také dokumenty z 5. a 12. srpna 1928, jejichž věrohodnost se projednávala několik let.⁵⁹

Vedle odkázání movitého a nemovitého majetku, který skladatel rozdělil mezi své dědice, rozhodl se řešit také záležitost výnosů svých hudebních děl. Stösslové měla Univerzální edice ve Vídni vyplácet tantiémy za prodaný nebo vypůjčený materiál za operu *Káťa Kabanová* (Jak Janáček dodává „Za mnohaleté a věrné přátelství“).⁶⁰ Janáček však neuvádí ostatní díla v tomto testamentu, což napravil dodatkem k této závěti z téhož dne.

V tomto dodatku pokračují body od č. 12. Výnosy z hudebních děl (mimo *Káťu Kabanovou*) odkázal manželce s tím, že po její smrti připadnou Filosofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V případě Kamily ke *Kátě Kabanové* navíc přidává *Žápisník zmizelého*. Dále pak jejím synům odkázal zlaté mince.⁶¹ Druhý dodatek zůstává ve věci Kamily Stösslové zcela bezpředmětný. Týká se vyloučení nároků Gabriely Horváthové na tantiémy z *Její Pastorkyně*.

Problematické jednání se dotýkalo závětí ze srpna 1928. Změnu v dosavadním pozůstalostním řízení přinesla závěť napsaná 5. srpna 1928. K hudebním dílům tak Kamile odkázal tantiémy z děl 2. smyčcový *kvartet Listy důvěrné* a opery *Z mrtvého domu*. David Stössel v této záležitosti přinesl 25. října 1928 do notářské kanceláře v Brně Kamilin památník s vepsanou Janáčkovou závětí. Tato skutečnost vedla k sepsání Janáčкова jmění a dluhů předloženého až 12. února 1932. Poslední testament z 12. srpna byl považován za neplatný, z toho důvodu, že šlo o nedopsaný a nepodepsaný dokument.⁶²

Pozůstalostní řízení vedlo k tomu, že přítomní zástupci zákonných dědiců (zejména Filosofické fakulty Masarykovy univerzity a obce Hukvaldy) neuznali platnost závětí ze srpna 1928. Výjimku tvořila Stösslová, jež 15. dubna 1930 podala žalobu proti Zdence Janáčkové, Josefě Dohnalové, Rose Gutterové, Markétě Janáčkové a Bedřichu Janáčkoví. Dokonce se hovořilo o tom, že Janáček napsal tyto testamentsy ve stavu nepřičetnosti.

Obr. 7 | Hrob Kamily Stösslové na židovském hřbitově v Písku. Foto Archiv Leoše Janáčka Moravské zemské muzeum.

Navzdory progresivní soudní při a spornému obsahu posledních vůlí se se podařilo uzavřít smír, který 16. listopadu 1931 nabyl právní moci. Památník, z něhož pro potřeby soudního řízení došlo k vyjmutí stran s uvedeným testamentem, Nejvyšší soud v Brně vrátil Kamile Stösslové po uzavrání pozůstalostního řízení a další soudní kauze dne 3. února 1934.⁶³

Kamilu Stösslovou dlouhodobě sužovaly zdravotní problémy. Podle inventáře Kamilina pozůstalostního spisu se léčila v pražském sanatoriu, přičemž z místních lékařů ji ošetřoval Oskar Tauber.⁶⁴ Dne 22. června 1935 ve svém domě v Přemyslově ulici podlehla, stejně jako její matka, rakovině. O dva dny později došlo z domu smutku k vypravení pohřbu na židovský hřbitov.⁶⁵ Pozůstatky této ženy byly uloženy v dřevěné rakvi od píseckého truhláře Jana Zemana do dnes již nedochovaného hrobu. Náhrobek pocházel z dílny strakonického kameníka Hercíka⁶⁶ v podobě dvou černých žulových desek, z nichž jedna nesla text:

KAMILA
STÖSSLOVÁ
nar. 11. 9. 1891
zemř. 22. 6. 1935.

Matka,
vše v tomto slově skryto
(tanceva)⁶⁷

Obr. 8 | Současný stav možného místa pohřbení. Stav k roku 2025. Foto Josef Motyka.

Přestože soudobá dokumentace židovského hřbitova neumožňuje návštěvníkům hřbitova přiblížit přesné místo jejího posledního odpočinku, hrob se podle logiky židovského pohřbívání mohl nacházet blízko původního hrobového místa Richarda Weinera. Fotografická dokumentace náhrobku proběhla v šedesátých letech minulého století a patří do sbírkových fondů Prácheňského muzea a Oddělení dějin hudby Moravského zemského muzea v Brně. Krátké zmínky o Kamilině hrobu přiblížila knihovnice Květa Kvasničková v roce 1965 ve svém článku o písčkových hřbitovech. Zmínku o nákladném pomníku, jediném pěkně upraveném hrobě, lze spojit s obdobím relativně udržovaného židovského hřbitova.⁶⁸ V souvislosti s postupnou devastací hřbitova stopa po náhrobku mizí. Absence plánu hřbitova zcela znemožňuje přesně lokalizovat místo jejího posledního odpočinku. Patrně jako odpověď na žádost Otty Stössla se dochovalo vyjádření, že Židovská náboženská obec v Praze nemá námitek, aby si před plánovanou likvidací hřbitova odvezl dva pomníky, a to jeho babičky a strýce. Tento dokument z 3. března 1980

však o hrobě Stösslové nehovoří.⁶⁹ Krátkou informaci uvádí autoři průvodce po městě po Písku. Zmínku o hrobě Stösslové, identifikovaném roku 1994⁷⁰, nelze ve srovnání s aktuálními poznatky považovat za spolehlivou.⁷¹

Rozsáhlý soubor písemností Leoše Janáčka zůstal v držení Kamily Stösslové až do její předčasné smrti. Na rozdíl od nezištného daru Zdenky Janáčkové, získání dokumentů od Kamily a její rodiny mělo poněkud komplikovaný průběh. Kamilino příležitostné poskytnutí těchto dopisů proběhlo díky připravované knize o Janáčkově Adolfa Emila Vaška. Kamila rovněž řešila žádost profesora Vacka z Brna, čímž snaha muzikologa Vladimíra Helferta k získání dokumentů pro Janáčkům archiv nemělo života Stösslové úspěch.⁷² Podobně tomu bylo při jednání s Davidem Stösslem. To však doprovázely problémy spojené s pozůstalostním řízením po Janáčkově a Stösslově vysoké finanční požadavky (60.000 korun). Výrazný obrat přinesly až události roku 1939.⁷³

Po Stösslově odchodu do Švýcarska se Vladimír Helfert pustil do pátrání po osudu těchto dopisů. Rudolf Stössel dokumenty postupně zastavil, až se dostaly do vlastnictví jeho věřitele Bedřicha Hirsche. Dne 6. listopadu 1939 Hirsch uzavřel s Filosofickou fakultou Masarykovy univerzity smlouvu o koupi Janáčkovy korespondence a uměleckých děl.⁷⁴ Díky tomu se Filosofické fakultě podařilo za cenu 22.000 korun získat rukopisy *Sboru při kladení základního kamene Masarykovy univerzity*, 2. *smyčcového kvartetu – Listy důvěrné*, Památník Leoše Janáčka a 713 dopisů, dopisnic a korespondenčních lístků v devatenácti svazcích.⁷⁵ Dnes jsou dokumenty součástí Janáčkovy archivu Oddělení dějin hudby v Moravském zemském muzeu v Brně.

Osud rodiny, stejně jako u celé řady dalších, doprovázelo stigma židovského původu. To se projevilo v závěru třicátých let 20. století. Dům, který ještě po vzniku protektorátu Neumanovi obývali tvořily bytové jednotky se záze-
mím pro Adolfa Neumanna a rodinu jeho syna Karla.⁷⁶ Ten v souvislosti se situací obsazených Sudet musel odejít se svou manželkou, dcerou Marií a synem Bedřichem z Pavlovic u Tachova do Písku.⁷⁷ David Stössel se 25. července 1938 podruhé oženil s Lucií Rawiczovou⁷⁸ a odešel do Švýcarska, kde nadále žil v Curychu až do své smrti v roce 1982.⁷⁹

Obr. 9 | Pamětní deska Kamily Stösslové na domě v Přemyslově ulici. Foto Josef Motyka.

Dne 26. listopadu 1942 Adolf Neumann nastoupil v rámci deportací židovského obyvatelstva společně s rodinou jeho syna Karla transport do Terezína. Otec Kamily Stösslové zemřel v tamním ghettu 2. července 1943.⁸⁰ Situace Karla, jeho manželky a dvou dětí dále pokračovala v Osvětimi. Podle transportu Dr vypraveného 15. prosince 1943 do Osvětimi je pravděpodobné, že tato rodina zahynula během likvidace terezínského rodinného tábora v Osvětimi.⁸¹ Přežil jen syn Bedřich. Ten v souvislosti s evakuací osvětimských vězňů na západ zahynul v Buchenwaldu.⁸² Podobný osud potkal také sestru Helenu, jejíž cesta vedla 22. prosince 1942 do Terezína. Po měsíci, 23. ledna 1943 její deportace pokračovala transportem do Osvětimi, kde zahynula.⁸³ Emil Neumann byl 25. února 1945 deportován do Terezína, kde se dožil osvobození.⁸⁴ Poté žil a působil v Poděbradech ve funkci předsedy Rady židovských náboženských obcí.⁸⁵

Situace Kamilinih synů během holocaustu rovněž nebyla příznivá. V závěru třicátých let minulého století společně vlastnili rodinný dům.⁸⁶ Příchod druhé světové války prožívali během života v Praze. Deportace syna Rudolfa proběhla 4. prosince 1941 do nově vzniklého terezínského ghetta. Jeho osudy pokračovaly dne 18. května 1944 do Osvětimi. Závěr války Rudolf prožil v koncentračním táboře Buchenwald.⁸⁷ Po osvobození žil znovu v Praze, kde zemřel 4. února 1978. Syn Otto žil od roku 1940 ve smíšeném manželství a z toho důvodu byl, stejně jako jeho strýc Emil, deportován v rámci uzavřeného pracovního nasazení 25. února 1945 do Terezína. K jeho osvobození došlo po několika měsících.⁸⁸ Jako důležitý pamětník se účastnil aktivit spojených zejména s Leošem Janáčkem. Zemřel 1. ledna 2003.⁸⁹

S domem Neumannových v Přemyslově ulici je po druhé světové válce spojen také život jiné významné osobnosti, malíře Vincence Beneše. Toho pojilo s Pískem jeho druhé manželství s Barborou, rozenou Zborníkovou. Poté, co se v Písku 24. září 1928 oženil⁹⁰, pravidelně do města jezdil. V pozdějších letech měl v nemovitosti svůj ateliér.⁹¹

Mnozí zájemci o některé momenty vztahu Leoše Janáčka a Kamily Stösslové nenajdou v tomto příspěvku nic zvláštního, co by tématu přineslo detaily z jejich soukromí. Motivace autora bylo období jejich přátelství ilustrovat spíše tematicky a ze zcela jiné perspektivy. Často vyhledávanou a zpracovanou část Kamilina života se autor v tomto příspěvku snaží zájemcům o regionální souvislosti přiblížit zejména prostřednictvím méně známých informací.

POZNÁMKY:

- 1 Národní archiv Praha (Dále NA), Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích (Dále MŽNO), inv. č. 1530, matrika N Písek 1869–1907, fol. 21/30; v aplikaci VadeMeCum, sn. 34.
- 2 Státní okresní archiv Písek (Dále SOKA Písek), Archiv obce Putim, kniha 1, sign. I/1, Osada Putim–Staré paměti, fol. 205.
- 3 SOKA Písek, Okresní úřad Písek I (Dále OÚ Písek I), fascikl 39, inv. č. 1723, sčítání lidu z roku 1890 pro Putim čp. 46 (V DA sn. 55).

- 4 NA, MŽNO, inv. č. 1530, matrika N Písek 1869–1907, fol. 22/31, sn. 35; inv. č. 1533, matrika Z Písek 1869–1873, 1874–1907, 1908–1949, fol. 13/100, sn. 170.
- 5 Tamtéž, inv. č. 1530, matrika N Písek 1869–1907, fol. 22/31, sn. 35.
- 6 Tamtéž, fol. 24/33, sn. 37.
- 7 Tamtéž, fol. 26/36, sn. 39.
- 8 Tamtéž, fol. 28/38, sn. 41; NA, MŽNO, inv. č. 1533, matrika Z Písek 1869–1873, 1874–1907, 1908–1949, fol. 19/166, sn. 176.
- 9 Tamtéž, inv. č. 1530, matrika N Písek 1869–1907, fol. 2/56, sn. 61; inv. č. 1533, matrika Z Písek 1869–1873, 1874–1907, 1908–1949, fol. 173/176, sn. 184.
- 10 SOKA Písek, OÚ Písek I, fascikl 103, inv. č. 1825, sčítání lidu z roku 1900 pro Písek – Budějovické předměstí čp. 11 (v DA sn. 62).
- 11 SOKA Písek, I. Národní škola dívčí Písek (Dále I. NŠ dívčí Písek), sign. I/10, kn. 9, Třídní výkazy (1904–1905). Činnost židovské školy skončila v roce 1904. (August SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl III.*, Písek 1913, s. 172.). Lze předpokládat, že po uzavření výuky na této škole Kamila přešla do obecné školy dívčí na Grégrově náměstí.
- 12 Antonín HLOUŠEK, *O přátelství Leoše Janáčka s Kamilou Stösslovou*, Kladno 1963, s. 8.
- 13 SOKA Písek, Okresní úřad Písek I (Dále OÚ Písek I), fascikl 228, inv. č. 1937, sčítání lidu z roku 1910 pro Písek – Pražské předměstí čp. 270 (v DA sn. 236).
- 14 SOKA Písek, I. NŠ dívčí Písek, kn. 9, sign. I/10, Třídní výkazy (1904–1905).
- 15 Tamtéž, II. SŠ Písek (Měšťanská škola dívčí Písek), kn. 16, sign. I/16, Školní matrika měšťanské školy dívčí (1907–1920).
- 16 *Výroční zpráva c. kr. vyšší reálky v Písku za školní rok 1909*, Písek 1909, s. 59.
- 17 *Výroční zpráva c. kr. vyšší reálky v Písku za školní rok 1910*, Písek 1910, s. 70.
- 18 SOKA Písek, Měšťanská škola chlapecká Písek, kniha 11, sign. I/11, Výkaz docházky a prospěchu žáků I.–III. ročníku (1909–1910).
- 19 Tamtéž, kniha 12, sign. I/12, Výkaz docházky a prospěchu žáků I.–III. ročníku (1910–1911).
- 20 Tamtéž, kniha 13, sign. I/13, Výkaz docházky a prospěchu žáků I.–III. ročníku (1911–1912).
- 21 NA, MŽNO, inv. č. 1533, matrika O Písek 1869–1904, 1942–1948, fol. 64, sn. 70.
- 22 A. HLOUŠEK, *O přátelství Leoše Janáčka s Kamilou Stösslovou*, s. 9.
- 23 Státní okresní archiv Přerov, Sbírka evidence obyvatel okresu Přerov, kartotéka 58, Přihlašovací karty obyvatel–policejní přihlášky a odhlášky, Přerov 1: Stolař – Sušík.
- 24 Zdeněk JIŠA – Rudolf KRZÁK, Českoslovenští legionáři (1914–1920). Rodáci a občané okresu Písek, Písek 1999, s. 72.; Srov. Karel Neumann, In: *Legie 100*[online]. [cit. 2025–03–02]. Dostupné z: [Karel NEUMANN – ČSOL](#)
- 25 Jiří ZAHŘÁDKA a kolektiv (ed.): *Korespondence Leoše Janáčka* [online]. Brno 2016 [cit. 05–03–2025]; dostupné z <https://korespondencejanacek.musicologica.cz>, Moravské zemské muzeum, Oddělení dějin hudby, Archiv Leoše Janáčka; dále jen: *Korespondence Leoše Janáčka*, sig. E00789, pohlednice Kamily Stösslové ze dne 25. 9. 1918.
- 26 *Korespondence Leoše Janáčka*, sig. E00799, pohlednice Kamily Stösslové ze dne 28. 12. 1918.
- 27 Jaroslav VOGEL, *Leoš Janáček*, Praha 1963, s. 242.
- 28 Tamtéž, s. 243.
- 29 John TYRELL, *Janáček. Díl II. Car lesů (1914–1928)*, Brno 2021, s. 876.
- 30 Zbyněk SAMŠUK, *Hudební mistři v Písku*, Písek 2003, s. 72.
- 31 Bohumír ŠTĚDRONĚ, *Leoš Janáček. K jeho lidskému a uměleckému profilu*, Praha 1976, s. 163.
- 32 Petr HORA–HOREJŠ, *Toulky českou minulostí. Malý panteon velkých Čechů z přelomu 19. – 20. století. Díl 12*, s. 40.
- 33 *Korespondence Leoše Janáčka*, sig. E00019, dopis Leoše Janáčka ze dne 13. 8. 1917.
- 34 *Korespondence Leoše Janáčka*, sig. A05690, dopis Josefý Dohnalové ze dne 30. 10. 1917.
- 35 Marie TRKANOVÁ (ed.), *Paměti: Zdenka Janáčková – Můj život*, Brno 1998, s. 112.
- 36 SOKA Písek, OÚ Písek I, fascikl 336, inv. č. 2063, sčítání lidu z roku 1921 pro Písek, Pražské předměstí čp. 228 (v DA sn. 63).
- 37 SOKA Písek, OÚ Písek I, fascikl 336, inv. č. 2063, sčítání lidu z roku 1921 pro Písek, Pražské předměstí čp. 228 (v DA sn. 62).
- 38 SOKA Písek, AM Písek, manipulace Městský úřad Písek, kniha 2700, fol. 162.
- 39 SOKA Písek, Měšťanská škola chlapecká Písek (Dále MŠ chlapecká Písek), kn. 26, sign. 26, Výkaz docházky a prospěchu žáků I. – III. Ročníku a jednorozčného učebního kurzu (1924–1925).
- 40 Tamtéž, kn. 28, sign. 28, Výkaz docházky a prospěchu žáků I. – III. Ročníku a jednorozčného učebního kurzu (1926–1927).
- 41 *Výroční zpráva stát. gymnasia v Písku za školní rok 1927–1928*, Písek 1928, s. 27.; *Výroční zpráva stát. gymnasia v Písku za školní rok 1928–1929*, Písek 1929, s. 23.
- 42 SOKA Písek, MŠ chlapecká Písek, kn. 32, sign. 32, Výkaz docházky a prospěchu žáků I. – III. ročníku a jednorozčného učebního kurzu (1930–1931).
- 43 Korespondence Leoše Janáčka, sig. E00883, dopis Kamily Stösslové ze dne 2. 1. 1922.
- 44 Z. SAMŠUK, *Hudební mistři v Písku*, s. 87.
- 45 Jiří VOGL – Petr MANO, *PenzioPolis*, Písek 2019, s. 39.
- 46 Jiří Vogl se narodil 25. září 1912 v Písku. NA, MŽNO, inv. č. 1531, matrika N Písek 1908–1947, fol. 8, sn. 12.
- 47 AŽMP, Židovská náboženská obec Písek, sig. 63265, seznam členů Chevra Kadiša.
- 48 Tamtéž, sig. 63288, Zlomky spisového materiálu Ženského spolku. Archivní materiály úřední povahy týkající se židovské náboženské obce v Písku jméno Kamily Stösslové příliš neuvádějí.

49 Marie TRKANOVÁ (ed.), *U Janáčků*, Bratislava 1964, s. 106.
50 *Korespondence Leoše Janáčka*, sig. E00501, dopis Leoše Janáčka ze dne 9. 11. 1927.
51 Jaroslava PIXOVÁ, *Na břehu* Blanice, Putím 2010, s. 60.
52 J. TYRELL, *Janáček II.*, s. 394.
53 *Korespondence Leoše Janáčka*, sig. E00506, dopis Leoše Janáčka ze dne 15. 11. 1927.
54 *Prodám*, Pisecké listy 35, č. 48, 26. 11. 1931, s. 5.
55 J. TYRELL, *Janáček II.*, s. 901.
56 NA, MŽNO, inv. č. 540, matrika Z Hroznětín 1839–1937 (i), 1943, 1948, fol. 127, sn. 131.
57 Kniha Františka Kožíka mylně spojuje s hukvaldským pobytem syna Rudolfa (Srov. František KOŽÍK, *Po zarostlém chodníčku*, Praha 1983, s. 304.).
58 Více Stephen LOCKE, *Janáčková smrt*, in: John TYRELL, *Janáček. Díl II. Car lesů (1914–1928)*, Brno 2021, s. 927–928.
59 Více např. Přemysl KRÁL, *Poslední vůle Leoše Janáčka*, Časopis matice moravské 75, Prosinec 1956, č. 3–4, As. 279–299.; Jiří ZAHRÁDKA, „*Tak to určuji pro naši velkou lásku z vděčnosti.*“ IV. *Sepsání Janáčkovy závěti, soupis a stanovení hodnoty pozůstalosti a naplnění skladatelovy poslední vůle*, Opus musicum 39, 2007, č. 1, s. 20–23.
60 P. KRÁL, *Poslední vůle Leoše Janáčka*, s. 281.
61 J. ZAHRÁDKA, „*Tak to určuji pro naši velkou lásku z vděčnosti*“, s. 20.
62 J. SRSTKA, Testamenty Leoše Janáčka, in: *Opera Plus* [online]. Citováno dne 15. března 2025. Dostupné z: <https://operaplus.cz/testamenty-leose-janacka/>.
63 Jarmila PROCHÁZKOVÁ – Lubomír ČERVINKA – Dušan ŠLOSAR, *Leoš Janáček: Památník pro Kamilu Stösslovou*, svazek 1, Brno 1994, s. 61.
64 SOKA Písek, Okresní soud Písek I (Dále OS Písek I), manipulace 1924–1949, karton 1, sign. D 269/35, Úmrtní zápis Kamily Stösslové.
65 NA, MŽNO, inv. č. 1533, matrika Z Písek Z 1869–1873, 1874–1907 (i), 1908–1949, fol. 243, sn. 256.
66 SOKA Písek, OS Písek I, manipulace 1924–1949, karton 1, sign. D 269/35, Úmrtní zápis Kamily Stösslové.
67 Jedná se o akrostich židovské pohřební formule v podobě pěti znaků T. N. C. B. H. ("necht' je její duše připojena ke svazku živých")
68 Květa KVASNÍČKOVÁ (ed.), Pisecké hřbitovy, in *Pisecká čítanka 2.*, Písek 1981, s. 82.
69 SOKA Písek, Sbírka – Miscelanea, kart. 13, sign. 251, Kopie materiálů ze soukromého archivu společnosti Matana a. s. týkající se prodeje bývalé synagogy v Písku (poškození, krádeže, opravy, zrušení).
70 Jan ADÁMEK – Jiří FRÖHLICH – Jiří ČÍŽEK, *Písek. Historický průvodce. Stručné dějiny města*, Písek 1994, s. 58.
71 Srov. Daniel POLAKOVIČ – Iva STEINOVÁ – Petra VLADAŘOVÁ, *Židovské hřbitovy na jihu Čech*, České Budějovice 2021, s. 237.
72 Korespondence Leoše Janáčka, sig. A05930, dopis Kamily Stösslové ze dne 6. 9. 1930.
73 J. SRSTKA, Testamenty Leoše Janáčka, in: *Opera Plus* [online]. 8. února 2010 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/testamenty-leose-janacka/>.
74 Přemysl KRÁL, *Poslední vůle Leoše Janáčka*, Časopis matice moravské 75, Prosinec 1956, č. 3–4, s. 294.
75 Tamtéž, s. 295.
76 SOKA Písek, Okresní úřad Písek – presidiální spisy, kart. 84, čj. 1178/1940, Soupis židovských bytů (1940).; SOKA Písek, kart. 692, sign. I/20L3, inv. č. 1324, Soupis židovských bytů (1941).
77 SOKA Písek, OÚ Písek I – presidiální spisy, kart. 82, čj. 434/1940.
78 SOKA Písek, AM Písek, Matrika zdejších příslušníků Pražské předměstí I, kn. 142, fol. 191.
79 Za informaci autor příspěvku děkuje PhDr. Lence Kusákové.
80 Miroslav KÁRNÝ (ed.), *Tereziánská pamětní kniha. Židovské oběti nacistických deportací z Čech a Moravy 1941–1945. Díl 2.*, Praha 1995, s. 1042.
81 Miroslav KRYL, *Osud vězňů tereziánského ghetta v letech 1941–1944*, Brno 1999, s. 83.
82 Památník Terežín, Databáze politicky a rasově pronásledovaných osob online. Citováno dne 15. 3. 2025. Dostupné z <https://www.pamatnik-terezin.cz/vezen/te-neumann-bedrich-10>.
83 M. KÁRNÝ (ed.), *Tereziánská pamětní kniha. Díl 2.*, s. 1099.
84 Tamtéž, s. 1308.
85 V roce 2025 PhDr. Lenka Kusáková připravovala medailonek Emila Neumanna. V této záležitosti, díky potomkům Heleny Hřebíkové, pracovala s Neumannovou pozůstalostí. V souvislosti s přípravou tohoto článku došlo k její spolupráci s autorem tohoto příspěvku.
86 *Seznam majitelů domů a ulic města Písku*, Písek po r. 1938, nestr.
87 Památník Terežín, Databáze politicky a rasově pronásledovaných osob [online]. Citováno dne 15. 3. 2025. Dostupné z <https://www.pamatnik-terezin.cz/vezen/te-stossel-rudolf>.
88 M. KÁRNÝ (ed.), *Tereziánská pamětní kniha. Díl 2.*, s. 1293.
89 *Žprávy z obcí*, Roš chodeš 65, únor 2003, č. 2, s. 19.
90 SOA Třeboň, Sbírky matrik jihočeského kraje, FÚ Písek, kn. 46A, matrika O 1925–1935, fol. 120 (v DA sn. 122).
91 Jindra ČERNOHORSKÝ, *Malíř jihočeské krajiny*, Zítřek 22, 1. 9. 1971, č. 35, s. 4.

Radiokarbonové datování těžby ve středověkých zlatodolech Kometa, šachta Bezedná

JAROSLAV CÍCHA

Komplex středověkých těžebních a úpravnických provozů v oblasti vrchu Kometa v Písec-kých horách patří k významným nemovitým památkám historie zlatorudného hornictví u nás. Na místa povrchové těžby zlatonosných rozsypů a podpovrchového dobývání primárního Au-zrudnění zde přímo navazují zlatorudné úpravny. Celý montánní areál je dochován ve vzác-ně intaktním stavu, kdy nedošlo k jeho narušení novější těžbou ani jinými zásahy.

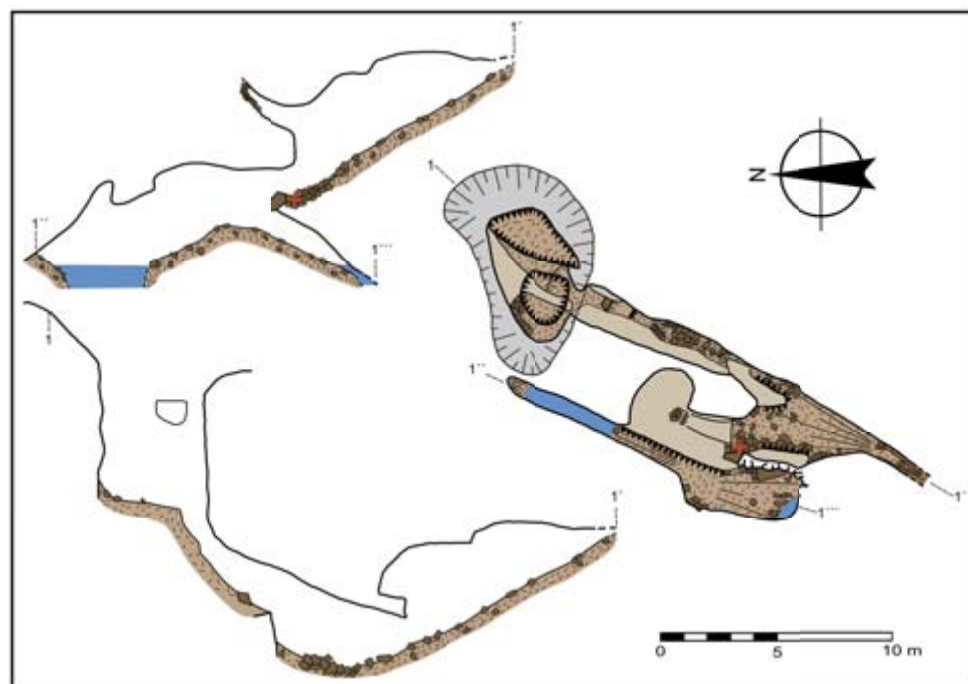
Nálezy zlomků keramiky zde dokládají montánní aktivity v širokém časovém rozmezí od 13. do konce 16. století, přičemž samotná podpovrchová těžba je s největší pravděpodobností kladena do 15. století. Nicméně intenzita prací a jejich kontinuita v jednotlivých obdobích není blíže zná-ma. Nedávný nález vrstvy zuhelnatělého dřeva na dně podzemní dobývky v tzv. Bezedné šachtě, vzniklého při použití žárové metody dobývání, byl příležitostí pokusit se o upřesnění doby pod-povrchové těžby absolutním datováním s využitím radiokarbonové metody.

CHARAKTERISTIKA LOKALITY

Středověký montánní areál se nachází v okolí vrchu Kometa (579 m), mezi Všetečí a Těšíno-vem, 3 km zsz. od Temelína. Hlavní poloha stařin, tvořená trojicí rovnoběžných řad hlubo-kých jam s obvaly, se ve směru SV–JZ táhne přes jz. svahy Komety a přechází přes vrcholové partie na její s. stranu. Další, méně pravidelná pásma a skupiny již mělčích jam jsou patrné na dalších místech v širším okolí, a na ně dále navazuje plošně rozsáhlá těžba zlatonosných deluviálních rozsypů a náplavů. Celková plocha souvisle poznamenaná báňskou činností v oblasti Komety činí asi 6 km².

Větší pozornost začala být lokalitě věnována od roku 1991, kdy zde byly pracovníky Prácheňského muzea v Písku zjištěny ve vývratech po vichřici na sv. svahu Komety pozůstatky úpravnického areálu (Fröhlich 1993, Fröhlich a Koppová 1992). Nejvýznamnějším se zde stal objev velkého množství zlomků mlecích kamenů z mlýnů na ruční rozemílání zlaté rudy, do té doby z našeho území neznámých. Obdobný úpravnický areál byl následně identifikován i na opačné straně Komety. V návaznosti na dokumentaci úpraven byla věnována pozornost i hlavní poloze stařin při vrcholu, včetně zmapování dochovaných podzemních dobývek (Cícha 1992, 1993).

V současnosti jsou na Kometě přístupné čtyři otevřené jámy s navazujícími podzemními dobývkami, označované novodobými názvy: Bezdná, Dvojitá, Bezejmenná a Nová. Dobývky v jamách sledují křemenné žíly a jsou dnes přístupné do hloubek kolem 15 m. Jejich nejhlubší části jsou zatopené a zavalené a jedná se tak pouze o malé izolované úseky dobývek v nejvyšší úrovni, které původně dosahovaly větší hloubky a v podzemí jámy v jednotlivých řadách souvisle propojovaly. Největší rozsah i hloubku mají dobývky ve Dvojité šachtě, kde dosahují kolem 40 m délky a hloubky asi 17 m pod povrchem (obr. 1).

Obr. 1 | Mapa Dvojité šachty, křížkem vyznačena poloha datované vrstvy uhlíků. Podle Cíchy (1992, 1993).

Při dokumentačních pracích v roce 2022 byla v nejhlubších partiích dobývky ve Dvojité šachtě zjištěna vrstva spáleného dřeva o mocnosti asi 10 cm, spočívající v původním uložení na skalní počvě, svrchu překrytá asi 20 cm mocnou vrstvou rubaniny (obr. 2). Z této vrstvy byl odebrán vzorek pro radiokarbonové datování. Uhlíková vrstva je bezpochyby pozůstatkem po žárové metodě dobývání, tzv. „sázení ohněm“. Podzemní dobývky na Kometě jsou výjimečnou ukázkou používání právě této staré dobývací techniky. Svědčí o ní jak velké plochy stropů a stěn černě zbarvené sazemi, tak pro tuto metodu typické tvary chodeb (obr. 3). Unikátní jsou v tomto směru dokonale vytvořené žárové kopule, zachované v Bezejmenné šachtě.

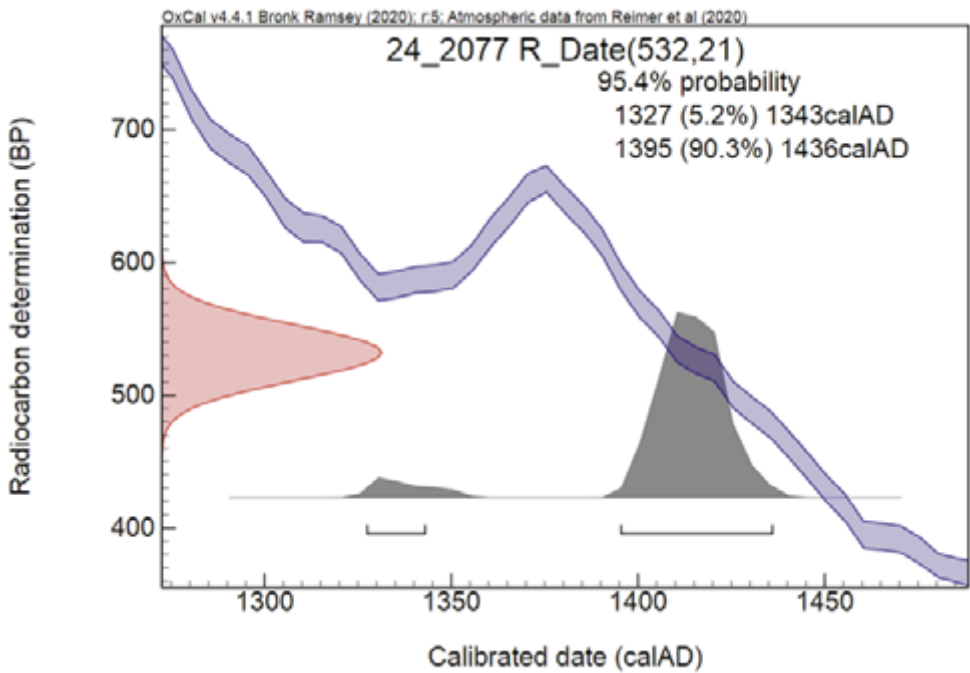
Historické aktivity na Kometě byly dosud datovány na základě spíše jen náhodných nálezů zlomků keramiky. Z hlavního úpravnického areálu na sv. straně Komety pocházejí hlavně zlomky nádob ze 13. století, u jednoho zlomku není vyloučeno ani 12. století. V mělkých jamách v okolí

Obr. 2 | Datovaná vrstva uhlíků na skalní počvě dobývky, svrchu překrytá vrstvou rubaniny. Foto J. Cícha

Obr. 3 | Podzemní dobývka na dně Dvojité šachty, ve stropní části je patrné černé zbarvení sazemi po sázení ohněm; křížkem vyznačena poloha datované vrstvy uhlíků. Foto J. Cícha.

Obr. 4 | Graf radiokarbonového datování ¹⁴C z Dvojité šachty pro hladinu pravděpodobnosti 95,4 %.

úpravny byla ojediněle nalézána i mladší keramika ze 14. a 15. století (Fröhlich 1993). V hlavní poloze stařin při vrcholu Komety byl v jednom místě vykopán soubor zlomků nádob a kachlů, zařaditelný do 15. století. Datování upřesňuje nález zlomku komorového kachlu s motivem turnajové scény, používaným ve 2. polovině 15. století. Ze dna Bezejmenné šachty pochází nejistý nález části nádoby z přelomu 13. a 14. století, který sem mohl být transportován druhotně (Fröhlich 1993). Z novější doby pochází dosud blíže nezkoumaný a nepublikovaný nález další polohy s početnými zlomky keramiky, situovaný při okraji jedné z jam prostřední řady stařin, nedaleko ústí Dvojité šachty. Zlomky nádobkových kachlů odtud lze datovat do 15. století, zlomky nádob, někdy zdobené radýlky, jsou zařaditelné do 2. poloviny, některé přesněji až do poslední čtvrtiny 15. století (J. Jiřík, ústní sdělení). Nepublikovaný je rovněž novější nález zlomků keramiky z konce 16. až počátku 17. století z rýžovníckých prací pod Kometou směrem na Všeteč.

METODIKA

Z vrstvy karbonizovaného dřeva byl odebrán vzorek několika větších (cca 2–3 cm) uhlíků. Pro zamezení kontaminace bylo pro získání vzorku použito pinzety, vzorek byl uložen do plastového sáčku a později vysušen na plastové podložce.

Vzorek uhlíků byl pod laboratorním číslem CRL 24_2077 zpracován a datován metodou AMS v radiouhlíkové laboratoři CRL ÚJF AV ČR, v.v.i. v Praze (Světlík 2025). Pro předúpravu vzorku byl použit postup AAA (Acid/Alkali/Acid) – loužení vzorku v roztocích 0,5 M HCl, 0,1 M NaOH a 0,01 M HCl s promýváním destilovanou vodou mezi jednotlivými kroky. Vzorek byl poté sušen do konstantní hmotnosti při teplotě 60 °C a vysušený vzorek spálen při 900 °C v uzavřených ampulích za přítomnosti CuO. Vzniklý oxid uhličitý byl přečištěn a dávkován do grafitizačního reaktoru. AMS měření grafitizovaného vzorku bylo provedeno na kompaktním tandemovém urychlovači se spektrometrickou trasou MILEA, současně bylo měřeno min. pět párů grafitů připravených ze sekundární kyseliny šťavelové a z fosilního anhydridu kyseliny ftalové. AMS data byla zpracována pomocí softwaru BATS, včetně opravy na pozadí, korekce na vliv frakcionace pomocí hodnoty $\delta^{13}\text{C}$ měřené AMS a normalizací na standardy HOX II. Naměřené aktivity ^{14}C a jejich kombinované nejistoty byly vyjádřeny v letech BP (Before Present) jako konvenční radiouhlíkové stáří (Světlík 2025).

Výsledky byly kalibrovány v programu OxCal 4.4 za použití kalibrační křivky IntCal20 (Bronk 2009, Reimer et al. 2020). Po přiřazení nejistot daných radiouhlíkovou kalibrační křivkou bylo konvenční radiouhlíkové stáří a jeho kombinovaná nejistota přepočteno na výsledný interval (intervaly) kalibrovaného stáří (Světlík 2025).

VÝSLEDKY A DISKUSE

Kalibrované stáří vzorku při standardizované hladině spolehlivosti 95,4 % spadá s velmi vysokou pravděpodobností 90,3 % do časového intervalu let 1395–1436 našeho letopočtu (obr. 4). Při snížení úrovně spolehlivosti na 68,3 % dochází ke zúžení časového intervalu na roky 1403–1424 našeho letopočtu (Světlík 2025).

Důležitým aspektem provedeného datování je skutečnost, že přímo určuje stáří důlního díla, a nikoli jiné aktivity na lokalitě. Nedostatkem je kromě vlastních limitů metody radiokarbonového datování i značná nejistota ve stanovení časového úseku mezi nárůstem dřevní hmoty a jejím spálením (tzv. efekt starého dřeva) u datovaného vzorku. Zatímco časový odstup mezi pokácením stromu a spálením je možné považovat za zanedbatelný, neznámé zůstává skutečné stáří stromu v době jeho pokácení – dřevo z vnitřní části kmene je starší nežli dřevo z jeho okraje, a pozice datovaného vzorku uvnitř kmene není známá.

Stáří stromu je však odhadem možné poněkud blíže upřesnit. Pro historické báňské provozy znamenalo dřevo důležitou a nezbytnou surovinu a jeho spotřeba byla enormní. Proto u cených kmenů starších vzrostlých stromů je možné předpokládat využití především na náročnější tesařské práce pro technické účely, důlní výztuže apod., a jejich použití jako palivového dřeva

je málo pravděpodobné. U dřeva, ze kterého pochází datovaný vzorek, je tak orientačně možné uvažovat nejspíše o stáří do několika desítek let.

Z uvedených skutečností vyplývá, že stáří datované dobývky téměř jistě nepřesahuje přelom 14. a 15. století. Její vznik je pak možné klást do 15. století, a v případě, že nebyly datovány nejstarší partie kmene, tak spíše až do jeho 2. poloviny. Tomuto období také dobře odpovídají dvě polohy z povrchu zlatodolů s nálezy zlomků keramiky, shodně datované do 2. poloviny 15. století.

ZÁVĚR

V podzemní dobývce Dvojitě šachty zlatodolů Kometa bylo radiokarbonovou metodou provedeno datování vrstvy karbonizovaného dřeva, pocházející ze stejné doby, jako je vylámání dobývky. V kontextu s povrchovými nálezy zlomků keramiky lze vznik důlního díla s velkou pravděpodobností klást do 2. poloviny 15. století.

LITERATURA:

- Bronk R. C. (2009): Bayesian analysis of radiocarbon dates. *Radiocarbon*, 51(1), p. 337–360.
 Cícha J. (1992): Kometa – unikátní komplex středověkých zlatodolů. *Speleofórum* '92, s. 58–61.
 Cícha J. (1993): Středověké zlatodoly Kometa. *Studie z dějin hornictví*, 22, s. 24–25.
 Fröhlich J. (1993): Ruční mlýny na rozemílání zlaté rudy na Kometě. *Studie z dějin hornictví*, 22, s. 7–23.
 Fröhlich J., Koppová E. (1992): Výzkum středověkých zlatodolů a úpraven zlata na Kometě. Zpráva o činnosti za rok 1991. Prácheňské muzeum v Písku, s. 29–38.
 Reimer P. J. et al. (2020): The IntCal20 Northern Hemisphere Radiocarbon Age Calibration Curve (0–55 cal kBP). *Radiocarbon*, 62(4), p. 725–757.
 Světlík I. (2025): Kometa–důl. [CRL datovací protokol], AAA 24_2077, CRL ÚJF AV ČR, v.v.i., Praha.

Výsledky 48. kroužkovací akce „Acrocephalus“ v národní přírodní památce „Řežabinec“

JIŘÍ ŠEBESTIAN

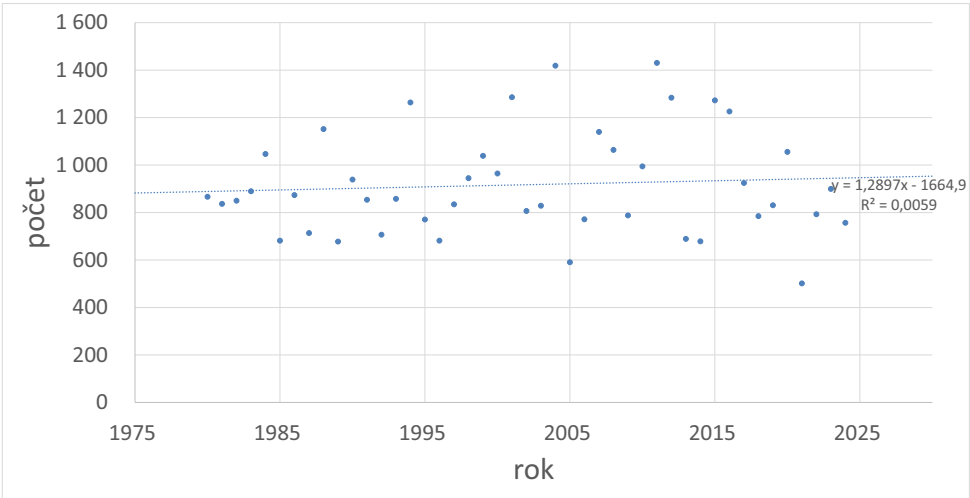
Odchyty a kroužkování ptáků probíhalo ve dnech 27. 7. až 7. 8. 2024. V porovnání s předchozím ročníkem (22. 7. až 2. 8. 2023) došlo k posunu o týden dozadu. Je to kvůli pravidlu, že alespoň jeden celý den odchytů musí být v srpnu. V táboře na tradičním místě se tentokrát vystříдалo 89 přímých účastníků a navštívilo nás 2111 zájemců o ptáky.

Každoročně se snažíme, aby podmínky výzkumů byly neměnné a stále stejné, a právě to je hlavní a velmi ceněnou devizou našich výzkumů ve vědecké komunitě a umožňuje nám to srovnání vývoje ptačího společenstva v průběhu let. Pro úsporu místa i vašeho času nebudeme naši metodiku znovu popisovat a odkážeme případné zájemce na podrobný popis ve zprávě za rok 2008.¹

A teď k výsledkům a jejich hodnocení. Po loňském návratu počtů většiny druhů ptáků k průměru² nastal letos opět pokles celkového počtu okroužkovaných ptáků pod průměrné hodnoty (Tab. 1.; Obr. 1). Pokusíme-li se tento fakt analyzovat podrobněji, zjistíme, že dominantní druh rezervace – rákosník obecný se ještě pohybuje pod průměrnými počty po katastrofální vichřici v rezervaci v roce 2021,³ ale u něj stále trvá nárůst počtů jak dospělých ptáků, tak zejména mláďat. Absolutně největší pokles nastal u budníčka menšího (Tab. 1), ale tento druh kolísá z roku na rok – jako druhý nejmenší z našich ptáků je extrémně citlivý zejména na nepříznivé počasí v hnízdní době, a to letos zrovna příznivé nebylo. Celkový trend jeho početnosti je ale nárůst. Vloni například byly jeho počty naopak nadprůměrné.² A tak nejvíce zarážející je zejména pokles u dalších dvou druhů z první desítky – pěnice slavíkové a rákosníka zpěvného. Tyto druhy byly naposledy v černých číslech v roce 2018 respektive 2016. Analýzou příčin jejich trvalého úbytku se budeme muset zabývat podrobněji v dalších letech.

Rok	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Počet	178	403	231	867	837	850	890	1047	682	874
Rok	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Počet	714	1152	678	939	854	707	858	1264	771	682
Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet	835	945	1039	965	1286	807	829	1419	591	772
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Počet	1140	1064	788	995	1431	1284	689	679	1273	1226
Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		
Počet	925	785	831	1056	502	793	900	757		

Tab. 3 | Přehled celkových počtů nově okroužkovaných ptáků za 48 let na všech dosavadních akcích „Acrocephalus“. (Pozn.: první 3 roky (1977–1979) probíhal odchyt do menšího počtu sítí)

Obr 1. | Trend celkových počtů nově okroužkovaných ptáků za 48 let na všech dosavadních akcích „Acrocephalus“.

V letošních výsledcích ale nalezneme i pozitivní zprávy – například návrat sýkořic vousatých – ovšem nenajdete je v Tabulce 1., ale v Tabulce 2. – v odchycích již dříve kroužkovaných ptáků, protože se nám je podařilo odchytit a okroužkovat již během jarních výzkumů v rezervaci a při akci Acrocephalus jsme je pak už jen kontrolovali. A největší letošní překvapení naleznete také v Tab. 2. – opětovný odchyt cetie jižní. A aby to bylo vše ještě zajímavější – jednalo se o tutéž samičku se stejným kroužkem a opět i s hnízdní nažinou, kterou jsme kroužkovali na loňské akci. Vloni se chytila 24. 7. 2023, letos 5. 8. 2024 – po roce a dvanácti dnech. Událost ještě větší, než byl její loňský první odchyt. Proto ji letos znovu připomínáme na fotografii. Obrovskou záhadou je, kde se pohybovala mezitím. Je možné, že hnízdila někde na Řežabinci a nikdo si jí nevšiml? Nebo hnízdila někde jinde na Písecku? Nebo hnízdila na jihu za Alpami, kam cetie patří, a na Řežabinec si „odskakuje“ na dobré krmení přes Alpy??? Kdybyste ji viděli někde na Písecku hnízdit, dejte nám, prosím, vědět do muzea, protože prozatím zůstává obrovskou záhadou.

Obr 2 | Ornitologická super událost století (tedy zatím jen padesátiletí) na Řežabinci. Vloni odchycená a okroužkovaná dospělá samice cetie jižní s hnízdní nažinou byla letos na Řežabinci znovu. Chytila se přesně po jednom roce a dvanácti dnech do téže sítě na tomtéž místě. Kde ale byla mezitím – ví zatím stále jen ona. Tentokrát navíc po hnízdění pelichala – což bylo vidět, zejména když odlétala.

Celkové pořadí	Druh	Dospělí ptáci	Letošní mláďata	Celkem	t.j. %	Loňské pořadí	Roční průměr za 47 let	odchylka od průměru
1.	Rákosník obecný	47	206	253	33,4	1.	285,8	-32,8
2.	Rákosník proužkovaný	17	76	93	12,3	2.	67,8	25,2
3.	Pěnice černohlavá	16	62	78	10,3	5.	45,8	32,2
4.	Sýkora modřinka	6	52	58	7,7	4.	33,1	24,9
5.	Budníček menší	10	17	27	3,6	3.	79,0	-52,0
6.	Vlaštovka obecná	1	25	26	3,4	9.	34,3	-8,3
7.	Rákosník velký	13	11	24	3,2	25.	14,5	9,5
	Červenka obecná	1	23	24	3,2	11.	15,2	8,8
9.	Sýkora koňadra	6	17	23	3,0	8.	24,6	-1,6
10.	Rákosník zpěvný	0	18	18	2,4	7.	65,9	-47,9
11.	Kos černý	3	13	16	2,1	6.	10,6	5,4
12.	Drozd zpěvný	1	12	13	1,7	10.	5,9	7,1
	Ťuhýk obecný	1	12	13	1,7	16.	5,3	7,7
14.	Strnad rákosní	5	7	12	1,6	17.	11,9	0,1
	Cvrčilka slavíková	2	10	12	1,6	14.	5,4	6,6
16.	Pěnice slavíková	2	9	11	1,5	17.	33,6	-22,6
17.	Mlynařík dlouhoocasý	5	5	10	1,3	28.	3,9	6,1
18.	Střízlík obecný	3	5	8	1,1	19.	2,6	5,4
19.	Strnad obecný	2	4	6	0,8	37.	8,9	-2,9
20.	Lejsek šedý	1	4	5	0,7		1,6	3,4
21.	Ledňáček říční	0	4	4	0,5	13.	2,2	1,8
22.	Pěnkava obecná	3	0	3	0,4	28.	6,4	-3,4
	Pěvuška modrá	3	0	3	0,4	37.	2,8	0,2
	Sýkora babka	0	3	3	0,4	22.	1,7	1,3
25.	Cvrčilka zelená	2	0	2	0,3	37.	1,1	0,9
	Budníček větší	1	1	2	0,3	12.	26,5	-24,5
	Pěnice pokřovní	0	2	2	0,3	28.	9,6	-7,6
	Sýkora lužní	0	2	2	0,3	32.	4,4	-2,4
29.	Konipas horský	1	0	1	0,1		0,1	0,9
	Zvonek zelený	0	1	1	0,1		2,9	-1,9
	Šoupálek dlouhoprstý	0	1	1	0,1	19.	1,2	-0,2
	Pěnice hnědokřídla	0	1	1	0,1	22.	5,0	-4,0
	Brhlík lesní	0	1	1	0,1	15.	3,6	-2,6
	Blask tlustozobý	0	1	1	0,1	25.	1,0	0,0
Celkem okroužkováno při akci „ACROCEPHALUS“ 2024:		152	605	757	100	roční průměry:	877	-120,0
		34 druhů					42 druhů	

Tab. 1.: Přehled ptáků nově okroužkovaných při 48. akci „ACROCEPHALUS“ v Národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“ ve dnech 27. 7. až 7. 8. 2024. (Vzácnější a méně často chytané druhy jsou vytištěny tučně.)

Na závěr jako vždy tradičně děkuji všem, kteří přispívají ke zdárnému průběhu akcí Acrocephalus: Záchrané stanici Makov za zapůjčení stanu, Jihočeskému kraji za možnost bezplatného a bezproblémového táboření na jeho louce, kterou pro něj spravuje protivínské rybářství. Děkujeme za vstřícnost okolním obecním úřadům v Ražicích, Kestřanech a Putimi a také Policii ČR – obvodnímu oddělení Protivín. Velice nám ve všech směrech vychází vstříc pan Šmitmajer.

Druh	Místo původního okroužkování:										Celkem
	Řežabinec v roce:								Jinde v ČR	Mimo ČR	
	2024		2023	2022	2021	2020	2019	2018			
	v hnízdní době	po hnízdní době									
Rákosník obecný	25	163	7	5		2					202
Sýkora modřinka	10	16	2								28
Červenka obecná	7	18							1		26
Rákosník proužkovaný		13	1							1	15
Rákosník velký	1	13									14
Sýkora koňadra		5	2	2					3		12
Pěnice černohlavá		10	1						1		12
Cvrčilka slavíková	3	9									12
Sýkořice vousatá	5	5									10
Kos černý	1	4							2		7
Ťuhýk obecný		1							5		6
Drozd zpěvný		2	1					1			4
Šoupálek dlouhoprstý	1	2		1							4
Budníček menší		1	2								3
Pěvuška modrá		2	1								3
Mlynařík dlouhoocasý		1	2								3
Ledňáček říční	1	2									3
Brhlík lesní	1	2									3
Strnad rákosní			1						1		2
Pěnice slavíková		1						1			2
Cetie jižní			1								1
Sýkora lužní			1								1
Strakapoud velký			1								1
Lejsek šedý		1									1
Střízlík obecný		1									1
Budníček větší		1									1
Celkem zkontrolováno:	55	273	23	8	0	2	0	2	13	1	377

Tab. 2.: Přehled již dříve okroužkovaných ptáků, kteří byli kontrolováni při 48. akci „ACROCEPHALUS“ v Národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“ ve dnech 27. 7. až 7. 8. 2024. (Vzácnější a méně často chytané druhy jsou vytištěny tučně.)

Všem jmenovaným patří velký dík nejen ode mne jako organizátora akce, ale i od všech ostatních účastníků. A naopak můj osobní dík patří všem účastníkům tábora, kteří kromě obvyklých nástrah počasí a všech ostatních obvyklých problémů, skvěle zvládají i návštěvnické (a zejména dětské) „nájezdy“. Všichni výše jmenovaní přispěli k získání cenných podkladů důležitých nejen pro budoucí hospodaření rybářů i ochranářů a povinné hodnocení vývoje v Ptačí oblasti Natura 2000, ale i pro zvýšení úrovně poznání o jednotlivých druzích ptáků a také o jejich funkci v rámci celého ptačího společenství. Děkuji proto všem, ať už se osobně zúčastnili nebo jen napomohli zorganizování akce. A tradičně největší dík posíláme dr. Karlu Peclovi, bez kterého by naše výzkumy na Řežabinci ani nezačaly.

POZNÁMKY:

- 1 Jiří ŠEBESTIAN, *Výsledky 32. kroužkovací akce „Acrocephalus“ v Národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“*, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2008, s. 75–77
- 2 Jiří ŠEBESTIAN, *Výsledky 46. kroužkovací akce Acrocephalus v Národní přírodní památce Řežabinec*“, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, s. 239–244
- 3 Jiří ŠEBESTIAN, *Výsledky 45. kroužkovací akce Acrocephalus v Národní přírodní památce Řežabinec*“, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2021, s. 155–159

Druhá šance poškozených skleněných negativů z ateliéru Jana Vavrušky, píseckého fotografa

JAN KOTALÍK

Obsah následujícího textu není vzhledem k sbírkotvorné problematice ničím zásadně objevným. Pouze v rámci podsbírký historické fotografie Prácheňského muzea v Písku jde o poprvé použitý jednoduchý postup efektivní ochrany nevratně poškozených skleněných negativů, jež tak mohou zůstat sbírkovými předměty (byť s omezenou vypovídací hodnotou).

Na začátku je nutné provést určitý pohled do historie nabytí předmětů, které se staly součástí rozsáhlého sbírkového fondu muzea. Před dlouhou dobou – řádově jde o desítky let (ještě hluboko před listopadovými společenskými změnami v r. 1989) – se díky vlastnímu záchrannému sběru muzejních pracovníků dostal do instituce soubor skleněných negativů různých formátů s historicky cennými snímky města Písku. Časově se řadily k 90. letům 19. až k počátku 20. století a pocházely z tvorby Jana Vavrušky (*1847 – †1915), jednoho z tehdejších významných místních fotografů.¹ Vybírání negativů doslova z popelnice odpovídalo jejich stavu. Řadě kusů scházely obaly, a to zapříčinilo další různé stupně poškození: odlomené a scházející růžky, drobná i větší mechanická poškození povrchu média aj. V menším počtu byla shledána destrukce přímo fatální: sklo (různé tloušťky) bylo prasklé i rozbité na střepy (z nichž některé již nešlo nalézt). To vše se ale v objevitelské euforii nejevilo překážkou k zápisu do sbírek muzea, protože unikátní stále rozpoznatelný snímek byl jednoznačnou kvalifikací pro zachování. Negativům navíc dodaly na přitažlivosti občasné autorské originální retuše. Jan Vavruška části snímku místy vykrýval barvou, drobnosti opravoval tečkami či čárkami atd.

Registraci skleněných negativů v chronologické evidenci za čas vystřídalo zpracování do evidence systematické. Předměty (někdy ve více kusech střepů) naštěstí citlivě uložené

Malé náměstí – budova občanské záložny, původní foto Jan Vavruška (1890), repro foto T. Droppa, 2025.

Malé náměstí – budova občanské záložny, původní foto Jan Vavruška (1890), zprac. T. Droppa, 2025.

Město Písek od Hradiště, původní foto Jan Vavruška (1890), repro foto T. Droppa, 2025.

v papírových krabicích „přežívaly“ v relativně trvalých klimatických podmínkách. Střepey se nepřekrývaly, při manipulaci se neposunovaly, a tak nebezpečí dalšího poničení nebylo nijak významné. Po letech byly při pravidelných revizích nejvíce rozbité negativy odepsány kvůli neupotřebitelnosti a převedeny do evidence pomocného materiálu a nějakou dobu v této kategorii zůstaly. Naštěstí uložení pomocného materiálu podsbírkou historické fotografie se téměř nelišilo od prostoru pro ukládání odpovídajícího fondu a tím žádné další škody na již dost poničených negativech nepřišly.

Další roky shodou okolností přinášely častější komunikaci mezi odbornými pracovníky muzeí a galerií stejného zaměření při různých setkáních, exkurzích, návštěvách restaurátorských a konzervátorských pracovišť. To vše vyvolalo větší informovanost a motivaci ke zlepšení kondice jednotlivých podsbírek. Hlavní inspirací vytvořit ochrannou adjustaci pro tři výrazně poškozené skleněné negativy² na pracovišti historické fotografie Prácheňského muzea byla návštěva ateliéru Langhans v Praze ve Vodičkově ulici, kde proběhl workshop pro pracovníky,

Město Písek od Hradiště, původní foto Jan Vavruška (1890), zprac. T. Droppa, 2025.

kteří se zabývají zpracováním a ochranou fotografických sbírek v paměťových institucích. Účastníci mohli přímo zhlédnout ještě dobíhající fázi digitalizace rozsáhlého dochovaného fondu proslulého pražského portrétního fotoateliéru³ a také byli seznámeni s úskalími, na která je možné při tomto procesu narazit. Problematika prasklých, úplně rozbitých a případně nekompletních negativů při skenování se zmiňovala též. Nenáročná adjustace mezi skleněné desky byla probírána jako praktická možnost pro jejich uchování. Přibývajících další srovnatelné a rozvíjející poznatky lze nalézt i na internetu (na českých nebo cizojazyčných webech), kde text s obrazovým doprovodem uvádí postup práce.⁴

K záměru vytvořit ochrannou adjustaci Vavruškových negativů přispěl i plán realizovat výstavu k příležitosti 100. výročí od fotografova úmrtí v roce 2015.⁵ Ve spolupráci s Petrem Nádějem, restaurátorem muzea, došlo k pečlivému sestavení dochovaných střepey negativů, jejich opatrnému „suchému“ povrchovému očištění od prachu⁶ a vložení mezi dvojici čirých skel, jež rozměrově odpovídala adjustovanému materiálu. Zde připomeňme vhodnost použití skel nových

Budova pošty, původní foto Jan Vavruška (1899), repro foto T. Droppa, 2025.

Budova pošty, původní foto Jan Vavruška (1899), zprac. T. Droppa, 2025.

Výstavní dřevěný stojan pro skleněný negativ, zhotovil J. Vondrášek, restaurátor PM, foto V. Komarová, 2015.

– tedy nikoliv starých, která bývají v muzeích v restaurátorských a konzervátorských dílnách občas využívána jako dobový materiál. Historická skla bývají nejenom křehčí, ale jejich složení často není neutrální a nejsou tedy úplně vhodná k opětovnému využití. Na úplný konec zbylo již jenom zafixovat dvojice skel, aby celky držely pohromadě. Toho bylo dosaženo obalením okrajů restaurátorskou samolepicí páskou „Filmoplast“, vyrobenou z nekyselých materiálů.⁷ Aktuální zpevňující a ochrannou adjustaci lze v případě potřeby jednoduše odstranit. Vytvořený skleněný sendvič se lépe ukládá a s odpovídající dávkou opatrnosti s ním lze i volně manipulovat. Potřebám výstavní prezentace může navíc vyhovovat pro názornost zhotovený dřevěný stojan.⁸

Dodejme ještě, že adjustované skleněné negativy byly nově zapsány v chronologické a systematické evidenci.⁹

POZNÁMKY:

- 1 Srov. např. Zdeněk JAVŮREK, *Jan Vavruška, písecký fotograf a malíř*, katalog ke stejnojmenné výstavě, Prácheňské muzeum v Písku 2015, s. 3–5.
- 2 HF13179: Malé náměstí, š=400 mm, v=500 mm, r. 1890; HF13180: město Písek od Hradiště, š=500 mm, v= 400 mm, r. 1890, HF13181: budova pošty, š=207 mm v=270 mm, r. 1899.
- 3 Srov. např. Pavel SCHEUFELER, *Jan Langhans*, Praha 2005, s. 19–27.
- 4 Dostupné na internetu např.: http://www.klaus-kramer.de/Richt/ric_top.html
- 5 Srov. Jan KOTALÍK, *Jan Vavruška, písecký malíř a fotograf (výstava k 100. výročí od úmrtí)*, Prácheňské muzeum v Písku v roce 2015, Písek 2016, s. 139–141.
- 6 Jde-li o nadměrné znečištění povrchu (drobné částičky přilepené neidentifikované hmoty atd.), je nutné provést jeho odstranění pouze zkušenými odborníky na vybaveném pracovišti. Různé amatérsky připravené roztoky a neadekvátní pomůcky mohou ještě více stav předmětu zhoršit a způsobit další nevratné devastující změny. Specializovaná oddělení, kde je možné své záměry konzultovat, nalezneme většinou při velkých státních institucích (např. NTM v Praze aj.). Relevantní odkazy lze nalézt na internetu.
- 7 Samolepicích pásek je více druhů. Zmíněný produkt byl použit na základě pozitivních referencí z různých pracovišť a také díky vlastním zkušenostem.
- 8 Viz doprovodné foto.
- 9 Srov. např. Jiří ŽALMAN a kol., *Příručka muzejníková I*, Praha – Brno 2002, s. 55–59.

Výběr z výstav

MARTINA MĚŘIČKOVÁ

GALERIE

Začátek výstavní sezóny roku 2024 byl v Galerii Prácheňského muzea zahájen kolektivní výstavou s názvem *Ex tempore*. Svá díla představili tři autoři – Teodor Buzu, Pavel Klíma a Vít Pavlík – přátelé, pedagogové, Jihočeši a členové Asociace jihočeských výtvarníků. Moldavská národní galerie uspořádala těmto autorům stejnojmennou výstavu již v roce 2023 a odtud pak v drobně pozměněné podobě putovala do Prácheňského muzea. Leitmotivem výstavy byla krajina. Teodor Buzu ve svých velkoformátových akvarelových malbách abstrahuje přírodní námět do lyrické a symbolistní polohy. Pavel Klíma vytváří obrazy fauvistické barevnosti, ve kterých kombinuje malbu akrylem s kresbou olejovými pastely, blížíci se svým pojetím malíři Karlu Valtrovi. Vít Pavlík svými plátny oslavuje krajinu domova – Šumavu, kterou v osobitém malířském pojetí posouvá na samu hranici abstraktní malby. K výstavě byl vydán doprovodný dvoulist.

Od poloviny dubna se konala výstava Svatopluka Klimeše s názvem *Žnamentí*. Externí kurátorka Tereza Turková v úvodním textu napsala: „*Námět pro výstavu vznikl při návštěvě autora v Prácheňském muzeu. V jednom z výstavních sálů byla natažena síť používaná k odchytu ptactva před kroužkováním, kterou zde zrovna sušili a opravovali. Autor si tím vzpomněl na vlastní zážitek, kdy se kroužkování jako pozorovatel sám zúčastnil, a protože tématu ptáků se ve své tvorbě opakovaně věnuje, obsah a ústřední objekt výstavy tím byl stanoven. Jak je pro autora zvykem, i tuto výstavu připravoval nejen s ohledem na konkrétní výstavní prostor, ale i na lokalitu muzea. Ústřední ptačí, a obecně animální motiv proto doplnila díla inspirovaná Píseckem, kde Svatopluk Klimeš pravidelně tráví čas na své chalupě.*“ Autor svoji píseckou výstavou symbolicky oslavil osmdesáté narozeniny. K výstavě byl vydán doprovodný dvoulist s textem externí kurátorky Terezy Turkové.

Výstavava jednoho dne, Václav Pixa, Parkány muzea.

Na letní výstavní sezónu připravila kurátorka Martina Měříčková kolektivní výstavu píseckých malířů s názvem *Malba v Písku*. V konceptu expozice pracovala se dvěma okruhy. V prvním sálu Galerie byla představena díla těch autorů, kteří vyučovali na píseckých uměleckých školách. V této části byla vystavena díla Františka Romana Dragouna, Romana Kubičky, Ivy Petrové, Jana Sýkory, Jiřího Řeřichy a Dalibora Říhánka. Druhý okruh byl uspořádán z děl autorů svou tvorbou propojených a vzájemně se ovlivňujících. I když byli mezi jednotlivými osobnostmi značné generační rozdíly, lze v jejich práci najít určitou paralelu. V tomto smyslu nelze psát o Petru Manovi či Michalu Jánském, aby nebyl zmíněn František Trávníček. Stejně tak v případě Františka Trávníčka přijde dříve či později slovo na Václava Rožánka. A u posledně jmenovaného se nevyhneme spojení s profesorem Divadelní fakulty Akademie múzických umění Oldřichem Smutným. V expozici nebyla zastoupena fotografie, grafika či sochařství. Zastoupeni nebyli též autoři, kteří jsou píseckými rodáky, ale ze svého rodného města záhy odešli. Bohužel byl seznam umělců limitován i velikostí výstavních prostor Galerie Prácheňského muzea. K výstavě byl vydán doprovodný katalog s textem kurátorky a Petra Mano.

MALÉ VÝSTAVNÍ SÍNĚ

Sezóna roku 2024 byla v Malých výstavních síních zasvěcena výhradně výtvarným výstavám. Zahájena byla v březnu expozicí maleb Jitky Petrášové s názvem *Walk together side by side*. Strakonická rodačka a studentka Akademie výtvarných umění v Praze nabídla píseckému publiku

ke zhlédnutí obrazy z několika svých malířských cyklů. Nejpočetněji byla zastoupena plátna inspirovaná autorčiným letním pobytem v USA. Zážitky a prožitky byly na těchto plátnech přetaveny v multikulturní kaleidoskop. Výrazná barevnost a hojnost tvarů vyplňující obrazovou plochu do posledního volného místa se střídá s plátny, kde je naopak motiv minimalizován na pár základních tvarů a kompozice je utvářena hlavně tím, co namalováno není. Dále byl zastoupen cyklus maleb s názvem *Sbírka sportovců*, ve kterém se autorka, jak sama říká, vyrovnává s „traumaty“ z hodin školní tělovýchovy. Jitka Petrášová se s obrazy se sportovní tematikou zúčastnila též kolektivní výstavy Art Grand Slam – Uvnitř pohybu, která byla v roce 2024 součástí oficiálního kulturního programu města Paříže v rámci Olympijských her. Trvalou inspirací je pro malírku dětství. Soustředěněji se tomuto tématu věnovala v kolekci obrazů s názvem *Gauneři*, kde jsou hlavními aktéry drobných příběhů dětí. Jitka Petrášová se kromě malby věnuje i grafice, která byla na výstavě zastoupena barevnou serigrafii a čtyřmi grafickými listy vytvořenými technikou měkkého krytu. K výstavě byl vydán doprovodný dvoulist.

Od května byla k vidění společná rodinná výstava s názvem *3xH*. Autoři výstavy Miloslav Hilský, jeho manželka Jitka Hilská a bratr Petr Hlský studovali na katedře scénografie na Divadelní akademii múzických umění v Praze pod vedením doc. Oldřicha Smutného. Výstava byla uspořádána k nedožitým 70. narozeninám Miloslava Hilského (20. 2. 1954 – 1. 4. 1999). Ten se po absolvování DAMU věnoval převážně malbě. Jeho obrazy vycházejí ze vzpomínek na dětství, na rodný Břevnov. Od prvotních obrazů inspirovaných kubismem se přes fauvistické vlivy

Zahájení výstavy Jitky Petrasové Walk toghether side by side, Jitka Petrášová, Jiří Prášek, Čermaque, Malé výstavní síně.

Zahájení výstavy Znamení Svatopluka Klimeše, Galerie.

dostal k lyrickému vyjádření civilismu. Jeho oblíbenou technikou byl suchý pastel, který postupně kombinoval s ostatními technikami a dospěl až k asamblážím a plastikám. Jitka Hilská (31. 8. 1953) pracuje technikou oleje na plátně nebo kombinovanou technikou na papíru i na plátně. Od původních krajinářských inspirací se postupně její obrazy stávaly „výtvarným přepisem“ poezie Bohuslava Reynka a Jana Skácela ve smyslu duševní blízkosti a rezonance. V poslední době se vrací pro inspiraci zpět k přírodě a zároveň se obrací do sebe – vnitřní krajiny. Od roku 2003 se zabývá též fotografií. Petr Hilský (6. 6. 1962) se věnuje malbě a kresbě. Od popisejších začátků inspirovaných městskou krajinou dospěl postupně k abstraktnějším „vnitřním“ krajinám. Jeho oblíbeným výtvarným médiem je barevný pastel, který často kombinuje s temperou nebo strukturální malbou. Od roku 2003 žije střídavě v Praze a v Písku. Častým námětem jeho pastelových kreseb jsou scenérie namalované při častých toulkách přírodou i městem okolo řeky Otavy v Písku či po rodném Břevnově.

Od konce června představovala své práce Eliška Švecová, absolventka Soukromé střední výtvarné školy v Písku. Název výstavy *50:50* odkazoval k autorčinu oblíbenému čtvercovému formátu pláten. Hlavními náměty jejích děl jsou portréty a krajina, zejména ta jihočeská, která pro ni představuje zdroj klidu a inspirace. Její styl kombinuje klasické malířské techniky s grafickou průpravou, což se projevuje v plakátové jednoduchosti a zářivých barvách. Vyznává se z fascinace přírodou, kterou vnímá jako velmi křehkou a zároveň s potenciálem destruktivní ničivé síly. Tento motiv se promítá zejména v cyklu *Příroda nás opouští*.

Eliška Švecová žije a pracuje ve Strakoniciích, po dokončení Soukromé střední výtvarné školy v Písku pokračovala ve studiu na Západočeské univerzitě v oboru Manažerství výtvarné kultury. Od roku 2015 provozuje soukromý výtvarný ateliér El čeko. Zároveň pracuje v Muzeu středního Pootaví ve Strakoniciích na pozici kurátorky.

Od září mohli návštěvníci zhlédnout práce Tomáše Lišky ze sbírek Prácheňského muzea pod názvem *Letokruhy*. Tomáš Liška zemřel 14. února roku 2021 po dlouhé nemoci v pouhých 29 letech. Písecký rodák vystudoval Střední soukromou výtvarnou školu v grafickém oboru a pokračoval dál na ostravskou Fakultu umění v oboru kresby, kde získal magisterský titul. V roce 2021 připravila kurátorka Malé galerie Sladovny Linda Hampl Mezrová ve spolupráci s Prácheňským muzeem výstavu prací Tomáše Lišky a při té příležitosti oslovila vedoucího ateliéru kresby na ostravské Fakultě umění doc. Mgr. Josefa Daňka, zda by se podělil o své vzpomínky na svého studenta Tomáše Lišku. Texty byly otištěny ve Zprávě o činnosti Prácheňského muzea za rok 2021.

Závěr roku patřil Jiřímu Proboštovi a jeho výtvarnému dílu pod názvem *Obrazy*. Ten se narodil 24. dubna 1880 ve Vídni. Po otcově smrti roku 1881 žila rodina v Českých Budějovicích ve Střelnické ulici č. 21. Profesí byl berní úředník, po 1. světové válce zastával post přednosty berního úřadu v Třeboni. V roce 1918 byl pověřen úřadem starosty města jako předseda správní komise

Zahájení výstavy Malba v Písku, Radek Sýkora, Dalinbor Řihánek, Petr Mano, Michal Jánský, nádvoří muzea.

v Rudolfově u Českých Budějovic. Funkci vykonával do prvních svobodných voleb v roce 1919. Penzionován byl v roce 1937. Základy výtvarného vzdělání získal Jiří Probošt na českobudějovické reálné škole u profesora Petra Rady, otce krajináře Vlastimila Rady. V roce 1935 navštěvoval pražskou soukromou školu akademického malíře Josefa Šilhavého. Jako řádný posluchač absolvoval v roce 1936 výuku kresby a malby na Ukrajinské akademii výtvarného umění „Studio“ v Praze. V roce 1937 pobýval v Paříži, tam si prohloubil své znalosti grafických technik na Akademii de la Grande Chaumière a docházel též do École Technique Supérieure de Dessin Applique. Byl dlouholetým členem Sdružení jihočeských výtvarníků a od 30. let 20. století byl členem Syndikátu výtvarníků československých. Jiří Probošt byl dvakrát ženat. Jeho druhá manželka, Marie Hradcová, žila a pracovala před svatbou v Písku. Obě manželství zůstala bezdětná. O odkaz Jiřího Probošta se stará hudebník a pedagog Jiří Podnecký, z jehož sbírky byla zapůjčena díla pro píseckou výstavu. Externí kurátorkou výstavy byla paní Helena Chrastinová. K výstavě byl vydán doprovodný dvoulist s textem kurátorky.

VÝSTAVA JEDNOHO DNE

Pod souhrnným pojmenováním *Kovobáje* byla představena sochařská díla Václava Pixy. V úvodním slovu vernisáže představila Erika Pixová svého manžela takto: „Vždy ho bavila práce s kovem. Začínal tím, že vyráběl kamarádům motorkářům kufry a padáky na jejich stroje. Přibližně před asi dvanácti lety, se u nás doma občas objevila drobná soška nějaké ženy, tu s harmonikou, tu s podpatky a koštětem. Václav se tak skrze tyto malá díla, sloužící jako dary svým kolegům odcházejícím do penze, začínal umělecky realizovat. Klíčovým momentem bylo získání dílny v komplexu bývalé Rourovny. Její velký prostor doslova provokoval jeho představivost. S vášní se pustil do realizace nadživotních plastik. První větší socha našla své místo na střeše budovy vrátnice v areálu bývalých Vodohospodářských strojíren a sléváren v Písku. Stylizovaná ženská postava Strážkyně stojí symbolicky otočena směrem k Putimi, odkud Václav Pixa pochází. Postupně k ní přibyla i Lukostřelkyně a Pes. Dalšími většími realizacemi Václava Pixy jsou například socha Andělice instalovaná u kiosku u Podolského mostu, Terminátorku v obchodě Stihl v Horažďovicích nebo sochu bojovnice pro Moto Guzzi Sušice. Své sochy svažuje z různých kovových komponentů, převážně ze zbytků plechu, řetězů nebo z dílů aut a motorek. A protože komponuje zásadně z nepoužitých či vyhozených částí, sám své umění nazývá ŠROTART. Jeho tvorba je ovlivněna komiksy Karla Saudka, dílem H. R. Giger a nebo postapokalyptickým stylem v duchu Šíleného Maxe a kultovních sci-fi trháků Predátor a Hvězdné války. Drtivá většina soch zpodobňuje ženy, případně bájná zvířata.“

Výstava „Mezipaměť“

ZDENĚK DUDA – ZUZANA DUCHKOVÁ

Přelom léta a podzimu byl v Galerii Prácheňského muzea v Písku věnován reflexivnímu zkoumání naší přítomnosti se zvláštním zřetelem k tomu, co tuto přítomnost překračuje a propojuje ji s tím, co bylo, nebo teprve bude či může být, včetně forem a možností toho, jak se k takové přítomnosti na osobní i kolektivní rovině vztahovat a aktivně ji utvářet. Příležitostí k tomu byla výstava maleb Ivana Bukovského příznačně nazvaná *Mezipaměť*.

S termínem mezipaměť se občasně setkáváme v oblasti psychologie, ovšem spíše v neformálním či metaforickém smyslu. Mnohem známější je toto slovo ve světě počítačů a informatiky. Označuje hardwarovou či softwarovou součást počítače, která uchovává data k dalšímu rychlému použití. Množství takových dat je omezené, musí být totiž okamžitě a opakovaně přístupná. Správné nastavení systému souvisí s vyšším výkonem.

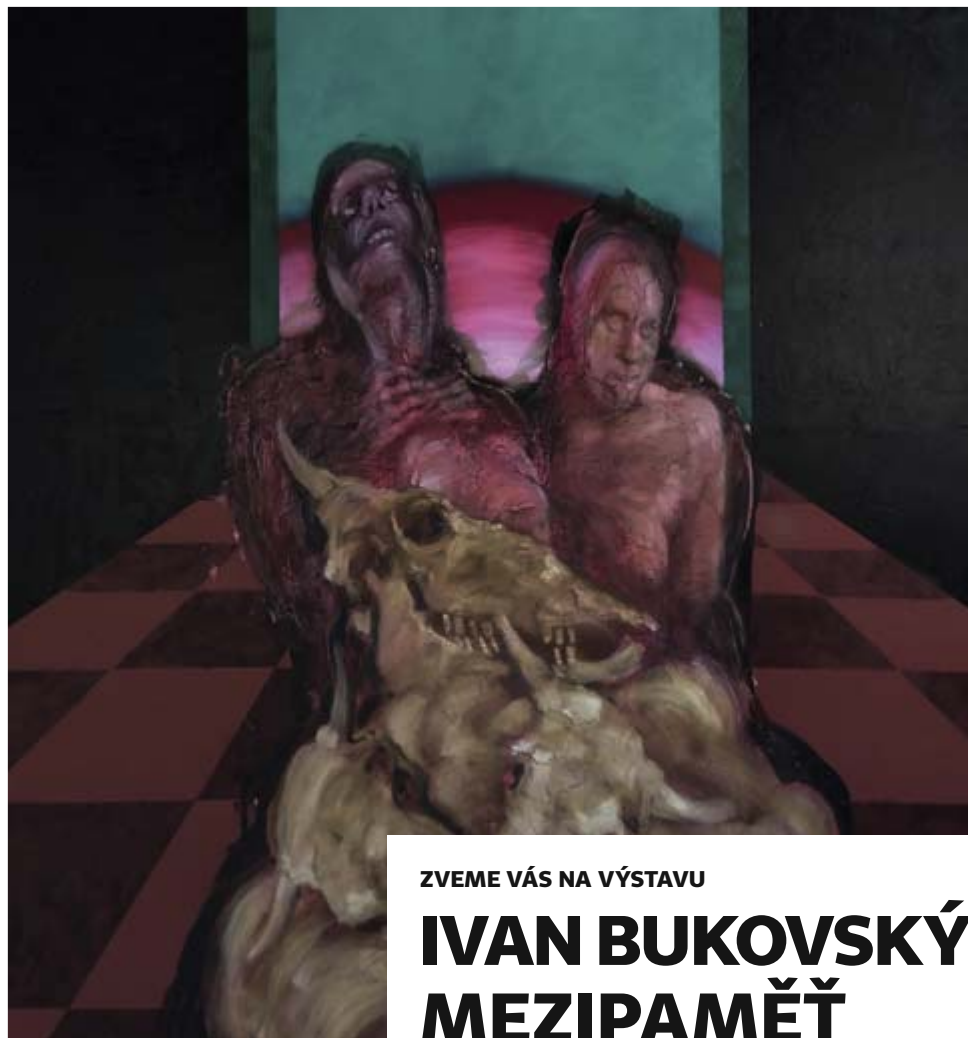
Naposledy řečené se naštěstí (zatím) netýká světa člověka a lidí. Slovo mezipaměť ovšem do tohoto světa patří. Každý z nás si v průběhu svého života ukládá do paměti mnohé. Něco v nás zůstává po krátký čas, k něčemu se pravidelně vracíme. Také zapomínáme a vzpomínáme, jsme nesení tím, čím jsme byli anebo chtěli být, často o tom ani nemusíme vědět a tušit. Něco z toho, co si ukládáme do paměti, je důležité jen pro nás osobně, některé věci jsou uchopitelné ve větší šíři. Třeba i v kontextu paměti lidstva.

Paměť souvisí s vědomím a odtud také s přítomností, se vzpomínkami i budoucností. Propojuje to, co bylo, s tím, co je, co bude, co by mohlo být. Vyjadřuje schopnost uchovávat a vybavovat si informace, zážitky, vjemy a zkušenosti, usazovat je do nových souvislostí a kontextů, napomáhá orientaci v prostoru a čase, porozumění. Souvisí s tříděním, kódováním, retencí, reprodukcí, rekonstrukcí, ale i zapomínáním a ztrátou.

PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM V PÍSKU

WWW.PRACHENSKEMUZEUM.CZ

ZVEME VÁS NA VÝSTAVU

IVAN BUKOVSKÝ MEZIPAMĚŤ

GALERIE PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA
22. SRPNA — 29. ZÁŘÍ 2024

Vernisáž ve středu 21/8 od 17:00
Komentovaná prohlídka v úterý 3/9 od 16:00

Jihočeský kraj

Obr. 2 | Ivan Bukovský, Písek 21. 8. 2024.

Také s nejistotou, zkreslením, zmatením a emocemi. (Mezi) paměť může také odkazovat k rozdílům mezi vjemy a interpretacemi, mýlit se v zdroji vzpomínek a týkat se i vzpomínek falešných. Podobně může také upozorňovat na (mezi)procesy, mezery a difference mezi vnímáním a ukládáním zapamatovaného do různých stupňů paměti. Ve věcech velkých i malých, osobních, skupinových i společenských. S dopadem a zkoumáním toho, co nás přesahuje, co je teď a nyní, i toho, co by mělo anebo možná i jen mohlo být.

Malby Ivana Bukovského pravidelně bývají svědectvím o niterném osobním hledání určitého sdělení, které by mohlo být obecnou výpovědí či zprávou o společném lidském údělu, osudu, anebo jen okamžitých pocitech, myšlenkách, snech i úzkostech současného člověka a společnosti.

Ivan Bukovský přitom vychází ze své osobní paměti či také připomíná příběhy a události (ne)dávno minulé, které jsou však svou podstatou stále platné. Jako kdyby je vyvolával z naší lidské (mezi)paměti. Na svých plátnech s expresivním gestem sobě vlastním nechává znovuožívat dramata z mýtů a dějin, antických či starozákonních, v krajinách neurčitého bezčasí či možná také budoucnosti. Syrově ukazuje pozůstatky (ne)lidského násilí v bezútěšných scénériích s kusy roztrhaných lidských těl, hranolů a přímek, nebo také prázdnotu a vyprahlost řeči a slov při setkáních s (biblickými) proroky a dalšími archetypálními postavami lidských příběhů a dějin.

Obr. 3 až 5 | Výstava maleb Ivana Bukovského v Galerii Prácheňského muzea v Písku.

Umění, jak Bukovský sám zdůrazňuje, nemá být dekorativní, ale vést ke konfrontaci s hlubšími vrstvami vědomí („chytit diváka za pačesy a protáhnout ho trním poznání“). Jeho díla nejsou jen odrazem a zrcadlením minulých událostí a příběhů, ale aktivním procesem jejich reinterpretace. Tragika lidské existence a nelítostného osudu, umocněná autorovým dramatickým rukopisem, hrubou modelací těl a expresivní kompozicí je odkrývána současně s voláním po naději, útěše a porozumění, v jistém nepříliš vzdáleném horizontu i s otázkou po možném vykoupení.

Surovost a expresivita výpovědi, v níž se propojují archetypální obrazy s fragmenty společné i individuální paměti, a na druhé straně určité pochopení a (víra v) lidskost, nesměřují do minulosti, ale svědčí o zaujetí a (naší společné) odpovědnosti za věci přítomné i budoucí. Zvláště tehdy, když přítomnost prožíváme jako čas definovaný krizí a válkou, covidem a ztrátou, ať už myslíme na někdejší jistoty, nebo (víru v) budoucnost.

V tomto smyslu byla výstava maleb Ivana Bukovského v Galerii Prácheňského muzea v Písku aktivistickým aktem. Nejen to, v další vrstvě také hlubokou intelektuální výzvou. Mezipaměť zde sloužila jako metafora pro meziprostor mezi minulým a budoucím, mezi skutečným a imaginárním, mezi osobním a kolektivním, mezi procesy dokumentárního zachycení a aktivní reinterpretace. Tím byla také podnětem k zpochybnění vlastního vnímání reality a pobídkou k prozkoumání mechanismů, jimiž si konstruujeme vzpomínky a (skupinovou) identitu.

Výstava „Sleva na apokalypsu“

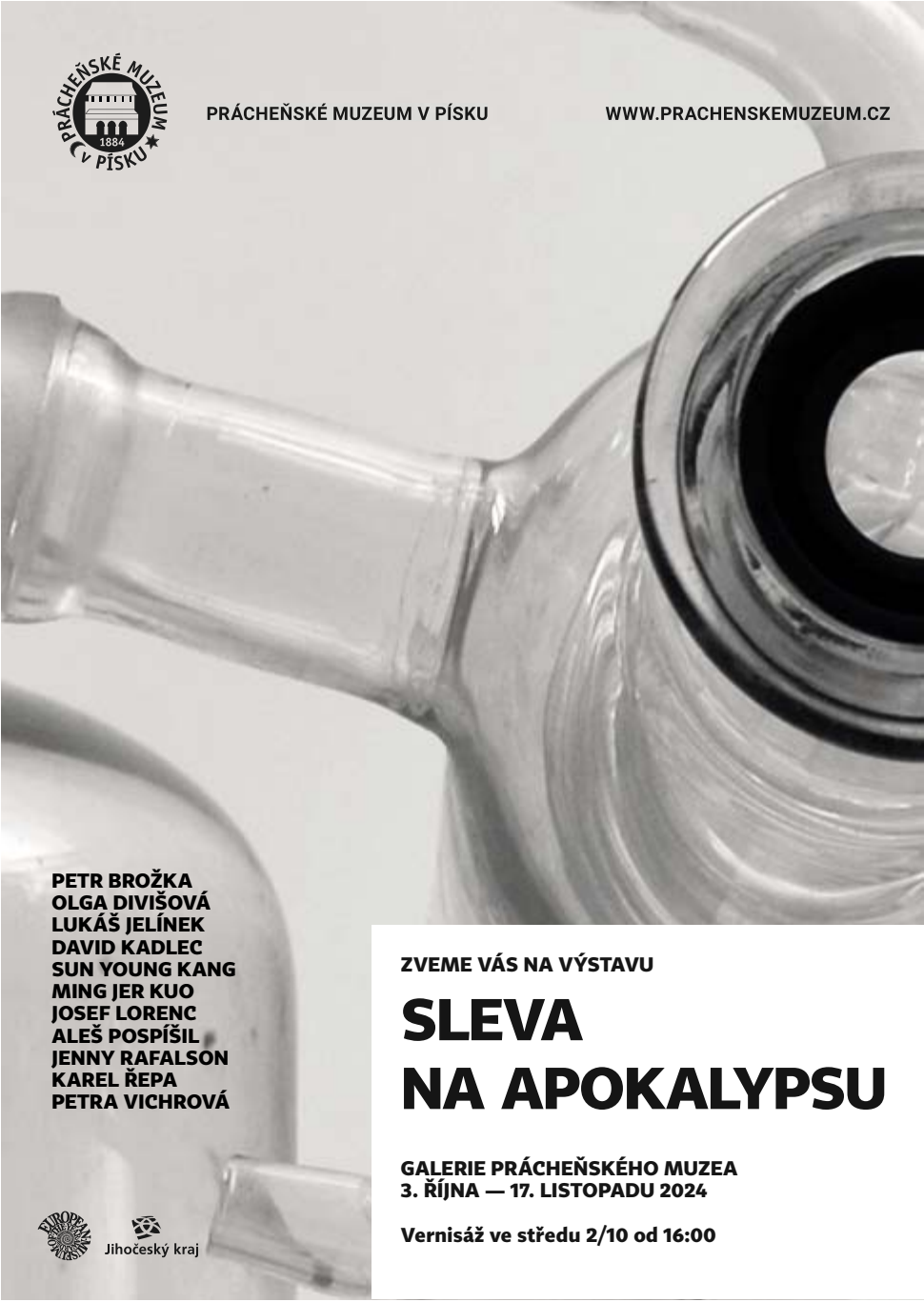
ZUZANA DUCHKOVÁ – ZDENĚK DUDA

V říjnu a listopadu se v Galerii Prácheňského muzea v Písku uskutečnila přehlídka děl autorů z Čech i ze zahraničí (Jižní Korea, Tchaj-wan, Izrael, USA), které spojuje obdobný pohled na svět. Přestože každý z nich pracuje s odlišnými technikami, materiály a kulturním zázemím, propojuje je společné zaujetí aktuálními tématy. Návštěvníci mohli zhlédnout rozmanité umělecké projekty – od klasických technik, jako jsou malba a kresba (Petra Vichrová, David Kadlec, Karel Řepa, Petr Brožka), fotografie (Jenny Rafalson, Ming Jer Kuo, Aleš Pospíšil), prostorová tvorba (Olga Divišová, Lukáš Jelínek, Josef Lorenc), přes intermediální projekty (Petr Brožka, Jenny Rafalson), až po experimentální díla (Sun Young Kang).

Výstava tematicky navazovala na projekt *Sleva na šelmu*, který byl v Prácheňském muzeu uveden v roce 2018. Sledovala přitom určitý posun, k němuž za posledních šest let došlo v souvislosti s děním ve světě. Myšleny tu nejsou jen válečné události, covid a další krize, ale také změny ve vnímání, přístupech a vztahování se ke světu, které například některé ze současných generací vedou až ke ztrátě (víry v) budoucnost.

Na místo šelmy se v názvu této výstavy výslovně objevila apokalypsa – slovo spojované se zánikem a zkázou. Přesto však nebylo nutné setrvat u prvního dojmu, jenž může být zrádný, stejně jako povrchní významy slovníkových definic. Vždyť tradiční vyobrazení apokalypsy zahrnuje nejen čtyři jezdce, ale i šelmu se sedmi hlavami a deseti rohy. Stejně tak, vedle implicitně přítomné šelmy, i tento výstavní projekt, zde ovšem výslovně, počítal se slevou.

Koncept slevy pracuje s důvěrou lidí, že za nižší cenu získávají hodnotné zboží či zážitek. Ve všedním životě jsme zvyklí na různé formy slev – sezónní, věrnostní, věkové. Obecně jsou

PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM
1884
V PÍSKU

PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM V PÍSKU

WWW.PRACHENSKEMUZEUM.CZ

**PETR BROŽKA
OLGA DIVIŠOVÁ
LUKÁŠ JELÍNEK
DAVID KADLEC
SUN YOUNG KANG
MING JER KUO
JOSEF LORENC
ALEŠ POSPÍŠIL
JENNY RAFALSON
KAREL ŘEPA
PETRA VICHROVÁ**

ZVEME VÁS NA VÝSTAVU

SLEVA NA APOKALYPSU

**GALERIE PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA
3. ŘÍJNA — 17. LISTOPADU 2024**

Vernisáž ve středu 2/10 od 16:00

 Jihočeský kraj

Obr. 2 | Aleš Pospíšil, Písek 2. 10. 2024

vnímány pozitivně. Naproti tomu apokalypsa je chápána převážně metaforicky, jako katastrofa vedoucí ke zkáze světa. Spojení těchto pojmů – *sleva na apokalypsu* – tak může vyvolávat rozporné reakce a myšlenky. Co všechno jsme ochotni anebo dopustíme zlevnit, kam až sahá naše důvěra, a naopak: z čeho (z jakých hodnot a nároků) už slevit nemůžeme?

Slovní spojení *sleva na apokalypsu* může v závislosti na kontextu nabývat různých významů a otevírat široké pole interpretací. Může být například použito ironicky či rádoby vtipně a s určitou dávkou nadsazeného optimismu odkazovat na blížící se katastrofu. Na druhé straně může sloužit i jako zesílené či metaforické upozornění na globální krize a hrozby, které jsou — nebo se alespoň jeví — jako nevyhnutelné, případně nápadně přítomnější a dostupnější než kdy dříve. Zároveň by mohlo jít o marketingový slogan, který si klade za cíl upoutat pozornost k výprodejům zboží spojeného jak s kulturou konce světa (například apokalyptické filmy, hry a podobně), tak s přežitím a krizovým managementem. Zde by šlo o snahu vydělat na přípravách na krizové situace (prepping), ať už v souvislosti s přírodními katastrofami, ekonomickým kolapsem či jinými katastrofickými scénáři. I v tomto případě by se mohla uplatnit jistá míra nadsázky, případně kritika a parodie moderního marketingu, který využívá extrémní hrozby a strach k přilákání zákazníků a zlepšení prodejních výsledků. *Sleva na apokalypsu* by zároveň mohla působit i jako vyjádření znechucení nad současným stavem světa, projev rezignace, nebo jako cynický

Obr. 3 | Karel Řepa, Písek 2. 10. 2024

úsměšek nad faktem, že apokalypsa může být pro některé z nás „nevyhnutelným“ či dokonce „výhodným“ stavem.

Původní význam slova *apokalypsa* v řečtině je „zjevení“ či „odhalení“. V biblickém kontextu představuje zjevení nadpřirozené pravdy o smyslu dějin, jež je sdělováno vyvolenému člověku prostřednictvím nebeského prostředníka. *Zjevení Janovo* pak končí vizí nového a lepšího světa. Z tohoto úhlu pohledu apokalypsa nemusí nutně znamenat konec, ale spíše epizodu v lidských dějinách, která otevírá prostor pro hledání naděje a východiska. Apokalyptická témata se v dějinách umění objevovala často ve zlomových obdobích a vedla k různým interpretacím a zobrazením, která nabídli i vystavující umělci tohoto výstavního projektu.

Někteří z autorů pojali slevu na apokalypsu se zřetelem na změny životního prostoru člověka, který do něho zasahuje často velmi surově a vytváří určitou nepřirozenou „mrtvou nicotu“, ve které postupně nedokáže žít nic, ani on sám (A. Pospíšil). Žijící člověk vyhrazuje mrtvým konkrétní místa, která jsou v některých kulturách postupně upozadována před jinými aspekty velkoměstského života (M.-J. Kuo). V některých případech si však pomůže příroda sama a vezme si zpět to, co jí původně náleželo (P. Brožka). Tyto environmentální výzvy současného světa jsou velmi důležitým tématem, které nás každý den obklopují.

Obr. 4 | Sleva na apokalypsu, Písek 2. 10. 2024

Obr. 5 | Sleva na apokalypsu, Písek 2. 10. 2024

Obr. 6 | Sleva na apokalypsu, Písek 12. 11. 2024

O to víc niternější jsou výpovědi umělců, kteří pouští diváka do své osobní zóny a poodhalují své soukromí v podobě reflexe prožitého určitého období života, přičemž oni sami prochází určitým druhem apokalyptického sebepoznání (D. Kadlec) či se zabývají vzpomínkami na zemřelé předky skrze konkrétní předměty, které jim patřily, a které mohou mít v současnosti velmi odlišné konotace (J. Rafalson). Tiché rituální znovuzrození blízké zemřelé osoby skrze deníkové záznamy je též velmi silným tématem, které se na výstavě objevuje v experimentální formě (S. Y. Kang).

Každé dějinné období je v nějakém konkrétním ohledu ctižádostivé a po nějaké době se situace změní. Tato pomíjivost dobových ambicí a dávná kulturní opulence, na kterou v následující době již není místo, může prezentovat určitou slevu z nároků, která je sice ve vývoji přirozená, lze ji však vnímat pozitivně i negativně (K. Řepa). I samotný jedinec se v současné době prezentuje určitým způsobem: ukazuje většinou svou dokonalost např. na sociálních sítích, ale pod líbivou pokličkou nastupuje jeho surová podoba, která se dostává do kontrastu s veřejně nabízenou „realitou“ (L. Jelínek). Tato komunikace člověka se sebou samým či člověka s člověkem je jádrem lidského bytí a má různé podoby (J. Lorenc). Od útlého věku se každý člověk

setkává s mnohými nástrahami, které postupně přestávají být pouze dětskou hrou (P. Vichrová). Ostatně, sama apokalypsa může mít různá vzezření a může se klonit ke klasickému ztvárnění zmiňované šelmy (O. Divišová). Pokud se však jedná o její torzo, lze jen odhadovat a ptát se po příčinách; nebo snad rysech naděje?

Výstava *Sleva na apokalypsu* se nesnažila předkládat pouze apokalyptické vize zkázy, ale především otevřít prostor pro hlubší zamyšlení. Prostřednictvím různorodých uměleckých přístupů vybízela k úvahám nad tím, co může být vnímáno jako konec a co naopak jako nový začátek, jaké hodnoty jsme ochotni obětovat, a které si naopak musíme uchovat bez ohledu na okolnosti. Propojovala osobní příběhy s globálními tématy, vrstvy času s naléhavostí přítomnosti, a i ve vážném tónu nechávala zaznít opatrné hlasy naděje. Návštěvníci se tak mohli pohybovat mezi různými úhly pohledu a vytvářet si vlastní interpretace: na jedné straně si uvědomit, že apokalypsa (už) není vzdáleným scénářem, ale všední kulisou našeho života, a na straně druhé vnímat, že i ve stínu definitivního konce lze objevovat nové možnosti, šance a východiska. Anebo — alespoň se slevou, se zájmem, či bez něj — procházet a nalézat jak zkázu, tak znovuzrození.

Vzpomínka na sběratele minerálů Jaroslava Štěchu a Františka Klouda a jejich příspěvek do sbírky muzea

JAROSLAV CÍCHA

Zatímco plynutí času geologického má pro geologa nemalý půvab a dává mu možnost studovat vývoj naší Země v dávné minulosti, plynutí času lidského, to je jiný příběh. Stále více těch, kteří byli samozřejmou součástí našeho světa, se stává pouhými stíny v našich vzpomínkách. Určité privilegium ovšem mají sběratelé minerálů. Významná součást jejich života nám zde zůstává jako něco nepřehlédnutelného, velmi fyzického a hmotného. Situace se ale může rychle změnit ve chvíli, kdy dědicové zjistí, že ta hromada kamení v bytě jen překáží a je dobrá pouze k tomu, aby se na ní usazoval prach. Takovou sbírku pak stihne neblahý konec.

To ovšem není případ sbírek dvou významných jihočeských sběratelů spjatých i s píseckým muzeem, Jaroslava Štěchy z Písku a Františka Klouda ze Strakonice, jejichž odchod z tohoto světa nás v uplynulém roce zarmoutil. Díky vzácnému pochopení rodin obou sběratelů byly navíc píseckému muzeu přednostně nabídnuty mineralogicky nejhodnotnější části jejich sbírek – v případě sbírky Jaroslava Štěchy jako dar (130 ks), v případě Františka Klouda formou prodeje (155 ks) za velmi příznivou cenu. Patří jim za to velké poděkování. Spolu s darem kompletní obsáhlé sbírky Václava Maršálka v předešlém roce (Cícha 2024) jde o získání neobyčejně početného a hodnotného souboru mineralogických vzorků z pozůstalosti významných regionálních sběratelů, který je v historii geologických sbírek píseckého muzea jejich zatím nejrozsáhlejším obohacením.

JAROSLAV ŠTĚCHA (8. 1. 1952 – 12. 7. 2024)

S Jardou Štěchou jsem se seznámil někdy na přelomu let 1995–96, kdy jsem připravoval první velkou poznávací cestu po mineralogických lokalitách Alp. Podařilo se mi dát dohromady skupinu sběratelů, kteří s muzeem spolupracovali, a k dispozici byla i pro expediční účely

Obr. 1 | Jaroslav Štěcha (vlevo) na burze minerálů v Písku v roce 2006. Foto J. Cícha.

Obr. 2 | Jaroslav Štěcha před stěnou s krystaly turmalínu a berylu ve vyčerpaném lomu U Obrázku v Píseckých horách v roce 2014. Foto J. Cícha.

svépomocně upravená obytná Avie, se kterou jsme ještě za minulého režimu jako jeskyňáři podnikali speleologické expedice na Balkán. Stále však chyběl řidič, který by byl schopen s takto mohutným vozidlem skrývajícím mnohé záludnosti absolvovat cestu v náročných alpských podmínkách. Jako vhodný kandidát mi byl doporučen právě Jarda Štěcha, který se ukázal jako šťastná volba. Zájem o minerály se u něj spojoval s potřebnými řidičskými i technickými schopnostmi, a jak se brzy ukázalo i lidskými kvalitami. Společně s dalším účastníkem výpravy, dnes již rovněž nežijícím Bohoušem Gutterem, Avii po mnoho dní na cestu připravovali, aby pak Jarda celou téměř měsíc trvající dobrodružnou cestu přes řadu alpských průsmyků a úzkých strmých silniček úspěšně a bez problémů odřídil. Tato cesta se stala, alespoň pro nás, její účastníky, legendární, popsána byla v tehdejší zprávě o činnosti píseckého muzea (Cícha 1997) a beletristicky ji i s našimi následujícími alpskými cestami zpracoval Šindelář (2019).

Během výpravy se zformovala skupina sběratelů, kteří pak společně po mnoho let pravidelně vyráželi na mineralogické cesty po Alpách i po našich tuzemských lokalitách a Jarda byl jejich nepostradatelnou součástí. Kromě nezbytné cigarety k němu neodmyslitelně patřil jeho terénní automobil Opel Campo, který při našich výpravách sloužil nejen jako spolehlivý dopravní prostředek, ale i jako zázemí při vícedenních akcích v terénu, a tradiční ranní káva připravovaná pod otevřenými dvířky jeho korby patřila k pravidelným rituálům.

K automobilům měl Jarda blízko celý život. Jako vyučený automechanik byl do roku 1989 zaměstnaný v píseckém Okresním podniku služeb, později pracoval v několika soukromých autoservisech. V mládí propadl kouzlu automobilových závodů. Na počátku své závodní kariéry v 80. letech jezdil závody do vrchu, ve kterých dosáhl první výkonnostní třídy a v roce 1983 vyhrál s automobilem Lada 21011 titul mistra ČSR. Automobil si sám se svými kamarády stovky hodin připravoval a technicky upravoval. Kromě závodů do vrchu jezdil i automobilové závody na okruzích v Mostě a Brně.

Po ukončení závodní kariéry u Jardy naplno převážil zájem o minerály. Kromě jihočeských lokalit jezdil zprvu hodně na Slovensko, do okolí Banské Bystrice a Banské Štiavnice, a také do Podkrkonoší. Následovala řada již zmíněných společných cest do Alp, a když mu již fyzická kondice nedovolovala náročné výstupy v horském terénu, trávil každý rok velkou část léta pod stanem na břehu Otavy u Lhoty u Kestřan, kde se s přáteli věnoval rýžování zlata. Významná byla Jardova pomoc při mnoha mineralogických akcích muzea, z těch nejvýznamnějších je možné uvést řadu výzkumů dutinových pegmatitů na Kovářovsku, výzkum naleziště ametystů u Přílepova v roce 2004 nebo čerpání pegmatitového lomu U Obrázku v Píseckých horách v roce 2014.

Jako většina sběratelů minerálů měl Jarda rád velké krystaly, ale jeho zvláštní zálibou bylo i pečlivé prohlížení vzorků pod lupou nebo mikroskopem. Často tak dokázal najít drobná zrnka a krystalky vzácných minerálů, které unikaly pozornosti ostatních. Mineralogicky nejcennější částí Jardovy sbírky jsou sběry z pegmatitových nalezišť v Píseckých horách, a právě ukázky drobných minerálů, tzv. mikromounty, v nich často patří k nejhodnotnějším. Kolekce mineralogických vzorků z píseckých pegmatitů tvoří také hlavní část darovaného souboru minerálů z Jardovy sbírky muzeu.

FRANTIŠEK KLOUD (13. 4. 1947 – 23. 1. 2024)

Franta Kloud patřil k širšímu okruhu externích spolupracovníků píseckého muzea a byl i pravidelným dárcem mineralogických ukázek do muzejní sbírky – první jím darovaný vzorek pochází z roku 1998. Franta byl také od samého počátku pravidelným vystavovatelem na muzeem každoročně pořádané předvánoční burze minerálů a snad žádný její ročník nevynechal, kromě toho v roce 2023, kdy mu to již zdravotní stav neumožňoval.

Franta byl vyučeným strojním zámečnickem a po většinu života pracoval u lesního podniku jako řidič při svážení dřeva. Minerály sbíral již od svých klukovských let, intenzivně pak od ukončení základní vojenské služby. Zaměřoval se přitom na několik okruhů. Ve velké oblibě

měl opály z okolí Křemže, ze kterých se mu podařilo sestavit kvalitní kolekci, a s mimořádným zájmem se též věnoval sběru ukázek krystalovaných křemenů z různých jihočeských lokalit. Významné postavení v jeho sbírce měly i reprezentativní ukázky minerálů z předních světových nalezišť, které za peníze utržené při prodeji svých nálezů pravidelně nakupoval na burzách.

Mineralogicky nejcennější a nejrozsáhlejší částí jeho sbírky ovšem byly dekorativní leštěné ukázky křemen-chalcedonové a křemen-ametystové žiloviny z jihočeských křemenných žil, na které se od 90. let minulého století specializoval. Franta se zaměřoval na křemenné žíly velké části jižních Čech i přilehlého okolí, ale největší pozornost věnoval jejich nejzajímavějším lokalitám

Obr. 3 | František Kloud u své sbírky v roce 2014. Foto J. Cícha.

Obr. 4 | Jedna z vitrín doma vystavené sbírky Františka Klouda s ukázkami leštěné křemen-ametystové žiloviny, které jsou dnes z velké části součástí sbírky Prácheňského muzea. Foto J. Cícha.

ve středočeském platonu v širším okolí Milevska a Zvíkova, odkud pochází i nejvíce ukázek v jeho sbírce. Ty také tvoří převážnou část sbírkového souboru, získaného pro písecké muzeum. V leštění jihočeských křemenných hmot patřil Franta k průkopníkům a jejich zpracování se věnoval v době, kdy ještě zdaleka nebylo rozšířenou módou. Sám si pro tyto účely rovněž vlastnoručně sestrojil řezačku a leštičku. Rád také vždy vyhověl sběratelům při prosbě o vyleštění jejich vlastních nálezů, a tak leštěné vzorky v jejich sbírkách, a to včetně sbírky píseckého muzea, jsou často dílem Frantových rukou.

I když hlavním důvodem leštění vzorků z jihočeských křemenných žil byly pro Frantu jejich estetické kvality, mimoděk se mu takto podařilo dokonale zdokumentovat celou řadu jejich zajímavých texturních typů, významných i po stránce odborné. Výběr nejzajímavějších ukázek z Frantovy sbírky byl, společně s ukázkami ze sbírky dalšího významného, již také zesnulého sběratele jihočeských leštěných křemenů Vladimíra Lopaty, představen na výstavě „Křemen maluje“, která se uskutečnila v červnu 2014 v píseckém muzeu. Naposledy na Frantu k jeho úmrtí zavzpomínali sběratelé na stránkách časopisu Minerál (Červený 2024).

LITERATURA:

Cícha J. (1997): Poznávací mineralogická cesta „Alpy ´96“. Zpráva o činnosti za rok 1996, Prácheňské muzeum v Písku, s. 52–56.
Cícha J. (2024): Dar sbírky minerálů z pozůstalosti píseckého sběratele Václava Maršálka. Prácheňské muzeum v Písku v roce 2023, s. 241–246.
Červený A. (2024): Ohlédnutí za Františkem Kloudem, strakonickým sběratelem minerálů. Minerál 32, 3, s. 276–283.
Šindelář P. (2019): Za nerosty Alp. Nová tiskárna Pelhřimov, 228 str.

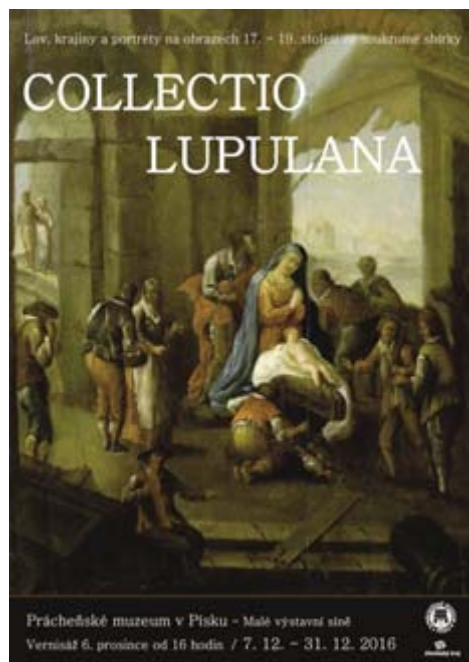
Vzpomínka na Václava Vlčka (1936–2024), spolupracovníka píseckého muzea

JAN ADÁMEK

Zájem o dění v nejrůznějších oblastech veřejného života, hodnotíme-li to z hlediska kvantitativního, se postupně přesouvá od více či méně poučeného zaujetí k pouhému pobavenému konzumismu. Ubývá těch, kteří svůj zájem v jim blízké oblasti (byť třeba nesystematicky) kultivují a rozšiřují se řady přihlížejících, domnívajících se zpozdit, že onen kultus vytváří jen sama fyzická přítomnost „něčemu“. To nezvratně přináší další znak úpadku: pouhé očekávání toho, co bude připraveno a servírováno, načež je, pokud vůbec, vyřčeno hodnocení, závislé na velmi omezeném spektru zkušeností, o to však sebevědomější.

Jak málo se této kypějící většině podobal Václav Vlček! Onen, zejména v oblastech barokního výtvarného umění zkušený *gourmet*, nejen uměl ocenit a vychutnat na nejrůznějších výstavách a aukcích předkládané, ale sám je také vyhledával, vkládal do souvislostí uměleckohistorických a dle možnosti též sbíral. Tento čimelický rodák, který pracoval celý život v různých lesnických profesích, byl nejen poučeným a stále se poučujícím milovníkem umění.¹ Obrazy, zejména z vlastní sbírky, dokázal i restaurovat a také pro ně vytvářet ladné a zajímavé rámy. Byl *amateur* ve vlastním a nejlepším smyslu onoho pojmu. Svůj zájem prozíravě soustředil do oblastí, které byl schopen do určité míry obsáhnout. Logicky tak jeho (celo)životním tématem zůstávala tvorba barokní sochařské hammerovské hutě, jíž věnoval i několik publikovaných příspěvků a jejíž ohlasy našel i v drobné plastice ve sbírkách Prácheňského muzea, které často navštěvoval, krom výstav i za účelem často inspirativních debat na téma výše psaného.

Pisatel těchto řádků má za velké potěšení, že mu mohl uspořádat dvě výstav, reprezentujících dvě z jeho životních lásek.

První, dokládající vášeň sběratelskou, byla výstava s lehce úmyslně zastírajícím názvem „Collectio Lupulana. Lov, krajiny a portréty na obrazech 17. – 19. století ze soukromé sbírky“, která v prostorách tzv. Malých výstavních síní Prácheňského muzea zpřístupnila veřejnosti na necelý měsíc (7. – 31. prosince 2016) část jeho výtvarné sbírky.² Výstavu provázel i drobný výběrový katalog, o jehož textovou část se, s výjimkou kurátorova doslovu, postaral s živostí jemu vlastní známý historik umění prof. Ivo Kořán.³

Druhou výstavou, představující vášeň dokumentárně-fotografickou, a zároveň byvší tak trochu na rozloučenou s aktivní činností, se stala realizace výstavy z větší části převzaté z jezuitské koleje v Březnici. Byla však nově uspořádána, adjustována a také doplněna, zvláště o plastiku sv. Ignáce, a tedy přizpůsobena na míru výstavní prostoru, Chodbě Knihovny Prácheňského muzea. Pod názvem „Barokní sochaři severního Prácheňska“ ji bylo možno shlédnout od 2. do 31. prosince roku 2022.

V čase se ale ještě vraťme o několik dekád nazpět. Roku 1984 byla totiž velkým přičiněním Václava Vlčka uspořádána významná výstava 65 barokních obrazů, sbírky pražských velkopřevorů maltéžského řádu. Nejprve, na pouhé čtyři srpnové dny, byla instalována na čimelickém zámku při příležitosti periodické výstavy „Čimelice 84“,

následně se pak stala výstavní událostí roku (a nejen roku), byvše zpřístupněna po celé září v galerii tehdejšího Okresního muzea v Písku, slavicího jubileum 100 let od založení. Je až neuvěřitelné, že se v tehdejší době V. Vlčkovi podařilo nejen připravit, ale zejména prosadit pro vydání její kompletní katalog, byť se našim nynějším požadavkům může jevit jako nedokonalý, zejména důsledkem tehdy skromných regionálních reprografických možností. Katalog, titulu totožného s výstavou, „Obrazy 17. a 18. století. Výběr maleb z maltéžské sbírky uložené v depositářích státního zámku Orlík nad Vltavou“, v němž se úvodního slova ujal historik umění prof. Jaromír Neumann, zůstává až do nynějška nejucelenějším soupisovým dílem této pozoruhodné kolekce.

Václav Vlček při loučení po jedné z návštěv – 5. května 2023. Foto Jan Adámek

Muzea by měla z příčin téměř sebezáchovných pěstovat stálý kontakt s regionem, svě-
řeným jejich územnímu dosahu i prostřednictvím osobností v něm působících. Tako-
vé totiž často přinášejí nečekaná obohacení – sbírková, odborná i lidská. Václav Vlček
toto tvrzení naplňoval ve všem jmenovaném.

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE VÁCLAVA VLČKA

*Obrazy 17. a 18. století. Výběr maleb z maltézske sbírky uložené v depositářích státního
zámku Orlík nad Vltavou*, Místní národní výbor Čimelice, 1984, nestr.

Barokní sochařská Hammerova huť v Čimelicích, in: Čimelice – regionální historie, Obec
Čimelice, 2000, s. 149–160

Snímání z kříže v expozici píseckého muzea, in: Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva
o činnosti za rok 2004, Písek 2005, s. 83–87

Barokní sochy ze 16. až 18. století v severní části Prácheňského kraje, Sborník Společnosti
pro výzkum kamenných křížů: výběr z prací členů společnosti, Muzeum Aš, Aš 2006,
s. 97–113

Významná sochařská díla ve městě Písku, Sborník Společnosti pro výzkum kamenných
křížů: výběr z prací členů společnosti, Muzeum Aš, Aš 2006, s. 114–123

Dvě signovaná díla Mikoláše Sychrovského z Mirotic, in: Prácheňské muzeum v Písku.
Zpráva o činnosti za rok 2005, Písek 2006, s. 41–45

Ještě k autorství sousoší Kalvárie v Bohušově u Blovic, in: Jižní Plzeňsko. Historicko-
vlastivědný sborník muzea jižního Plzeňska v Blovicích, Roč. 11/2013, s. 139–148

Další signované dílko Mikuláše Sychrovského, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce
2012, Písek 2013, s. 50–55

Otázka autorství dřevořezby sv. Jana Nepomuckého z děkanského kostela v Písku,
in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013, Písek 2014, s. 76–81

POZNÁMKY:

- 1 K jeho životu a působení stručně Jan ADÁMEK, *Promluva při pohřbu Václava Vlčka (18. září 2024, Čimelice, kostel
Nejsvětější Trojice)*, in: Obnovená tradice XXXIV/2024, č. 70, Historický spolek Schwarzenberg, České Budějovice,
s. 22–23.
- 2 Hlavního slova se tehdy při vernisáži ujala vnučka V. Vlčka – vide Anka HELFERTOVIÁ, *Neznámému sběrateli.
Úvodní slovo k výstavě Collectio Lupulana v Prácheňském muzeum v Písku 6. prosince 2016*, in: Prácheňské muzeum
v Písku v roce 2016, Písek 2017, s. 148–150.
- 3 *Collectio Lupulana. Lov, krajiny a portréty na obrazech 17. – 19. století ze soukromé sbírky*, ed. Jan ADÁMEK,
Prácheňské muzeum v Písku, 2016, nestr.

Obsah

	ZPRÁVA O ČINNOSTI
Úvodní slovo emeritního ředitele	7
Úvodní slovo ředitele	12
Výstavy Prácheňského muzea	14
Přednášky Prácheňského muzea	15
Další akce	17
Návštěvnost Prácheňského muzea	18
Centrální evidence sbírek	20
Oddělení společenskovedné	26
Archeologické oddělení	34
Knihovna a studovna	41
Oddělení přírodních věd	42
Ekonomické oddělení	47
Technické oddělení	53
Sekretariát, prezentace	58
	HISTORIE
Mistr Jiří Písecký (ca 1495–1545). Jeho život a působení v neklidné době † František Šmahel	63
Neznámá supralibros Adama II. z Hradce (1549–1596) a Kateřiny Hradecké z Montfortu (1556–1631) Jan Adámek	83
Translokační plán královského města Písku z roku 1727 Jiří Pešta	91
Poznámky k životopisu píseckého primase Karla Antonína Hanzlíka († 1740) Jiří Pešta	115
Císař František I. na návštěvě Písku roku 1810 Jiří Pešta	127
Skladatelova inspirátorka. Osobní a rodinné zázemí Kamily Stösslové Josef Motyka	153

	PŘÍRODOVĚDA
Radiokarbonové datování těžby ve středověkých zlatodolech Kometa, šachta Bezedná Jaroslav Cícha	167
Výsledky 48. kroužkovací akce „Acrocephalus“ v národní přírodní památce „Řežabinec“ Jiří Šebestian	175
	SBÍRKY
Druhá šance poškozených skleněných negativů z ateliéru Jana Vavrušky, píseckého fotografa Jan Kotalík	181
	MUZEJNÍ AKCE
Výběr z výstav Martina Měřičková	191
Výstava „Mezipaměť“ Zdeněk Duda – Zuzana Duchková	197
Výstava „Sleva na apokalypsu“ Zuzana Duchková – Zdeněk Duda	203
	PERSONALIA
Vzpomínka na sběratele minerálů Jaroslava Štěchu a Františka Klouda a jejich příspěvek do sbírky muzea Jaroslav Cícha	211
Vzpomínka na Václava Vlčka (1936–2024), spolupracovníka píseckého muzea Jan Adámek	217

Prácheňské muzeum v Písku v roce 2024

Předseda redakční rady: Mgr. Ivan Náprstek, Ph. D.

Editor: Mgr. Jan Adámek

Redakční rada: Mgr. Jan Adámek; Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph. D.; Mgr. Jan Kotalík

Fotografie, není-li uvedeno jinak: Ing. Tomáš Droppa

Za obsah příspěvků odpovídají jejich autoři.

Grafický návrh ročenky: Tiptop studio

Sazba a grafická úprava: Michal Šálek

Tisk a technická realizace: RAIN tiskárna s.r.o.

Vydalo Prácheňské muzeum v Písku v roce 2024 v nákladu 400 výtisků.

ISBN: 978-80-86193-84-7